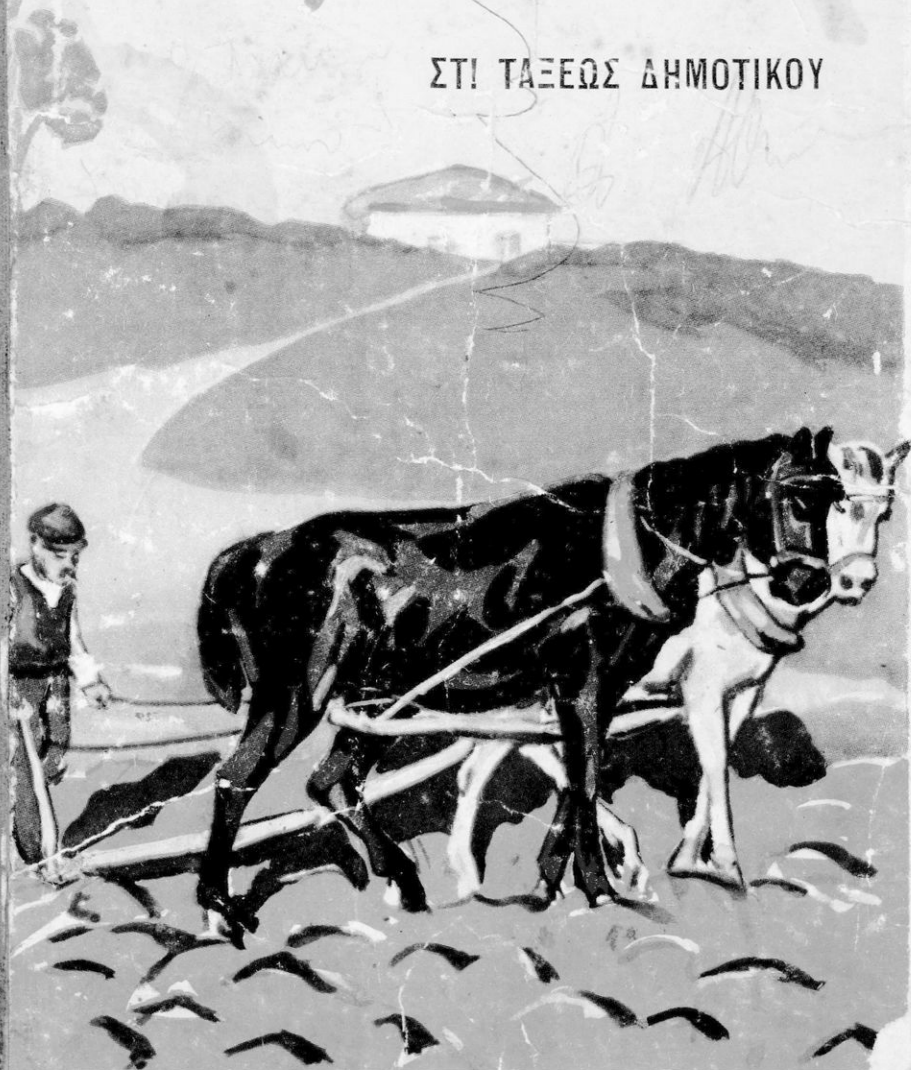

ΙΩΑΝ. ΑΡΒΑΝΙΤΑΚΗ

Αναγνωστικόν

ΣΤΙ ΤΑΞΕΩΣ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

325

E345

Ὀξυα 21 Ἀρωνιάδου

Ἀρωνία 21 Ἀρωνιάδου

111111

1/2 Ἀρωνία

Ι. ΑΡΒΑΝΙΤΑΚΗ

ΔΗΜΟΔΙΔΑΣΚΑΛΟΥ

ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΟΝ

ΕΚΤΗΣ ΤΑΞΕΩΣ

ΠΡΟΣ ΜΕΘΟΔΙΚΗΝ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΝ ΤΗΣ ΚΑΘΑΡΕΥΟΥΣΗΣ

ΕΚΔΟΣΙΣ ΤΡΙΤΗ

Ἀντίτυπα 7.000

ΕΙΚΟΝΕΣ Β. ΓΕΡΜΕΝΗ

Ἀριθμός ἐγκριτικῆς ἀποφάσεως 50163—10/7/36

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ "ΕΣΤΙΑΣ",
ΙΩΑΝΝΟΥ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΥ & ΣΙΑΣ Α. Ε.

ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ 46

1937

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Τὰ γνήσια αντίτυπα φέρουν τὴν ὑπογραφήν τοῦ συγγραφέως
 καὶ τὴν σφραγίδα τοῦ Βιβλιοπωλείου τῆς «Ἑστίας».

1. Προσευχή.

"Ὅλα προσεύχονται! Κ' ἡ γῆ κι' ὁ οὐρανὸς κι' ἀστέρια,
 καὶ τὰ πουλάκια πῶχουνε στὰ σύννεφα λημέρια,
 κι' ὅλα πὺν ἔχουνε ζωή, κι' ὅσα ζωὴ δὲν ἔχουν,
 καὶ κεῖνα ὅπου ἔρπουνε καὶ κεῖνα ὅπου τρέχουν.

"Ὅλα προσεύχονται! Τῆς γῆς τὸ ταπεινὸ χοιτάρι,
 ὁ ἥλιος ὁ περήφανος, τὸ ἀργυρὸ φεγγάρι,
 ἡ θάλασσα, τὰ σύννεφα, τὸ δάσος καὶ ἡ βρῦση,
 δὲν ἀπομένει τίποτα χωρὶς νὰ προσκυνήσῃ
 καὶ δίχως νὰ προσευχηθῇ στοῦ κόσμου τὸν πατέρα!

Προσεύχεται καὶ ἡ νυχτιά, προσεύχεται κ' ἡ μέρα,
 κ' ἡ φλόγα πὺν σηκώνεται ἀπάνω κι' ἀνεβαίνει,
 ὅταν στὰ ἔρημα βουνὰ φτώχὸ βοσκὸ-ζεσταίνη.

Προσεύχεται κι' ὁ οὐρανὸς σὰν ἔχει καλωσύνη,
κι' ὁ ἥλιος ὅταν σι' ἄρρωστο ζωὴ καὶ ζέστη δίνη,
τοῦ πόλου τ' ἄστρο π' ὁδηγεῖ τοῦ ναύτη τὸ τιμόνι,
τὴν ὥρα κείνη προσκυνεῖ, γιὰτὶ ψυχὲς γλυτώνει.

Προσεύχεται καὶ τ' ἄγριο θηρίο στὴ σπηλιά του,
ὅταν γυρμένο κ' ἥσυχο χαϊδεύῃ τὰ μικρά του,
τὸ σκουλικάκι τὸ κορμὶ στὸν ἥλιο σὰ ζεσταίνει,
τὸ χέρι ὅταν ἐλεῇ, ἢ γῆ ὅταν βλασταίνει,
καὶ τ' ἄνθος πὺν τριγύρω του σκορπίζει τὴν προή του !

Ὅλα καὶ ὅλοι δέονται τῇ νύχτια καὶ τῇ μέρα,
στὸν παντοδύναμο Θεό, στὸν σπλαχνικὸ πατέρα.

Ἄχ. Παράσχος

2. Ἐλεημοσύνη τυφλῆς.

Εἰς τινα πόλιν τῆς Θεσσαλίας, εἰς τὴν ὁποίαν ὁ ἀριθμὸς τῶν πτωχῶν εἶχε πλεονάσει, ὁ ἱερεὺς ὠμίλησεν ἀπ' ἄμβωνος περὶ ἐλεημοσύνης καὶ παρεκίνησε τοὺς ἀκροατάς του νὰ συνεισφέρωσιν ἕκαστος κατὰ δύναμιν πρὸς περίθλαψιν τῶν δυστυχούντων.

Μετὰ τὴν διδαχὴν πολλοὶ προσῆλθον εἰς τὸν ἱερέα, προσφέροντες τὸν ὀβολὸν των. Μεταξὺ αὐτῶν παρετήρησεν ὁ ἱερεὺς νεάνίδα τυφλὴν, πτωχικῶς ἐνδεδυμένην, ὁδηγηθεῖσαν πλησίον του καὶ προσφέρουσαν ποσὸν ἀνώτερον παντὸς ἄλλου.

— «Ὁχι, κόρη μου, εἶπεν εἰς αὐτὴν ὁ ἱερεὺς, εἶσαι πτωχὴ καὶ ἀόμματος. Ἡ προσφορὰ σου εἶναι μεγάλη. Δὲν δέχομαι παρὰ τὸ ἥμισυ αὐτῆς».

— Εἶναι ἀληθές, πάτερ, ἀπήντησεν ἡ νεᾶνις, ὅτι εἶμαι τυφλὴ ἐκ γενετῆς, ἀλλὰ πτωχὴ τώρα δὲν εἶμαι. Εἰς τὸ κατάστημα τῶν τυφλῶν ἔμαθον νὰ πλέκω καλάθια καὶ ἤδη διὰ τῆς ἐργασίας ἀπολαμβάνω τὰ ἀναγκαῖα εἰς ἐμέ. Ἡ προσφορὰ μου εἶναι ἢ ἐκ τοῦ λύχνου οἰκονομίας μου. Παρακαλῶ, λοιπόν, νὰ τὴν δεχθῆτε. Γνωρίζω τί εἶναι πτωχεία. Πρὶν εἰσελθῶ εἰς τὸ κατάστημα περιεπλανώμενη νυχθημερόν καὶ ἐζήτουν τὴν ἐλεημοσύνην τῶν διαβατῶν. Ἐνθυμοῦμαι δὲ τὰς περιφρονήσεις τῶν διαβατῶν καὶ τοὺς πικροὺς αὐτῶν λόγους καὶ τὰς ψυχρὰς νύκτας, τὰς ὁποίας, ἡμίγυμνος καὶ ἀνυπόδητος, τρέμουσα

καὶ πεινῶσα διήλθον ἄϋπνος εἰς τὰς δημοσίας ὁδοὺς. Ἡ καρδί μου κλαίει, ὅσάκις περὶ τῶν πτωχῶν ἀκούω τι, παρηγορεῖται δὲ καὶ εὐφραίνεται, ὅσάκις δύναμαι νὰ προσφέρω δι' αὐτοὺς μικρὰν βοήθειαν.

Ἄπαντες ἐθαύμασαν τὴν χριστιανικὴν ἀρετὴν τῆς τυφλῆς νεάνιδος, ὃ δὲ ἱερεὺς ἐν τῷ μέσῳ τοῦ γενικοῦ θαυμασμοῦ ἐφώνοξεν :

— « Ἴδού, φίλτατοι, διατὶ ὁ Ἰησοῦς ἐδίδασκεν, ὅτι τῶν πτωχῶν ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ».

Τὸ παράδειγμα τῆς τυφλῆς κόρης καὶ οἱ κατανυκτικοὶ πρὸς τὸν ἱερέα λόγοι αὐτῆς διήγειραν τὰ συμπαθητικὰ συναισθήματα τῶν παρευρεθέντων καὶ αἱ συνεισφοραὶ ἐπολλαπλασιάσθησαν. Οἱ πτωχοὶ τῆς πόλεως ἠυλόγουν τοὺς εὐεργέτας τῶν, ἐπὶ κεφαλῆς δὲ αὐτῶν τὴν τυφλὴν νεάνίδα.

Διασκευή

Α. Μελάς

3. Ἡ Ἐλεημοσύνη.

Θεὰ τοῦ πόνου, ταπεινὴ περναῖς τὰ μονοπάτια
πὺν φέρονουν στ' ἄχαρὰ λημέρια,
κι' ἔχεις πλουσία τὴν καρδιά καὶ πρόθυμα τὰ χέρια
κι' ἀγγέλων ἀγαθότητα στὰ σπλαχνικά σου μάτια.

Εἶσαι ἡ πλουσιώτερη τῆς γῆς, Ἐλεημοσύνη,
κι' ὅταν ἀκόμα φτωχικὰ τὸ χέρι σου χαρίζῃ.
Δὲν εἶναι πλούσιος κανεὶς γιὰ ὅσα θησανρίζει,
ἀλλὰ γιὰ ὅσα μὲ χαρὰ καὶ μὲ ἀγάπη δίνει.

Διαβαίνεις κι ὁ ἀγέρας σου παρηγοριὰ σκορπίζει,
λουλούδια ὁλόγυρά σου σπέρνεις,
δίνεις χαρὰ κι ἀνάσταση, καὶ γιὰ μισθό σου παίρνεις
δάκρυ, πὺν σὰν ἀγίασμα τὰ χέρια σου ραντίζει.

Λάμπει ἡ ἐλπίδα, ἅμα φανῇς σὲ μάτι ἀπελπισμένο,
τὸ κλάμα γίνεται τραγούδι,
καὶ ἡ ζωὴ, πὺν κοίτεται σὰ δένδρο μαραμένο,
νοιώθει κοντὰ σου ἀνοιξη, πετᾷ γιὰ σὲ λουλούδι.

Μέσ' στὴν καλύβα τοῦ φτωχοῦ, τὴν πὺν σκοτεινιασμένη,
τὸ φωτεινό σου θρόνο στήνεις,
κι' ἡ ὄψη σου φεγγοβολᾷ σὰν ἄστρο τῆς γαλήνης,
λαμπρότερη μέσ' στὴν καρδιά τὴν πὺν δυστυχισμένη.

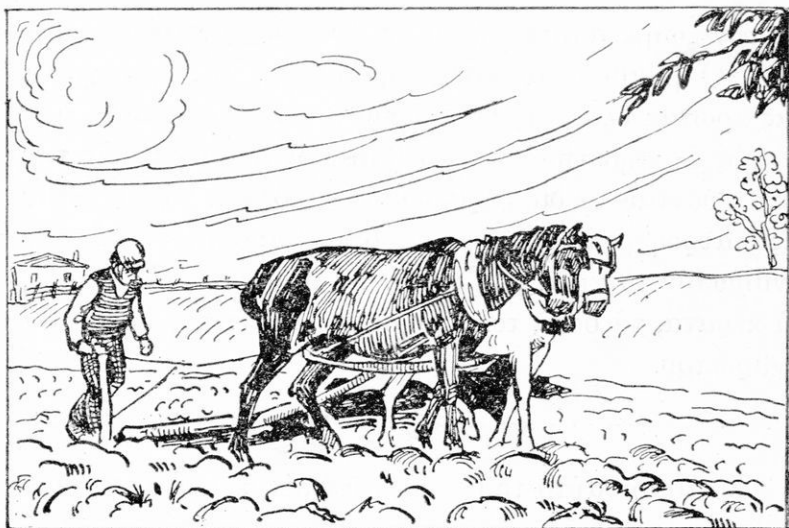
Κρούβεσαι, ἀλλ' ἡ χάρις σου σὲ μύριες ὄψεις λάμπει,
σ' ἀμέτρητες καρδιὰς μυρίζει,
σὺν λούλουδο πὺν ταπεινὸ βαθιὰ στὰ χόρτα ἀνθίζει,
μὰ τὸ γλυκὸ τοῦ ἀνάσαμα μυροβολοῦν οἱ κάμποι.

Τὴ δύναμή σου, ὦ θεά, τὴ μαγεμένη, οὐράνια,
δὲν κτίζεις σὺν μὲ περηφάνεια
ἀπάνω εἰς τὰ μάταια τοῦ κόσμου μεγαλεῖα,
τὴ θεμελιώνεις στὴν εὐχὴ καὶ εἰς τὴν εὐλογία.

Οἱ πῶ ἀδύνατοι τῆς γῆς, ἰδὸν ἡ δύναμή σου!
Χῆρες, παιδάκια, ὀρφανεμένα,
πὺν τὰ γλυκαίνει, ὥσ᾽ τὸ φῶς, ἡ μητρικὴ στοργή σου,
σηκώνουνε τὸ θρόνο σου σὲ χέρια εὐλογημένα.

Ἐλεημοσύνη, ταπεινὴ περὶ τὴν οἰκουμένην,
καὶ ἐνῶ τὸ γόνυ ἔμπρός σου κλίνει
καὶ μ' εὐλογίες καὶ μ' εὐχὰς καὶ δάκρυα σὲ ραίνει,
σὺν γονατίζεις σπλαχνικὰ στῆς συμφορᾶς τὴν κλίνη.

Ἄρ. Προβελέγγιος

4. Ἡ γεωργία εἶναι ἡ πηγὴ τῆς εὐτυχίας.

Ὁ σοφώτατος τῶν ἀνδρῶν τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος Σωκράτης πολλάκις ἔλεγεν εἰς τοὺς μαθητάς του, ὅτι ἡ γῆ εἶναι ἡ στοργικὴ μήτηρ τοῦ ὀργανικοῦ κόσμου καὶ μάλιστα τοῦ ἀνθρώπου.

Ἄλλ' ἡ γῆ μόνη δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ ἐπιτελέσῃ τὸν μέγαν αὐτὸν προορισμὸν της, ἂν ἔλειπεν ὁ γεωργός. Ὁ γεωργὸς διὰ τῶν κόπων του καὶ τοῦ τιμίου ἰδρώτος του εἶναι ἐκεῖνος, ὅστις περιποιούμενος τὴν γῆν καθιστᾷ αὐτὴν χορηγὸν τόσων ἀγαθῶν χρησίμων εἰς τὴν διατροφήν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους.

Ὁ σῖτος, ἡ κριθή, ὁ ἀραβόσιτος, τὰ ὅσπρια ἐν γένει, τὰ λαχανικά, τὰ ὀπωρικά καὶ τόσα ἄλλα ἐκ τῆς γῆς διὰ τοῦ κόπου τοῦ γεωργοῦ λαμβανόμενα. εἶναι τὰ μέσα ἐκεῖνα, διὰ τῶν ὁποίων ὁ ἄνθρωπος διατηρεῖται

εἰς τὴν ζωὴν. ἀποτελοῦντα ἐν συνόλῳ τὴν τροφὴν αὐτοῦ. Ὁ βάμβαξ, τὸ λίνον, ἡ μέταξα. μᾶς παρέχουσι τὰς πρώτας ὕλας εἰς κατασκευὴν τῶν ἐνδυμασιῶν μας ἢ πρὸς ἐξυπηρέτησιν ἄλλων βιοτικῶν ἀναγκῶν. Εἰς τὴν γῆν φύονται τὰ διάφορα φυτά, τὰ ὅποια συντελοῦσιν εἰς διατροφήν τῶν ζώων, τὰ ὅποια παρέχουσιν εἰς τὸν ἄνθρωπον τὸ κρέας, τὸ γάλα, τὰ δέρματα, τὰς τρίχας, τὰ κέρατα, τὰ ὅσῳ των, χρήσιμα ὅλα εἰς τὴν ζωὴν τοῦ ἀνθρώπου.

* * *

Τὸ τίμιον αὐτὸ τοῦ γεωργοῦ ἐπάγγελμα, τὸ ὁποῖον τινὲς περιφρονοῦσι, δὲν εἶναι μόνον ἡ ἀφορμὴ καὶ αἰτία τῆς διατροφῆς ἢ τῆς ἐνδυμασίας ἡμῶν, ἀλλὰ καὶ ὁ συντελεστής, καὶ μάλιστα ὁ σπουδαιότερος, εἰς τὴν ἐπιτυχίαν πολλῶν ἄλλων ἐπαγγελμάτων!

Πλεῖσται ὅσαι βιομηχανίαι ἰδρύθησαν, εἰς τὰς ὁποίας κατεργάζεται τὰ διάφορα προϊόντα τῆς γῆς, καὶ χιλιάδες ἀνθρώπων ἐργάζονται εἰς τὰ βιομηχανικὰ καταστήματα, κερδίζοντες τὸν ἄρτον καὶ τὰ πρὸς τὴν ζωὴν των ἀναγκαῖα.

Ἡ ἀλευροποιΐα, ἡ ἀρτοποιΐα, ἡ τυροκομία, ἡ οἶνοποιΐα, ἡ πλεκτική, ἡ ὑφαντουργία, ἡ βυρσοδεψία, καὶ τόσαι ἄλλαι βιομηχανικαὶ ἐργασίαι καὶ τέχναι δὲν θὰ ἠδύναντο νὰ νὰ σταθῶσιν, ἂν ἔλειπεν ἡ γεωργία.

Πόθεν ἄλλοθεν θὰ ἠδύναντο νὰ πορισθῶσι τὰς πρώτας ὕλας διὰ τὴν ὑπαρξίν καὶ συντήρησίν των, ἂν ἔλειπεν ἡ γῆ καὶ κυρίως ὁ ἐπ' αὐτῆς ἐργαζόμενος γεωργός;

Ἐμπόριον, διὰ τὸ ὁποῖον χιλιάδες χιλιάδων ἀνθρώποι ἀσχολοῦνται, δὲν θὰ ὑπῆρχεν, ἂν ἔλειπεν ὁ γεωργός. Ἀλλὰ μήπως θὰ ἐφρόντιζέ ποτε ὁ ἄνθρωπος νὰ

ἐφεύρη τὰ τόσα μέσα τῆς συγκοινωνίας καὶ μεταφορᾶς ἂν ἔλειπε ἡ γεωργία;

Μεγάλοι σιδηροδρομικοὶ συρμοὶ διασχίζουν τὴν ξηρὰν καὶ μεγάλα φορτηγὰ ἀτμόπλοια διασχίζουν τοὺς ὠκεανούς, ἵνα μεταφέρωσιν ἐκ τῶν τόπων τῆς παραγωγῆς τὰ διάφορα ἐκ τῆς γεωργίας προϊόντα εἰς τοὺς τόπους νῆς βιομηχανίας ἢ τοὺς τῆς καταναλώσεως.

Ἀλλὰ πόσαι χιλιάδες ἀνθρώπων εὐρίσκουσιν ἐργασίαν, μεταφέροντες τὰ προϊόντα ταῦτα; Τί θὰ εἶχον τὰ διάφορα μέσα τῆς μεταφορᾶς ἀπὸ χώρας εἰς χώραν νὰ μεταφέρωσιν, ἂν ἔλειπε τὸ ἔντιμον τοῦ γεωργοῦ ἐπάγγελμα;

* * *

Αὐτὸς εἶναι ὁθεν ὁ λόγος, διὰ τὸ ὁποῖον, ὅπου ἡ γεωργία ἀκμάζει, ἐκεῖ καὶ ἡ βιομηχανία, τὸ ἐμπόριον, ἡ συγκοινωνία καὶ ὅλα τὰ σχετικὰ μὲ τὴν ἐργασίαν καὶ τὴν ζωὴν τοῦ ἀνθρώπου ἐπαγγέλματα εὐρίσκονται ἐν ἀκμῇ καὶ οἱ κάτοικοι εἶναι εὐτυχεῖς.

Ἀλλὰ καὶ καὶ εἰς τὴν ἐν εἰρήνῃ καὶ ὁμονοίᾳ συμβίωσιν τῶν ἀνθρώπων συντελεῖ ἡ γεωργία. Ὅπου οἱ ἄνθρωποι ἐργάζονται, δὲν πεινῶσι, δὲν μένουσιν ἄνεργοι, σκεπτόμενοι πάντοτε τὸ κακόν, δὲν τρέπονται εἰς ἀρπαγὰς, κλοπὰς καὶ ληστείας πρὸς πορισμὸν τῶν πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαίων. Ὅπου ἡ γεωργία εἶναι ὠργανωμένη καὶ μάλιστα κατὰ τοὺς κανόνας τῆς γεωπονικῆς ἐπιστήμης, ἐκεῖ ἡ χαρὰ εἶναι ζωγραφισμένη εἰς τὰ πρόσωπα τῶν ἀνθρώπων, ἐκεῖ πάντες πλουτοῦσι, πάντες ζῶσιν ἐν εὐτυχίᾳ καὶ εἰρήνῃ καὶ τὸ Κράτος ἀπόκτῃ δύναμιν καὶ δόξαν.

Ὅπου τὰ προϊόντα ἀφθονοῦσιν ἐκεῖ καὶ εὐκόλος ἡ προμήθεια αὐτῶν. Εἰς τὰς χώρας αὐτὰς οἱ ἄνθρωποι

καὶ τρέφονται καὶ ἐνδύονται καλῶς καὶ ἀνέτως. Ἡ καλὴ δὲ διατροφή καὶ καλὴ ἐνδυσις τοῦ ἀτόμου συντελεῖ τὰ μέγιστα εἰς τὴν διατήρησιν τῆς ὑγείας αὐτοῦ, τοῦ πολυτιμοτάτου τούτου ἀγαθοῦ. Ἀλλὰ καὶ ἂν ἤθελέ ποτε ἀσθενήσῃ τὸ ἄτομον, ἐπειδὴ τὰ χρήματα ἀφθονοῦσιν, ἀφθονοῦσι καὶ τὰ πρὸς θεραπείαν του μέσα, ἱατροί, φάρμακα, νοσοκομεῖα. Ἐνῶ τοῦναντίον οἱ κάτοικοι τῶν μὴ γεωργικῶν χωρῶν εἶναι πτωχοί, ἡ διατροφή καὶ ἐνδυσις αὐτῶν πενιχρὰ καὶ ἐπομένως εὐκολώτερον ἀσθενοῦσι καὶ ἀκόμη εὐκολώτερον ἀποθνήσκουσιν οἱ δυστυχεῖς, στερούμενοι τῶν καταλλήλων μέσων πρὸς προφύλαξιν ἀπὸ τῶν ἀσθενειῶν ἢ πρὸς θεραπείαν ἀπ' αὐτῶν.

Εἰς τὰς πλουσίας χώρας δὲν εὐρίσκει ὁ ἄνθρωπος μόνον τὰ πρὸς θεραπείαν καὶ εὐχαρίστησιν τοῦ σώματος μέσα, ἀλλὰ καὶ τὰ πρὸς θεραπείαν καὶ περιποίησιν τῆς ψυχῆς τοιαῦτα. Ἐκεῖ προοδεύουσιν αἱ ἐπιστήμαι καὶ αἱ τέχναι, τὸ θέατρον, ἡ μουσικὴ καὶ ἡ ποίησις, ἡ ζωγραφικὴ, ἡ γλυπτικὴ καὶ τὰ λοιπὰ μέσα πρὸς ψυχαγωγίαν τοῦ ἀτόμου.

* * *

Ὅπου δὲ εὐημεροῦσι τὰ ἄτομα, ἐκεῖ καὶ τὸ Κράτος πλουτεῖ, διότι οἱ πολῖται ἔχουσι τὰ μέσα, τὰς χρηματικὰς δυνάμεις νὰ πληρῶνωσιν ἀνελλιπῶς τοὺς ὑπὸ τῆς Πολιτείας ἐπιβαλλομένους εἰς αὐτοὺς φόρους. Τὰ Κράτη δὲ τὰ πλούσια δύνανται νὰ διαθέτωσι χρήματα ἀφθονὰ διὰ τὴν ἐκπαίδευσιν, τὴν δικαιοσύνην, τὴν δημοσίαν ἀσφάλειαν, τὴν συγκοινωνίαν. Δύνανται ἐπίσης ἀνέτως νὰ ἐξοδεύωσι τὰ χρήματα διὰ τὴν ἀποξήρανσιν ἐλῶν, τὴν διαρρύθμισιν τῆς κοίτης ποταμῶν, τῶν συντελεστῶν τούτων τῆς ὑγείας τῶν ἀτόμων. Τὸ πλούσιον Κράτος

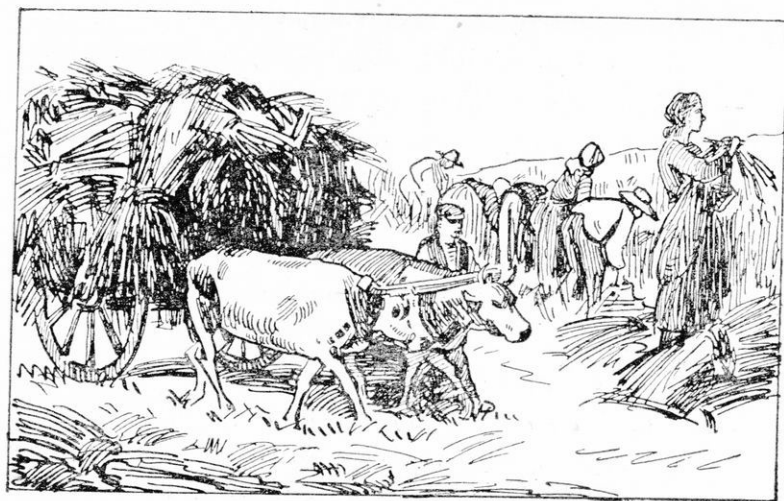
ἔχει ἀρκετὰ νοσοκομεῖα πρὸς νοσηλείαν τῶν ἀπορωτέ-
ρων, ἄσυλα διάφορα πρὸς περισυλλογὴν εἰς αὐτὰ τῶν
σωματικῶς ἀνικάνων πρὸς ἐργασίαν, ἐργαστήρια πρὸς
μόρφωσιν τῶν ἀπόρων εἰς διαφόρους τέχνας καὶ ἐν
γένει παντὸς εἶδους κοινωφελῆ ἰδρύματα.

Οἱ κατοικοῦντες εἰς τοιοῦτα πλούσια Κράτη ζῶσιν
ὅλοι ἀγαπώμενοι μεταξύ των, ἐντίμως ἐργάζονται καὶ
προθύμως ὁ εἰς βοηθεῖ τὸν ἄλλον. Εἰς τὰ Κράτη αὐτὰ
ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον βασιλεύει ἡ εὐτυχία καὶ χαρά. Τὰ
Κράτη αὐτὰ εὐλογεῖ ὁ Θεός.

Καὶ ὅλη αὐτὴ ἡ εὐτυχία καὶ χαρά, ἡ ὑγεία, τὰ
πλούτη, ἡ δόξα προέρχονται ἀπὸ τὸ τίμιον τοῦ γεωργοῦ
ἐπάγγελμα. Τὸ ἐπάγγελμα τοῦ γεωργοῦ εἶναι τὸ ἐντι-
μότερον καὶ εὐγενικώτερον ἐπάγγελμα, εἶναι ἡ πηγὴ τῆς
εὐτυχίας, τῆς χαρᾶς, τῆς ὑγείας ἡμῶν.

Ἐνεκα πάντων τούτων τῶν ἐκ τῆς γεωργίας προερ-
χομένων ἀγαθῶν, πάντες καὶ ἐφ' ὅσον δυνάμεθα πρέ-
πει πρὸς τὴν γεωργίαν νὰ στρέφωμεν τὴν προσοχήν μας,
ἂν θέλωμεν καὶ ἐμεῖς νὰ ζήσωμεν εὐτυχεῖς καὶ τὸ Κρά-
τος μας πλούσιον καὶ ἔντιμον, ἰσχυρὸν καὶ δοξασμένον.

Α. Κοντομάρης

5. Ὁ κόκκος τοῦ σίτου.

Ὅπως ὅλα τὰ πλάσματα τῆς φύσεως ἔχουσιν ἓνα προορισμὸν ἐν αὐτῇ καὶ ὑπόκεινται εἰς μίαν βιωτικὴν ἐξέλιξιν, οὕτω καὶ ὁ κόκκος τοῦ σίτου ἔχει καὶ αὐτὸς τὸν προορισμὸν του, τὴν ἱστορίαν του.

Εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ κόκκου τοῦ σίτου, ὅπως ἄλλως τε εἰς πᾶσαν ἱστορίαν, παρατηροῦμεν διάφορα στάδια, ἐκ τῶν ὁποίων πρῶτον εἶναι ἡ σπορὰ τοῦ κόκκου.

Φθινόπωρον. Αἱ πρῶται βροχαὶ ἔπесαν ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς καὶ ὁ γεωργὸς ἀμέσως ἠτοίμασε τὸ ἄροτρον του, τοὺς βοῦς καὶ τὴν βουκέντραν αὐτοῦ. Ἀπὸ πρωΐας βαθυτάτης ἠγέρθη ὁ γεωργὸς τοῦ ὕπνου του καὶ ἠτοίμασε τὸν ὄνον του. Ἐφόρτωσε ἐπ' αὐτοῦ τὸν ζυγόν, τὸ ἄροτρον καὶ ἐντὸς μικροῦ τινος σάκκου τὸ διὰ τὴν ἡμέραν του ἐκείνην φαγητόν.

Μετέβη κατόπιν εἰς τὸν σταῦλον τῶν βοῶν καὶ ἐξήγαγεν αὐτοὺς εἰς τὴν μεγάλην αὐλήν. Ἦνοιξε τὴν θύραν, ἐξῆλθον οἱ βόες, ἐξῆλθε καὶ ὁ ὄνος. Ὁ γεωργὸς ἀνέβη ἐπὶ τοῦ ὄνου, ὅστις ἔχων ὁδηγοὺς τοὺς δύο βοῦς μεταφέρει τὸν κύριόν του εἰς τὸ χωράφιον. Καὶ ἐκεῖ ;

* * *

Ἐκεῖ ὁ γεωργὸς κατεβαίνει τοῦ ὄνου, τοποθετεῖ τοὺς δύο βοῦς τὸν ἓνα δεξιὰ τοῦ ἄλλου καὶ συνδέει, οὕτως εἰπεῖν, τὰς κεφαλὰς των διὰ τῆς ζεύγλης, εἰς τὸ μέσον τῆς ὁποίας στερεώνει τὸν ζυγόν, σύροντα ὀπισθέν του τὸ ἐκ τῆς σκωρίας κιτρινωπὸν ὑνίον.

Λαμβάνει τότε εἰς τὴν δεξιὰν τὴν βουκέντραν του, τὴν ἀριστερὰν στηρίζει ἐπὶ τῆς ξυλίνης λαβῆς τοῦ ἀρότρου καὶ διὰ προτρεπτικῶν φωνῶν θέτει τοὺς βοῦς εἰς κίνησιν.

Οἱ βόες νωχελῶς, λόγῳ τῆς ἐπικρατούσης φθινοπωρινῆς θερμότητος, σύρουσι τὸ ἄροτρον ἐπὶ τοῦ φαλακροῦ ἐδάφους τῶν χωραφίων, ὑπακούοντες εἰς τὰς φωνὰς τοῦ βοηλάτου κατὰ τὴν βουκέντραν αὐτοῦ.

Τὸ νωχελὲς βάδισμα τῶν βοῶν, ὁ μονότονος πηγαινοερχομὸς των, αἱ προτρεπτικαὶ φωναὶ τοῦ βοηλάτου, ἀντηχοῦσαι εἰς τὴν ἄφωνον ἐρημίαν, ὁ κρωγμὸς τῶν μελανοπτερύγων κορωνῶν, αἱ ὁποῖαι κατὰ χιλιάδας πετῶσιν ἄνωθεν τοῦ ὀργουμένου ἀγροῦ, κατερχόμεναι πολλάκις, πρὸς εὗρεσιν τροφῆς, εἰς τὸ ἀνασκαφέν τοῦ ἐδάφους χῶμα, τὰ ἄφυλλα γύρω δένδρα, ὁ μολυβδόχρους οὐρανὸς ἢ αἱ μικραὶ σκιαί τὰς ὁποίας σχηματίζουνσιν, αἱ ἀκτῖνες τοῦ φθινοπωρινοῦ ἡλίου, ἀποτελοῦσι μελαγχολικὴν εἰκόνα, μυστηριώδους καὶ τραγικῆς ἐπιβολῆς.

Ὁ γεωργός, βοηθούμενος ὑπὸ τῶν δύο βοῶν του, ὥργωσε τοὺς πρὸς σπορὰν ἀγρούς του. Μετά τινας ἡμέρας θὰ ἐπανεέλθῃ εἰς αὐτοὺς καί, ἀφοῦ σπείρει ἐπ' αὐτῶν τοὺς κόκκους τοῦ σίτου, θὰ ἐπαναλάβῃ τὴν ὄργωσιν, μετὰ τὴν ὁποίαν διὰ τῆς σβάρνης του θὰ ἰσοπεδώσῃ τὰς ἀνωμάλους αὐλάκας, προφυλάττων οὕτω τοὺς σπαρέντας κόκκους ἀπὸ τὰ ἀρπακτικὰ ράμφη τῶν κακοφάγων ἐνδημητικῶν πτηνῶν.

Ἡ σπορὰ τῶν κόκκων ἐτελείωσε καὶ ὁ γεωργός, κατάκοπος ἐκ διμήνου ἴσως καὶ πλέον ἐργασίας, ἀποσύρεται εἰς τὴν οἰκίαν του, στραβλίζων συγχρόνως καὶ τοὺς βοηθοὺς του βοῦς, ἐμπιστευόμενος τὰ ἐκ τῆς ἐργασίας του κέρδη εἰς τὴν εὐνοίαν τῶν καιρῶν, εἰς τὴν εὐσπλαχνίαν τοῦ Θεοῦ.

* * *

Τὸ φθινόπωρον, ἐποχὴ τῆς σπορᾶς, ἐπέρασε καὶ ἦλθεν ὁ χειμὼν. Αἱ ὥραι τῶν ἡμερῶν ὀλιγόστευσαν, αἱ δὲ ὥραι τῶν νυκτῶν ἠὔξησαν. Ὁ οὐρανὸς ἔχασε τὸ ἄλλοτε γαλανὸν αὐτοῦ χρῶμα καὶ ἤδη παρουσιάζεται καλυπτόμενος ὑπὸ νεφῶν. Ἡ θάλασσα δὲν εἶναι πλέον γαλανὴ καὶ ἥρεμος. Κύματα, πότε μικρὰ καὶ πότε μεγάλα, σχηματίζονται εἰς τὴν ἐπιφάνειαν αὐτῆς. Ἄνεμοι δυνατοί, συνήθως ἀπὸ βορρᾶ, ψυχροί, ἤρχισαν νὰ πνέωσι. Βροχαὶ συνεχεῖς πίπτουσιν ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς. Ἐνίοτε χάλαζα ἀραιὰ ἢ συνήθως στρῶμα χιόνος καλύπτει τὰ ὄρη, τὰς πεδιάδας, τοὺς ἀγρούς, τοὺς τόπους εἰς τοὺς ὁποίους ὁ γεωργὸς ἔχει ἐμπιστευθῇ τὰ ἐκ τοῦ κόπου του κέρδη.

Συνεχεῖς βόρειοι ἄνεμοι πνέουσι. Πυκνὴ χιών πίπτουσα ἐπὶ τῶν ἐσπαρμένων ἀγρῶν σκεπάζει αὐτοὺς

καθ' ὅλην τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς, ὡς ἐπιτάφιος λευκὴ πλάξ. Ὁ γεωργὸς ἔχει ἀποσυρθῆ εἰς τὴν μικρὰν τοῦ οἰκίαν, εἰς τὴν χαμηλὴν καλύβην, τῆς ὁποίας τὴν στέγην βαρύνει καὶ τὴν θύραν πολλάκις ἀποκλείει ἡ πυκνὴ χιών. Ἐν μέσῳ τῆς οἰκογενείας του, τῶν τέκνων του, τῆς συζύγου, ἥτις κατὰ τὰς ὥρας, καθ' ἃς δὲν ἔχει ἄλλην ἐργασίαν, νήθει μαλλία ἢ βάμβακα ἢ λίνον, τῶν βοῶν του, οἵτινες ἀναμασῶσι τὸ θερμαντικὸν ρόβι ἢ τὰς ἀχυρίνους εἰς αὐτὰ διδομένας τροφὰς ἀναπαύεται. Ρίπτει πού καὶ πού τὰ βλέμματα εἰς τὰς θερμαντικὰς φλόγας τῶν ἐπὶ τῆς ἐστίας καιομένων ξύλων. Σκέπτεται ἐπ' ὀλίγον, καὶ τὴν σκέψιν του αὐτὴν συνοδεύει γλυκὺ μειδίαμα, μειδίαμα ἐλπίδος καὶ χαρᾶς, πλούτου καὶ εὐτυχίας.

Εἰς τὰ βάθη τῆς γῆς ἔχει καταθέσει τὴν εὐτυχίαν τῆς οἰκογενείας του. Οἱ θαμμένοι ἐκεῖ εἰς τοὺς ἀγρούς του χρυσόχροες κόκκοι τοῦ σίτου, διὰ τῶν δακρύων τοῦ οὐρανοῦ, ἅτινα πίπτουσιν ἐπὶ τοῦ καλύπτοντος αὐτοὺς χώματος, θὰ βλαστήσωσι, θ' ἀναστηθῶσιν εἰς ὑπερηφάνους καὶ θαλεροὺς στάχεις, τοὺς ὁποίους, κατὰ τὰς θερμὰς τοῦ θέρους ἡμέρας, θὰ θερίσῃ τὸ κοπτερὸν τοῦ θεριστοῦ δρέπανον. Ἡ γῆ εἶναι ἡ φιλόστοργος τοῦ ἀνθρώπου μήτηρ. Εἶναι ὁ θεματοφύλαξ τῶν κόπων τοῦ γεωργοῦ, ἀποδίδουσα εἰς αὐτὸν πολλαπλάσια τῶν ὧσων εἰς αὐτὴν ἐνεπιστεύθη καὶ κατέθεσεν.

Ὁ ἀγρότης ἀναμένει, ὁ γεωργὸς ἐλπίζει.

* * *

Καὶ ἰδοὺ ὁ χειμὼν ἐπέρασε. Τὸ παχὺ τῆς χιόνος στρῶμα, τὸ ὅποion ἐπὶ μῆνας τώρα ἐκάλυπτε τοὺς ἀγρούς καὶ τὰς πεδιάδας, ἤρχισεν ὀλίγον κατ' ὀλίγον νὰ

λυώνη, μεταβάλλεται εἰς ὕδωρ καὶ ποτίζει τοὺς κάτω-
θέν του, ἐντὸς τοῦ χώματος, νεαροὺς βλαστοὺς τοῦ σί-
του, τοὺς ὁποίους καθ' ὅλον τὸν χειμῶνα προεφύλαξεν
ἀπὸ τοῦ παγεροῦ βορρᾶ. Αἱ ὥραι τῆς ἡμέρας ἠϋξήσαν.
Θερμὸς καὶ ζωογόνος ἥλιος φωτίζει τὴν χώραν. Οἱ
πρῶτοι τῆς χλόης νέοι ἱουλοὶ ἤρχισαν νὰ προβάλλωσιν
εἰς τὴν φύσιν. Ἡ ἀμυγδαλῇ, φοροῦσα τὰ λευκὰ αὐτῆς
πέπλα, προαγγέλλει τὴν ἀνοιξιν καὶ ἡ χειλιδὼν, διασχί-
ζουσα τὸν ἀέρα, διαλαλεῖ τὴν ἔλευσιν αὐτῆς.

Οἱ ἀγροὶ καὶ αἱ πεδιάδες, οἵτινες κατὰ τὸ φθινόπω-
ρον ἦσαν κατάξηροι, τὸν δὲ χειμῶνα κατάλευκοι, ἀπο-
βάλλουσι τώρα τὸ μονότονον ἐκεῖνο χρῶμά των καὶ
περιβάλλονται τὴν καταπράσινον καὶ ἀνθοστόλιστον
αὐτῶν ἐνδυμασίαν, τὴν ἐνδυμασίαν τῆς ἀνοιξεως.

Ὁ ἄνεμος τῆς ἀνοιξεως, ἐλαφρῶς πνέων ἄνωθεν
τῶν καταπρασίνων χλοερῶν λειμώνων καὶ ἀγρῶν, κι-
νεῖ ἐδῶ καὶ ἐκεῖ τοὺς χλοερούς κορμούς των εἰς τὰς
πεδιάδας φυτῶν, προσδίδων εἰς τὰς ἀπεράντους πεδιά-
δας τὴν μορφὴν ἐλαφρῶς κυματιζούσης χλοερᾶς καὶ
καταπρασίνου θαλάσσης.

Καὶ ὁ ἀγρότης ἀπὸ τοῦ ὕψους τοῦ μικροῦ λόφου,
ἀπὸ τοῦ κατωφλίου τῆς κατοικίας του, παρακρολουθεῖ
μὲ χαρᾶς μεδίαμα τὰς κυμάνσεις τῶν κυμάτων τῆς
χλόης. Τώρα δὲν ἐλπίζει, δὲν ἀναμένει. Τώρα πιστεύει,
ἀνυπομονεῖ.

* * *

Ἄλλ' αἱ ὥραι τῆς ἡμέρας διαρκῶς αὐξάνονται. Ἐ-
γιναν δεκατέσσαρες, ἔγιναν δεκαπέντε. Αἱ ἀκτῖνες τοῦ
ἡλίου φθάνουσιν εἰς τὴν κάθετον, ὥς ἔγγιστα, διεύ-
θυνσιν, καθιστῶσιν τὴν ἀτμόσφαιραν θερμότεραν. Τὰ
ἄνθη ἐπετέλεσαν τὸν προορισμὸν των καὶ τὰ πολύχρωμα

φύλλα αὐτῶν ἐμαράνθησαν καὶ ἔπεσαν ἐπὶ τοῦ ἐδά-
φους. Εἰς τὰ στελέχη τῶν φυτῶν ἀρχίζουσιν ἤδη νὰ
παρουσιάζονται οἱ καρποὶ αὐτῶν, καταπράσινοι καὶ
αὐτοὶ κατ' ἀρχάς, ἵνα σὺν τῷ χρόνῳ, καὶ ἐφ' ὅσον αἱ
ἡμέραι γίνονται θερμότεραι, λάβωσιν ἕκαστος τὸ χρώ-
μα τῆς ὀριμάνσεως. Τὰ πτηνὰ κατὰ τὰς πρωῒνας ὥρας
χαίροντα πετῶσιν ἀπὸ κλάδου εἰς κλάδον καὶ διδάσκου-
σι τοὺς νέους καρποὺς τοῦ γένους των πῶς νὰ πετῶσι,
πῶς νὰ συλλαμβάνωσι τὴν τροφήν των. Καὶ οἱ στάχεις
τῶν σιτηρῶν πλήρεις καρπῶν ἀρχίζουσι νὰ κλίνωσι
πρὸς τὴν γῆν.

Αἱ πεδιάδες καὶ οἱ ἀγροὶ ἤδη διὰ τῆς ἐπιμόνου
θερμότητος, ὑπὸ τῶν ἀκτίνων τοῦ ἡλίου, αἱ ὁποῖαι πί-
πτουσιν ἐπ' αὐτῶν, ἀποβάλλουσιν τὸ πρὸ ἡμερῶν κατα-
πράσινον αὐτῶν χρῶμα, προσλαμβάνουσαι ἤδη τὸ κι-
τρινωπὸν τοῦ χρυσοῦ χρῶμα. Ἀρχεται πλέον ἢ χαρμό-
συνος δευτέρᾳ σκηνῇ τοῦ ἀγροτικοῦ δράματος, ὁ θερι-
σμός.

* * *

Θερισταὶ καὶ θερίστριαι, οἱ μὲν καλύπτοντες τὴν
κεφαλὴν διὰ πλατυγύρων ψιαθίνων πέλων, αἱ δὲ διὰ
καταλεύκων μανδυλίων, ἔχοντες ἀνὰ χεῖρας τὰ κυρτὰ
καὶ κοπτερὰ δρέπανά των, θερίζουσι τὰ σπαρτά. Ἀρχί-
ζοντες ἀπὸ μιᾶς ἄκρας τοῦ ἐσπαρμένου ἀγροῦ προχω-
ροῦσι κατὰ γραμμὴν εἰς τὸν θερισμόν, ψάλλοντες συγ-
χρόνως σχετικὰ πρὸς τὸν θερισμόν ᾄσματα. Κόπτοντες
τοὺς κορμούς, οἵτινες φέρουσιν εἰς τὸ ἄκρον τοὺς στά-
χεις τοῦ σίτου, σχηματίζουν δι' αὐτῶν χειρόβολα, τὰ
ὁποῖα πετῶσιν ὀπισθέν των καὶ προχωροῦσιν εἰς τὸν
θερισμόν. Ἄλλοι ἐργάται καὶ ἐργάτριαι ἀκολουθοῦν-
τες τοὺς θεριστὰς συλλέγουσι τὰ χειρόβολα καὶ δένου-

σιν αὐτὰ εἰς δέματα μεγάλα. Τὰ δέματα ἀνὰ δύο ἢ τρία φορτώνονται εἰς ἵππους ἢ εἰς ἀμάξια συρόμενα ὑπὸ βοῶν καὶ μεταφέρονται εἰς ἀλώνια πρὸς ἀλωνισμόν ὑπὸ τοῦ ἀγρότου ψάλλοντος κάτωθεν τοῦ πλατυγύρου πύλου του χαρμόσυνα ἄσματα.

* * *

Τρίτη καὶ τελευταία σκηνὴ τοῦ ἀγροτικοῦ δράματος εἶναι ὁ ἀλωνισμὸς τοῦ σίτου. Παιδιά καὶ γέροντες, ἄνδρες καὶ γυναῖκες, νέοι καὶ νέαι, ἵπποι, ὄνοι, βόες, ὅλοι εἰς χαρμόσυνον κίνησιν. Ἴπποι καλπάζοντες ἢ βόες νωχελῶς βαδίζοντες ἐντὸς τοῦ ἀλωνίου συνθλίβουσι διὰ τῶν πετάλων ἢ τῶν ὀνύχων τῶν ποδῶν τῶν τοὺς καταξήρους καλάμους τῶν δεμάτων. Νέοι, διὰ φωνῶν καὶ μαστιγίου ἢ γέροντες, διὰ βουκέντρας, προτρέπουν τοὺς ἐν τῷ ἀλωνίῳ ἵππους ἢ βοῦς εἰς τὸν ἀλωνισμόν δι' ὅλης τῆς ἡμέρας ὅλοι ἀπασχολημένοι.

Ἄλλ' ὁ ἥλιος ἐκρύβη εἰς τὸ βάθος τοῦ ὀρίζοντος, ἔδυσεν ὀπισθεν τοῦ ἀπέναντι βουνοῦ καὶ τὰ ζῶα ἐξηλήθον τοῦ ἀλωνίου. Ὁ γέρον γεωργὸς ὠδήγησεν αὐτὰ κάτωθεν τῆς παρακειμένης βελανιδέας καὶ ἔθεσε πρὸ αὐτῶν δέματα χόρτου ἢ ἀχύρων καὶ κάδους πλήρεις ὕδατος, ἐνῷ ἡ γραῖα μήτηρ ἢ μάμμη ἔστρωσε κάτωθεν τῆς ἀχλαδέας τὸ λιτὸν δεῖπνον τῶν ἐργατῶν καὶ τῆς οἰκογενείας. Κύκλῳ καθήμενοι, ὑπὸ τοῦ φωτὸς τῆς σελήνης φωτιζόμενοι ἢ ὑπὸ ἀμυδροῦ λύχνου, τρώγουσι, πίνουνσι, γελῶσι, ψάλλουσιν. Ἐνας νέος παίζει τὸν αὐλὸν καὶ οἱ ἄλλοι νέοι καὶ αἱ παρθένοι χορεύουσιν, ἐνῷ οἱ γέροντες ἢ αἱ γραῖαι διηγούμενοι μικρὰ παραμύθια εἰς τὰ παιδιά ἀποκοιμίζουσιν αὐτά.

Ἡ νύξ ἐπροχώρησε καὶ ὅλοι ἀποσύρονται ἵνα πα-

ραδοθυῶσιν εἰς τὸν ὕπνον, ἀφοῦ τὴν ἄλλην ἡμέραν θ' ἀρχίσῃ καὶ πάλιν ὁ ἀλωνισμός, τὸ λίκνισμα. Εἰς τὰ κοιμώμενα πρόσωπα διαγράφεται ἡ χαρά, διὰ τῆς ὁποίας ἐκφράζεται ἡ πρὸς τὸν θεὸν εὐγνωμοσύνη.

Ἴδου ἡ ἱστορία τοῦ κόκκου τοῦ σίτου, τόσον πολλαπλῇ, τόσον πολυσύνθετος καὶ οὐχὶ ἀπλῇ, ὥς φαντάζονται αὐτὴν οἱ κάτοικοι τῶν πόλεων.

I. Ἀρβανιτάκης

6. Ἡ σπορά.

Θάρθουν οἱ μέρες τῆς σπορᾶς τοῦ ζευγολάτη ἐλπίδα :
Βαρὺ τὸ ἀλέτρι σέρεται στὸ βαλτωμένο χῶμα,
Τὰ βώδια τ' ἀροκίνητα ξυπνᾷ ἢ μακριὰ βουζέντρα
Κι ἀνασαλεύουν τὸ ζυγὸ κι ἀγχοφυσοῦν σκυμμένα,
Στυλῶνοντας στίς αὐλακιῆς καρτερικὰ τὰ μάτια,
Μάτια μεγάλα δλόμανρα, γεμᾶτα καλωσύνη·
Σταλάζει ἀπὸ τ' ἀπλόχερα χρυσὸ καθαροσπόρι.
Καὶ τροχισμένο ἀπ' τὴν τριβὴ τὸ ὄνι ἀσημένιο λάμπει,
Σκάφτοντας λάγκους στὴ σπορὰ τῇ ζωντανοθαμμένη,
Σκαλίστρα ἀχόρταγη τῆς γῆς καὶ τῆς σπορᾶς ἀρπάχτρα.
Τὸ ζευγολάτη ἀκολουθᾷ μαυρόφτερη κουροῦνα
Κι' ἀπὸ τὰ νέφη κελαῖδεῖ κρουμένη ἢ σιταρήθρα,
Ζητῶντας γιὰ τὸν κόπο τῆς ἑνα σπειρὶ σιτάρι.
Μικρὲς οἱ μέρες τοῦ Σποριᾶ κι' ἀτέλειωτες οἱ νύχτες
Τὸν ὕπνο δίνουν πληρωμὴ στὸν κάματο τῆς μέρας.
Μόνῃ ξενύχτρα καίει ἢ φωτιὰ στὸ ταπεινὸ καλύβι
Κι ἀπ' τῆς φωτιᾶς τὸ φωτερὸ πλάνημα ὁ ζευγολάτης
Βλέπει ὄνειρο στὸ νύσπαρτον ἀγρὸ βαριά τὰ στάχνα,
Νὰ καρτεροῦν τὸ κοφτερὸ δρεπάνι τῆς θεοίστρας.

1727

Γ. Δροσίνης

7. Ὁ πλοῦτος τῆς πατρίδος μας.

Δυσκόλως εὐρίσκει τις χώραν ἄλλην νὰ συγκεντρῶνῃ τόσα πλεονεκτήματα ἐδάφους καὶ κλίματος, ὅσα, ἡ Ἑλλάς, ἢ νὰ παράγῃ τόσον πλοῦτον πολυτίμων προϊόντων, ὅσον αὕτη.

Ἡ Κορινθιακὴ σταφὶς εἰς κανὲν μέρος τοῦ κόσμου δὲν παράγεται. Μικρὰ μέλαινα σταφυλὴ, ἄνευ πυρήνων, ἔχουσα λεπτότατον φλοιόν, πολὺ σάκχαρον, ἰδιάζον ἄρωμα, λεπτὴν καὶ εὐχάριστον ὀξύτητα, ξηρανομένη εἰς τὸν ἥλιον ἀποτελεῖ τὸν πολυτίμον αὐτὸν καρπὸν.

Ἡ Κορινθιακὴ σταφὶς κατέχει τὴν πρωτίστην θέσιν μεταξὺ τῶν ξηρῶν ὀπωρῶν εἰς τὴν Εὐρώπην, ἰδίως δὲ εἰς τὴν Ἀγγλίαν, Ὁλλανδίαν, Γερμανίαν καὶ Ἀμερικήν.

Αἱ σταφιδοπαραγωγαὶ ἐπαρχίαι, ἡ Κορινθία, ἡ Αἰγιάλεια, ἡ Ἀχαΐα, ἡ Τριφυλία, ἡ Μεσσηνία ζῶσι σχεδὸν ἀποκλειστικῶς ἐκ τοῦ πλουσίου αὐτοῦ προϊόντος καὶ κοσμοῦνται δι' ὥραίων πόλεων καὶ κωμοπόλεων.

Τὸ Αἶγιον δέ, αἱ Πάτραι καὶ ὁ Πύργος εἶναι τὰ ζωηρότερα κέντρα τῆς κινήσεως, τῆς ἐργασίας καὶ τοῦ ἐμπορίου τῆς σταφίδος. Οἱ δὲ ὄρεινοὶ πληθυσμοὶ τῶν Καλαβρύτων, τῆς Γορτυνίας, τῆς Μαντινείας κατερχόμενοι ἀπὸ τῶν ὀρέων εὐρίσκουσιν ἐργασίαν εἰς τὰ χρυσοφόρα μεταλλεῖα τῆς σταφίδος.

* * *

Ὁ καπνὸς ἔπειτα τῆς Ἑλλάδος εἶναι ἀπὸ τὰ πλουσιώτερα προϊόντα αὐτῆς. Ἡ Καβάλλα, αἱ Σέρραι, ἡ Δράμα, ἡ Ξάνθη εἶναι ἀπὸ τὰς πλουσιωτέρας περιφερείας τῆς Εὐρώπης. Ὁ θαυμάσιος καπνός, ὅστις καλλιεργεῖται ἐκεῖ, εἶναι πολύτιμος ὡς ὁ χρυσός, καὶ δι' αὐτὸ βλέπεις χωρὶα ἀνθηρά, οἰκίας πλουσίας, ἀνθρώπους εὐθύμους καὶ εὐχαριστημένους.

Ἄνευ πάλιν τοῦ λεπτοῦ ἀρώματος καὶ τοῦ χρυσοῦς χρώματος τοῦ καπνοῦ τοῦ Ἀλμυροῦ, τῶν Φαρσάλων, τῆς Φθιώτιδος καὶ τοῦ Ξανθοῦ καὶ ἀρωματικοῦ καπνοῦ τοῦ Ξηρομέρου, αἱ κολοσσαῖαι βιομηχανίαι τῆς Αἰγύπτου δὲν θὰ ἠδύναντο νὰ παρουσιάσωσιν ὑπερφάνως εἰς τὰς ἀγορὰς τοῦ κόσμου τὰ τόσον ἐξαιρετικὰ καὶ περιζήτητα σιγαρέττα.

* * *

Ἡ παραγωγή τῆς μετάξης, εἰσαχθεῖσα ἐπὶ τῶν Βυζαντιακῶν χρόνων ἐκ τῆς Κίνας εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἤκμαζε

καὶ παρήκμαζεν ἔκτοτε διαδοχικῶς. Ὅπωςδὴποτε ἡ Ἑλλάς, πρώτη μεταξὺ τῶν χωρῶν τῆς Εὐρώπης προήγαγε τὴν καλλιέργειαν τῆς μορέας, ἐκ τῶν φύλων τῆς ὁποίας τρέφεται ὁ μεταξοσκώληξ καὶ τὴν βιομηχανίαν ἐν γένει τῆς μετάξης.

Εἰς παλαιότερους χρόνους, ἀλλὰ καὶ σήμερον ἀκόμη πολλὰ μέρη, ἡ Πελοπόννησος, αἱ Θῆβαι, αἱ Ἀθῆναι καὶ βραδύτερον ὁ Τύρναβος, ἡ Ἀγυιά, τὰ Ἀμπελάκια. εἶχον μεταβληθῇ εἰς ἀπέραντον ἐργαστήριον μεταξωτῶν ὑφασμάτων. Πυκνοὶ δὲ μορεῶνες ἔθαλλον εἰς πλεῖστα χωρία τῆς Ἑλλάδος ὅπως καὶ σήμερον ἀκόμη εἰς τὴν Θράκην.

* * *

Αἱ σταφυλαὶ τῆς Ἑλλάδος παρουσιάζουσιν ἑκατοντάδας παραλλαγῶν, τὰς ὁποίας ἐξετάζων τις εὕρισκει πάσας τὰς μορφάς, πάντα τὰ χρώματα, πάσας τὰς γεύσεις καὶ πάντα τὰ ἀρώματα καὶ ιδιότητας τῶν σταφυλῶν. Ἦδη συσκευαζόμεναι καταλλήλως—ιδίως αἱ τῆς Κορίνθου—ἀποστέλλονται καὶ εἰς τὸ ἑξωτερικὸν νωπαί.

Τὰ σῦκα τῶν Καλαμῶν, τῆς Κύμης, τῆς Ἀνδρου, καὶ ἄλλων Ἑλληνικῶν μερῶν ἐπιμελέστερον συσκευαζόμενα θὰ ἦσαν μᾶλλον περιζήτητα. Εἶναι ἐφάμιλλα μὲ τὰ ἑξοχα Σμυρναϊκὰ σῦκα. Ἐκεῖνα δὲ τῆς Ἀττικῆς, τὰ ὁποῖα καταναλίσκονται νωπὰ, διαφιλονικοῦσι τὰ πρωτεῖα τῶν σύκων τοῦ κόσμου.

Αἱ ἐλαῖαι τῶν Καλαμῶν, αἱ παχύσαρκοι ἐλαῖαι τῆς Ἀμφίσσης, κατέχουσιν ἐπιφανῆ θέσιν ἐν τῷ ἐμπορίῳ ὑπὸ ἔποψιν ποιότητος μεταξὺ τῶν ἐλαιοκάρπων τῆς Ἰταλίας, τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Ἰσπανίας. Ἐπίσης τὰ ἔλαια τῆς Κερκύρας, Πελοποννήσου, Κρήτης, Μυτιλήνης.

Οἱ οἶνοι τῆς Ἑλλάδος, ὁσάκις ἐπενέβη εἰς τὴν παρσκευὴν αὐτῶν ἡ ἐπιστήμη, ἀπεδείχθησαν κατ' οὐδὲν κατώτεροι τῶν μᾶλλον πεφημισμένων τῆς Εὐρώπης.

Ἡ Μαυροδάφνη καὶ ἡ Δεμέστιχα τῶν Πατρῶν, ὁ Καμπανίτης τῆς Τριπόλεως, οἱ οἶνοι τῆς Θήρας, τῆς Σάμου καὶ ἄλλοι δύνανται εὐπροσώπως νὰ παρουσιασθῶσι καὶ νὰ διαφιλονικήσωσι τὰ πρῶτα βραβεῖα εἰς τὰς παγκοσμίους ἐκθέσεις.

Ἡ ἄμπελος τῆς Ἑλλάδος, ἐκ τῆς ὁποίας, ὡς μυθολογεῖται, οἱ ἀρχαῖοι τοῦ Ὀλύμπου θεοὶ ἤντλουν τὸ νέκταρ των, εἶναι βεβαίως ἱκανὴ νὰ παράσχῃ ἄφθονον καὶ ἄριστον ὕλικόν εἰς τὴν κατ' ἐξοχὴν ἐθνικὴν ἡμῶν βιομηχανίαν τῆς οἰνοποιΐας.

Τὰ μῆλα τοῦ Πηλίου, τὰ ἀχλάδια τῶν Πατρῶν καὶ τῆς Κυνουρίας, τὰ κεράσια τῆς Κύμης καὶ τῆς Κηφισσίας, τὰ πορτοκάλια τῶν Καλαμῶν, τῆς Σπάρτης, τῆς Κρήτης καὶ τῆς Χίου, τὰ κάστανα τοῦ Βόλου καὶ τῆς Κρήτης, τὰ ἀμύγδαλα τῶν Μεθάνων καὶ τῆς Αἰγίνης, τὰ λεπτοκάρυα τῆς Ἀγυῖας καὶ τὰ κάρυα τῆς Εὐρυτανίας, μεγάλως ἀποδεικνύουσιν, ὅτι ἡ παραγωγὴ τοιούτων ὀπωρῶν, γινομένη μετ' ἐπιμελείας καὶ μεθοδικότητος, δύναται νὰ φθάσῃ εἰς θαυμάσια ἐν Ἑλλάδι ἀποτελέσματα.

Ὁ τυρὸς τοῦ Παρνασοῦ καὶ τὸ μέλι τοῦ Ὑμητοῦ ὀφείλουσι τὴν ἀρωματώδη αὐτῶν γεῦσιν εἰς τὸ ἄρωμα τῆς ἐλληνικῆς χλωρίδος.

Τὰ μάρμαρα τῆς Πεντέλης καὶ τῆς Πάρου εἶναι τὸ πολύτιμον ὕλικόν, ὅπερ οἱ ἀρχαῖοι καλλιτέχναι εὐρόντες

ἄφθονον κατεσκεύασαν δι' αὐτῶν τὰ ἀθάνατα καὶ ἐξόχου κάλλους μνημεῖα τῆς πατρίδος ἡμῶν.

Ἡ σμῦρις τῆς Νάξου, τὰ μεταλλεύματα τοῦ Λαυρείου καὶ τῆς Χαλκιδικῆς, ὅπου εὐρίσκεται ἄφθονος σιδηροπυρίτης, ψευδάργυρος, χαλκός, σίδηρος, τοῦ Παγγαίου καὶ τῆς Νιγρίτης, ἔνθα εὐρίσκονται καὶ ψήγματα ἀκόμη χρυσοῦ, ἀποδεικνύουσι πόσοι θησαυροὶ κρύπτονται ὑπὸ τὸ ἐλληνικὸν ἔδαφος, πόσαι πηγαὶ ἐργασίας πλούτου καὶ ἐθνικῆς δυνάμεως!

Τὰ ὕδατα τὰ ὁποῖα πίπτουσιν ὡς ὀρητικοὶ καταρράκται εἰς τὴν Βέρροϊαν, εἰς τὴν Νιάουσαν, εἰς τὴν Ἑδεσαν, πόσα ἐργοστάσια θὰ ἠδύναντο νὰ κινήσωσι!

Καὶ εἰς τὰ Γιαννιτσὰ καὶ εἰς τὸν Νέστον πόσα ἰχθυοτροφεῖα δύνανται νὰ γίνωσιν, εἰς τὰ ὁποῖα νὰ τρέφονται, νὰ βελτιώνωνται καὶ νὰ πολλαπλασιάζωνται ὅλα τὰ καλὰ εἶδη τῶν ἰχθύων!

Καὶ τὰ δασικὰ ἀκόμη προϊόντα τῆς πατρίδος Ἑλλάδος δὲν εἶναι ὀλιγωτέρας σημασίας. Ἔχει ξυλείαν διὰ τὴν οἰκοδομὴν καὶ τὰ ἔπιπλα καὶ διὰ τὴν κατασκευὴν χαρτου, ὅπως εἰς τὰ ἐργοστάσια τοῦ Αἰγίου, βελανίδια, ρητίνην, ξυλάνθρακας πευκοφλοιὸν καὶ τόσα ἄλλα προϊόντα.

Μὲ ἔντονον ἐργασίαν ἡ Πατρίς μας θὰ γίνῃ ἡ γῆ τῆς Ἑπαγγελίας, ἔλεγεν εἰς συμπατριώτης μας ἐπιστρέψας ἐξ Ἀμερικῆς. Ἡμεῖς τὴν ἀφήνομεν καὶ πηγαίνομεν νὰ χαθῶμεν εἰς τὴν ἄκραν τοῦ κόσμου, εἰς τὴν Ἀμερικὴν, Νά! Μὲ βλέπετε ἐμένα; Ἐφυγα δυνατὸς καὶ νέος ἀπὸ τὸ χωρίον μου, ἐπῆγα εἰς τὴν Ἀμερικὴν, ἐδόۇλευα ὡς σκύλος εἰς τὰ ἀνθρακωρυχεῖα, κάτω ἀπὸ τὴν γῆν, χωρὶς νὰ ἶδω ἐπὶ μῆνας ὀλοκλήρους τὸν ἥλιον!

Ἡλῖος δι' ἡμᾶς ἐκεῖ κάτω εἶναι μία λάμπα ἡλεκτρικὴ καὶ ἀτμόσφαιρά μας εἶναι ὁ μολυσμένος ἀήρ, τὸν

ὁποῖον ἀναπνέομεν καὶ γινόμεθα φθισικοὶ καὶ κατα-
στρέφομεν τὸ δυνατὸν αἷμα, τὸ ὁποῖον μᾶς εἶχε δώσει
ἡ πατρίς μας.

Ἐδῶ, κάτω ἀπὸ τὸν ὥραϊον ἥλιόν μας καὶ μέσα εἰς
τὰ ζωογόνα βουνά μας, εὐρίσκεται ὁ πλοῦτος καὶ ἡ υἡγία
καὶ ἡ χαρὰ καὶ δὲν τὸ βλέπομεν.

Τώρα ὅμως, ἔ, ποτὲ δὲν θὰ σὲ ἀφήσω εὐλογημένον
χωμα τῆς πατρίδος μου ! . .

Γεωγραφ. μελέτη

I Ἀρβανιτάκης

ἐν τῷ ὥραϊο δινυ-
μα δια το καρε-
αίρι. Το μῆνα.
Σεπτ. 1910. καὶ 22 α.

8. Στὴν πατρίδα.

Πατρίδα, ὄνειρο ἀκριβό, κρυφὴ χαρὰ τοῦ κόσμου,
Ἐσὺ μονάχα στέκεσαι παντοτινὰ ἔμπρός μου
Μεγάλῃ καθὼς σ' ἔπλασεν ἓναν καιρὸν ἡ Μοῖρα.
Καὶ τὼρ' ἂν ὀρφανή, παντέρημη καὶ χήρα,
Νυφούλα στέκεις πάναγνη μπροστὰ στὰ δύο μου μάτια
Νυφούλα μὲ τὰ κάστρα σου καὶ τὰ ψηλὰ παλάτια.
Τίποτε δὲ δειλιᾷ κ' ἐμὲ τὸ θάρος νὰ μοῦ πάρῃ.
Ὁ μαρμαρένιος Βασιλιᾶς, πὺν βλέπω καβαλλάρη,
Μιὰ μέρα σιδερόφρακτες θύρες θὲ νὰ γκρεμίσῃ
Κι' ἀπ' τὸν πικρὸ τὸν ὕπνο σου πάλι θὰ σὲ ξυπνήσῃ.
Δὲν πέθανες στὰ κάστρα σου καὶ στὰ ψηλὰ παλάτια.
Τὰ χεῖλῃ σου χαμογελοῦν, λαμποκοποῦν τὰ μάτια.
Καὶ κάτω ἀπὸ τὰ στήθια σου κρυφοχτυπάει ἡ καρδιά σου
Καὶ κόσμοι, κόσμοι καρτεροῦν τ' ὥραϊο ξύπνημά σου.
Μέσ' στὴν καρδιά μου ζῆς ἐσὺ παντοτινὰ μεγάλη,
Σὲ βλέπω μέσ' στὰ πέλα καὶ μέσ' στὰ δάση πάλι,
Φωτόβολη καὶ δροσερὴ λουλούδια νὰ μαζεῖς,
Καὶ νὰ χαμογελᾷς ἐδῶ κ' ἐκεῖ νὰ μὲ μαγεύς.
Ὅπου κι' ἂν πάω κι ὅπου σταθῶ, ἐσένα βλέπω ἔμπρός μου
Καὶ ξένα εἶναι γιὰ μένα τὰ μάρμαρα ὅλου τοῦ κόσμου.
Πατρίδα ὄνειροφάνταστη, βασιλοπούλα, πλάνα,
Π' ὅλου τοῦ κόσμου στάθῃς φωτοσκοπούσα μάνα.
Δὲν πέθανες—ποιὸς θὰ τὸ πῇ ἓνα παρόμοιο ψέμμα! . .
Τρέχει μέσα στίς φλέβες σου τὸ πλεῖον οὐράνιο αἷμα.

Κι' όταν ξυπνήσης, ὦ ἀκριβὴ μανούλα μου, ὦ Πατρίδα,
Τότε θὰ ἰδοῦν τὰ μάτια μου τ' ὄνειρο πὺν δὲν εἶδα.
Ὁ λογισμὸς μου σ' ἔπλασε, μονάχα τ' ὄνειρό μου
Ποτὲ ποτὲ δὲν σ' ἔφερε παρόμοια στὸ πλευρό μου,
Ὅπως σὲ βλέπω στὰ ψηλὰ βουνὰ κι ἀκόμα πέρα
Στὶς θάλασσες ὅπου ποτὲ δὲν γνώρισαν φοβέρα.
Πατρίδα, ὄνειρο ἀκριβό, κρυφὴ χαρὰ τοῦ κόσμου,
Ξύπνα καὶ τὴν παρηγοριὰ πὺν ὅλο γυρεύω δὸς μου,
Γιὰ ν' ἀντικρύσω μιὰ στιγμὴ τὴ θεία σου ὁμορφάδα
Καὶ νὰ δείξω κρᾶζοντας : Ἐτοῦτ' εἶναι ἡ Ἑλλάδα !

9. Τὸ δένδρον καὶ ὁ ἄνθρωπος.

Ἐπιτρέψατε νὰ σᾶς διηγηθῶ τὴν ἱστορίαν ἑνὸς μικροῦ χωρίου.

Εὐρίσκετο εἰς τοὺς πρόποδας ἑνὸς βουνοῦ, εἰς τὴν ἄκραν παλαιοῦ δάσους, τοῦ ὁποίου τὰ δένδρα πυκνὰ-πυκνὰ καὶ συμμαζευσμένα ἐσκέπαζον τοὺς βράχους, τὰ ρεύματα καὶ τὰς κοιλότητας τοῦ ὄρους καὶ ἀνήρχοντο ὑψηλὰ μέχρι τῆς κορυφῆς.

Καὶ τὸ χωρίον, ἐφαίνετο, ὥς γὰ εὐρίσκετο περιβεβλημένον ἐντὸς θωπευτικῆς καὶ φιλοστόργου ἀγκάλης, καὶ οἱ μικροὶ καὶ λευκοὶ οἰκίσκοι του, προβάλλοντες ἀνὰ μέσον τῶν παχυσκίων δένδρων ἀπετέλουν ἀληθῶς μαγευτικὸν θέαμα.

Κατὰ τὸ θέρος τὸ φιλόστοργον δάσος ἐμετρίαζε τὴν καυστικὴν πνοὴν τῶν ἀνέμων. Καὶ ἡ κατάξηρος γῆ τῶν

πέριξ ἀγρῶν ἐδροοῖζετο ἀπὸ τὰ ἄφθονα ὕδατα τῶν πηγῶν, τὰ ὁποῖα ἀκούραστα ἔρρεον ἀπὸ τὰς προεξοχὰς καὶ τοὺς βράχους τοῦ δενδροσκεπασμένου ὄρους.

Ἦσαν εὐτυχεῖς τότε οἱ κάτοικοι τοῦ χωρίου. Ἡ εὐλογία τοῦ Θεοῦ ἐνόμιζες ὅτι ἐβασίλευεν ἐκεῖ! Αἱ ἐσοδεῖαι τῶν ἦσαν ἄφθονοι καὶ σπανίως ὑπέφεραν ἀπὸ καυστικοὺς ἀνέμους, ἀκόμη δὲ σπανιώτερον ἀπὸ ξηρασίαν. Ἡ ὑγεία ἐβασίλευε παντοῦ.

Τὰ παιδιά ζωηρὰ καὶ ροδοκόκκινα προξενοῦν εὐχάριστον ἐντύπωσιν εἰς τὸν ἐπισκέπτην, διὰ τὸ εὖχαρι ἦθος καὶ τὴν ζωηρότητα, συγχρόνως δὲ καὶ διὰ τὴν ἡμερότητα τῶν τρόπων τῶν.

Παρεκτὸς τοῦ καλοῦ δημοδιδασκάλου τοῦ χωρίου, ὡς θαυμάσιος παιδαγωγὸς ἐπενήργει καὶ τὸ δάσος. Καὶ ἡ θαυμαστὴ μελωδία τῆς φύσεως, ἡ ἀποτελουμένη ἀπὸ τὸν ἁρμονικὸν συνδυασμὸν τοῦ καταπρασίνου χρώματος τῶν δένδρων, τοῦ κελαδήματος τῶν πτηνῶν καὶ τοῦ ψιθυρισμοῦ τῶν ρυακίων, ἐνανούριζε τὰς ψυχὰς τῶν χωρικῶν καὶ ἐνέπνεε τὸ σέβας πρὸς τὸν Δημιουργόν, τὴν λατρείαν πρὸς τὴν φύσιν, τὴν ἀγάπην πρὸς τὸ ὑψηλόν, τὸ ἀληθές καὶ τὸ ἰδεῶδες.

* * *

Ἀληθῶς, ὁποῖος μέγας παιδαγωγὸς τὸ δάσος! Πῶς ἐξημερώνει τὸν ἄνθρωπον, πῶς ἐμπνέει τὸ σέβας πρὸς τὸ ὠραῖον, πῶς ἐπιβάλλεται διὰ τῆς μεγαλοπρεπείας του! Τὸ δένδρον εἶναι τὸ ἀλάνθαστον τοῦ πολιτισμοῦ μέτρον. Ὅπου τὸ βλέπετε νὰ ὑψώνηται περιποιημένον καὶ θαλερόν, ἐκεῖ ἀκμάζει ἡ ἡμερότης καὶ ἡ ἀγάπη. Ὅπου ὅμως μαῦραι, γεροντικαὶ καὶ ρυτιδωμέναι πρόβαλλουν αἱ ράχεις τῶν βουνῶν, μὲ βράχους ὀξεῖς καὶ

γυμνοὺς ἀπὸ τὸν πράσινον πέπλον τῶν δασῶν, ἐκεῖ βασιλεύει ἡ ἀγριότης καὶ ἡ ἐρήμωσις.

Ἄν ποτε διὰ τοῦ σιδηροδρόμου διατρέξετε τὴν Εὐρώπην καὶ ἀπὸ τῆς Δύσεως ἔλθητε εἰς τὴν Ἀνατολήν, δύνασθε μὲ ἐν ἀπλοῦν βλέμμα, ριπτόμενον ἀπὸ τὴν θυρίδα τῆς σιδηροδρομικῆς ἀμάξης, νὰ σχηματίσητε ἀμέσως ἐκ τῆς καταστάσεως καὶ μόνης τῶν δενδροφυτειῶν ιδέαν τοῦ πολιτισμοῦ τῶν χωρῶν τὰς ὁποίας διέρχεσθε.

Τὸ γλυκὺ καὶ πράσινον τῶν δένδρων χρῶμα εἶναι τοῦ πολιτισμοῦ τὸ χρῶμα.

Τὸ μαῦρον καὶ σκοτεινὸν χρῶμα τῶν γυμνῶν βράχων εἶναι τὸ ἔμβλημα τῆς ἐρημώσεως καὶ τῆς ἐγκαταλείψεως. Παντοῦ, ὁπόθεν ἐξέλιπε τὸ δένδρον, ἐκλείπει καὶ ὁ ἄνθρωπος.

Εἰς τὰς ἀχανεῖς ἐκτάσεις τῆς Ἀσίας, ἐκεῖ ὅπου ὁ πολιτισμὸς ἐγεννήθη, ὅπου τόσα ἔθνη ἤκμασαν, ὅπου πυκνότερος πληθυσμὸς ἔζη ἄλλοτε εὐήμερων, σήμερον θ' ἀπαντήσετε τελείαν ἐρήμωσιν. Καὶ ἡ ἐπιστήμη μᾶς λέγει ὅτι ἡ ἐρήμωσις προῆλθεν ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον ἀπὸ τὴν καταστροφὴν τῶν ἀπεράντων δασῶν, τὰ ὅποια ἐκάλυπτον ἐκεῖ ἄλλοτε τὰ ὄρη καὶ τὰς πεδιάδας.

* * *

Ἄλλ' ἄς ἐπανέλθωμεν εἰς τὸ χωρίον μας. Ἄν κατὰ τὸ θέρος, χάρις εἰς τὸ πολύτιμον δάσος, γλυκεῖα ἐπεκράτει δρόσος, καὶ ἄφθονα παντοῦ ἔρρεον ὕδατα, κατὰ τὸν χειμῶνα τὸ ψῦχος ἐμετριάζετο. Οἱ παγεροὶ ἄνεμοι ἔχανον τὴν ὀρμητικότητά των, διότι εὗρισκον ἐμπόδιον τοὺς κορμούς τῶν δένδρων, καὶ τὰ νερὰ τῶν βροχῶν διεσκορπίζοντο εἰς μυριάς, λεπτὰς διακλάδωσεις, καὶ ἀπερροφῶντο

ἀπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς, ἡ ὁποία, ἀποτελουμένη ἀπὸ ἡμισαπισμένους λεπτοὺς κλάδους καὶ ἀπὸ φύλλα, ἐνήργει ὡς ἀληθῆς σπόγγος. Οἱ εὐτυχεῖς κάτοικοι τοῦ χωρίου διόλου δὲν ἐφοβοῦντο τὸν σκληρὸν χαιρετισμὸν τοῦ Βορρᾶ. Τὸ εὐεργετικὸν δάσος χάρις εἰς τὰ ἄφθονα ὕδατα, διὰ τῶν ὁποίων ἐποτίζοντο οἱ ἄγροί των, χάρις εἰς τὴν προφύλαξιν τῶν ἐσοδειῶν των ἀπὸ βιαίους ἀνέμους καὶ ὀρμητικοὺς χειμᾶρες, τοὺς καθίστα καὶ ἀρκετὰ πλουσίους, ὥστε νὰ φορῶσι κατάλληλα χειμερινὰ ἐνδύματα. Χάρις δὲ εἰς τὰ ξηρὰ ξύλα καὶ τοὺς χονδρούς καταπίπτοντας κλάδους ἐπέτρεπε νὰ διαθέτουν ἄφθονον ὕλικὸν καύσεως καὶ νὰ θερμαίνωνται κατὰ τὴν ψυχρὰν τοῦ χειμῶνος ἐποχὴν.

* * *

Ἀποφρᾶς ὅμως ἡμέρα ἀνέτειλε διὰ τὸ δυστυχὲς χωρίον. Ἦλθον πρῶτῃαν τινὰ μερικοὶ ἀνθρακοποιοὶ καὶ ἐθάμβωσαν τοὺς χωρικοὺς μὲ τὰς χρηματικὰς των προσφορὰς καὶ τοὺς ἐδελέασαν μὲ τὰ κέρδη, τὰ ὁποῖα θὰ ἐπραγματοποιούν, ἐὰν τὸ δάσος ἐκείνο, τὸ κατὰ τοὺς λόγους τῶν ἀνθρακοποιῶν ἄχρηστον, τὸ ἀδίκως καταλαμβάνον τόσους ἄγρους, ἐκόπτετο καὶ μετεμορφώνετο εἰς κάρβουνα.

Καὶ ἀφῆκαν οἱ χωρικοὶ νὰ σφαγιασθῇ ὁ προστάτης των. Ὁ μαγικὸς πράσινος πέπλος, ὅστις ἐκάλυπτεν ὅλας τὰς ἀσχημίας τοῦ ὄρους, ἀνεσύρθη καὶ ἐξηφανίσθη. Καὶ τὴν ὥραίαν, τὴν συνεχῇ, τὴν καταπράσινον καὶ θάλλουσαν ἐπιφάνειαν διεδέχθη ἡ γεροντικὴ ὄψις τοῦ βουνοῦ, μὲ τὰς ρυτίδας καὶ σχισμὰς της, μὲ τὰς φάραγγας καὶ τοὺς βράχους της.

Δυστυχῶς τὸ κακούργημα δὲν ἀφέθη ἡμιτελές. Ἐὰν

τοῦλάχιστον ἀπηγόρευον τὴν βοσκὴν εἰς τὴν περιφέρειαν τοῦ κοπέντος δάσους, τὰ κολοβωθέντα δένδρα θὰ ἐπραγματοποιοῦν τὸν πόθον, ὃ ὁποῖος ἐνεψύχωνε τὸ ὑπολειφθὲν λείψανον τοῦ κορμοῦ των καὶ ἐκυκλοφόρει εἰς τὰς ρίζας των. Θὰ ἠϋξάνον καὶ πάλιν, θὰ ὕψωνον πρὸς τὸν οὐρανὸν τοὺς κορμούς των καὶ πάλιν, θὰ ἐθωπεύοντο ἀπὸ τὸ γλυκὺ τοῦ ἡλίου φῶς καὶ τὸ ἀπαλὸν τῆς αὔρας φύσημα.

Ἄλλ' ἡ βάρβαρος καταστροφὴ ἔπρεπε νὰ συντελεσθῇ! Ἀφέθησαν αἶγες καὶ πρόβατα καὶ μόλις ἀνεφαίνετο ὁ τρυφερὸς βλαστός, ἀμέσως κατετρῶγετο ἀπὸ τὰ ἀδηφάγα ζῶα.

Καὶ ἐκεῖ ὅπου ἄλλοτε μὲ σφοῖγος καὶ δύναμιν ἀνεπτύσσετο ζωὴ καὶ βλάστησις, μετὰ εἴκοσιν ἔτη ἐβασίλευεν ἐρήμωσις καὶ καταστροφὴ. Τὰ ὕδατα τῶν βροχῶν ὀρμητικῶς ἐκυλίωντο ἐπάνω εἰς τὰς ράχεις τοῦ βουνοῦ καὶ ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἐξέπλυνον τὸ λεπτὸν στρῶμα τῆς φυτικῆς γῆς, τὸ ὁποῖον ἐκάλυπτε τὴν πετρώδη ἐπιφάνειαν τοῦ ὄρους.

* * *

Καὶ οὕτως ἐγυμνώθησαν ἐντελῶς οἱ βράχοι καὶ πᾶσα ἐλπίς βλαστήσεως ἐξέλιπε. Τὰ ὕδατα, τὰ ὁποῖα ἄλλοτε ἀπερροφῶντο ὑπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ δάσους καὶ ἐσυνάζοντο εἰς ὑπογείους ρωγμὰς καὶ δεξαμενὰς καὶ ἀπὸ ἐκεῖ ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἐξεχύνοντο διὰ μυρίων πηγῶν παρὰ τοὺς πρόποδας τοῦ βουνοῦ, σήμερον τρέχουν ἐπάνω εἰς τὴν ἀδιαπέραστον ἐπιφάνειαν τοῦ βράχου, κατέρχονται ὀρμητικῶς καὶ σχηματίζουν χειμάρρους καὶ ξηροποτάμους, παρασύρουν λίθους χονδρούς, ἀνασκάπτουν τοὺς κάτω ἀγρούς καὶ τοὺς σκεπάζουν μὲ χαλίκια, τὰ ὁποῖα κατὰ τὴν πορείαν των συμπάρεσυνον.

Τὰς εὐεργετικὰς λοιπὸν πηγὰς διεδέχθησαν οἱ κατα-
στρεπτικοὶ χεῖμαρροι. Τὴν εὐχάριστον καὶ ζωηράν τοῦ
ἔαρος αὖραν διεδέχθη καυστικός λίψ. Τὸν χειμῶνα ὁ
ὀρμητικὸς καὶ παγερὸς βορρᾶς δὲν μετριάζεται πλέον
ἀπὸ τὸ ἀδιαπέραστον προτείχισμα χιλιάδων χονδρῶν
κορμῶν. Τὰ πρὸς θέρμανσιν ξύλα λείπουν, καὶ ὁ
κάτοικος τοῦ χωρίου μας πεινᾷ καὶ κρυώνει. Μετενόη-
σαν οἱ δυστυχεῖς καὶ ἔκλαυσαν, ἀλλὰ ἦτο πλέον ἀργά.

Στερηθέντες τῶν ἀφθόνων πηγῶν τῶν, καιόμενοι
κατὰ τὸ θέρος ἀπὸ τὴν τρομερὰν θερμότητα, τὴν ὁποίαν
ἐξαπέστελλον οἱ πυρακτωμένοι γυμνοὶ βράχοι τοῦ βου-
νοῦ, παγώνοντες κυριολεκτικῶς τὸν χειμῶνα καὶ πνιγό-
μενοι ἀπὸ τὰ ὀρμητικὰ ὕδατα τῶν χειμάρρων, ἐνόησαν
πολὺ ἀργά, ὅτι τὸ δένδρον εἶναι ὁ φιλόστοργος οἰκονό-
μος. ὁ ἐναποθηκεύων ἐν πολυτιμότατον διὰ τὸν ἄν-
θρωπον κεφάλαιον, τὸ ὕδωρ, καὶ ἀποδίδον αὐτὸ ὀλίγον
κατ' ὀλίγον.

Ὅτι εἶναι ὁ θαυμασιὸς παιδαγωγός, ὁ ἐξημερώνων
τὴν ἀνθρωπίνην καρδίαν, ὁ μαλάσσων τὸν χαρακτῆρα
καὶ ἐξευγενίζων τὸ ἦθος.

Ὅτι εἶναι ὁ θαυμασιώτερος μετριαστὴς τῆς πνιγῆ-
ρᾶς θερμότητος καὶ τοῦ παγεροῦ ψύχους καὶ τὸ δρα-
στηριώτερον ἀντιφάρμακον ἐναντίον τῶν μολυσμάτων.

Γ. Γεηγοριάδης

10. Τὰ δένδρα.

Ὅλα τὰ δένδρα ἔναι παιδιά,
πῶχουν τῇ γῇ μητέρα,
κι' ἔχουν γιὰ χέρια τὰ κλαδιά,
ποὺ σειοῦνται σιτὸν ἀγέρα.

Σειοῦνται καὶ λέν' μιὰ προσευχή,
λυγοῦν καὶ προσκυνοῦνε
τὸν Οὐρανὸ πῶχει βροχή
καὶ βλέπει πῶς διψοῦνε.

Κι ὁ οὐρανὸς ποὺ τὰ τηρᾷ
θυμᾶται τὰ παλιά του,
πῶς ἦταν χάμου μιὰ φορὰ
κι εἶχε τῇ Γῇ γριὰ του.

Γι' αὐτὸ τοῦ θλίβει ἡ καρδιά
τῇ δίψα τοὺς σὰν βλέπει,
εἶναι δικά του τὰ παιδιά,
γὰ τὰ ποτίσῃ πρέπει!

Ἀπὸ τὸ θρόνο του γυρνᾷ
καὶ κρᾶζει μιὰ νεφέλη
καὶ τήνε στέλνει στὰ βουνά,
στὰ δάση τήνε στέλλει.

— Πάνε στ' ἀπότιστα δενδρά,
στὰ δάση πὺν διγοῦνε,
καὶ πότισέ μου τὰ φαυδρά,
καὶ δῶσε τα νὰ πιοῦνε...

Βγαίν' ἡ νεφέλη καὶ περνᾷ
ἐπ' ἀπὸ τὴν Πλάση
καὶ βρέχει μέσα στὰ βουνά,
καὶ βρέχει μέσ' τὰ δάση.

Καὶ νοιώθ' ἡ Γῆ χαρὰ κρυφή,
ὁ Γέρος τὴν ὀθυμήθη!
καὶ ὀγάλ' ὄλ' ἀνθη στή μορφῇ
κι ὄλο καρποὺς στὰ στήθη.

Κι ἀπ' τὴ χαρὰ τὴν τρυφερή,
κι ἀπὸ τὴν εὐθυμία,
στὴ χώρα δίδει ὅσο μπορεῖ
εὐθύνεια καὶ εὐφορία.

Γι' αὐτὸ φυτεύετε δενδρά.
καθεὶς ὅπου προφθάση,
κι ἀφῆτε νὰ γενοῦν χονδρά,
νὰ σχηματίσουν δάση.

Γιὰ νάχουμε κι ἐμεῖς βροχὴ
κι ὦραία πρασινάδα,
διὰ νὰ κάμουμ' εὐτυχῇ
τὴν ἄκαρπη Ἑλλάδα.

Γ. Βιζυηνὸς

11. Βασιλεὺς φέρων ἐνδύματα χωρικοῦ.

Ἡμέραν τινά—ἡ ἱστορία εἶναι πολὺ παλαιά—ὁ τότε βασιλεὺς τῶν Ἀθηνῶν Κόδρος ἐξῆλθε μετὰ τινων ἐκ τῶν ἀκολουθῶν του εἰς κυνήγιον. Κυνηγῶν ἔφθασε μέχρι τῶν περιχώρων τῆς πολιτείας τῆς Κορίνθου.

Μετὰ τὸ πλούσιον κυνήγιόν των ἡτοιμάζοντο νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς Ἀθήνας, ὅτε εἶδον τρέχοντα τὴν αὐτὴν μὲ αὐτοὺς ὁδὸν ποιμένα τινὰ καλοῦντα αὐτοὺς διὰ φωνῶν νὰ σταθῶσιν, ἵνα ἀναγγεῖλῃ εἰς αὐτοὺς σοβαρὰν τινὰ ἀγγελίαν.

Ὁ βασιλεὺς καὶ οἱ ἀκόλουθοι αὐτοῦ ἀκούσαντες τὰς φωνὰς καὶ ἰδόντες τὰς κινήσεις τοῦ ὀπισθέν των τρέχοντος ἐστάθησαν, ἵνα μάθωσι τί οὗτος εἶχε νὰ τοὺς

ἀναγγείλῃ. Ὁ ποιμὴν τρέχων κατέφθασεν αὐτοὺς καὶ ἀσθμαίνων τοὺς εἶπε;

— Στρατὸς πολὺς ἐξεκίνησεν ἐκ Πελοποννήσου. ἐρχόμενος κατὰ τοῦ βασιλείου σας, τοῦ βασιλείου τῶν Ἀθηνῶν. μὲ τὸν σκοπὸν νὰ σᾶς καθυποδουλώσῃ.

Αὐτὰ εἶπε καὶ ἔτρεξε πάλιν, ἵνα ἐπανέλθῃ εἰς τὸ βόσκον ποίμνιόν του.

Οἱ ἀκολουθῦντες τὸν βασιλέα των ἔρριψαν κατὰ γῆς τὸ κυνήγιόν των, κατέβησαν τῶν ἵππων των καὶ ἐπλησίασαν τὸν Κόδρον, ἵνα ἀκούσωσι τὰς τελευταίας του παραγγελίας πρὸς ὑποδοχὴν τῶν ἐπερχομένων ἐχθρῶν τῆς πατρίδος. Ὁ βασιλεὺς διέταξε τότε αὐτοὺς νὰ ἀναλάβωσι τὸ ἀπορριφθὲν κατὰ γῆς κυνήγιόν των καὶ ν' ἀνέλθωσιν ἐπὶ τῶν ἵππων των. Οἱ ἀκόλουθοι ἐξετέλεσαν τὴν διαταγὴν τοῦ βασιλέως καὶ πάντες ἔφιπποι μὲ τὸ πλούσιον κυνήγιον ἐπέστρεψαν εἰς Ἀθήνας.

Ἐκεῖ κατὰ διαταγὴν τοῦ βασιλέως ἡτοιμάσθη πλούσιον καὶ ὀρεκτικὸν ἐκ τοῦ κυνηγίου γεῦμα, εἰς τὸ ὁποῖον παρεκάθησεν ὁ βασιλεὺς καὶ οἱ αὐλικοὶ του.

— Ἄς φάγωμεν τοῦλάχιστον τὸ κυνήγιόν μας, εἶπεν ὁ βασιλεὺς, πρὶν ἀρχίσωμεν κυνηγοῦντες τοὺς ἐρχομένους ἐχθροὺς τῆς πατρίδος.

Τὰ γεῦμα παρετάθη ἐπὶ πολλὰς ὥρας καὶ πολὺς κατ' αὐτὸ κατηναλώθη οἶνος. Εἰς τοιοῦτον δὲ βαθμὸν ἔφθασεν ἡ εὐθυμία τῶν ἀκολουθῶν, ὥστε ἐλησμόνησαν τοὺς λόγους τοῦ ποιμένου καὶ ἐζήτησαν μουσικοὺς καὶ χορευτρίας κατὰ τὴν ἐσπέραν, ἵνα καλύτερον διασκεδάσωσι.

Πάντες ἔτρωγον καὶ ἔπινον καὶ διεσκέδαζον, πλὴν τοῦ Κόδρου, ὅστις διαρκῶς ἐσκέπτετο πῶς ἔπρεπε ν' ἀντιμετωπίσῃ τοὺς ἐπερχομένους ἐχθροὺς.

Καθ' ἣν ὥραν ἡ εὐθυμία τῶν αὐλικῶν εἶχε φθάσει εἰς τὴν ἀκμὴν της, αἴφνης εἰσέρχεται εἰς τὴν αἵθουσαν τῆς διασκεδάσεως ἀγγελιαφόρος ἐκ τῶν φρουρούντων τὴν πόλιν φωνάζων:

— Οἱ Δωριεῖς ἔφθασαν πρὸ τῶν τειχῶν τῆς πόλεως. Στρατὸς πολὺς καὶ ἀποφασιστικός, τελείως ὀπλισμένος καὶ ὀργανωμένος ρίπτει τὰς ἐκ σχοινίων καὶ ξύλων κλίμακας αὐτοῦ ἐπὶ τῶν τειχῶν, προσπαθῶν ν' ἀνέλθῃ ἐπ' αὐτῶν καὶ νὰ εἰσπηδήσῃ εἰς τὴν πόλιν. Οἱ φρουροὶ μάχονται, ἀλλ' ὁ κίνδυνος εἶναι μέγας. Τρέξατε.

Οἱ διασκεδάζοντες αὐλικοὶ ἀνεσηκώθησαν ἐκ τῶν καθισμάτων των. Τὰ βλέμματα ὅλων ἐστράφησαν πρὸς τὸ μέρος, ὅπου πρὸ ὀλίγου ἐκάθητο ὁ βασιλεὺς των, ὁ Κόδρος συντρώγων μετ' αὐτῶν. Ἄλλ' ὁ βασιλεὺς δὲν ἦτο ἐκεῖ. Ἔτρεξαν τότε μερικοὶ νὰ ζητήσωσι πληροφορίας περὶ τοῦ βασιλέως ἀπὸ τὴν βασίλισσαν. Ματαίᾳ καὶ ἡ προσπάθειά των αὐτή. Ἡ βασίλισσα ἔλειπεν ἀπὸ τὰ δωμάτιά της. Τότε πάντες ἀφῆκαν τὰ ἀνάκτορα καὶ τρέχοντες ἔφθασαν εἰς τὰς οἰκίας των, ὅπου ἐνεδύθησαν τὴν πανοπλίαν των.

Συγκεντρωθέντες δ' ἅπαντες εἰς τὸ πρὸς τοῦτο γνωστὸν ἐκ τῶν προτέρων αὐτοῖς μέρος τῆς πόλεως ἐξέκίνησαν πρὸς ἀπόκρουσιν τοῦ ἐχθροῦ εἰς τὸ ὑπὸ τοῦ ἀγγελιαφόρου ἀνακοινωθέν κινδυνεῦον μέρος τοῦ τείχους.

Οἱ κάτοικοι ἀκούσαντες ὅτι ἡ πόλις των ἐκινδύνευεν, ἔτρεξαν καὶ αὐτοὶ εἰς τὰς οἰκίας των, ὀπλίσθησαν ὅπως ἕκαστος ἠδυνήθη καὶ ἔτρεξαν ὀπισθεν τῶν αὐλικῶν καὶ τῶν στρατιωτῶν τοῦ βασιλέως, ἵν' ἀποθά-
νωσι πρὸς σωτηρίαν τῆς πατρίδος.

Ἄλλ' ὁ βασιλεὺς; Ποῦ εἶναι ὁ βασιλεὺς τῶν Ἀθηνῶν Κόδρος κατὰ τὴν κρίσιμον αὐτὴν στιγμήν, κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ πόλις του διέτρεχε τὸν ἔσχατον τῶν κινδύνων; Οὐδεὶς ἐγνώριζε τι περὶ αὐτοῦ καὶ εἰς μάτην ἠρώτων ὁ εἰς τὸν ἄλλον.

— Ὁ βασιλεὺς ἐχάθη.

Καὶ πράγματι, ὁ Κόδρος, μόλις εἶδε τὸν ἀγγελιαφόρον φρουρὸν ἀσθμαίνοντα νὰ εἰσέρχεται εἰς τὴν αἵθουσαν, ἀντελήφθη περὶ τίνος ἐπρόκειτο καὶ χωρὶς ν' ἀντιληφθῇ τις αὐτὸν ἔσπευσεν εἰς συνάντησιν τῆς βασιλίσσης.

Ἀμφοτέροι ἀπεσύρθησαν εἰς ἐρημικὸν δωμάτιον τῶν ἀνακτόρων, ὅπου ὁ βασιλεὺς ἐξεδύθη τὴν βασιλικὴν αὐτοῦ στολὴν καὶ ἐνεδύθη ἔνδυμα χωρικοῦ. Ἐλαβεν εἰς χεῖρας κοπτερὸν πέλεκυν καὶ τεμάχιον σχοινίου καὶ εἶπεν εἰς τὴν βασιλίσσαν, ἥτις λίαν περιέργως παρηκοκρούθει τὰς κινήσεις τοῦ ἀνδρός της.

— Μεγαλειοτάτη, κατ' ἀπόφασιν τῶν θεῶν, διαμνηυθεῖσαν καὶ πρὸς ἡμᾶς καὶ πρὸς τοὺς Δωριεῖς διὰ τῆς Πυθίας τῶν Δελφῶν, ἐκεῖνος ὁ στρατὸς θὰ νικήσῃ τοῦ ὁποίου ὁ βασιλεὺς θὰ ἐφονεύετο ὑπὸ τῶν ἀντιπάλων. Πρὸς σωτηρίαν ὅθεν τῆς πόλεως, πρὸς σωτηρίαν τῆς Πατρίδος μας, πρέπει νὰ φονευθῶ ἐγώ. Ἄν προτιμήσω τὴν ζωὴν, οἱ ἐχθροὶ θὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὴν πόλιν, ἄλλους θὰ αἰχμαλωτίσωσι καὶ ἄλλους τῶν κατοίκων της θὰ σφάξωσι. Θὰ λεηλατήσωσι τὴν πόλιν καὶ ἐν τέλει θὰ τὴν παραδώσωσιν εἰς τὰς φλόγας καὶ εἰς τὴν καταστροφὴν. Ὁχι! Τοιοῦτόν τι δὲν θὰ ἐπιτρέψω εἰς τοὺς ἐχθρούς. Θὰ προτιμήσω νὰ ἀποθάνω ἐγώ καὶ νὰ σωθῇ ἡ πατρίς,

Ἀπεχαιρέτησε τὴν κλαίουσαν σύζυγόν του καὶ ἐξῆλθε τῶν ἀνοκτόρων.

Ἐπὶ τινα ὥραν περιεπλανήθη εἰς τὸ σκοτός τῆς νυκτὸς ἀνὰ τὰς ὁδοὺς τῆς πόλεως, αἵτινες ἔφερον εἰς τὴν ἔξοχὴν. Ἐξελθὼν δὲ τῶν τειχῶν, ἔτρεξεν εἰς πλησίον τι δάσος καὶ διὰ τοῦ πελέκεως, ὃν ἔφερε μεθ' ἑαυτοῦ, ἔκοψεν ἐκ τοῦ δάσους ξύλα, τὰ ὅποια, ἀφοῦ ἔδεσε διὰ τοῦ σχοινίου του εἰς δέμα, ἔθηκεν ἐπὶ τῶν ὤμων. Ἐξεκίνησεν ἐκ τοῦ δάσους καὶ μετ' ὀλίγον εὗρίσκειτο πρὸ τῶν σκοπῶν τῶν ἐπιδρομέων Δωριέων. Οὗτοι ἡμπόδισαν εἰς αὐτὸν τὴν δίοδον. Ἐπειδὴ δ' ὁ γέρον ἐπέμενε ν' ἀφήσωσιν αὐτὸν νὰ διέλθῃ καὶ ἐκτύπησε μάλιστα ἓνα τῶν σκοπῶν, οὗτος διὰ τοῦ δόρατός του ἐφόνευσεν τὸν γέροντα χωρικὸν ξυλοκόπον, μὴ γνωρίζων ὅτι ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ γέροντος χωρικοῦ ἐφόνευσεν τὸν βασιλέα τοῦ ἀντιπάλου στρατοῦ.

Τὴν πρωΐαν πρὸ τῶν τειχῶν τῆς πόλεως εἶχον συγκεντρωθῆ οἱ δύο ἀντίπαλοι στρατοί, ἐνῷ δ' ἡτοιμάζοντο πρὸς ἑναρξιν τῆς μάχης, ἐγνώσθη μεταξὺ τῶν στρατιωτῶν καὶ τῶν διοικητῶν τοῦ στρατοῦ τῶν Δωριέων ὅτι τὴν παρελθοῦσαν νύκτα ὁ ὑπὸ τῶν σκοπῶν φονευθεὶς χωρικὸς ἦτο ὁ βασιλεὺς τῶν Ἀθηναίων.

Βλέποντες οἱ Δωριεῖς πρὸ αὐτῶν τὸ πτώμα τοῦ βασιλέως Κόδρου καὶ τὸν χρησμὸν τῆς Πυθίης συλλογίζόμενοι κατεπτοήθησαν. Ἴνα δὲ μὴ ἀδίκως αἵματοκυλισθῶσιν, ἀφοῦ ἡ θέλησις τῶν θεῶν ἦτο ἐκ τῶν προτέρων γνωστὴ ὅτι θὰ ἐνικῶντο, ἀφοῦ ἐφόνευσαν τὸν βασιλέα τῶν ἀντιπάλων, διέλυσαν τὴν πολιορκίαν καὶ ἐπέστρεψαν εἰς τὰς πατρίδας των.

Οἱ Ἀθηναῖοι, μετὰ τὴν φυγὴν τῶν Δωριέων, ἀνοίξοντες τὰς πύλας τῆς πόλεως ἐξῆλθον πάντες καὶ μετὰ τιμῶν καὶ πομπῆς μεγάλης ἔφερον ἐντὸς τῆς πόλεως καὶ ἐκήδευσαν τὸν βασιλέα των. Μετὰ τὴν ταφὴν

αὐτοῦ συνῆλθον εἰς τὸ βουλευτήριον, ἵνα λάβωσιν ἀποφάσεις περὶ τοῦ διαδόχου τοῦ Κόδρου.

Ἐκεῖ δὲ πάντες μιᾷ φωνῇ ἀπεφάσισαν νὰ μὴ ἐκλέξωσιν ἄλλον βασιλέα, διάδοχον τοῦ Κόδρου, ὅστις τόσον γενναίως ἐθυσιάσθη πρὸς σωτηρίαν τῆς πατρίδος του. Ἐσκέφθησαν ὅτι οὐδεὶς θὰ ἦτο ἄξιος νὰ καθήσῃ ἐπὶ τοῦ θρόνου ἐκείνου, ὅστις ἐθυσίασε τὸ πᾶν εἰς τὸν βωμὸν τῆς πατρίδος.

Ἐκ τῆς ἱστορικῆς μελέτης

Α. Κοντομάρης

12. Οἱ μάρτυρες τῆς ἐπιστήμης.

Ἄν ἦτο δυνατόν νὰ ἐρωτήσωμεν ὅλους τοὺς μεγάλους ἄνδρας πῶς ἐδοξάσθησαν, θὰ μᾶς ἀπεκρίνοντο ὅλοι:

— Διὰ τῆς ἐργασίας καὶ τῆς ἐπιμονῆς μας !

Διὰ τῆς ἐργασίας καὶ τῆς ἐπιμονῆς τὸ φύλλον τῆς μορέας γίνεται μέταξα.

Εἷς σοφὸς ἔλεγε :

— Θὰ ἀναγνώσητε τὸ βιβλίον μου εἰς ὀλίγας ὥρας. Βεβαιωθῆτε ὅμως, ὅτι διὰ νὰ γράψω αὐτό, ἐχρειάσθησαν τόσα ἔτη, ὥστε αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς μου ἐλευκάνθησαν.

Οἱ μεγάλοι ἐφευρέται τῆς ἐπιστήμης, ὅχι μόνον εἰργάσθησαν πολὺ, ἀλλὰ καὶ ἐπάλαισαν καὶ ἐναντίον τῶν στοιχείων τῆς φύσεως καὶ ἐναντίον τῆς ἀμαθείας τῶν ἀνθρώπων. Πολλοὶ ἐφονεύθησαν τὴν στιγμὴν καθ' ἣν

ἐπειραματίζοντο καὶ ἄλλοι ἐκινδύνευσαν νὰ φονευθῶσιν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων, ὅτε ἐφεύρισκον μίαν μηχανὴν ἣ ἀνεκάλυπτον φυσικόν τινα νόμον.

Ὁ μέγας φυσικὸς τῆς ἀρχαίας Ρώμης, ὁ Πλίνιος, εὔρε τὸν θάνατον ἀπὸ τὸν ὑπερβολικὸν τοῦ ζῆλον πρὸς τὴν ἐπιστήμην. Ἡμέραν τινα διέκρινεν, ὅτι ἡ κορυφὴ τοῦ ἡφαιστείου Βεξουβίου ἐκάπνιζε καὶ ἤρχισε νὰ ἐκβάλλῃ λάβαν καὶ φλόγας.

Ἀμέσως ἀναχωρεῖ συνοδείᾳ μερικῶν συντρόφων, ἵνα μελετήσῃ τὸ μεγαλοπρεπὲς φαινόμενον.

Πλησιάζει. Ἡ ἀτμόσφαιρα ἦτο πλήρης φλογῶν καὶ ἀερίων, σεισμοὶ ἀρχίζουσι νὰ δονῶσι τὴν γῆν, οἱ σύντροφοι τρέμουσιν καὶ φεύγουσιν, ἵνα σωθῶσι. Μόνος ὁ Πλίνιος μένει ἀκλόνητος εἰς τὴν θέσιν του, θαυμάζων τὸ μέγα θέαμα. Τέλος ὁ ἥρως τῆς ἐπιστήμης πίπτει κάτω νεκρός.

* * *

Ἀλλὰ μήπως ὁ Ἀρχιμήδης ἦτο μικρότερος ἥρως καὶ μάρτυς τῆς ἐπιστήμης; Αὐτὸς ἀνεκάλυψε τὸν νόμον τῆς ἰσορροπίας τῶν ρευστῶν. Ἐπίσης τὴν γνωστὴν ἀρχήν:

«Πᾶν σῶμα ἐμβαπτιζόμενον ἐντὸς ὑγροῦ ἀποβάλλει τόσον ἐκ τοῦ βάρους αὐτοῦ, ὅσον εἶναι τὸ βάρος τοῦ ὑγροῦ, τὸ ὁποῖον ἐκτοπίζει».

Διηγοῦνται μάλιστα, ὅτι ὡς ἐξῆς ἀνεκάλυψε τὴν ἀρχὴν ταύτην. Ὁ Βασιλεὺς τῶν Συρακουσῶν Ἰέρων εἶχε παραδώσει εἰς ἓνα χρυσοχόον χρυσόν, ἵνα τῷ κατασκευάσῃ στέφανον. Ὁ χρυσοχόος ἀντικατέστησε μέρος τοῦ χρυσοῦ δι' ἀργύρου, ἴσου βάρους. Ὁ Ἰέρων ὑπώπτευσε τὸν δολόν. Ἀλλὰ μὴ θέλων νὰ καταστρέψῃ

τὸν στέφανον, τὸν ὁποῖον ἐθεώρει ἀριστοῦργημα τέχνης, ἐπρότεινεν εἰς τοὺς φυσικοὺς καὶ τοὺς μαθηματικοὺς τὴν λύσιν τοῦ ἐξῆς προβλήματος.

— «Χωρὶς νὰ βλαβῇ ὁ στέφανος, νὰ εὑρεθῇ, ἂν εἶναι κατεσκευασμένος ἐκ καθαροῦ χρυσοῦ ἢ ἐκ μίγματος χρυσοῦ καὶ ἀργύρου».

Οὐδεὶς ἠδυνήθη νὰ λύσῃ τὸ πρόβλημα τοῦτο.

Μόνος ὁ Ἀρχιμήδης ἔλυσεν αὐτό. Ἐζύγισε τὸν στέφανον καὶ ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τοῦ ὕδατος καὶ εἶδεν, ὅτι ἀπέβαλλεν ἐκ τοῦ βάρους τοῦ μέρους ἀντιστοιχοῦν ὄχι εἰς καθαρὸν χρυσόν, ἀλλ' εἰς μίγμα χρυσοῦ καὶ ἀργύρου.

Ὅτε εὔρε τὴν λύσιν ταύτην, εὗρίσκετο εἰς τὸ λουτρόν· τόση δὲ ἦτο ἡ χαρά του, ὥστε ἐπετάχθη ἔξω τοῦ λουτήρος καὶ ἐξελθὼν εἰς τοὺς δρόμους γυμνὸς ἐφώναζεν:

— Εὔρηκα! Εὔρηκα!

Βραδύτερον οἱ Ρωμαῖοι ἐπολιόρησαν τὴν πατρίδα του, τὰς Συρακούσας. Ὁ Ἀρχιμήδης τότε ἀνεδείχθη ὄχι μόνον ἔξοχος μηχανικός, ἀλλὰ καὶ φλογερὸς πατριώτης. Νύκτα καὶ ἡμέραν εἰργάζετο, ὅπως ἀποκρούσῃ τοὺς ἐχθροὺς τῆς πατρίδος του. Ὁ νοῦς του ἐφεύρισκε χιλίας μηχανάς. Εὔρε τρόπον νὰ ἐκσφενδονίσῃ ἐναντίον τοῦ ἐχθροῦ βροχὴν βελῶν καὶ λίθων. Ἐκ τῶν φρουρίων ἐξήρχοντο αἴφνης σιδηραῖ ἀρπάγαι, συνελάμβανον τὰ πλοῖα καὶ τὰ κατεπόντιζον.

Τέλος ὅμως ἡ πόλις ἠναγκάσθη νὰ παραδοθῇ. Οἱ ἐχθροὶ εἰσῶρμησαν ἀλαλάζοντες. Μόνος ὁ Ἀρχιμήδης ἤσυχος ἐσχεδίαζε κύκλους καὶ ἐμελέτα. Οἱ Ρωμαῖοι στρατιῶται ὤρμησαν ἐναντίον του, αὐτὸς δὲ ἤρεμος εἶπε:

— Μὴ μου τοὺς κύκλους τάραττε.

Αὐταὶ ἦσαν αἱ τελευταῖαι λέξεις.

Μέγας επίσης ήρως και μάρτυς τῆς ἐπιστήμης ὑπῆρξεν ὁ Γαλιλαῖος, ὁ ἀστρονόμος.

Μέχρι τοῦ ἔτους 1600 οὐδεμίαν ιδέαν ἀκριβῆ εἶχον οἱ ἄνθρωποι περὶ ἀστρονομίας. Ἐνόμιζον ὅτι ἡ γῆ μένει ἀκίνητος εἰς τὸ κέντρον τοῦ σύμπαντος καὶ πέριξ αὐτῆς κινοῦνται ὁ ἥλιος καὶ τὰ ἄστρα.

Πρῶτος ὁ Κοπέρνικος εὗρε, ὅτι ἡ γῆ κινεῖται περὶ τὸν ἥλιον. Πλὴν δὲν ἐτόλμησε νὰ διακηρύξῃ τὴν νέαν αὐτὴν ἀλήθειαν, φοβούμενος τὴν ἀμάθειαν καὶ τὸν φανατισμὸν τῶν συγχρόνων του.

Ὁ Γαλιλαῖος πρῶτος ἐτόλμησε καὶ διεκήρυξεν ὅτι ἡ γῆ καὶ ἄλλοι πολλοὶ πλανῆται στρέφονται περὶ τὸν ἥλιον, ὅστις κινῆται μόνον περὶ τὸν ἄξονα αὐτοῦ.

Ἐκ μικρᾶς ἡλικίας ἡγάπα τὰ μαθηματικά, τὴν μουσικὴν καὶ τὴν ποίησιν. Ἦτο μόλις 19 ἐτῶν, ὅτε εἶδεν εἰς τὸν ἐκκλησίαν πολυέλαιον νὰ κινῆται εἰς ἰσόχρονα διαστήματα. Ἐκεῖθεν ἔλαβεν ἀφορμὴν καὶ ἀνεκάλυψε τοὺς νόμους τοῦ ἐκκρεμοῦς. Κατὰ τὸ 1600 περίπου ἐφεῦρε τὸ θερμομέτρον, ἀργότερον δὲ τὸ τηλεσκόπιον. Πρῶτος ὁ Γαλιλαῖος εἶδε διὰ τοῦ τηλεσκοπίου, ὅτι ἡ ἐπιφάνεια τῆς σελήνης δὲν εἶναι σφαιρική, ἀλλ' ἀνώμαλος, μὲ ὄρη, κοιλάδας καὶ πεδιάδας.

Οἱ ἀμαθεῖς σύγχρονοὶ του τὸν κατηγοροῦσαν ὡς αἰρετικόν.

Γέρον καὶ ἀσθενὴς εἰσῆχθη εἰς δίκην, διότι ἔλεγεν, ὅτι ἡ γῆ κινεῖται.

Ἦναγκάσθη λοιπὸν γονατιστὸς νὰ ἀπαρνηθῇ τὰς ιδέας του.

— Ἐγὼ ὁ Γαλιλαῖος, εἶπε μὲ τρέμουσαν φωνήν, ἐβδομηκοντούτης, γονυπετής, ἔχων πρὸ ὀφθαλμῶν μου τὸ ἱερὸν Εὐαγγέλιον, ἐπὶ τοῦ ὁποίου θέτω τὰς χεῖρας,

θεωρηθεῖς ὑποπτος αἰρέσεως, διότι ὑπεστήριξα καὶ ἐπί-
στευσα, ὅτι ὁ ἥλιος ἦτο τὸ κέντρον τοῦ κόσμου καὶ ὅτι
ἡ γῆ κινεῖται, ἀρνοῦμαι, καταρῶμαι καὶ μισῶ τὰς ἀνώ-
τέρω πλάνας.

Λέγεται τότε ὅτι ἐκτύπησε διὰ τοῦ ποδὸς τὴν γῆν
καὶ ἐψιθύρισε τὸ περίφημον :

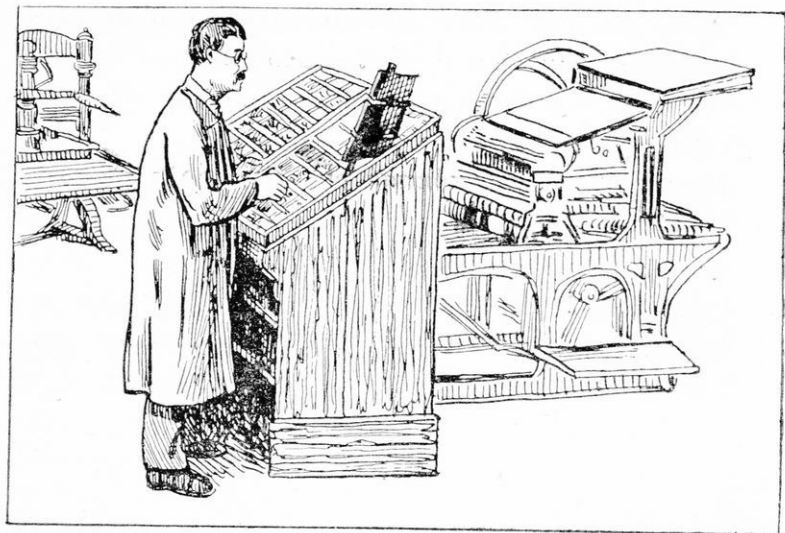
— Καὶ ὅμως κινεῖται !

Φαντασθῆτε τί θὰ ὑπέφερεν ὁ Γαλιλαῖος !

Καὶ ὅμως σήμερον ὅλοι δέχονται τὴν γνώμην του.

Ἱστορικὴ μελέτη

Α. Κοντομάρης

13. Ἡ τυπογραφία.

Ἡμέραν τινὰ τοῦ θέρους. πρὸ πεντακοσίων καὶ πλέον ἐτῶν, εἰς τὴν πόλιν Χάαρλεμ τῆς Ὁλλανδίας ἔφθασε ξένος τις, μακρόθεν, ὡς ἐφαίνετο, προσερχόμενος.

Οἱ κάτοικοι τῆς πόλεως παρετήρουν τὸν εἰς τὴν πόλιν των ἐλθόντα ξένον μετὰ τινος περιεργείας καὶ πολλὰ περὶ τῆς ταυτότητος αὐτοῦ ἔλεγον.

Σπανιώτατοι ἦσαν κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην οἱ ἐπισκεπτόμενοι τὸ Χάαρλεμ ξένοι, ἔνεκα δὲ τούτου καὶ ἐσχολίαζον οἱ κάτοικοι τὸν ἐπισκέπτην. Τὰ ἐνδύματά του δὲν ἦσαν πολυτελῆ, οὐδεὶς ὑπηρετής τὸν συνώδευε, οὔτε καὶ ἔφιππος, ἀλλὰ πεζὸς ἦλθεν εἰς τὴν πόλιν των. Ἐφερεν εἰς τοὺς ὤμους τὸν ταξιδιωτικόν του σάκκον καὶ ἦτο πλήρης κονιορτοῦ, ἐξ οὗ κατεφαίνετο ἡ μακρινὴ ἀπόστασις, τὴν ὁποίαν εἶχε διανύσει.

Ὁ ξένος ἐστάθμευσε πρὸ μικροῦ τινος πανδοχείου, πλησίον τῆς ἀγορᾶς τῆς πόλεως, καὶ ἐζήτησεν ἀπὸ τὸν πρὸ τῆς εἰσόδου τοῦ πανδοχείου καθήμενον ἰδιοκτήτην δωμάτιον πρὸς ἐνοικίασιν.

Ὁ ἰδιοκτήτης ἔμεινε εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς εὐχαριστημένος ἐκ τοῦ παρουσιαστικοῦ τοῦ ξένου. Ἦτο νέος εὐκίνητος καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ του ἐδείκνυνον ἄνθρωπον πλήρη ζωῆς, εὐκινήσιας, διαθέσεως πρὸς δρᾶσιν. Ἀκόμη καὶ τὸ καλύτερον δωμάτιον τοῦ πανδοχείου του θὰ ἐνοικίαζεν εἰς αὐτόν. Τόσον τὸν ἐξετίμησε.

* * *

Εἰσελθὼν εἰς τὸ γραφεῖον τοῦ πανδοχείου του ἐκάλεσε τὸν νέον νὰ πλησιάσῃ καὶ ἠρώτησεν αὐτὸν πῶς ἐλέγετο καὶ πόθεν προήρχετο, πόσας ἡμέρας θὰ παρέμενεν εἰς τὸ πανδοχεῖον του καὶ ποῖος, ἂν ἐπετρέπετο, ὁ σκοπὸς τοῦ ταξειδίου του εἰς τὴν πόλιν ταύτην.

Ὁ νέος ἀπήντησεν :

— Ὅνομάζομαι Ἰωάννης Γουτεμβέργιος, πατρίς μου εἶναι ἡ Μαγεντία τῆς Γερμανίας καὶ ἐπισκέπτομαι διαφοροὺς πόλεις καὶ χώρας, πρὸς πλουτισμὸν τῶν γνώσεών μου. Ἐχὼ ἐπισκεφθῇ μέχρι σήμερον τὴν Γένουαν, τὴν Βενετίαν καὶ τὴν Ρώμην τῆς Ἰταλίας. Ἐχὼ ἐπισκεφθῇ, πεζοπορῶν τὴν Ἑλβετίαν, τὸ περισσότερον μέρος τῆς Γερμανίας καὶ ἤδη ἔλαβον τὸν πρὸς τὴν Γαλλίαν ἄγοντα δρόμον.

— Ἀ! εἶπεν ὁ ἰδιοκτήτης, ὅποσα καὶ ὅποια ἄξια θαυμασμοῦ τοπεῖα, ἔργα ἀνθρώπων, ζῶα ἢ φυτὰ θὰ ἔχῃσι συναντήσῃ οἱ ὀφθαλμοί σου!

— Καὶ βέβαια, πάμπολλα, ἀπήντησεν ὁ Ἰωάννης.

— Θαυμάσια, εἶπεν ὁ ἰδιοκτήτης. Θὰ σᾶς δια-

θέσω τὸ καλύτερον δωμάτιον τοῦ ξενοδοχείου μου. Καθήσατε καί, ἕως ὅτου ἐτοιμασθῇ τὸ δεῖπνον σας, θὰ σᾶς παρακαλέσω νὰ μοὶ εἴπητε, ποῖον ἦτο τὸ παραδοξότερον πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον συνήντησαν οἱ ὀφθαλμοί σου κατὰ τὰ τόσα μακρινὰ ταξείδιά σου;

— Τὸ παραδοξότερον πρᾶγμα! ἐπανελάβεν ὁ Γουτεμβέργιος σκεπτόμενος, τὸ ὁποῖον συνήντησα εἰς τὰς περιηγήσεις μου! Λοιπόν, εἶπεν εἰς τὸν ἰδιοκτήτην. Εἶδον ὑπερύψηλα βουνὰ καὶ ὄρη, εἶδον παμμεγίστους ποταμούς, τὴν ἀπέραντον θάλασσαν, ζῶα ἄγρια καὶ ἄνδρας διασήμεους, ἀλλ' εἰς οὐδὲν μέρος εἶδον ἄλλο τι παραδοξότερον ἀπὸ τὴν ἀμάθειαν τῶν ἀνθρώπων, Εἰς πολλὰ μέρη οἱ ἄνθρωποι δὲν γνωρίζουσι πεσισσότερα ἀπὸ ὅσα γνωρίζουσι τὰ κτήνη των. Ἀγνοοῦσι τελείως καὶ αὐτὴν τὴν χώραν των ἐντὸς τῆς ὁποίας κατοικοῦσιν. Οὐδὲ φαντάζονται τὴν ὑπαρξίν ἄλλων χωρῶν πλὴν τῆς στενῆς των πατρίδος. Ζῶσιν ἄγνοοῦντες τελείως τὰ καὶ εἰς αὐτὰς τὰς πολὺν γειτονικάς των χώρας συμβαίνοντα.

— Ἐχεις δίκαιον, εἶπεν ὁ οἰκοδεσπότης τοῦ πανδοχείου! Ἀλλὰ δὲν βλέπω κατὰ τι θὰ τοῖς ἦτο ὠφελιμότερον, ἂν εἶχον περισσοτέρας ἢ ὀλιγωτέρας γνώσεις;

— Περίεργος πολὺ ἡ κρίσις σας. Καὶ ἀγνοεῖτε, κύριε, τῷ εἶπεν ὁ Γουτεμβέργιος ὅτι ἐφ' ὅσον ὁ κοινὸς λαὸς εἶναι ἀμαθής, γίνεται ὁ περίγελως τῶν πλουσίων, δοῦλος τῶν ἰσχυρῶν, οἵτινες ἔχουσι περισσοτέρας γνώσεις; Καὶ ὅτι, ἵνα οἱ πλούσιοι, οἱ βασιλεῖς καὶ μεγιστάνες, ζῶσιν ἐν μέσῳ πλούτου καὶ δόξης καὶ δυνάμεως καὶ ἰσχύος, κρατοῦσι τὸν πολὺν λαὸν ἐν πενίᾳ, ἐν δουλείᾳ, καὶ ἐξευτελισμῷ!

— Καὶ πῶς θὰ ἦτο δυνατόν νὰ πλουτισθῇ μὲ γνώσεις ὁ λαός, νὰ μορφωθῇ καὶ οὕτω ν' ἀπαλλαγῇ ἀπὸ τὸ σκότος τῆς δουλείας ἐν μέσῳ τοῦ ὁποίου ζῇ; ἤρῳ-

τησεν ὁ οἰκοδεσπότης. Ποῖα τὰ μέσα πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ;

— Ὑπάρχει ἐν μέσον καὶ μάλιστα τοιοῦτον ὥστε, ἂν ἐτίθετο εἰς ἐφαρμογὴν θὰ συνετέλει πολὺ ταχέως εἰς τὴν ἀπολύτρωσιν τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος, εἰς τὴν ἀπελευθέρωσίν του. Τὸ βιβλίον! Ἀλλὰ πρὸς ἐπιτυχίαν τούτου, τὸ βιβλίον ἔπρεπε καὶ πρέπει νὰ εἶναι προσιτὸν εἰς κάθε βαλάντιον, νὰ εἶναι τόσον εὐθηνόν, ὥστε καὶ οἱ πτωχότεροι νὰ δύνανται νὰ ἀγοράζωσι τοιαῦτα. Τὰ πολλὰ βιβλία καὶ αἱ γνώσεις, τὰς ὁποίας θὰ ἀπέκτα δι' αὐτῶν ἡ ἀνθρωπότης, θὰ ἐβοήθουν αὐτὴν εἰς τὸ νὰ βελτιώσῃ τὴν κατάστασίν της. Δυστυχῶς σήμερον καὶ ἐφ' ὅσον τὰ βιβλία γράφονται διὰ τῆς χειρὸς, εἶναι ἀκριβώτατα καὶ μόνον οἱ πλούσιοι δύνανται νὰ ἀγοράζωσι τοιαῦτα, διὰ τῶν ὁποίων αὐξάνουσι τὰς γνώσεις αὐτῶν, καθιστάμενοι οὕτω τυραννίσκοι εἰς τὸν πτωχὸν λαόν.

— Ἄλλ' ἐδῶ εἰς τὸ Χάαρλεμ, εἶπεν ὁ οἰκοδεσπότης, ὑπάρχει ἄνθρωπος, ὅστις κάμνει βιβλία. Δὲν γνωρίζω κατὰ ποῖον τρόπον τὰ κάμνει. Γνωρίζω ὅμως ὅτι τὰ πωλεῖ πολὺ εὐθηνά. Καθὼς ἤκουσα μάλιστα νὰ λέγωσιν. ὁ ἄνθρωπος αὐτός, καθ' ὃν χρόνον οἱ χειρογράφοι ἐν μόνον βιβλίον δύνανται νὰ παρουσιάσωσι πρὸς πώλησιν, αὐτὸς παρουσιάζει δέκα. Τὴν ἐργασίαν του δὲ αὐτὴν τὴν ὀνομάζει τυπογραφίαν.

— Καὶ ποῖος εἶναι ὁ ἄνθρωπος αὐτός, ποῦ κατοικεῖ, πῶς ὀνομάζεται; ἠρώτησε μὲ διαφέρουσαν περιέργειαν ὁ Γουτεμβέργιος.

— Ὀνομάζεται Λαυρέντιος Ἰανσζών. Ἦτο νεωκόρος τῆς ἐκκλησίας ἐπὶ τεσσαράκοντα ἔτη, ἐκεῖθεν δέ, ἐκ τοῦ ἐπαγγέλματος τοῦ νεωκόρου ἔλαβε τὸ ὄνομα Κόστερ (νεωκόρος) καὶ οὕτω σήμερον εἶναι γνωστὸς εἰς

τὴν πόλιν καὶ τὴν περιφέρειαν τοῦ Χάαρλεμ ὑπὸ τὸ ὀνοματεπώνυμον Λαυρέντιος Κόστερ. Κατοικεῖ εἰς τὴν οἰκίαν, τὴν ὁποίαν βλέπεις πρὸς τὸ ἄλλο ἐκεῖ μέρος τῆς ἀγορᾶς. Εἶναι ιδιοκτησία του ἡ οἰκία αὕτη. Εἰς αὐτὴν παραμένει δι' ὅλης τῆς ἡμέρας, διότι, ἀφ' ὅτου ἤρχισε τὴν περίεργον αὐτὴν ἐργασίαν, τὴν τυπογραφίαν, οὐδέποτε ἐξέρχεται τῆς οἰκίας του.

* * *

Ὁ Γουτεμβέργιος δὲν ἔχασε καιρόν. Ἐσπευσεν ἀμέσως εἰς συνάντησιν τοῦ Κόστερ. Ἐγνωρίσθησαν καὶ ἐξ ἀρχῆς τῆς γνωριμίας των ὁ Κόστερ ἐξετίμησε τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ Γουτεμβέργιου διὰ τὴν τυπογραφίαν.

Ἐδειξεν εἰς αὐτὸν κατ' ἀρχὰς μερικὰ ἀπὸ τὰ βιβλία, τὰ ὁποῖα εἶχε τυπώσει. Κατόπιν ὠδήγησεν αὐτὸν εἰς τὸ ἐργαστήριόν του καὶ τοῦ ἔδειξε τὰ στοιχεῖα καὶ τὸ ἀρχέγονον πιεστήριον, τὰ ὁποῖα μετεχειρίζετο εἰς τὴν τυπογραφίαν του.

— Τὰ στοιχεῖα αὐτὰ τὰ ὁποῖα βλέπετε τὰ κατεσκευάσα ἐκ ξύλου, δι' ἑνὸς μικροῦ κοπτεροῦ μαχαιριδίου. Ἐχρειάσθην πολὺν χρόνον πρὸς κατασκευὴν τῶν στοιχείων, ἀλλὰ σήμερον, δι' αὐτῶν, ἐντὸς ἐλαχίστου χρονικοῦ διαστήματος, δύναμαι νὰ τυπώσω ὁλόκληρην σελίδα, ἐνῷ οἱ χειρογράφοι θὰ ἐχρειάζοντο πολλὰς ἴσως ὥρας. Ἴδου δὲ πῶς ἐργάζομαι.

Ὁ Γουτεμβέργιος μετ' ἰδιαιτέρας προσοχῆς παρηκολούθησε τὴν ἐργασίαν τοῦ γέροντος Λαυρεντίου. Ἐλάμβανεν οὗτος ἀνὰ ἓν ἐκ τῶν ξυλίνων στοιχείων του, τὰ ὁποῖα εἶχε τοποθετήσει εἰς ὠρισμένον, δι' ἑκαστον εἶδος στοιχείου κυτίον καὶ τὰ ἐτοποθέτει κατὰ σειρὰν ἐπὶ πλακὸς πρὸς σχηματισμὸν δι' αὐτῶν συλλαβῶν καὶ ἐπομένως λέξεων. Κατόπιν ἔχρειε τὰ στοιχεῖα

ταῦτα διὰ μελάνης καὶ ἐπ' αὐτῶν ἤπλωνε φύλλον λευκοῦ χάρτου. Ἐπὶ τοῦ χάρτου ἐκεῖνου ἐτοποθέτησε ξυλίνην πλάκα, τὴν ὁποίαν ἐπίεσε διὰ μοχλοῦ, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἔρριψε τὸ βάρος τοῦ σώματός του. Μετά τινα δευτερόλεπτα ἐσήκωσε τὸν μοχλὸν καὶ τὴν ξυλίνην πλάκα, ἀνέσυρε τὸ φύλλον τοῦ χάρτου καὶ ἰδοὺ ἐπ' αὐτοῦ ὁλόκληρος σελὶς τυπωμένη.

Ὁ γέρον γελῶν ἐκ χαρᾶς ἐπεδείκνυσεν εἰς τὸν Γουτεμβέργιον τὸν τρόπον τῆς ἐφευρέσεώς του, ὁ δὲ Γουτεμβέργιος, πλήρης θαυμασμοῦ, ἀνεγίνωσκε τὰς ἐπὶ τοῦ χάρτου τυπωθείσας λέξεις.

* * *

— Καὶ πῶς ἐφεύρετε, σεβαστέ μοι γέρον, τὸν τρόπον αὐτὸν τῆς γραφῆς, διὰ τοῦ ὁποίου θὰ ἀνοιχθῶσιν οἱ εἰς τὸ σκότος τῆς ἀμαθείας ἀκόμη ζῶντες ὀφθαλμοὶ τῶν ἀνθρώπων;

— Κατὰ τὰς μεταμεσημβρινὰς ὥρας ἡμέρας τινός, ἀπεκρίθη ὁ γέων Λαυρέντιος, ἐξῆλθον συνοδευόμενος ὑπὸ τῶν ἐγγόνων μου εἰς τὸ δάσος. Οἱ μικροὶ συνοδοιπόροι μου, ὅτε περιεπλανώμεθα ἐντὸς τοῦ δάσους, με παρεκάλεσαν νὰ χαράξω ἐπὶ τοῦ λευκοῦ φλοιοῦ μερικῶν δένδρων τὰ ὀνόματά των. Ἔστερξα καὶ συνεμορφώθην πρὸς τὴν παράκλησιν τῶν ἐγγόνων μου, χαράξας διὰ τοῦ μαχαιριδίου μου τὰ ὀνόματά των ἐπὶ τοῦ φλοιοῦ. Ὁ φλοιὸς ἦτο παχὺς καὶ τρυφερὸς καὶ δὲν ἤργησα νὰ ἀποθανατίσω ἐπ' αὐτοῦ τὰ ὀνόματα τῶν μικρῶν. Τὰ παιδιά κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἐργασίας μου αὐτῆς ἔτρεχον ἐντὸς τοῦ δάσους, παίζοντα μετὰς πεταλούδας καὶ συλλέγοντα ἄνθη ἄγρια. Μετὰ τὴν χάραξιν ἐπὶ τοῦ φλοιοῦ, ἀπέσπασα τεμάχια ἐξ αὐτοῦ καί, καθὼς

ἦτο τρυφερός καὶ παχύς, βοηθούμενος ὑπὸ τοῦ μικροῦ μαχαιριδίου μου, κατεσκεύασα αὐτούσια τὰ γράμματα τοῦ ἀλφαβήτου. Δι' ἕκαστον γράμμα ἐχρειάσθην καὶ ἰδιαίτερον τεμάχιον φλοιοῦ. Προέβην εἰς τοῦτο μὲ τὸν σκοπόν, ὅταν θὰ ἐπέστρεφον εἰς τὴν οἰκίαν, νὰ δώσω ταῦτα εἰς τὸν μικρὸν νὰ παίζει ἄλλὰ καὶ ἵνα βοηθήσω τοῦτον νὰ ἐνθυμῇται τὰ γράμματα.

Ἦλθον ἐν τῷ μεταξὺ οἱ μικροὶ ἑγγονοί μου καὶ φαντάζεσαι, ἀγαπητὲ Ἰωάννη, μὲ ποίας καὶ πόσας φωνὰς χαρᾶς εἶδον, ἐπὶ τοῦ φλοιοῦ τοῦ δένδρου, χαραγμένα τὰ ὀνόματά των.

Ἐτύλιξα καὶ ἔδεσα στερεῶς τὰ ἐκ φλοιοῦ γράμματά μου ἐντὸς φύλλου λευκοῦ χάρτου, παρέλαβον τοὺς ἐγγόνους καὶ ἐπέστρεψα εἰς τὴν οἰκίαν. Ἡ πρώτη βέβαια ἀπασχόλησίς μου, ὅτε ἐπέστρεψα, ἦτο νὰ ἐπισκεφθῶ τὸν μικρὸν ἑγγονόν μου, διὰ νὰ προσφέρω εἰς αὐτὸν ὡς δῶρον τὰ ἐκ φλοιοῦ γράμματα. Ἐλυσα ὅθεν τὸ δέμα, ἥνοιξα τὸ φύλλον τοῦ χάρτου, ὁπότε μὲ ἀπορίαν παρήρησα, ὅτι τὰ σχήματα μερικῶν γραμμάτων εἶχον ἀποτυπωθῇ ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ λευκοῦ χάρτου. Τοῦτο μὲ ἔκαμε, φίλτατε, νὰ σκεφθῶ καί, κατόπιν μικρᾶς τοιαύτης σκέψεως, κατώρθωσα, τὴν σκέψιν μου ἐκείνην, νὰ μεταβάλω εἰς πραγματικότητα. Ἴδου δὲ εἰς τὴν πραγματικότητα ἡ σκέψις. Ἴδου ὁ τρόπος κατὰ τὸν ὁποῖον δύναμαι νὰ προμηθεύσω εἰς τοὺς ἀνθρώπους βιβλία εὐθηνότερα καὶ ταχύτερον ἐκείνων, ἅτινα χειρογραφοῦσι.

— Μεγίστη ἡ ἐφεύρεσίς σας, σεβαστέ μοι, ἀνεφώνησεν ὁ Γουτεμβέργιος, ὅσον μεγίστη καὶ ἡ ἐξ αὐτῆς μέλλουσα νὰ ἐπέλθῃ εἰς τοὺς ἀνθρώπους μόρφωσις. Ἦδη διὰ τῆς ἐφευρέσεώς σας αὐτῆς, ἐντὸς βραχυτάτου χρονικοῦ διαστήματος ὅλαι αἱ μέχρι σήμερον γνώσεις θὰ διαδοθῶσιν εἰς ὅλην τὴν γῆν καὶ ὅλοι οἱ ἄνθρωποι θὰ

μορφωθῶσι, θὰ ἐλευθερωθῶσιν ἀπὸ τοῦ σκότους τῆς ἀμαθείας. θὰ γίνωσιν πράγματοι ἄνθρωποι. Ἡρώτησε τὸν γέροντα περὶ μικρῶν τινῶν ἄλλων λεπτομερειῶν σχετικῶν μὲ τὴν τυπογραφίαν. Ὁ γέρον, λίαν προθύμως ἐγνώρισεν εἰς αὐτὸν πᾶν, ὅ,τι μέχρι τότε περὶ τυπογραφίας ἐγνώριζεν.

* * *

Τὴν ἐπομένην ὁ Γουτεμβέργιος ἐσηκώθη λίαν πρωί. Ἀπεχαιρέτησε τοὺς φίλους του, τὸν ἰδιοκτήτην τοῦ πανδοχείου, τὸν γέροντα Λαυρέντιον καὶ ἐξεκίνησε διὰ τὸ Στρασβοῦργον, φθάσας ἐκεῖ τὴν ἐπομένην. Εἰς Στρασβοῦργον ἐνεκλείσθη εἰς μικρὸν δωμάτιον καὶ ἤρχισε νὰ κατασκευάζῃ στοιχεῖα ὅμοια πρὸς ἐκεῖνα τοῦ Λαυρεντίου. Τὰ στοιχεῖα ταῦτα τὰ ἐστοιχειοθέτησεν εἰς συλλάβας, ἐκ τῶν ὁποίων προήρχοντο λέξεις καὶ φράσεις. Προέβη εἰς πολλὰς δοκιμὰς, ἕως ὅτου κατώρθωσε ταχύτεραν τοῦ γέροντος Λαυρεντίου τύπωνιν. Κατεσκεύασε μελάνην καλυτέραν ἐκείνης, τὴν ὁποίαν μετεχειρίζετο ὁ Λαυρέντιος. Σὺν τῷ χρόνῳ ἀντικατέστησε τὰ ξύλινα στοιχεῖα δι' ἄλλων ἐκ μαλακοῦ μετάλλου. Κατεσκεύασε ψήκτρας καὶ μελανωτῆρας, κυλίνδρους καὶ ἐν γένει ἐβελτίωσε τὰ πρὸς τυπογραφίαν μέσα, εἰς τοιοῦτον σημεῖον, ὥστε ἐν βιβλίον νὰ τυπώνηται μὲ ταχύτητα καὶ οἰκονομίαν τόσην, ὥστε καὶ εἰς πτωχὸν ἄνθρωπον νὰ εἶναι εὐκόλος καὶ δυνατὴ ἡ ἀγορὰ αὐτοῦ.

Οὕτως ἐφευρέθη ἡ τυπογραφία, ἥτις, σὺν τῷ χρόνῳ, ἐξηπλώθη εἰς ὅλας τὰς χώρας τῆς γῆς.

Ἐν Ἑλλάδι ἡ τυπογραφία εἰσήχθη ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως τῆς Ἐπαναστάσεως κατ' ἀρχὰς μὲν εἰς Ἀργος, κατὰ δὲ τὸ 1822 ἐγκατεστάθη εἰς Κόρινθον «Τυπογραφία Διοικήσεως».

14. Ὁ χάρτης.

Εἰς τὰς ἄκρας τῶν πόλεων καθ' ἐκάστην βλέπομεν ἀνθρώπους νὰ κρατῶσιν ἐπὶ τῶν ὤμων ἐφθαρμένους σάκκους καὶ ἐντὸς αὐτῶν ν' ἀποθηκεύωσι τὰ ἐδῶ καὶ ἐκεῖ ἀπορριφθέντα ἄχρηστα τεμάχια χάρτου ἢ καὶ ὑφασμάτων, ράκη, κόκκαλα καὶ κέρατα ζῶων, τεμάχια τεθραυσμένων ὑάλων ἢ καὶ ἀπεριμμένα θραύσματα σιδήρου. Δικαίως δὲ γεννᾶται εἰς ἡμᾶς ἡ ἀπορία. Εἰς τί ἄρά γε νὰ χρησιμεύωσι τὰ ἀπορρίματα ταῦτα ;

Καὶ τὰ ἀπορρίματα ταῦτα τὰ πρὸς στιγμὴν ἄχρηστα νομιζόμενα, καὶ ταῦτα ἐξυπηρετοῦσι πολλὰς καὶ σπουδαίας βιωτικὰς τῶν ἀνθρώπων ἀνάγκας. Καὶ διὰ τῶν ὀστέων, τῶν κεράτων καὶ τῶν ὀνύχων τῶν ζῶων, καὶ διὰ τῶν θραυσμάτων τῆς ὑάλου κλπ. ἐξυπηρετεῖται ὁ ἄνθρωπος, ἀλλὰ καὶ διὰ τῶν ἀπεριμμένων ρα-

κῶν. Σήμερον, περὶ τῆς εἰς τὸν ἀνθρώπινον βίον ὑπὸ τῶν ρακῶν παρεχομένης ἐξυπηρετήσεως θὰ σᾶς ὁμιλήσω.

Οἱ διάφοροι ρακοσυλλέκται τὰ ὑπ' αὐτῶν συλλεγέντα ράκη μεταφέρουσιν εἰς ἐπὶ τούτῳ ἀγοραστὰς, ὅπου καὶ τὰ πωλῶσι, κατ' εἶδος καὶ κιλόν. Οἱ ἀγορασταὶ τῶν ἀπορριμάτων τούτων ἀποχωρίζουσι δι' ἐργατῶν ταῦτα εἰς τὰ διάφορα εἶδη τῶν, σχηματίζοντες ἐξ αὐτῶν δέματα. Οὕτως ἔχομεν δέματα ἀπορριμάτων χάρτου καὶ δέματα ἐκ ρακῶν. Τὰ δὲ ἐκ ρακῶν ἀποχωρίζουσι κατ' εἶδος, ἵνα σχηματισθῶσι δέματα ἐκ βαμβακερῶν, ἐκ μαλλίνων, ἐκ καννάβεως, ἄλλα δὲ καὶ ἐκ μετᾶξης. Τὰ ἐκ χάρτου, βάμβακος, λίνου καὶ καννάβεως δέματα ἀποστέλλουσιν εἰς ἐπὶ τούτῳ ἐργοστάσια, ὅπου μεταβάλλουσι ταῦτα εἰς χάρτην, τὰ δὲ ἄλλα εἰς ἄλλα, πρὸς ἄλλους σκοποὺς ἐργοστάσια.

Τὰ ἐκ χάρτου, ρακῶν ἢ καὶ φυτικῶν οὐσιῶν δέματα μεταφέρονται εἰς τὰ λεγόμενα χαρτοποιεῖα πρὸς κατασκευὴν χάρτου, ὅστις σήμερα εἶναι τόσον ἀπαραίτητος εἰς τὸν βίον τῶν ἀνθρώπων.

* * *

Εἰς τὰ ἐργοστάσια τῆς κατασκευῆς τοῦ χάρτου, παραλαμβάνόμενα τὰ δέματα, ἀφοῦ διαλυθῶσι, ρίπτονται ἐντὸς ἐπὶ τούτων κάδων μεγάλων, ἐντὸς τῶν ὁποίων ἀπορρυπαίνονται καὶ ἀπολυμαίνονται διὰ διαφόρων μηχανικῶν μέσων καὶ χημικῶν ὀξέων. Μετὰ τὸν καθαρισμὸν καὶ τὴν ἀπολύμανσιν τῶν ρακῶν, ἄρχεται ἡ πλύσις αὐτῶν δι' ἀφθόνου καὶ καθαροῦ ὕδατος ἐντὸς σιδηροῦ κυλίνδρου φέροντος ἔσωθεν τοποθετημένα σιδηρὰ πτερὰ, ἅτινα δι' ἡλεκτρικοῦ ρεύ-

ματος διαρκῶς περιστρέφονται. Μετὰ τὴν πλύσιν αὐτὴν ἀκολουθεῖ δευτέρα τοιαύτη, ἀλλ' ὄχι πλέον δι' ὕδατος, ἀλλὰ διὰ διαλύματος κρυσταλλικοῦ νατρίου, τῆς εἰς τὸ ἐμπόριον λεγομένης καυστικῆς σόδας, τὸ ὁποῖον θερμαίνεται ἐντὸς λέβητος δι' αἰτμῶν μέχρις 135 βαθμῶν. Οὕτω τὰ ράκη χυλοποιοῦνται καὶ μεταβάλλονται εἰς ζύμην, τὴν ὁποίαν μετὰ ταῦτα λευκαίνουνσι δι' ἀσβέστου, τὴν ὁποίαν προηγουμένως ἀνέμιξαν διὰ γλωρίου. Ἀφοῦ τελείως λευκανθῇ ἡ ζύμη αὕτη, πλύνουσι καὶ πάλιν αὐτὴν διὰ διαλύματος ἀσβέστου καὶ καυστικῆς σόδας, διὰ νὰ ἀφαιρεθῇ ἐξ αὐτῆς πᾶν ἵχνος λευκαντικῆς οὐσίας. Μετὰ τὴν πλῶσιν ταύτην καὶ τὸν καθαρισμὸν τῆς ζύμης, ἄρχεται ἡ ἐκ ταύτης κατασκευὴ τοῦ χάρτου κατὰ δύο τρόπους.

Κατὰ τὸν ἓνα τρόπον ἡ ζύμη αὕτη χύνεται ἐντὸς μηχανήματος, τὸ ὁποῖον λέγεται μηχανήμα τῶν τύπων, ὅπου ἀφίνεται ἵνα ἀποσταλάξῃ. Ἀφοῦ δὲ ἀποσταλάξῃ καὶ σχηματισθῇ εἰς φύλλον τοποθετεῖται ἐπὶ παχέος μαλλίνου ὑφάσματος καὶ σκεπάζεται δι' ἄλλου ὁμοίου ἵνα ἀποξηρανθῇ. Τὰ οὕτω κατασκευασθέντα φύλλα ἐμποτίζονται ἐντὸς ἀραιοῦ καὶ θερμοῦ διαλύματος ἐξ ὕδατος, ἀμυλώδους κόλλας, ρητινώδους σάπωνος καὶ στυπτηρίας, ἵνα καταστῶσι ταῦτα ἀδιάβροχα, οὕτως ὥστε κατὰ τὴν γραφὴν ἡ μελάνη νὰ μὴ ἐμποτίξῃ τὸν χάρτην. Μετὰ ταῦτα τὰ φύλλα συμπιέζονται καὶ ἀποξηραίνονται ἐκ νέου. Κατόπιν τὰ φύλλα αὐτὰ διαβιβάζονται διὰ πιεστηρίων, τὰ ὁποῖα δίδουσιν εἰς τὸν χάρτην τὴν ἀπαιτουμένην στερεότητα καὶ στιλπνότητα.

* * *

Κατὰ τὸν ἄλλον τρόπον ἡ ἀμυλώδης κόλλα δὲν τίθεται ἐπὶ τοῦ ἐτοιμοῦ φύλλου τοῦ χάρτου, ἀλλὰ ρίπτεται ἐντὸς τῆς ζύμης κατὰ τὴν ὥραν τῆς κατασκευῆς

της. Μετὰ ταῦτα, θέτουσιν ὕλην τινὰ πρὸς αὔξησιν τοῦ βάρους τοῦ χάρτου καὶ ἄλλην πρὸς χρωματισμὸν αὐτοῦ. Κατὰ τὸν δεύτερον τοῦτον τρόπον τῆς κατασκευῆς τοῦ χάρτου, ἡ μηχανὴ προσλαμβάνει τὴν ζύμην τοῦ χάρτου ἐπὶ μεταλλικοῦ φύλλου, ἐπὶ τοῦ ὁποίου λαμβάνει ἐν σχῆμα. Κατόπιν δὲ ἡ ἰδία μηχανὴ μεταβιβάζει τὴν ζύμην αὐτὴν εἰς κυλίνδρους καλυπτομένους ὑπὸ μαλλίνου ὀφάσματος, ἔνθα ἀφαιρεῖται ἡ μεγαλυτέρα ποσότης τοῦ εἰς τὴν ζύμην ὑπάρχοντος ὕδατος. Ὑστερον δὲ ἡ ζύμη διαπερᾶ εἰς σειρὰν λείων κυλίνδρων καὶ θερμῶν διὰ τῶν ὁποίων ἀποξηραίνεται τελείως καὶ ἰσοπεδοῦται. Ὁ χάρτης ἐξέρχεται ἐκ τοῦ τελευταίου κατὰ σειρὰν κυλίνδρου, ὅπως τὸ ὕφασμα ἐκ τοῦ ὑφαντηρίου. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν σχηματίζεται ἐξ αὐτοῦ μέγας κύλινδρος, κατόπιν δ' οὗτος κόπτεται εἰς τεμάχια.

* * *

Χῶραι εἰς τὰς ὁποίας κατασκευάζεται χάρτης εἶναι ἡ Γαλλία, ἡ Ἀγγλία, Γερμανία, Ἡνωμ. Πολιτεῖαι τῆς Β. Ἀμερικῆς καὶ ἄλλαι. Εἰς τὴν Ἑλλάδα μας χαρτοποιεῖα ὑπάρχουσιν εἰς Αἴγιον καὶ Κέρκυραν.

Εἰς τὴν ἀρχαιότητα ἡ κατασκευὴ καὶ ἡ χρησιμοποίησις τοῦ χάρτου ἦτο ἄγνωστος. Οἱ ἄνθρωποι, ἵνα ἀποτυπώσωσι τὰς σκέψεις των, τοὺς νόμους, τὴν ἱστορίαν κ.λ.π. μετεχειρίζοντο τὸν μόλυβδον, τοὺς ὀδόντας ἐλέφαντος, τὰ ὄστρακα, τὰ μάρμαρα καὶ ἐπ' αὐτῶν ἔγραφον. Σὺν τῷ χρόνῳ μετεχειρίσθησαν πρὸς γραφὴν τὰ δέρματα τῶν ζώων ἢ φλοιοὺς δένδρων καὶ μάλιστα τῶν φοινίκων, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἔγραφον ψηφία καὶ κατόπιν, ἵνα καθίστανται ταῦτα ἐμφανῆ, τὰ περιέβρεχον δι' ἐλαίου. Οἱ ἀρχαῖοι πρόγονοί μας ἀντὶ τοῦ

ἀγνώστου τότε εἰς αὐτοὺς χάρτου μετεχειρίζοντο πρὸς γραφὴν τὸν φλοιὸν τοῦ παπύρου, φυτοῦ τὸ ὁποῖον φύεται καὶ εὐδοκιμεῖ εἰς τὰ τελματώδη ἐδάφη τῆς Αἰγύπτου. Οἱ Κινέζοι πρῶτοι, πρὸ χιλιάδων ἐτῶν ἐφευρόντην κατασκευὴν τοῦ χάρτου κατασκευάζοντες τοιοῦτον ἐκ φλοιῶν δένδρων κατ' ἀρχάς, ἐκ βάμβακος, κανάβεως καὶ ρακῶν μετέπειτα. Κατὰ τὸν δώδέκατον αἰῶνα οἱ εἰς τὴν Ἰαπωνίαν ἐγκατασταθέντες Μαῦροι κατεσκεύασαν πρῶτοι χάρτην ἐκ λίνου καὶ καννάβεως ἀλλὰ καὶ ἐκ ρακῶν. Σήμερον εἰς Γερμανίαν καὶ ἄλλας χώρας κατασκευάζεται χάρτης ἐξ ἀχύρου.

Περὶ τῆς χρησιμοποίησεως τοῦ χάρτου τί νὰ εἰπώμεν; Ἐν μιᾷ λέξει τοῦτο δυνάμεθα νὰ τονίσωμεν, ὅτι, ἀπὸ τῆς μικρᾶς του ἡλικίας ὁ ἄνθρωπος μέχρι τοῦ θανάτου του εἰς πλείστας ὅσας βιωτικὰς αὐτοῦ ἀνάγκαν ἐξυπηρετεῖται ὑπὸ τοῦ χάρτου.

Ἱστορικὴ μελέτη

Ι. Ἀβανιτάκης

15. Μία ήρωϊς της θαλάσσης.

Πρό τινων ἐτῶν καὶ ὅτε τὰ μέσα τῆς μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων ἐπικοινωνίας δὲν εἶχον ἀκόμη ἀνακαλυφθῆ, ὅτε τὸ τηλέφωνον καὶ ὁ τηλέγραφος ἦσαν ἄγνωστα ἀκόμη εἰς τοὺς ἀνθρώπους καὶ μάλιστα εἰς τὴν Ἑλλάδα, εἷς τινὰ ἀκατοίκητον καὶ ἀπότομον νησίδα τοῦ Αἰγαίου πελάγους, εἶχεν ἀφ' ἐσπέρας ἐξοκεῖλει μέγα τριῦστιον ἱστιοφόρον πλοῖον.

Ἀπὸ τῆς ἄκρας τοῦ ἀπέναντι ἀκρωτηρίου ἡ πρῶρα τοῦ πλοίου ἐφαίνετο ἐσφηνωμένη εἰς τοὺς ἀποτόμους τῆς ἀκτῆς βράχους, ἡ δὲ πρύμνη αὐτοῦ ἤωρεῖτο, οὕτως εἰπεῖν, μεταξὺ τοῦ κενοῦ καὶ τῆς θαλάσσης. Ἡ παρελθούσα νύξ διηλθε σκοτεινὴ καὶ θυελλώδης καὶ τὸ πλοῖον μὴ δυνηθὲν νὰ ἀνθέξῃ εἰς τὴν δύναμιν τοῦ ἀνέμου καὶ τὴν λυσσώδη φορὰν τῶν κυμάτων, παρεσύρθη

ὕπ' αὐτῶν καὶ ἐξώκειλεν ἐπὶ τῶν βράχων. Ἐπὶ τοῦ καταστρώματος τοῦ πλοίου διεκρίνοντο οἱ ἐπιβαίνοντες ἐπὶ τοῦ πλοίου ἀξιωματικοὶ καὶ ναῦται αὐτοῦ, περιφερόμενοι ἐπ' αὐτοῦ ἀπὸ τῆς πρῶρας πρὸς τὴν πρύμνην καὶ τὰνάπαλιν. Ἐκ τῶν βηματισμῶν καὶ τῶν ἐν γένει κινήσεων τῶν ἀντελομβάνετό τις τὸ κράτος τῆς ἀπογνώσεως, ὑπὸ τὴν ὁποίαν εὐρίσκοντο, βλέποντες ὅτι ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν ἡ πρύμνη τοῦ πλοίου τῶν ἐπρόκειτο ν' ἀποκοπῇ ὑπὸ τῶν κυμάτων καὶ νὰ παρὰσῃ καὶ αὐτοὺς εἰς τὴν θάλασσαν.

Τὰς σωσιβίους μικρὰς τοῦ πλοίου λέμβους εἶχεν ἀναρπάσει κατὰ τὴν νύκτα δυνατὸς ἄνεμος. Νὰ ἐξέλθωσι διὰ τῆς ἐνσφηνωμένης εἰς τοὺς βράχους πρῶρας εἰς τὴν ξηράν, ἦτο ἀδύνατον, διότι οἱ ἀπέναντί των βράχοι ἦσαν ἀπότομοι καὶ πολὺ ὑψηλοί. Τὰ κύματα, τὰ ὁποῖα μετὰ δυνάμεως τὸ ἐν μετὰ τὸ ἄλλο, ἀφρισμένα εἰσήρχοντο ἐκ τῆς πρύμνης τοῦ πλοίου καὶ διεσπρηγνύοντο ἐπὶ τῶν βράχων, θὰ προσεκόλλων αὐτοὺς ἐπὶ τῶν βράχων καὶ ἡ θὰ τοὺς ἐφόνευον ἢ κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν των θὰ παρέσυρον αὐτοὺς εἰς τὴν θάλασσαν καὶ θὰ τοὺς ἔπνιγον. Νὰ ριφθῶσιν εἰς τὴν θάλασσαν καὶ νὰ ζητήσωσι τὴν σωτηρίαν των κολυμβῶντες; Καὶ τοῦτο ἀδύνατον ἦτο εἰς αὐτοὺς, διότι, μὴ ἀναπανθέντες καθ' ὅλην τὴν νύκτα, ἐξηντλημένοι καθὼς ἦσαν, πίπτοντες εἰς τὴν θάλασσαν, δὲν θὰ ἠδύναντο νὰ ὑπερικήσωσι τὴν μανίαν τῶν κυμάτων καὶ ἀφεύκτως θὰ ἐπνίγοντο.

Ἡ θέσις των ἦτο δεινὴ, ἀπὸ στιγμῆς δ' εἰς στιγμὴν ἀνέμενον τὸν θάνατον, ἀνέμενον νὰ καταποθῶσιν ὑπὸ τῶν κυμάτων. Καὶ ἄλλοι μὲν σπασμωδικῶς ἐκινουῦντο ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, ἄλλοι δὲ εἰς τὴν ἄκρην τῆς πρύμνης, ἐν ἀπογνώσει καθήμενοι, νοερῶς ψάλλοντες τὴν νεκρῶ-

σιμον ἀκολουθίαν, ἀνέμενον τὸν θάνατον, περιβρεχόμενοι ὑπὸ τοῦ ἀφροῦ τὸν κυμάτων...

* * *

— Δὲν πρέπει νὰ τοὺς ἀφήσωμεν νὰ πνιγῶσιν. Ἔχομεν καθήκον καὶ ὑποχρέωσιν νὰ προσπαθήσωμεν νὰ τοὺς σώσωμεν, ἔστω καὶ ἂν κινδυνεύσωμεν. Ἡ συνειδήσις θὰ μᾶς ἐλέγχῃ, πατέρα, ἂν δὲν σπεύσωμεν εἰς σωτηρίαν των.

— Ναί, ἀγαπητή μου κόρη, ἔχεις δίκαιον, θὰ ἁμαρτήσωμεν ἐνώπιον Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, ἂν τοὺς ἐγκαταλείψωμεν εἰς τὴν εὐσπλαγνίαν τῶν κυμάτων. Καὶ εἶναι τόσον ἀδηφάγα. Ἄλλ' ἢ θάλασσα εἶναι πολὺ ἀγριεμένη. Δὲν βλέπεις τὸ ὕψος τῶν κυμάτων, τὴν μανίαν μὲ τὴν ὁποίαν ἐκσπῶσιν εἰς τὴν ξηράν; Ἡ λέμβος μας εἶναι μικρὰ καὶ δὲν πιστεύω νὰ δυνηθῇ νὰ ἀντιπαλαίσῃ μὲ τὰ ἀφρώδη τῆς θαλάσσης θηρία. Θὰ κινδυνεύσωμεν καὶ ἴσως νὰ πνιγῶμεν καὶ ἡμεῖς χωρὶς νὰ κατορθώσωμεν τίποτε. Καὶ ἂν πνιγῶμεν, ποῖος, θὰ φροντίξῃ ἐφεξῆς, καὶ μέχρις οὗ λάβωσιν εἶδησιν αἱ Ἀρχαί, νὰ ἀνάπτη τὴν νύκτα τὸν φάρον;»

Αὐτὸς ὁ διάλογος διημείβετο μεταξὺ τοῦ πατρὸς φαροφύλακος καὶ τῆς κόρης του Ἀνδρομάχης, εἰς τὸν ἐξώστην τοῦ ὑψηλοῦ φάρου ἀπέναντι καὶ εἰς ἀπόστασιν ἑνὸς μιλίου ἀπὸ τῶν κινδυνευόντων ναυτῶν τοῦ ναυαγῆσαντος ἱστιοφόρου, τὴν ἐπομένην τῆς θυελλώδους νυκτὸς πρωΐαν.

— Ἀλλὰ δὲν ὑποφέρει, ἀγαπητέ μου πάτερ, ἡ ψυχὴ μου, δὲν ἀντέχω πλέον νὰ βλέπω αὐτοὺς νὰ κινδυνεύωσι, χωρὶς νὰ προσπαθήσωμεν τοῦλάχιστον νὰ τοῖς παράσχωμεν βοήθειαν. Πρέπει νὰ δοκιμάσωμεν καί,

βλέπων ὁ Θεὸς τὴν προσπάθειάν μας, ἴσως μᾶς βοηθήσῃ. Ἐν περιπτώσει δὲ κινδύνου ἐπιστρέφομεν. Μὲ τὰ χέρια ἐσταυρωμένα δὲν κατορθώνομεν τίποτε. Ἄς τολμήσωμεν καὶ ἐλπίζω νὰ ἐπιτύχωμεν.

—Ἄς τολμήσωμεν, κόρη μου, εἶπε καὶ ὁ γέρον ναυτικός καὶ ὁ Θεὸς βοηθός.

* * *

Κατέβησαν ἀμέσως ἀπὸ τοῦ ἐξώστου τοῦ φάρου καὶ ἔτρεξαν πρὸς τὸ μέρος τῆς ξηρᾶς, ὅπου εἶχον ἀνεσυρμένην τὴν μεγάλην καὶ βαρεῖαν λέμβον τοῦ φάρου. Ἐτοποθέτησαν εἰς αὐτὴν δύο μεγάλας κώπας καὶ τὸ πηδάλιον καὶ λαβόντες αὐτὴν διὰ τῶν χειρῶν ἀμφοτέρωι τὴν ἔρριψαν εἰς τὴν θάλασσαν. Ἡ Ἀνδρομάχη ἤρπασε τὰς κώπας καὶ μὲ ἀφάνταστον δύναμιν ἔπληττε δι' αὐτῶν τὰ ἀφρισμένα κύματα, ἐνῶ ὁ πατὴρ διὰ τοῦ πηδαλίου διηύθυνε τὴν λέμβον, οὕτως ὥστε τὰ κύματα νὰ κτυπῶσιν αὐτὴν ἐκ τῆς πρύμνης πρὸς τὴν προῶν, μὲ κατεύθυνσιν πάντοτε πρὸς τὸ ναυαγῆσαν ἱστιοφόρον. Τὰ κύματα ἐπέπιπτον μὲ ὀρμὴν καὶ μανίαν κατὰ τῆς λέμβου, ἀλλ' ἡ ἐπιδεξιότης τοῦ πηδαλιούχου ἐκράτει πάντοτε αὐτὴν εἰς τὸν ἀφρόν, ἐνῶ ἡ δύναμις τοῦ κωπηλάτου ὀλοὲν ἔφερεν αὐτὴν πλησίον τοῦ ναυαγίου.

Οἱ ἐπὶ τοῦ καταστρώματος τοῦ πλοίου βλέποντες τὰ διευθύνηται πρὸς αὐτοὺς σῶτεια λέμβος ἀνεθάρρυσαν καὶ διὰ φωνῶν ἐνεθάρρουν καὶ ἐκάλουν πρὸς ἑαυτοὺς τοὺς θαλασσοπαλαίοντας σωτῆρας των. Μετὰ δῖωρον κινδυνώδη πλοῦν, κατορθώσαντες πατὴρ καὶ κόρη νὰ διαπλεύσωσι τὴν ἐνὸς μιλίου, ἀπὸ τοῦ φάρου μέχρι τοῦ ναυαγίου, ἀπόστασιν, προσήγγισαν τέλος εἰς τὸ πλοῖον καὶ διὰ χονδρῶν σχοινίων προσέδεσαν ἐκ τῶν δύο ἄκρων τὴν σῶτειραν λέμβον εἰς αὐτό.

Οἱ εἰς τὸ πλοῖον εὗρισκόμενοι παρέλαβον ὅσας ἦτο δυνατόν καὶ εὐκόλῳ ἐκ τοῦ πλοίου ἀποσκευάς των καὶ ὁ εἷς μετὰ τὸν ἄλλον, διὰ τῶν δύο σχοινίων, διὰ τῶν ὁποίων προσεδέθη ἡ λέμβος, κατέβησαν εἰς αὐτήν. Δύο ἐξ αὐτῶν οἱ νεώτεροι καὶ δυνατώτεροι ἔλαβον τὴν θέσιν τῆς Ἀνδρομάχης καὶ λύσαντες τὰ σχοινία ἀνήχθησαν μακρὰν τοῦ πλοίου.

* * *

Ἐχρειάσθη ὅλη ἡ δύναμις τῶν ἐπὶ τῶν κωπίων ἐναλλασσομένων ναυτῶν καὶ ἡ μεγίστη τοῦ φαροφύλακος ἐπιδεξιότης ἵνα μετὰ δῶρον καὶ πλεόν πάλιν ταξειδίῳ προσορμισθῇ ἡ λέμβος εἰς ὑπὴνemon κάπως ἀκτὴν τινα τοῦ φάρου. Φθάσαντες εἰς τὴν ξηρὰν ἀπεβιβάσθησαν σῶοι καὶ ἀβλαβεῖς πάντες καὶ ἀφοῦ ἀνέσυρον καὶ πάλιν τὴν λέμβον εἰς τὴν ξηρὰν ἀνέβησαν εἰς τὸν φάρον.

Ὁ πλοίαρχος καὶ οἱ ναῦται τοῦ ναυαγήσαντος πλοίου ἐσπευσαν μετὰ δακρύων νὰ εὐχαριστήσωσι τοὺς σωτηράς των καὶ πρὸ πάντων τὴν Ἀνδρομάχην, τῆς ὁποίας ἐθαύμασαν τὴν ψυχραιμίαν καὶ τὴν δύναμιν, δι' ἧς ἔσχιζε κωπηλατοῦσα τὴν τρικυμώδη θάλασσαν. Καὶ ἄλλοι μὲν κατεφίλουν τὰς χεῖρας αὐτῆς, ἄλλοι δὲ τοὺς πόδας τοῦ γέροντος φαροφύλακος.

Ἡ Ἀνδρομάχη, ταπεινόφρων εἰς μέγιστον βαθμὸν καὶ θέλουσα ν' ἀποφύγῃ τὰς ἐκδηλώσεις τῶν σωθέντων, παρεκάλεσεν αὐτοὺς ν' ἀναβῶσιν εἰς τὸν ἐξώστην τοῦ φάρου, ἵν' ἀποχαιρετίσωσι διὰ παντὸς τὸ πλοῖον των, αὐτὴ δὲ διηυθύνθῃ εἰς τὸ μαγειρεῖον, ἵν' ἀποδείξῃ εἰς τοὺς διασωθέντας ὅτι δὲν εἶναι μόνον καλὴ κωπηλάτις, ἀλλὰ καὶ καλὴ μάγειρος.

Μετ' ὀλίγον, καθήμενοι πάντες εἰς τὴν τράπεζαν,

ἄλλοι μὲν ἐθαύμαζον τὴν καλωσύνην τῆς Ἀνδρομάχης,
ἄλλοι τὴν εἰς τοὺς κινδύνους ναυτικὴν τῆς ψυχραιμίαν
καὶ ἄλλοι τὴν ἄκραν οἰκοκυρwsύνην τῆς. Ὅλοι δὲ ἀπε-
κάλουν αὐτὴν σωτῆρα των,

Α. Κοντομάρης

16. Τὸ ναυτόπουλο.

Τὰ νέφη ἀστράφτουν σιὸ βουνὸ
βροντοῦν καὶ μπουμπουνίζουν,
ἐσκέπασαν τὸν οὐρανό,
τὸ κύμα φοβερίζουν.

Ὁ νέος ναύτης τραγουδεῖ
καὶ τὸ πανί του σκάζει.
— Ἐγὼ εἶμ' Ἑλληνικὸ παιδί,
τὸ νέφος δὲ μὲ σκιάζει.

Ἀέρας πέφτει σιὰ πανιά,
τὰ σχίζει καὶ τ' ἀρπάζει
καὶ σβεντονίζει τὰ σχοινιά
καὶ τὸ κατάρτι σπάζει.

Ὁ νέος ναύτης τραγουδεῖ
παρὼν ὅπου προστάζουν,
— Ἐγὼ εἶμ' Ἑλληνικὸ παιδί,
ἀνέμοι δὲ μὲ σκιάζουν.

Ἡ θάλασσα λυσσομανᾷ
καὶ κυματεῖ κι ἀφρίζει,
τὸ πλοῖο του καταπονᾷ,
τὸ σπᾷ καὶ τὸ σκορπίζει.

Ὁ νέος ναύτης τραγουδεῖ
καὶ μιὰ σανίδ' ἀρπάζει.
— Ἐγὼ εἶμ' ἐλληνικὸ παιδί
φουρτούνα δὲ μὲ σκάζει.

Τὸ ἓνα κῦμα τὸν πετᾷ
καὶ τ' ἄλλο τότε χάφτει
κ' ἡ μαύρη θάλασσα ζητᾷ
νὰ καταπιῇ τὸ ναύτη.

Μ' αὐτὸς ἀκόμη τραγουδεῖ
καὶ κολυμπᾷ καὶ πάει.
— Ἐγὼ εἶμ' Ἑλληνικὸ παιδί,
κι ὁ Πλάστης μὲ φυλάει·

17. Ἡ αὐτοθυσία τοῦ μικροῦ Πάνου.

Περὶ τὴν μεσημβρίαν εὗρισκόμεθα μετὰ τοῦ διδασκάλου μας πρὸ τοῦ μεγάρου τοῦ Δημαρχείου τῆς Λαρίσης. Μετέβημεν ἐκεῖ, ἵνα παρακολουθήσωμεν τὴν τελετὴν τῆς ἀπονομῆς τοῦ μεταλλίου «τῆς πολιτικῆς ἀρετῆς» εἰς ἓν παιδίον, τὸ ὁποῖον, μὲ κίνδυνον τῆς ζωῆς του, ἔσωσεν ἀπὸ βεβαίου πνιγμοῦ εἰς τὰ ὕδατα τοῦ Πηνειοῦ ἓνα συνομήλικόν του.

Εἰσῆλθομεν εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ μεγάρου, ἣτις ἦτο ὑπερπλήρης κόσμος. Εἰς τὸ μέσον τῆς αὐλῆς διεκρίναμεν μίαν τράπεζαν καλυπτομένην διὰ πρασινωποῦ τάπητος καὶ ἐπ' αὐτῆς διάφορα φύλλα χάρτου. Ὅπισθεν τῆς τραπέζης, πρὸς τὸν τοῖχον τοῦ μεγάρου, σειρὰ ἰδιατέρων καθισμάτων προοριζομένων διὰ τὸν Μητροπολίτην, τὸν Δήμαρχον καὶ τοὺς Συμβούλους, τὸν Νομάρχην καὶ

τοὺς ἀξιωματικούς. Εἰς τὴν δεξιὰν πλευρὰν τῆς αὐλῆς εἶχε παραταχθῆ λόχος στρατιωτῶν, φερόντων μετάλλια στρατιωτικῆς ἀξίας εἰς τὸ στήθος. Εἰς τὴν ἀριστερὰν πλευρὰν ὁ πυροσβεστικὸς λόχος. Ἐδῶ καὶ ἐκεῖ περιήρχοντο ἐντὸς τῆς αὐλῆς ἀξιωματικοὶ τῆς χωροφυλακῆς ἐπιβλέποντες τὴν τάξιν. Πέριξ δὲ πλῆθος πολιτῶν, ἀξιωματικῶν καὶ στρατιωτῶν, οἵτινες ἦλθον νὰ παρακολουθήσωσι τὴν ἐορτὴν.

Οἱ ἐξῶσται καὶ τὰ παράθυρα τοῦ Δημαρχιακοῦ μεγάρου καὶ τῶν πέριξ οἰκίων κατάμεστοι γυναικῶν, ἀνδρῶν, παιδίων καὶ δεσποινίδων. Αἱ βαθμίδες τῆς μεγάλης κλίμακος τοῦ Δημαρχείου πλήρεις ἐκ τῶν μαθητριῶν τῶν σχολείων, λευκὰ ἐνδεδυμένων. Καὶ εἰς τὸ κάτω μέρος τῆς κλίμακος, ἡ μουσικὴ τοῦ Δήμου παιαίνιζουσα κατὰ διαλείμματα.

Οἱ μαθηταὶ μετὰ τῶν διδασκάλων ὅλων τῶν σχολείων ἦσαν παρατεταγμένοι πρὸ τῆς τραπέξης καὶ εἰς μικρὰν ἀπ' αὐτῆς ἀπόστασιν.

* * *

Εἰς μίαν στιγμὴν σιωπῆς, αἴφνης ἤρχισαν οἱ εἰς τὰ παράθυρα καὶ τοὺς ἐξῶστας τῶν οἰκίων εὐρισκόμενοι νὰ χειροκροτῶσιν, ἐνῶ εἰς τὸ μέσον τῆς αὐλῆς ἐσχηματίζετο ὑπὸ τῶν χωροφυλάκων δίοδος, ἵνα διαβῶσιν οἱ ἐπίσημοι.

Προηγεῖτο ὁ Μητροπολίτης, ἠκολούθει ὁ Νομάρχης, ὁ Δήμαρχος, ὁ Φρούραρχος. οἱ δημοτικοὶ Σύμβουλοι καὶ λοιποὶ προσκεκλημένοι.

Ἐσηκωνόμην εἰς τὰ ἄκρα τῶν ποδῶν, ἵνα ἴδω καὶ ἐγὼ τοὺς ἐπισήμους.

Αἴφνης εἶδον τὸ πρὸ τῆς κλίμακος τοῦ μεγάρου πλῆ-

θος νὰ ἀνοίγῃ δίοδον, διὰ τῆς ὁποίας ἐπροχώρησαν πρὸς τὴν Τράπεζαν εἰς ἀνὴρ κρατῶν ἀπὸ τῆς χειρὸς ἓν παιδίον τῆς ἡλικίας μου καὶ μία ξανθὴ κυρία.

Ὁ ἀνὴρ, ὡς ἀντελήφθην ἀμέσως, ἦτο ὁ πατήρ, ἡ δὲ κυρία ἡ μήτηρ τοῦ πρὸ τῆς τραπέζης καὶ πλησίον τοῦ κυρίου Δημάρχου ὀδηγουμένου παιδίου. Εἰς τὴν ἐμφάνισίν του ὅλον τὸ πλῆθος καὶ πρὸ πάντων ἡμεῖς οἱ συνομῆλικοι τοῦ παιδίου καὶ οἱ ἄλλοι παρευρισκόμενοι ἐκεῖ μαθηταὶ ἐξεσπάσαμεν εἰς ζητωκραυγὰς καὶ χειροκροτήματα.

Εἰς τὰς ζητωκραυγὰς καὶ τὰ χειροκροτήματά μας, πατήρ, μήτηρ καὶ υἱὸς κυριολεκτικῶς τὰ ἔχασαν. Εἰς μίαν στιγμὴν ὅλα τὰ παιδιά τῆς περιφερείας τοῦ Πηνειοῦ ἤρχισαν ἀλλήλοσπρωχνόμενα πρὸς τὰ ἐμπρός. Προσεπάθουν νὰ προχωρήσωσιν ἵνα ἐκ τοῦ πλησίον ἴδωσι τὸν Πᾶνον. Ὅλα δὲ χαμηλοφώνως ἔκραζον: «Πᾶνο, Πᾶνο, εὗγε Πᾶνο».

Ὁ μικρὸς Πᾶνος τὰ εἶδε, τὰ ἀνεγνώρισε, ἔκρουσε τὸ πρόσωπον διὰ τοῦ πύλου του καὶ ἔχαμογέλα.

Αἶφνης ὁ σαλπικτῆς τοῦ λόχου ἐσάλπισε «Προσοχή». Οἱ στρατιῶται, μὲ τὸ ὄπλον παρὰ πόδα μετεβλήθησαν εἰς πετρίνους στύλους καὶ εἰς ὅλην τὴν αὐλὴν ἐπεκράτησεν ἄκρα σιγὴ. Τὸν λόγον ἔλαβεν ὁ κύριος Δήμαρχος.

* * *

Τὰς πρώτας του λέξεις δὲν τὰς ἤκουσα καλῶς Ἀντελήφθην ὅμως ὅτι διηγεῖτο τὸ γεγονός. Κατόπιν δι' ἡχηρᾶς φωνῆς, ἣτις ἠκούετο εἰς ὅλην τὴν αὐλὴν, εἶπε τὰ ἑξῆς, τὰ ὁποῖα ἤκουσα καλῶς:

... «Ὅταν ἀπὸ τῆς ὄχθης τοῦ ποταμοῦ ὁ μικρὸς

οὗτος Πᾶνος εἶδε τὸν σύντροφόν του νὰ παλαίῃ πρὸς τὸ ρεῦμα τοῦ ποταμοῦ, φρικιῶν πρὸ τῆς ιδέας ὅτι οὗτος θὰ ἐπνίγεται, ὅσον ἡδύνατο ταχύτερον ἐξεδύθη τὰ ἐνδύματά του καὶ ὥρμησε πρὸς τὸν ποταμόν, ἵνα σώσῃ τὸν σύντροφόν του, ἀψηφῶν τὸν κίνδυνον.

Οἱ παριστάμενοι τῷ ἐφώναζον :

— Μή! Θὰ πνιγῇς καὶ σύ, τὸ ρεῦμα εἶναι ὀρμητικόν, ἀλλ' οὗτος δὲν ἀπήντησε. Τὸν ἤρπασαν ἐκ τῶν χειρῶν ἵνα τὸν ἐμποδίσωσιν, ἀλλ' ὁ Πᾶνος ἐξέφυγε τῶν χειρῶν των καὶ ἔπεσε εἰς τὸν ποταμόν.

Ἡ δύναμις τοῦ ρεύματος ἦτο ἀνωτέρα τῶν δυνάμεών του. Καὶ τέλειος ἀνὴρ, ἂν ἔπιπτεν εἰς τὸν ποταμόν, θὰ διέτρεχεν τὸν κίνδυνον τοῦ πνιγμοῦ. Ἀλλ' ὁ μικρὸς ὥρμησεν ἀκάθεκτος ἐναντίον τοῦ θανάτου καὶ καταβαλὼν ὅσῃν εἶχε εἰς τὸ σῶμα δύναμιν καὶ εἰς τὴν καρδίαν θάρρος ἔφθασε κολυμβῶν τὸν δυστυχῆ συνομήλικόν του καὶ ἤρπασεν αὐτὸν ἐκ τῶν τριχῶν τῆς κεφαλῆς, καθ' ἣν στιγμὴν ἐβυθίζετο.

Παλαίων μετὰ θάρρους πρὸς τὸ ρεῦμα τοῦ ποταμοῦ καὶ σύρων ὀπισθέν του τὸν σύντροφόν του ἐστράφη πρὸς τὴν ἀπέναντι ὄχθην. Ἀκατάβλητος εἰς τὸν ἱερόν του σκοπόν, ὁμοιάζων οὐχὶ πρὸς παιδίον, τὸ ὅποιον προσεπάθει νὰ σώσῃ παιδίον, ἀλλὰ πρὸς πατέρα παλαίοντα, ἵνα σώσῃ τὸ τέκνον του, τὴν ἐλπίδα του, τὴν ζωὴν του, ἐξηκολούθει τὴν μετὰ τοῦ ρεύματος πάλην του.

* * *

Ἐπὶ τέλους ὁ Θεὸς ἠὐδόκησε νὰ μὴ ματαιωθῇ μία τόση προσπάθεια. Μετ' ὀλίγον ὁ Πᾶνος οὗτος μὲ τὸν σύντροφόν του ἀπεβιβάζοντο εἰς τὴν ἀντιπέραν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ. Ἐκεῖ τῇ βοηθείᾳ τῶν ἄλλων, οἵτινες ἄγω-

νιῶντες παρηκολούθουν τὴν πάλην τοῦ μικροῦ πρὸς τὸ
ρεῦμα, ἐδόθησαν εἰς τὸν μικρὸν ἄδαῃ τοῦ κολυμβήμα-
τος αἱ πρῶται βοήθειαι, καὶ συνῆλθεν οὗτος.

Ὁ Πᾶνος ὅτε εἶδε τὸν συνομήλικόν του νὰ συνέλ-
θῃ, ἥσυχος, μὲ τὴν ψυχὴν ἱκανοποιημένην, διότι ἐξε-
τέλεσεν ἓν καθῆκον, σώσας ἐκ βεβαίου θανάτου ἓνα
ἄνθρωπον, ἐπέστρεψεν εἰς τὴν οἰκίαν του, ὅπου ἀφελέ-
στατα διηγῆθη εἰς τὸν πατέρα του τὸ ἐπεισόδιον.

Κύριοι ! προσέθεσεν ὁ Δήμαρχος, ὁ ἀνδρικός ἥρωϊ-
σμός εἶναι ἄξιος πάσης τιμῆς. Ἄλλ' εἰς τὸ παιδίον, τὸ
ὁποῖον δὲν γνωρίζει τόσον τὴ φιλοτιμίαν, ἢ ἄλλο τι
συμφέρον, εἰς τὸ παιδίον τὸ ὁποῖον βλέπομεν ν' ἀναπλη-
ροῖ τὴν ἀνδρικήν δύναμιν, ἥτις ἐλλείπει εἰς αὐτό, διὰ τῆς
τόλμης, εἰς τὸ παιδίον ἀπὸ τὸ ὁποῖον τίποτε δὲν ζητοῦμεν
καὶ οὐδεμίαν ὑποχρέωσιν ἔχει, εἰς τὸ παιδίον τὸ ὁποῖον
μᾶς φαίνεται τόσον εὐγενὲς καὶ ἀξιαγάπητον, ὅχι ὅταν
συντελῇ, ἀλλ' ὅταν ἀντιλαμβάνεται τὴν θυσίαν ὑπὲρ ἑνὸς
ἄλλου, ὁ ἥρωϊσμός του τότε εἶναι ἱερός, εἶναι θεῖος.

Κύριοι, δὲν θὰ προσθέσω ἄλλο τι, ἐξηκολούθησε
λέγων ὁ Δήμαρχος. Δὲν θέλω νὰ στολίσω δι' ἐπαίνων
ἓνα τοιοῦτον μεγαλεῖον αὐταπαρνήσεως καὶ θάρρους,
τόλμης καὶ αὐτοθυσίας.

Ἴδου πρὸ ἡμῶν ὁ μέγας εὐγενὴς σωτήρ. Στρα-
τιῶται, χαιρετίσατε αὐτὸν ὡς ἀδελφόν. Μητέρες, εὐχη-
θῆτε εἰς αὐτόν, ὡς εὐχεσθε εἰς τὰ ἴδια σας τέκνα.
Παιδιά, ἐνθυμηθῆτε πάντοτε τὸ ὄνομά του, χαράξατε
εἰς τὴν μνήμην σας τὴν προᾶξιν του καὶ εἰς τὴν καρδίαν
σας τὴν μορφὴν του».

* * *

Ταῦτα εἶπεν ὁ Δήμαρχος πρὸς τὸ ἀπέναντί του πλῆ-
θος καὶ κατόπιν, στραφεὶς πρὸς τὸν μικρὸν Πᾶνον, ὅστις

ἐν παιδικῇ ἀφελείᾳ καὶ ἐν συγκινήσει παρηκολούθει ὅσα περὶ αὐτοῦ ὁ Δήμαρχος ἔλεγε. «Πλησίασε, μικρό μου» τῷ εἶπεν· καὶ ὅτε ὁ Πᾶνος ἐπλησίασε καὶ ἐστάθη εἰς στάσιν προσοχῆς πρὸ τοῦ Δημάρχου· «Ἐν ὀνόματι τῆς μεγάκης πατρίδος μας τῆς Ἑλλάδος, σοὶ ἀπονέμω τὸ μετάλλιον «τῆς πολιτικῆς ἀρετῆς», εἶπε πρὸς αὐτὸν ὁ Δήμαρχος.

Πολύφωνος καὶ ἀτελείωτος ζητωκραυγὴ ἀντήχησεν εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ Δημαρχιακοῦ μεγάρου, τὴν στιγμὴν κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ Δήμαρχος ἐστερέωνε διὰ καρφίδος τὸ μετάλλιον εἰς τὸ στήθος τοῦ μικροῦ Πάνου.

Κατόπιν ἐνηγκαλίσθη αὐτὸν καὶ τὸν ἐφίλησε. Ὁ πατὴρ καὶ ἡ μήτηρ τοῦ Πάνου, ἐκεῖ πλησίον του ἰστάμενοι, ἐδάκρυον ἐκ χαρᾶς καὶ συγκινήσεως. Ὁ Δήμαρχος, παραδίδων εἰς τὴν μητέρα τὸ δίπλωμα, συνέχαιρεν ὀλοψύχως τοὺς γονεῖς σφίγγων τὰς χεῖρας των.

Στραφεῖς δὲ κατόπιν πρὸς τὸν μικρὸν Πᾶνον εἶπεν εἰς αὐτόν:

—Ἡ ἀνάμνησις τῆς ἡμέρας αὐτῆς, ἣτις ἦτο διὰ σὲ ἔνδοξος καὶ εὐτυχῆς διὰ τοὺς γονεῖς σου, εὐχομαι ὅπως σὲ κρατήσῃ καθ' ὅλην τὴν ζωὴν σου εἰς τὸν δρόμον τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς τιμῆς.

Ταῦτα εἶπεν ὁ Δήμαρχος καὶ συγχαρεῖς καὶ πάλιν τὸν μικρὸν ἀνέβη τὰς βαθμίδας τοῦ μεγάρου. Ὁ μικρὸς Πᾶνος ὀδηγούμενος ὑπὸ τοῦ πατρός του μετέβη καὶ ἡσπάσθη τὴν χεῖρα τοῦ Μητροπολίτου, ὁ Νομάρχης καὶ οἱ ἄλλοι ἐπίσημοι, τείναντες εἰς αὐτὸν τὴν χεῖρατὸν συνεχάρησαν καὶ ἀφοῦ ἐχαιρέτησαν τὸ εἰς τὴν αὐλὴν πληθός. ἀνέβησαν εἰς τὸ Δημαρχεῖον, ἐνῶ εἰς τὴν αὐλὴν ἔπαιζε ἡ μουσικὴ καὶ ἀντήχουν αἱ ὑπὲρ τοῦ Πάνου ζητωκραυγαί.

Ἡ ἐορτὴ ἐφαίνετο ὅτι εἶχε τελειώσει. Ἡ μουσικὴ ἐξηκολούθει νὰ παίζει καὶ τὸ πλῆθος ἡτοιμάζετο νὰ διαλυθῇ, ὅτε ἓν παιδίον, ὁκτὼ ὥς ἑννέα ἐτῶν, ὥρμησε πρὸς τὸν παρασημοφορηθέντα Πᾶνον καὶ ἐνηγκαλίσθη αὐτόν.

Θύελλα ζητωκραυγῶν καὶ χειροκροτημάτων ἀντήχησεν εἰς τὴν αὐλήν. Ὅλοι ἀντελήφθησαν ὅτι τὸ ὄρμησαν πρὸς τὸν Πᾶνον μικρὸν παιδίον ἦτο τὸ ὑπ' αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ πνιγμοῦ διασωθέν. Ἦλθεν, ἵνα εὐχαριστήσῃ τὸν Πᾶνον, τὸν σωτῆρα του. Ἀφοῦ δὲ κατεφίλησεν αὐτὸν προσεκολλήθη παρὰ τὸ πλευρόν του, ἵνα τὸν συνοδεύσῃ ἐξερχόμενον.

Σωτὴρ παῖ σωθεὶς καὶ ὀπίσθεν αὐτῶν ὁ πατὴρ καὶ ἡ μήτηρ τοῦ Πάνου διηυθύνθησαν κατόπιν πρὸς τὴν ἔξοδον, μετὰ δυσκολίας διερχόμενοι ἀνὰ μέσον τοῦ πλήθους. Χωροφύλακες καὶ στρατιῶται, ἄνδρες καὶ γυναῖκες, γέροντες καὶ παιδιά, ὠθοῦντες καὶ ὠθούμενοι προσεπάθουν νὰ πλησιάσωσι τὸν Πᾶνον καὶ τὸν συνομήλικόν του. Ὅτε διήρχοντο οἱ δύο φίλοι πρὸ τῶν μαθητῶν τῶν σχολείων, οὗτοι ἔσεισαν τοὺς πῖλους των εἰς τὸν ἀέρα, ζητωκραυγάζοντες ὑπὲρ τοῦ Πάνου. Ἀπερίγραπτον δὲ πανδαιμόνιον ἐγένετο, ὅτε τὰ παιδιά διήρχοντο πρὸ τῶν συμμαθητῶν τοῦ αὐτοῦ σχολείου.

Ἄλλα ἔσπευδον νὰ τοὺς συγχαρῶσι διὰ χειραψίας. ἄλλα ἤγγιζον τοὺς βραχίονας αὐτῶν, ἄλλα τὰ ἐκτύπων θωπευτικῶς εἰς τοὺς ὦμους καὶ ὅλα ἐφώναζον:

— Ζήτω ὁ Πᾶνος μας, ζήτω τὸ σχολεῖόν μας. Μπράβο Πᾶνο, εὖγε Πᾶνο μας, νὰ μᾶς ζήσης.

Ὁ Πᾶνος φέρων εἰς τὸ στήθος τὸ μετᾴλλιον «τῆς πολιτικῆς ἀρετῆς» ἐπροχώρει λίαν συγκεκινημένος, λίαν εὐχαριστημένος, χαιρετῶν τοὺς συμμαθητάς του καὶ τὸ πλῆθος διὰ κινήσεων τῆς κεφαλῆς δεξιὰ καὶ ἀριστερά.

Ὅτε ἐξῆλθον τῆς αὐλῆς καὶ διευθύνθησαν πρὸς τὴν ὁδόν, ἡ αὐτὴ τοὺς ἀνέμενεν ὑποδοχή. Ἀπὸ τὰ παράθυρα καὶ τοὺς ἐξώστας τοὺς ὑπεδέχθησαν μὲ ζητωκραυγὰς, ἐνῶ ἄλλοι ἔρραινον αὐτοὺς μὲ ἄνθη.

Πόσον ζωηρὰ θὰ μείνῃ πάντοτε εἰς τὴν ψυχὴν μου ἡ ἡμέρα κατὰ τὴν ὁποίαν εἶδον τὸν Πᾶνον νὰ παρασημοφορῇται, διότι ἔσωσεν ἐκ πνιγμοῦ ἓνα συνομήλικόν του.

Διασκευὴ ἐκ τοῦ Ἰταλικοῦ

Α. Κοντομάρης

18. Ἡ κοιλάς τῶν Τεμπῶν.

Λίαν πρωὶ ἐκκινουῦμεν ἐκ Λαρίσης πρὸς ἐπίσκεψιν τῶν Τεμπῶν, τῆς ἐξ ἀρχαιοτάτων χρόνων ὀνομαστῆς ταύτης κοιλάδος.

Εἶναι μὴν Ἰούνιος. Ὅδὸς ἀμαξιτὴ ἄγει διὰ χώρας πεδινῆς καὶ ἀγρῶν σιτοφόρων, οἵτινες πρὸ ὀλίγου ἐθερίσθησαν. Μάτην κατὰ τὴν διὰ τῆς πεδιάδος πορείαν ἡμῶν ἀναζητοῦμεν διὰ τοῦ ὀφθαλμοῦ ἵχνος δένδρου καὶ χλωρίδος ἐν γένει. Ἡ πεδιάς εἶναι γυμνὴ καὶ κατὰ ξηρὸς.

Κατ' ἀρχὰς διευθυνόμεθα πρὸς βορρᾶν. Ὁ ὀφθαλμὸς ἡμῶν, ταχύτερον τῶν ποδῶν τὴν πρὸ ἡμῶν ἐκτεινομένην πεδιάδα διατρέχων, συναντᾷ εἰς τὸ βάθος αὐτῆς πρὸς ἀνατολὰς μὲν τὴν Ὀσσαν, τῆς ὁποίας φαλακρὰ προεξέχει ἡ κωνοειδὴς κορυφή, πρὸς βορρᾶν δὲ τὰς ἐσχάτας πρὸς τὴν Θεσσαλίαν παραφυάδας τοῦ πολυκορύφου Ὀλύμπου. Τὰ δύο ὄρη, ἅτινα ἡ δημώδης μουσα ὡς ἐρίζοντα παρέστησε, τοσοῦτον ἐνταῦθα προσεγγίζουσι πρὸς ἄλληλα, ὥστε μάτην ζητοῦμεν μακρόθεν διὰ τοῦ βλέμματος ν' ἀνεύρωμεν τὴν διὰ τῶν ὁρέων ἔξοδον τοῦ Πηνειοῦ ποταμοῦ, ὅστις πρὸς τὰ ἀριστερὰ ἡμῶν ὡς ὄφρις γιγάντειος ἔρπων διασχίζει τὴν θεσσαλικὴν πεδιάδα.

Ἀλλὰ μετὰ τρίωρον πρὸς βορρᾶν πορείαν παρελθόντες τὸ χωρίον Μακρυχωρί στρέφομεν πρὸς ἀνατο-

λάς. Ἐντεῦθεν ἄρχεται νὰ διακρίνηται τὸ μεταξὺ τῶν δύο ὁρέων ἄνοιγμα, τὸ ὁποῖον, ὅσον πλησιάζομεν, τοσοῦτον καταφανέστερον εἰς ἡμᾶς γίνεται.

Μετὰ τετράωρον ἐν ὧλῳ ἀπὸ τῆς Λαορίσης πορείαν ἀφικνούμεθα εἰς Μπαμπᾶν, μικρὸν ἐπὶ τῆς εἰσόδου τῆς κοιλάδος χωρίον, ἔνθα ὑπὸ ὑψηλοὺς καὶ βαθυσκίους πλατάνους ἀναπαυόμεθα. Ἐντεῦθεν παρὰ τοὺς πρόποδας πάντοτε τῆς Ὅσσης καὶ κατὰ τὸν ροῦν τοῦ ποταμοῦ βαδίζοντες εἰσερχόμεθα εἰς τὰ ἔνδον τῆς κοιλάδος.

Ὀλίγον μετὰ τὴν εἴσοδον ἡμῶν εἰς τὴν κοιλάδα παρατηροῦμεν ἐπὶ τῆς ὁδοῦ, ἐφ' ἧς βαδίζομεν, καταφανῇ τῆς ἀρχαιότητος λείψανα, ἀρχαῖα τῆς ὁδοῦ θεμέλια καὶ τεῖχος ἀρχαῖον κατὰ τὴν δεξιὰν τοῦ ποταμοῦ ὄχθην, ἐνιαχοῦ δὲ καὶ αὐλακα διπλὴν ἐπὶ τοῦ βραχέως ἐδάφους τῆς ἀρχαίας ὁδοῦ, ἔχνη καὶ ταῦτα τῶν ἀμαξῶν τῶν ἀρχαίων.

Ὅσον προχωροῦμεν, τοσοῦτον ἡ κοιλὰς καθίσταται στενωτέρα μέχρι τοῦ μέσου περιόπου, ὁπόθεν ἄλλιν ἄρχεται βαθμηδὸν νὰ εὐρύνηται μέχρι τῆς ἐξόδου. Τὸ πλάτος οὕτω τῆς κοιλάδος ποικίλλει μεταξὺ τριάκοντα καὶ πεντήκοντα περιόπου μέτρων, ἐνῶ τὸ μῆκος αὐτῆς ἀνέρχεται εἰς δέκα περιόπου χιλιόμετρα.

Ἡ ὁδὸς κατ' ἀρχὰς μὲν παρ' αὐτὸν τὸν ποταμὸν καὶ ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ σχεδὸν ἐπιπέδου βαίνουσα φέρει ἡμᾶς ἐγγύτατα τοῦ ποταμοῦ, βαθμηδὸν δ' ἔπειτα ἀπομακρυνομένη τοῦ ποταμοῦ καὶ ἀνωφερῆς γιγνομένη ἄγει ἡμᾶς εἰς ἱκανὸν ἀπ' αὐτοῦ ὕψος. Ἀπὸ τοῦ μέσου τῆς κοιλάδος ἡ ὁδὸς ἄρχεται βαθμηδὸν καὶ ἄλλιν νὰ κατέρχηται.

Ἄλ' ὁποῖον θέαμα κατὰ τὴν δίοδον τῆς κοιλάδος πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἡμῶν ἐκτυλίσσεται! Ὅποια ἐν-

ταῦθα ποικιλία καὶ ἀρμονία τῆς φύσεως καὶ ὁποία ἀντίθεσις πρὸς τὴν προτέραν μονοτονίαν τῆς γυμνῆς Θεσσαλικῆς πεδιάδος! Πρὸς τὰ δεξιὰ ὑπεράνω τῶν κεφαλῶν ἡμῶν κατάφυτος ὑψοῦται ἡ "Όσσα, πρὸς δὲ τὰ ἀριστερὰ ἀπρόσιτος εἰς ὕψος δυσθεώρητον ὑψοῦται ὁ "Όλυμπος. Αἱ βραχώδεις καὶ ἀποτόμως ἐσχισμέναι πλευραὶ αὐτοῦ, αἵτινες πολλαχοῦ φέρουσιν ἐξοχὰς ἀντιστοιχούσας πρὸς τὰς ἐσοχὰς τῶν ἀπέναντι πλευρῶν τῆς "Όσσης, τρανῶς μαρτυροῦσιν ὅτι τὰ δύο ταῦτα ὄρη πρὸ χρόνων ἀμνημονεύτων βιαίως ἀπ' ἀλλήλων ἀπεχώρισεν ἰσχυρὰ σεισμικὴ δόνησις. Ἐν τῷ βάθει τῆς κοιλάδος θαλαεραὶ κατὰ μῆκος ἐκτείνονται τοποθεσίαι καὶ λειμῶνες χλοεροί, διὰ μέσου δὲ τούτων ἡρεμα κυλίνεται ὁ Πηνειὸς ποταμός. Δένδρα ὑψηλὰ καὶ βαθύσκια ἐκατέρωθεν παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ ποταμοῦ ὑψοῦνται, ὑπεράνω δὲ ρεῖθρων τοὺς κλάδους αὐτῶν συμπλέκοντα ἀποτελοῦσι πυκνὴν τοῦ ποταμοῦ σκιάδα, τὴν ὁποίαν μόλις αἱ ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου δύνανται νὰ διαπεράσωσι.

Πλάτανοι, ἰτέαι, λύγοι, ἴασμοι, ροδοδάφναι, ἐνιαχοῦ δὲ καὶ ἡ δάφνη τοῦ Ἀπόλλωνος, ἀναμῖξ ἐν τῇ κοιλάδι ταύτῃ φύονται, ὁ δὲ ἀειθαλὴς κισσὸς καὶ ὁ χλοερὸς σμίλαξ πρὸς τὰς κορυφὰς τῶν ὑψηλῶν δένδρων ἀναρριχῶνται ἢ πρὸς τοὺς ἀποτόμους βράχους ἀνέρποντες καλύπτουσιν αὐτούς, χλοερὰν καὶ τούτων τὴν ὄψιν παρέχοντες. Ὑδατα ψυχρὰ καὶ διαυγέστατα, ἄλλα μὲν ἀπὸ τῶν κλιτύων μετὰ κελαρυσμοῦ κατερχόμενα, ἄλλα δὲ ἐκ τῶν πολλῶν παρὰ τὰς ὑπωρείας πηγῶν ἀναβλύζοντα, πάντα εἰς τοῦ ποταμοῦ τὴν κοίτην συρρέουσι. Παρὰ τὰς δροσερὰς ταύτας πηγὰς ὑπὸ παχεῖαν σκιὰν καθήμενοι μετὰ ἡδονῆς ἀρρήτου καταύομεν τὴν δίψαν ἡμῶν, ἐνῶ ἀπὸ τῶν πυκνῶν φύλ-

λωμάτων τῶν δένδρων τὰ ποικιλόφωνα ἄσματα τῶν
 ἀηδόνων καὶ τῶν ἄλλων ὠδικῶν πτηνῶν καταθέλγουσι
 τὴν ἀκοὴν ἡμῶν, εἰς δὲ τὴν ὄσφρησιν ἄρρητον παρέ-
 χει τέρεψιν τὸ λεπτὸν ἄρωμα τῆς περιβαλλούσης ἡμᾶς
 φύσεως.

Ὅποια ἀληθῶς ἐνταῦθα πανήγυρις τῆς φύσεως!
 Ὅποια ἐπίγειος ἀπόλαυσις τῶν καλλίστων δημιουργη-
 μάτων τοῦ ἐν οὐρανοῖς θεοῦ δημιουργοῦ!

1910

Α. Σακελλαρίου

ὁ γὰρ αὐτὸς ἀνθρώπου αὐτῶν
 βροχῶν ἄλλου, γὰρ γαῖαν
 ἄλλου δὲ παρθεῖναι ἔχει
 αὐτῶν ὡς ἔστιν ἐν τῇ
 1910

ἡμεῖς λαοὶ ἐκείνη
 καὶ οὐ κατέχοντες
 ἡμῶν πᾶν ἔργον
 ἡμεῖς οὐκ ἔγνωμεν
 αὐτῶν πᾶν ἔργον
 οὐκ ἔγνωμεν ὁ γὰρ
 ἐπὶ γὰρ ἐν ὁ γὰρ
 ἡμεῖς οὐκ ἔγνωμεν

19. Μία νύξ τῶν Χριστουγέννων.

Χειμῶν βαρὺς ἐνέσκηψε κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος. Ἀπὸ τῶν ἡμερῶν τοῦ χειμερινοῦ ἡλιοστασίου, ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ Δεκεμβρίου ὁ χειμὼν ἐπήρχετο ἐν ὅλῃ τῇ μεγαλοπρεπείᾳ του, ἐν ὅλῃ τῇ ἀγριότητι αὐτοῦ. Βροχαί, ἄλλοτε μὲν ἐλαφραί, ἄλλοτε δὲ ραγδαῖαι, ἤρχισαν νὰ ποτιζωσι τὴν γῆν. Αἱ κορυφαὶ τῶν ὑψηλῶν ὀρέων ἐκαλύφθησαν. ὅπως πάντοτε κατὰ τὴν ἐποχὴν αὐτὴν, διὰ λευκῆς χιόνος. Ἦρχισε ψῦχος δριμύ. Ἄνεμοι δυνατοὶ πανταχόθεν ἔπνεον καὶ ἀνετάρασσον τὴν θάλασσαν.

Ἐπλησίαζεν ἡ ἐορτὴ τῶν Χριστουγέννων καὶ οὐδεμία προεβλέπετο βελτίωσις τοῦ καιροῦ.

Ὁ γέρον Πέτρος, ψαρᾶς τοῦ χωρίου, εἶχεν ἀνασύρει τὴν ἀλιευτικὴν του λέμβον εἰς τὴν ἄκραν τοῦ αἰγιαλοῦ καὶ ἀνέμενε βελτίωσιν τοῦ καιροῦ, ἵνα ἐπα-

ναρσίψη αὐτὴν εἰς τὴν θάλασσαν καὶ ἐπαναρχίση τὴν ἐργασίαν του, πρὸς διατροφήν αὐτοῦ καὶ τῆς πολυμελοῦς οἰκογενείας του. Πόλλάκις τὴν νύκτα ἐσηκώνετο τῆς πενιχοῦς του κλίνης, ἤνοιγε τὸ παράθυρον καὶ παρετήρει τὸν ὀρίζοντα, ἐλπίζων ὅτι ὁ καιρὸς θὰ ἐδείκνυεν σημεῖα βελτιώσεως. Ἀλλά...

Ἐκλείει περίλυπος καὶ πάλιν τὸ παράθυρον καὶ ἐπανήρχετο εἰς τὸν κλίνην του ἵνα κοιμηθῇ. Ἀλλὰ νὰ κοιμηθῇ; Ἀδύνατον. Ἡ ἰδέα ὅτι καὶ αὔριον θὰ ἔμεινεν ἄνευ ἐργασίος καὶ ὅτι τὰ ὀλίγα χρήματα τὰ ὅποια εἶχε κατὰ μέρος διαρκῶς ἤλαττοῦντο. ἀπεδίωκεν ἀπ' αὐτοῦ τὸν ὕπνον.

— Καὶ αὔριον ἄνευ ἐργασίας, ἐσκέπτετο. Καὶ πλησιάζουσιν αἱ ἐορταὶ καὶ ἡ οἰκογένεια ἔχει ἀνάγκην τόσων καὶ τόσων πραγμάτων! Καὶ ἡ τρικυμία ἐξακολουθεῖ!

Εὗρισκεν αὐτὸν ἡ πρωῒα ἐν μέσῳ τοιούτων συλλογισμῶν, χωρὶς νὰ δυνηθῇ καθ' ὅλην τὴν νύκτα νὰ κλείσῃ μάτι.

Λίαν πρωῒ ἐσηκώνετο καὶ ἐξήρχετο εἰς τὴν αὐλὴν τῆς πτωχικῆς του κατοικίας, ἐρευνῶν διὰ τοῦ ὀφθαλμοῦ τὸν συννεφώδη οὐρανόν, μήπως παρατήρησῃ πού παρήγορον σημεῖον βελτιώσεως τοῦ καιροῦ, καὶ ἀπηλπισμένος εἰσῆρχετο καὶ πάλιν εἰς τὴν καλύβην του.

Ἡ σύζυγός του καὶ τὰ δύο μικρὰ τέκνα του ἠγείροντο ἀπὸ τοῦ ὕπνου ἐνωρὶς καὶ ριγῶντες ἐκάθηντο πέριξ τῆς πυρᾶς πάντες, ἵνα θερμοανθῶσιν.

Οὕτω διήρχετο ἡ ἡμέρα τοῦ γέροντος Πέτρου, τὴν ὁποίαν διεδέχετο ἄλλη καὶ αὐτὴν ἄλλη, χωρὶς ὁ γέρον Πέτρος γὰρ δυνηθῇ νὰ ἐργασθῇ. Νὰ ἐγνώριζε τοῦλάχιστον ἄλλην τινὰ ἐργασίαν; Θὰ εἰργάζετο κατὰ τὰς τρικυμώδεις νύκτας τοῦ χειμῶνος, ἵνα κερδίξῃ τὰ πρὸς τὸ

ξῆν καὶ ὁσάκις ὁ καιρὸς θὰ ἐβελτιοῦτο θὰ ἐπανελάμβανε καὶ πάλιν τὴν ἀλιείαν.

Ἄλλ' οὐδεμίαν ἄλλην ἐργασίαν ἐγνώριζεν ὁ γέρον Πέτρος. Ἀλιεύς ἦτο ὁ πατήρ του καὶ τὴν ἀλιείαν ἔμαθε παρ' αὐτοῦ, τὸν ὁποῖον ἠκολούθει πάντοτε.

Ἐχων τὴν μικρὰν ἀλιευτικὴν του λέμβον προσεπάθει δι' ὅλων τῶν δυνατῶν μέσων τῆς ἀλιείας νὰ κερδίσῃ τὸν ἐπιούσιον ἄρτον τῆς οἰκογενείας του. Καὶ ὅταν ὁ καιρὸς ἦτο καλὸς καὶ ἡ θάλασσα γαληνεμένη, εὐκολώτατα κατώρθωνε τοῦτο καὶ πλουσιώτατα ἡμείβετο.

* * *

Ἄλλ' ἦλθεν ὁ χειμὼν, ἤρχισαν αἱ τρικυμῖαι καὶ ὁ δυστυχὴς γέρον Πέτρος εἶχεν ἀνασύρει τὴν λέμβον εἰς τὴν ξηρὰν καὶ μὲ ἐσταυρωμένας τὰς χεῖρας, πλήρης ἀπελπισίας, ἀναμένει τὴν βελτίωσιν τῶν καιρῶν. Πιστώνεται ἀπὸ τὸν ἓνα καὶ τὸν ἄλλον μικρέμπορον τοῦ χωρίου, δανεῖζεται ἀπὸ τὸν ἓνα καὶ τὸν ἄλλον φίλον καὶ γνώριμόν του καὶ προμηθεύει εἰς τὴν οἰκογένειαν του τὴν λιτὴν αὐτῆς τροφήν, ἀναμένων τὴν βελτίωσιν τοῦ καιροῦ, ἵνα ἐργασθῇ καὶ θεραπεύσῃ τὰς οἰκονομικὰς του πληγὰς. Ἀλλὰ δυστυχῶς, παρ' ὅλην τὴν ἐργατικότητα του, οὐδέποτε κατορθώνει νὰ ἐπουλώσῃ τὰς πληγὰς αὐτάς. Πόσον ὀλίγα κέρδη ἀποφέρει ἡ τόσον ἐπικίνδυνος ἐργασία τοῦ ἀλιέως! Ἐξ αὐτῶν ἄλλως τε καὶ ἡ παροιμία τῶν ἀλιέων. «Τοῦ ψαρεῶ τὸ πιᾶτο, δέκα ἀδειανὸ καὶ μιὰ γιομᾶτο».

Εἵκοσι καὶ πλέον ἡμέρας ἔχει νὰ ἐργασθῇ ὁ Πέτρος καὶ αὐριον εἶναι παραμονὴ τῶν Χριστουγέννων καὶ χρειάζεται ὁ δυστυχὴς κατ' αὐτὰς περισσότερα, ἢ ἄλλοτε χρήματα διὰ τὴν πτωχὴν οἰκογένειάν του.

Καὶ ἡ τρικυμία ἐξακολουθεῖ!

Παραμονή! Καὶ ὅλοι οἱ οἰκογενειάρχαι σπεύδοντες ἐπισκέπτονται τὰ διάφορα καταστήματα τῶν ἐνδυμάτων, τῶν ὑποδημάτων, τῶν τροφίμων, τὴν ἀγορὰν καὶ προμηθεύονται τὰ διὰ τὴν ἐπομένην χρειώδη. Ὅλοι τῶν κρατοῦσιν εἰς χεῖρας ἄλλος δύο καὶ ἄλλος τρία, μεγάλα δέματα, περιέχοντα διάφορα ὀψώνια, ἄλλοι εἰσέρχονται καὶ ἄλλοι ἐξέρχονται τῶν διαφόρων ἐμπορικῶν καταστημάτων, χαίροντες ζωηροί, πολυάσχολοι διὰ τὴν αὔριον καὶ μόνον ὁ δυστηχῆς Πέτρος περιορίζεται εἰς τὸ νὰ ρίπτῃ βλέμματα ἀπλανῇ εἰς τὰς προθυπας τῶν καταστημάτων, προκλητικῶς ἐστολισμένας διὰ πλουσιωτάτων εἰδῶν.

Τὸ βλέμμα του συναντᾷ εἰς τὰ ταμεῖα τῶν καταστημάτων, ἄλλους νὰ ἐξοφλοῦν τὴν ἀξίαν τῶν ἀγορασθέντων, ἄλλους νὰ λαμβάνουν ὑπόλοιπα τῆς ἀξίας τῶν πραγμάτων καὶ ἄλλους ν' ἀνοίγουν τὰ ἐξωγκωμένα χρηματοφυλάκιᾱ των καὶ νὰ ἐξάγουν ἐξ αὐτῶν, μεγάλα ἢ μικρὰ χαρτονομίσματα πρὸς πληρωμὴν. Καὶ ὁ δυστυχῆς Πέτρος; Ἀκουσίως καὶ αὐτὸς εἰσάγει πότε τὴν δεξιὰν καὶ πότε τὴν ἀριστεράν του χεῖρα εἰς τὰ θυλάκια τῶν φορεμάτων του, ὅπως ἔβλεπε τοὺς ἄλλους νὰ κάμνωσιν, ἐρευνᾷ, ὅπως οἱ ἄλλοι καὶ αὐτός, ἀλλὰ . . . τὰ θυλάκια τοῦ δυστυχοῦς πατρὸς εἶναι πάντοτε κενά. Οὐδὲν ἐμπόδιον συναντῶσιν αἱ χεῖρες του εἰσερχόμεναι εἰς αὐτά.

Περίλυπος σπαράσσει ἡ καρδιά του καὶ περίλυπος ἡ ψυχὴ του δοκιμάζει τὴν πικροτέραν συγκίνησιν.

* * *

Προχωρεῖ μὴ γνωρίζων ποῦ πηγαίνει, καὶ ἀφηρημένος ἔφθασε πρὸ τῶν μαρμαρίνων βαθμίδων τῆς κλίμακος τοῦ ναοῦ τῆς Θεομήτορος.

Μὴ διατρέχων τὸν κίνδυνον νὰ τὸν συναντήσῃ βλέμμο ἀνθρώπου ἐκεῖ, ἐκάθησε εἰς τὴν τελευταίαν βαθμίδα τῆς κλίμακος, ἐστήριξε τὸν βραχίονα ἐπὶ τῆς ἀνωτέρας βαθμίδος, καὶ ἐπὶ τῆς χειρὸς τὴν πλήρη μελανῶν σκέψεων κεφαλὴν καὶ ἐσκέπτετο.

Ἐσκέπτετο πόσοι γονεῖς αὐτὴν τὴν ὥραν συνωθοῦνται εἰς τὰ ἐμπορικὰ καταστήματα, τὰ ζαχαροπλαστεῖα, τὴν λαχαναγορὰν καὶ ἀγοράζουσιν ὅ,τι θὰ ἡδύνατο νὰ εὐχαριστήσῃ τὴν οἰκογένειάν των. Πόσαι μητέρες ζυμώνουσι τὴν ὥραν ἐκείνην «τὰ Χοιστόψωμα», θέτουσαι ἐντὸς αὐτῶν χρυσοῦν ἢ ἀργυροῦν νόμισμα! Τὸν νυκτερινὸν πέριξ τῆς τραπέζης κύκλον τῆς οἰκογενείας ἵνα κοπῇ ἡ πῆττα. Τὴν χαρὰν γονέων καὶ τέκνων, ὅταν αὐριον θὰ μετέβαινον ὅλοι εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἵνα μεταλάβωσι τῶν Ἀχράντων Μυστηρίων, φοροῦντες ὅλοι τὰ καθαρὰ ἢ καὶ καινουργῇ ἐνδύματά των. Τὴν χαρὰν, τὴν εὐθυμίαν, ἣτις θὰ ἐβασίλευεν αὐριον εἰς τὰς οἰκογενείας ἐκείνων, τὴν λύπην, τὴν κατῆφειαν καὶ τὰ δάκρυα τὰ ὅποια θὰ ἐχύνοντο εἰς τὴν οἰκογένειαν αὐτοῦ καὶ λυγμοὶ τὸν κατέλαβον. Δάκρυα πόνου ἔβρεχον τὰς παρειάς του, τὸ στήθος ἐξωγοῦτο καὶ βαθὺς στεναγμὸς ἐξήρχετο ἐκ τοῦ βάθους τῶν πνευμόνων του.

Ἐπὶ ὥρας ἐκάθησεν ἐκεῖ ἐσκυμμένος, κλαίων καὶ στενάζων, ὑπὸ τὸ βάρος τῆς δυστυχίας του. Τόση δ' ἦτο ἡ ἀπελπισία του, ὥστε καὶ ἂν τις διέβῃ τὸν δρόμον ἐκείνον, καὶ ἂν τις ἤκουσε τοὺς βαθεῖς του στεναγμοὺς καὶ παρετήρησε τὰ θερμὰ τοῦ δάκρυα, τὰ ὅποια ἔβρεχον τὸ ἄψυχον μάρμαρον, δὲν τὸν ἀντελήφθη, δὲν τὸν ἤκουσε.

Μετά τινας ὥρας ἐσήκωσε τὴν βεβαρημένην κεφαλὴν του καὶ μετ' ἀπορίας εἶδεν, ὅτι ὁ ἥλιος πρὸ πολλοῦ εἶχε δύσει καὶ τὸ σκότος ἤρχισε νὰ καλύπτῃ τὴν φύσιν.

Ἀνεσηκώθη ἀμέσως καὶ ἐσπόγγισε τὰ δάκρυά του διὰ τῶν χειρῶν του. Ἦκουε τὸ θόρυβον, ὅστις ἐπεκράτει ἀκόμη εἰς τὴν ἀγοράν, ἔλαβε θάρρος καὶ ἐμονολόγει: «Κλαίων, οὐδεμίαν ἐπιφέρω βελτίωσιν. Τρία ἄτομα, τρία πεινῶντα στόματα, ἡ σύζυγος καὶ τὰ δύο τέκνα μου, μὲ ἀναμένουσιν ἐλπίζοντα. Πρέπει, ἂν μὴ τι ἄλλο, νὰ ἐξοικονομήσω δι' αὐτὰ τουλάχιστον τὸν ἄρτον τῆς αὔριον».

— Ἀχ! Παναγία, φώτισέ με, πῶς νὰ τὸν ἐξοικονομήσω, εἶπεν καὶ ἔμεινεν ὡς ἀπολιθωμένος. Αἶφνης τὸ πρόσωπόν του ἠλλαξεν ἔκφρασιν. Γαλήνη κατ' ἀρχὰς καὶ κατόπιν μία ἀνέκφραστος χαρὰ ἔλαμψεν εἰς αὐτό.

— Εὐρῆκα, εἶπε. Θὰ μεταβῶ εἰς τὴν οἰκίαν μου, θὰ λάβω ἐκ τοῦ εἰκονοστασίου τὴν ἐπάργυρον παλαιὰν εἰκόνα τῆς Θεοτόκου, θὰ τὴν φέρω εἰς τὸν ἀρτοπώλην τῆς συνοικίας καὶ θὰ τῷ καταθέσω αὐτὴν ὡς ἐνέχυρον, ἀπέναντι τῶν ὅσων χρημάτων θὰ μοὶ δώσῃ. Δι' αὐτῶν θ' ἀγοράσω ὅ,τι μοὶ εἶναι ἀπολύτως ἀναγκαῖον διὰ τὴν οἰκογένειάν μου πρὸς ἐορτασμὸν τῆς αὔριον, θὰ ἀγοράσω καὶ τὴν ἀπαραίτητον «πήτταν» καὶ ἡ Παναγία θὰ μὲ βοηθήσῃ νὰ ἐργασθῶ καὶ νὰ ἐπιστρέψω τὰ χρήματα εἰς τὸν ἀρτοπώλην πρὸς παραλαβὴν καὶ πάλιν τοῦ εἰκονίσματος.

Εἶπε καὶ μετὰ δέκα λεπτὰ τῆς ὥρας εὐρίσκετο πρὸ τοῦ ἀρτοπώλου, παρὰ τοῦ ὁποίου ἠγόρασε δύο ἄρτους καὶ τὴν σχετικὴν καὶ ἀπαραίτητον «πήτταν» διὰ τῶν περισσευσάντων δὲ χρημάτων ἔσπευσεν εἰς τὴν ἀγοράν, ἵνα προμηθευθῇ ὅ,τι ἦτο δυνατόν διὰ τὴν οἰκογένειάν του.

* * *

Μετὰ μίαν ὥραν ὁ Πέτρος ἐπέστρεψεν εἰς τὴν οἰκογένειάν του κομίζων ὅσα ἡδύνατο ν' ἀγοράσῃ μὲ τὰ

ὀλίγα χρήματα τὰ ὅποια ἐπρομηθεύθη. Ἡ μικρὰ τραπέζα τῆς καλύβης του ἐστολίσθη διὰ τῶν ὁψωνίων, τὰ ὅποια ἀπέθεσεν ἐπ' αὐτῆς, τὰ δὲ δύο τέκνα του πλήρη χαρᾶς ἐχόρευον ἀνυπόδута περίξ τοῦ τραπέζιου, βλέποντα ὅτι θὰ εἶχον καὶ αὐτὰ νὰ φάγωσί τι τὴν νύκτα ἐκείνην, καὶ τὴν ἐπαύριον. Ἐκεῖνο δὲ τὸ ὅποιον μετὰ περισσῆς ἔβλεπον χαρᾶς ἦτο ἡ «πήττα», τὴν ὁποίαν θὰ ἔκοπτον τὴν νύκτα, καὶ μύρια ὅσα ὄνειρα ἔπλαττον ὄνειροοοολοῦντα εἰς ποῖον ἄρα γε ἐκ τῶν τεσσάρων θὰ ἔπιπτε τὸ εὖρημα.

— Μαρία, εἶπεν εἰς τὴν σύζυγόν του ὁ Πέτρος, βράσε τὰ χόρτα, νὰ κόψωμεν τὴν πήτταν, νὰ φᾶμε καὶ νὰ βάλῃς τὰ παιδιὰ νὰ κοιμηθοῦν, διότι ἔχει ψῦχος ἀπόψε. Μὴ ἀπελπίζεσαι τόσον, ἀγαπητή μου. Ὁ Θεὸς δὲν θὰ μᾶς ἀφήσῃ νὰ χαθῶμεν. Ἄς ἔχωμεν τὰς ἐλπίδας μας εἰς Αὐτόν. Χειμῶν εἶναι. Ἴσως μετὰ τὰς ἐορτὰς καὶ ἀφοῦ βαπτισθοῦν τὰ νερὰ νὰ βελτιωθῇ ὁ καιρὸς. Τότε θὰ ἐργασθῶ νύκτα καὶ ἡμέραν καὶ θὰ δυνηθῶμεν νὰ προμηθεύσωμεν εἰς τὰ μικρὰ καὶ τροφήν καὶ ἐνδύματα.

Ἡ σύζυγος τοῦ Πέτρου ἐξέβαλε στενάγμόν, ἐσπόγγισε δύο δάκρυα τὰ ὅποια ἔβρεξαν τοὺς ὀφθαλμούς της καὶ ἀπεσύρθη εἰς τὸ μαγειρεῖον. Μετ' ὀλίγον διὰ καταλεύκου ὑφάσματος ἐστρώθη ἡ τραπέζα, ἐπὶ τῆς ὁποίας πλὴν τῶν ἄλλων παρατεθέντων πρὸς φαγητόν, εἰς τὸ μέσον ἐτοποθετήθη «ἡ Χριστουγεννιάτικη πήττα». Πέριξ τῆς τραπέζης ἴστανται, προτοῦ νὰ καθήσωσιν διὰ φαγητόν, ὁ Πέτρος, τὰ δύο τέκνα του καὶ ἡ σύζυγός του Μαρία, ἣτις ἐκράτει εἰς τὰς χεῖρας πῆλινον θυμιατήριον, ἐκ τοῦ ὁποίου ἀνεδίδοντο ἀναθυμᾶσεις καιομένου λιβάνου.

Ὁ γέρον Πέτρος ἔχυσεν ἐντὸς ποτηρίου οἶνον καὶ

έλαιον καὶ κρατῶν εἰς χειρας τὴν πῆτταν μετέβη μετὰ τῶν ἄλλων εἰς τὸ μαγειρεῖον. Ἐπὶ τῆς πυρᾶς καίονται σταυροειδῶς τοποθετημένα δύο ξηρὰ ξύλα.

Ἀνωθεν τῆς ἀναδιδομένης ὑπὸ τῶν καιομένων ξύλων φλογός, χαίροντες πάντες, κρατοῦσιν ἀπὸ τινος ἑκαστος μέρους τὴν πῆτταν καὶ ὁ πατὴρ ψάλλει τὸ τροπᾶριον τῆς ἐορτῆς τῶν Χριστουγέννων «Ἡ γέννησίς σου Χριστέ...»

Ὅτε ἐτελείωσεν ὁ Πέτρος τὸ τροπᾶριον, ἡ σύζυγός του Μαρία ἔχυσεν ἐπὶ τῆς πυρᾶς τὸν οἶνον καὶ τὸ ἔλαιον τοῦ ποτηρίου καὶ εἰς τοὺς καπνοὺς καὶ τὰς φλόγας, αἱ ὁποῖαι ἀνεδόθησαν, ποιοῦντες τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ, ἀνεφώνησαν πάντες:

— Καὶ τοῦ χρόνου.

Κατόπιν ἐπέστρεψαν εἰς τὸ δωμάτιον ὅπου ἦτο ἡ ἐστρωμένη τράπεζα καὶ ἐπανεκάθησαν πέριξ αὐτῆς.

* * *

Τότε ὁ πατὴρ ἔλαβε τὴν πῆτταν καὶ διὰ τινος μαχαίριου ἔκοψεν αὐτὴν εἰς τεμαχία, ὀνοματίζων εἰς ποῖον ἀνῆκεν ἑκαστον τῶν κοπτομένων τεμαχίων. Ὅτε τὸ μαχαίριον ἔκοπτε τὸ τεμάχιον τῆς μητρός, ὁ Πέτρος ἀντελήφθη, ὅτι συνήντησεν τοῦτο ἐμπόδιον εἰς τὴν φορὰν του. Ἀπέκοψεν ὁ πατὴρ τὸ τεμάχιον καὶ ἐντὸς αὐτοῦ ἡ σύζυγός του εὗρε τὸ «εὔρημα».

— Τὸ εὔρημα, τὸ εὔρημα, ἐφώναξαν χαίρουσα ἡ μήτηρ, τὰ τέκνα καὶ ὁ πατήρ.

— Καὶ τοῦ χρόνου, μητέρα, ἐφώναξαν τὰ παιδιά. Καὶ τοῦ χρόνου, εἶπεν εἰς αὐτὴν καὶ ὁ σύζυγός της.

— Εὐχαριστῶ, εἶπεν ἡ σύζυγος πρὸς τὸν σύζυγόν της. Εὐχαριστῶ, εἶπε καὶ εἰς τὰ παιδιά της καὶ κατεφίλησεν αὐτά.

— Κάποιο δεκάλεπτον θὰ εἶναι, παιδιά μου, εἶπεν ὁ πατὴρ ἐκτυλίσσων τὸ εὔρημα.

Ἄλλ' ἔξαφνα εἰς τὸ φῶς τοῦ φωτίζοντος τὸ δωμάτιον λύχνου ἔλαμψε τὸ χρῶμα τοῦ χρυσοῦ.

— Λίρα, Μαρία, μιὰ λίρα! ἐφώναξεν ὁ σύζυγος χαίρων.

Ἔσπευσαν πάντες καὶ μὲ βλέμμα πληρὸς χαρᾶς ἐξήταζον ἀπὸ τὸ ἐν καὶ τὸ ἄλλο μέρος τὸ εὔρημα, ἵνα βεβαιωθῶσιν, ἂν πραγματικῶς τοῦτο ἦτο λίρα καὶ εἰς ὅλων τὸ πρόσωπον ἐζωγραφίζετο ἀφάνταστος ἡ χαρά.

Ὁ πατὴρ ἐχάρη, ἐκράτει τὴν λίραν εἰς χεῖρας καὶ δὲν ἠδύνατο νὰ ἐξηγήσῃ τὸ θαῦμα. Αἴφνης ἔγινε σκεπτικός.

— Λάθος θὰ συνέβη, εἶπε. Δὲν πρέπει νὰ κρατήσω ξένον πᾶγμα. Πρέπει νὰ τὸ ἐπιστρέψω εἰς τὸν ἀρτοπώλην. Δὲν ἀνήκει εἰς ἡμᾶς.

Ἔτρεξεν ἀμέσως εἰς τὸ κατάστημα τοῦ ἀρτοπώλου καὶ ἀνέφερεν εἰς αὐτὸν τὸ συμβάν.

Τότε ὁ ἀρτοπώλης εἶπεν εἰς τὸν Πέτρον:

— Φίλε μου, δὲν γνωρίζω τί εὐρῆκες ἐντὸς τῆς πῆττας, οὔτε καὶ σὲ ἠρώτησα. Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον γνωρίζω εἶναι, ὅτι τὰς ἀπογευματινὰς ὥρας, παρουσιάσθη ἐδῶ μία κυρία φέρουσα τὴν πῆτταν αὐτὴν μὲ τὴν σύστασιν, νὰ παραδώσω ταύτην εἰς σέ, ὅταν θὰ ἤρχετο νὰ ἀγοράσῃς τοιούτην. Ὅπως τόσας ἄλλας ἔψησα καὶ αὐτὴν καὶ σὲ ἀνέμενον. Ποία ἦτο ἡ κυρία δὲν γνωρίζω. Ἄν κατὰ λάθος ἢ ἐπίτηδες ἔθεσε τὴν λίραν εἰς τὴν πῆτταν, οὔτε καὶ αὐτὸ γνωρίζω. Αὐτὸ γνωρίζω μόνον ὅτι ἡ πῆττα ἀνήκει εἰς σέ καὶ ἐπομένως εἰς σὲ ἀνήκει καὶ τὸ ἐντὸς αὐτῆς εὐρεθέν. Ἐγὼ δὲν παραλαμβάνω τὴν λίραν. Κράτησε σὺ αὐτήν.

Ὁ Πέτρος, ἐξηγήσας, τὸ θαῦμα, ἔτρεξεν εἰς τὴν

ἀγοράν, τῆς ὁποίας τὰ καταστήματα διενυκτέρευον τὴν νύκτα ἐκεῖνην, καὶ ἠγόρασε καινουργῇ ἐνδύματα καὶ ὑποδήματα διὰ τὰ γυμνὰ καὶ ἀνυπόδητα τέκνα του, πλήρης δὲ χαρᾶς ἐπέστρεψεν εἰς τὴν οἰκογένειάν του.

Ἡ σύζυγος καὶ τὰ τέκνα του, διαποροῦντα καὶ αὐτὰ διὰ τὸ εὔρημα, ἀνέμενον τὸν πατέρα καί, ὅταν οὗτος ἐπέστρεψε καὶ ἔμαθον παρ' αὐτοῦ τί συνέβη, ἐχάρησαν πάντες καὶ ἠῤῥχοντο ὑπὲρ εὐτυχίας τῆς ἀγνώστου κυρίας.

Τὴν ἄλλην ἡμέραν, ἐορτὴν τῶν Χριστουγέννων, μετέβησαν πάντες εἰς τὴν ἐκκλησίαν καὶ μετέλαβον τῶν Ἀρχαίων Μυστηρίων, παρακαλοῦντες τὸν Θεὸν ὑπὲρ τῆς ἀγνώστου κυρίας.

Διασκευὴ

Α. Κοντομάρης

20. Τὰ Χριστούγεννα τοῦ ναύτη.

Ἐγὼ εἶμαι ὁ ναύτης ὁ φτωχὸς πὺν χρόνια ταξιδεύω
ἀνάμεσα στὴ θάλασσα καὶ στὸν πλατὺ οὐρανό,
μακρὰ ἀπὸ τὸ νησάκι μου πὺν λαχταρῶ καὶ ἐλπίζω
κι' ἀπ' τὸ λευκὸ σπιτάκι μου πὺν τόσο τὸ πονῶ. . .
Νὰ τώρα εἶναι Χριστούγεννα, κι' ἐγὼ στὴν πλώρη ἐπάνω
μὲ τραγουδάκια προσπαθῶ τὴν πίκρα νὰ γλυκάνω.)

Αὔριο στὸν ὄρθρο γιορτερὰ θὰ κράξουν οἱ καμπάνες
καὶ στὴ φωνή τους πρόθυμες οἱ πόρτες θ' ἀνοιχθοῦν
καὶ στὴν κατάφωτη ἐκκλησιὰν οἱ κυματοδαρμένοι
θὰ πᾶνε ἀπ' τὸ λευκόμαλλο παπᾶ νὰ εὐλογηθοῦν.
Κι' ἐγὼ στὴν Μαύρη θάλασσα καὶ μέσ' στὴν ἔρημιά μου
θὰ νιώσω ἀπόψε πὺν ἀδειανὴ τὴν ἔρημη καρδιά μου.

Φτωχιά μαννούλα! Μάταια θὰ καρτερῇς ἀπόψε,
μὲ καρδιοχτύπι ἀκράτητο στὴν ἄχαρη ἀμμουδιά,
στὸ πέλαο γύρω θὰ πλανᾷς τὰ γέρικά σου μάτια,
μὰ δὲ θὰ δῇς τὰ κάτασπρα τοῦ καραβιοῦ πανιά.
Κι' ὅταν νυχτώσῃ, ἀμίλητη, μονάχη καὶ σκυμμένη
θὰ πάρῃς, μάννα, τὸ στενὸ τὸ δρόμο ἀπελπισμένη.

Ἀλλὰ δὲ θέλω τὸ λευκὸ σπιτάκι μας νὰ μένῃ
χωρὶς τὴν κοσμολόγητη καὶ γιορτερὴ χαρά.
Τοιγύρω στὰ εἰκονίσματα νὰ βάλῃς, μάννα, ὡς πρῶτα

σ μυρτιές καὶ δεινδρολίβανα καὶ λούλουδα ἀνθηρὰ
καὶ τὸ κανδηλὶ τὸ ἀργυρὸ σὰν πάντοτε ἀναμμένο,
νὰ φέγγει μέσα στοὺς καπνοὺς τοῦ λιβανιοῦ κρυμμένο.

Καὶ σύ, γλυκεῖα μελαχροινὴ καὶ σύ, γειτονοπούλα
μὲ τὸ πλατὺ μεταξωτὸ μανδηλὶ στὸ λαιμό,
κράτει τὰ δάκρυα σήμερα, — θερμὰ παρακαλῶ σε !
κ' ἔχει ὁ Θεός, ἀγάπη μου, πὺν θέλει τὸ καλό.
Καὶ σήμερα πὺν εἶναι ὅλα ἀγνὰ κι' εἶναι ὅλα εὐλογημένα,
μὴν κλαίγουν τὰ ματάκια σου τὰ πολυαγαπημένα.

Μόνο μπροστὰ στὴν Παναγιά νὰ γονατίσης θέλω
καὶ σὰν τὸ νυχτοπούλουδο ν' ἀνοίξης τὴν ψυχὴ,
νὰ εἰπῃς. ἀπόψε πὺν ὁ Χριστὸς στὴ γῆ μας κατεβαίνει !
γι' αὐτοὺς πὺν ταξιδεύουνε νὰ εἰπῇς μιὰ προσευχή !
Μέσ' τῆς γολέττας τ' ἄρμενα νὰ πνέῃ μ' ἀγέρι προίμα
καὶ νὰ φιλῇ τὴν πρὺμνη μας καλόβουλο τὸ κῦμα.

Νὰ εἰπῇς νὰ γίνῃ σπλαχνικὸ γιὰ μένα τὸ Ἀστέρι,
κι' ὅπως τοὺς Μάγους ἄλλοτε, πιστὰ νὰ μὲ ὀδηγῇ.
καὶ μιὰν αὐγὴ, πὺν εὐφρόσυνες θὰ ἤχολογοῦν καμπάνες
καὶ τὰ οὐράνια ὀλάνοιχτα θὰ χαίρετοῦν τὴ γῆ,
τὸ ὠραῖο καράβι μπαίνοντας στὸ γελαστὸ ἀκρολιάλι
μὲ φέση στὸ νησάκι μας καὶ στὴ γλυκεῖά σου ἀγάλη.

Στ. Δάφνης

21. Ἡ μαγεία τῆς καλωσύνης.

Τὸν παρελθόντα χειμῶνα ἐκαθήμην καὶ ἐγώ, ὅπως ἄλλοι πολλοί, εἰς τινὰ σιδηροδρομικὸν σταθμὸν ἀναμένοντες τὸν συρμόν. Ἐπρόκειτο καὶ ἐγώ, ὡς οἱ ἄλλοι ἀναμένοντες, νὰ ταξιδεύσω. Καθήμενος εἰς μίαν τῶν ξυλίνων ἐδρῶν τοῦ σταθμοῦ καὶ ἀναπολῶν εἰς τὴν φαντασίαν τοὺς νέους τόπους, τοὺς ὁποίους θὰ ἐπεσκεπτόμην, ἔλαβον ἓν ἄριστον μάθημα καὶ εἰς τρόπον τόσον φυσικόν, ὥστε μοὶ εἶναι ἀδύνατον νὰ λησμονήσω αὐτό. Θὰ σᾶς διηγηθῶ τὸ μάθημα τὸ ὁποῖον ἔλαβον, ἵνα καὶ σεῖς ἐνθυμεῖσθε αὐτὸ καὶ ἐξ αὐτοῦ διδαχθῆτε.

Ἦτο νῦξ καὶ νῦξ παγερά. Ὁ συρμὸς ἐβράδυνε νὰ ἔλθῃ καὶ μὴ δυνάμενοι νὰ ὑποφέρωμεν ἐκ τοῦ ψύχους, τόσον ἡμεῖς οἱ ἀναμένοντες, ὅσον καὶ οἱ τοῦ σταθμοῦ ὑπάλληλοι, ἠγάψαμεν, τὴν θερμάστραν τοῦ σταθμοῦ καὶ

ἐκαθήσαμεν ὅσοι ἦτο δυνατόν νὰ καθήσωμεν πέριξ τῆς πυρᾶς, ἵνα θερμανθῶμεν.

Ἀνέμενον καὶ ρίπτων βλέμμα διερευνητικὸν εἰς τὰ πρόσωπα τῶν ὀλίγων συνταξιδιωτῶν μου διέκρινα εἰς ἄλλους μὲν ὑπομονήν, εἰς ἄλλους θυμόν, εἰς ἄλλους κατήφειαν καὶ εἰς ἄλλους ἀμεριμνησίαν.

Εἰς μίαν στιγμὴν εἰσῆλθεν εἰς τὸν σταθμὸν γραῖα τις γυνή, ἀνάπηρος, ἣτις ἐκράτει ἀνὰ χειρὸς καλὰθιον πλήρες μικρῶν ἐμπορευμάτων πρὸς πώλησιν. Ἐπλησίασε ἡ γραῖα ἓνα πρὸς ἓνα τοὺς ἀναμένοντας καὶ θερμαινομένους ὑπὸ τῆς πυρᾶς, προτείνουσα τὸ πλήρες ἐμπορευμάτων καλὰθιον αὐτῆς. Ἄλλ' οὐδεὶς ἐξ ἡμῶν ἠγόρασέ τι.

Περίλυπος ἡ ἀνάπηρος γραῖα ἔστρεψε τὰ νῶτα. ἵνα φύγῃ. Ἐπροχώρησε μάλιστα μέχρι τῆς ἐξόδου. Ἄλλ' ἐκεῖ ἐστάθη. Ἐστάθη καὶ βεβαίως θὰ ἐσκέπτετο, ἐὰν ἔπρεπε ἢ ὅχι νὰ ἐξέλθῃ εἰς τὴν ὁδόν, εἰς τὴν πλατεῖαν τοῦ σταθμοῦ, καθ' ἣν στιγμὴν ὁ βορρᾶς ἔπνεε τόσον σφοδρὸς καὶ ψυχρὸς. Ἐπιστρέψασα δὲ ἐντὸς τοῦ σταθμοῦ, ἔστρεψε πρὸς ὅλας αὐτοῦ τὰς διευθύνσεις τὸ πρόσωπον, ὥς ἐὰν ἠρεῦνα ν' ἀνεύρῃ τι ἀπολεσθέν.

191200-219

* * *

Μιά κυρία, ἣτις μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης ἐκοιμᾶτο ἐπὶ τινος ψαθίνης ἔδρας τοῦ σταθμοῦ, ἀναμένουσα καὶ αὐτὴ τὸν συρμόν, ἤνοιξε τοὺς ὀφθαλμούς της καὶ βλέπουσα, τὴν ἀνήσυχον γραῖαν ἐρευνῶσαν ἠρώτησεν αὐτὴν μήπως ἀπώλεσέ τι ἐντὸς τοῦ σταθμοῦ καὶ προσπαθεῖ ν' ἀνεύρῃ αὐτό.

—“Ὁχι, παιδί μου, ἀπήντησεν ἡ γραῖα. Δὲν ἔχασα τίποτε, ἀλλ' ἐρευνῶ ν' ἀνεύρω τὴν θερμάστραν, ἵνα

θερμανθῶ ὀλίγον, ἵνα θερμάνω τὰς παγωμένας μου χεῖρας πρὶν ἢ ἐξέλθω καὶ πάλιν εἰς τὴν πλατεῖαν. Ἀλλὰ πάσχουν τὰ μάτια μου, ἐκ τοῦ πόνου ἠδυνάτησαν καὶ δὲν βλέπω καλά, ἵνα ἶδω ποῦ εἶναι ἡ θερμάστρα.

Ἡ κυρία ἐλυπήθη τὴν δυστυχῇ γραῖαν, ἐσηκώθη ἁμέσως ἐκ τῆς θέσεώς της καὶ ὠδήγησεν αὐτὴν πρὸ τῆς πυρᾶς λέγουσα :

— Ἐδῶ εἶναι ἡ θερμάστρα, καλή μου γραῖα.

Ἐφερεν εἰς αὐτὴν ἓν κάθισμα καὶ τὴν ὠδήγησε πῶς νὰ θερμάνῃ τοὺς παγωμένους πόδας της.

— Ἀ ! πόσον ὥραῖα εἶναι ἡ ζέστη, εἶπεν ἡ γραῖα, ἐξάγουσα τὰ ἐσχισμένα ἐδῶ καὶ ἐκεῖ χειρόκτιά της.

— Εὐχαριστῶ, καλή μου κυρία, ἐδῶ εἶναι θαυμάσια. Αὐτὸς ὁ βορρᾶς μὲ ἐπάγωσε σήμερον. Τὸ ἓνα μου πόδι καὶ τὰ μάτια δὲν μὲ βοηθοῦν στὴν ἐργασία μου. Σήμερα μάλιστα πολὺ ὀλίγα πράγματα κατῴρθωσα νὰ πωλήσω. Καὶ τὰ μικρὰ ἐγγονάκια μου μὲ περιμένουν, προσέθεσε περιίλυπος ἡ γραῖα.

Ἡ κυρία, ἣτις ὠδήγησε τὴν γραῖαν πρὸ τῆς θερμάστρας, ἐλυπήθη αὐτὴν καὶ ἀπεμακρύνθη. Μετ' ὀλίγον δὲ ἐπέστρεψε καὶ πάλιν πλησίον αὐτῆς φέρουσα συγχρόνως μέγα κύπελλον πλήρες ἀχνίζοντος τείου καὶ μερικὰ παξιμάδια.

Ὅτε δ' ἐπλησίασε τὴν γραῖαν εἶπε προσφέρουσα εἰς αὐτὴν τὸ τέιον :

— Λάβε, σεβαστή μοι γραῖα, ἓν κύπελλον θερμοῦ τείου. Εἶναι ἐπικαιρον σήμερον μὲ τὸ ψῦχος αὐτό. Θὰ σὲ θερμάνῃ.

— Ἐδῶ εἰς τὸν σταθμὸν δίδουν τέιον, εἶπεν ἡ γραῖα μὲ ὕφος ἀθῶας ἀπορίας τοιαύτης, ὥστε προσέκαλεσε τὰ μειδιάματα τῶν παρευρισκομένων. Εἶναι πράγματι πολὺ πολὺ θερμαντικόν. Τοῦτο θερμαίνει καὶ

τὰ φυλλοκαρδιά μου. Καὶ ἐρρόφα μὲ ἀπόλαυσιν ἡ δυστυχὴς τὸ προσφερθὲν θερμὸν τέϊον.

* * *

Ἐνόσφ ἡ γραῖα ἐρρόφα τὸ τέϊόν της καὶ διηγεῖτο εἰς τοὺς παρακαθημένους τὴν ἱστορίαν της, ἡ εὖσπλαγχνος κυρία ἐξήταξε τὰ εἰς τὸ καλάθιον τῆς γραίας μικροεμπορεύματα. Ἦγόρασε μάλιστα καὶ τινα ἐξ αὐτῶν, πληρώσασα ταῦτα εἰς μεγαλυτέραν, ἢ ὅσης ἤξιζον, ἀξίαν. Ἡ δυστυχὴς γραῖα βλέπουσα τὴν γενναιοδωρίαν τῆς ἀγοραστρίας κυρίας ἤρχισε νὰ αἰσθάνηται δι' αὐτὴν ἰδιαιτέραν ἀγάπην καὶ ἐκτίμησιν καὶ νὰ τὴν θεωρῇ ὡς σωτῆρα καὶ αὐτῆς καὶ τῶν μικρῶν της ἐγγόνων.

Παρατηρῶν τὰς κινήσεις καὶ τὴν ὅλην ἔκφρασιν τοῦ προσώπου τῆς καλῆς κυρίας ἔλεγον νοερώς:

— Πόσον ἀγγελικὴ εἶναι ἡ μορφή τῆς κυρίας αὐτῆς καὶ πόσον ἄδικον εἶχον, ὅτε πρὸ ὀλίγου παρατηρῶν αὐτὴν τὴν ἐνόμιζον ἄσχημον.

Πόσῃν δὲ ἐντροπὴν ἤσθανόμην συλλογιζόμενος τὴν πρὸ ὀλίγου ἄρνησίν μου εἰς τὸ ν' ἀγοράσω τι ἐκ τῶν μικροεμπορευμάτων τῆς γραίας, ὅτε μοὶ προέτεινε τὸ καλάθιον της. Παρατηρῶν δὲ τὸ διαφέρον, τὴν συμπάθειαν, τὴν καλωσύνην καὶ ἐκτίμησιν, τὴν ὁποίαν ὑπὲρ ἑαυτῆς προεκάλεσεν ἡ εὐγενὴς κυρία, ἐξήλευον διότι δὲν ἤμην ἐγὼ αὐτός.

Μία καλὴ λέξις καὶ μία ἀγαθὴ πρᾶξις ἦσαν ἀρκετά, ἵνα δώσωσι ζωὴν εἰς τὸ περιβάλλον τῆς σκοτεινῆς αἰθούσης τοῦ σταθμοῦ. Τὰ πρόσωπα ὅλων ἠλλαξαν ὄψιν καὶ ὅλων αἱ καρδίαι ἐπηρεάσθησαν ἀπὸ τὴν ἀγαθὴν πρᾶξιν τῆς εὖσπλάγχνου κυρίας.

Καὶ ὅταν ἡ πτωχὴ γραῖα ἐσηκώθη ἵνα φύγῃ, πάν-

τες οἱ ἐν τῷ σταθμῷ ἐφιλοτιμήθημεν τίς πρῶτος ν' ἀγο-
ράσῃ τι ἐκ τῶν μικροεμπορευμάτων τῆς γραΐας, μέχρις
οὗ τὸ καλάθιον ἐκενώθη, θέλοντες οὕτω νὰ διορθώσω-
μεν τὴν προηγουμένην σκληρότητά μας.

Οὐδέποτε θὰ λησμονήσω τὴν ἐντροπήν, τὴν ὁποίαν
πάντοτε αἰσθάνομαι, διότι δὲν ἤμην ἐγὼ πρῶτος εἰς
τὴν περιποίησιν τῆς πτωχῆς γραΐας.

Διασκευὴ ἐκ τοῦ Ἀγγλικοῦ

I. Ἀρβανιτάκης

22. Ἐλεημοσύνη.

(Πρώτη τοῦ ἔτους)

Αἶ, σεῖς, ὅπου σκορπίζετε τὰ πλούτη στὸν ἀέρα,
τὸ χέρι σας τὸ ἄσωτο καὶ σφαλιστὸ ἀπλῶστε,
καὶ δώστε καὶ στὸν ἄρρωστο καὶ στὴ φτωχὴ μητέρα...
Ἐλεημοσύνη, Χριστιανοί, ἐλεημοσύνη δώστε!

Ποιὸς λέγει, ποιός, πὼς ὅλ' αὐτὰ πὺν τώρα ἐσεῖς πετᾶτε,
εἶναι δικὰ σας; .. Δύστυχοι, αὐτὸ πὺν περισσεύει
εἶναι τῆς χήρας, τ' ὀρφανοῦ καὶ μὴ τὸ σπαταλᾶτε.
Ὅποιος τὰ πλούτη του σκορπᾷ, ἀπ' τοὺς φτωχοὺς τὰ κλέβει!

Ἐλεημοσύνη, Χριστιανοί, ἀδελφία, ἐλεημοσύνη.
λίγο ψωμὶ γιὰ τὸ φτωχὸ καὶ λίγη καλωσύνη!

Συλλογισθῆτε εἰς αὐτὴν τὴν ὥρα γυμνωμένα
πόσα παιδάκια κρουώνουνε, πόσα μικρὰ πεινᾶνε,
πόσα δὲν ἔχουνε γιατρὸ καὶ γιατρικὸ κανένα!
Ἀλίμονο εἰς τὶς καρδιές πὺν σήμερα γελᾶνε!

Ἀχ! δώσεται ἓνα φόρεμα στὸ γέρο πὺν κρουώνει,
λίγο ψωμὶ μ' ἓνα γλυκὸ χαμόγελο στὸν ξένο,
ἓνα ραβδὶ εἰς τὸν τυφλὸ πὺν στὸ σκοτάδι λυώνει
κ' ἓνα παιγνίδι στὸ παιδὶ τὸ παραπονεμένο!

Ἐλεημοσύνη Χριστιανοί, ἀδέλφια ἐλεημοσύνη !
χαρὰ σ' ἐκείνη τὴν καρδιά πὺν τὸ ψωμάκι δίνει. . .

Τὰ ἐλαφρὰ μεταξωτὰ καὶ τὸ μαργαριτάρει,
ὅπου ὁ πλοῦτος σήμερα καὶ ἡ σπατάλῃ δίνει,
δὲν ἔχουν τόση ὁμορφιά, δὲν ἔχουν τόση χάρι,
δὲν εἶναι ὠραιότερα ἀπ' τὴν ἐλεημοσύνη.

Πόσοι χαρίζουν σήμερα σ' ἀνθρώπους πὺν μισοῦνε
γιὰ νὰ φαντάζουν μοναχὰ καὶ νὰ φανοῦνε μόνο
καὶ τὰ φτωχὰ τ' ἀδέλφια τους ἀφήνουν νὰ χαθοῦνε !
Αὐτοὶ νὰ μὴ γελάσουνε εἰς τὸν καινούργιο χρόνον !

Ἐλεημοσύνη Χριστιανοί, ἀδέλφια, ἐλεημοσύνη !
πολλὰ χαρίζει ὁ Θεὸς σ' ἐκεῖνον, ὅπου δίνει !

Α. Παράσχος

23. Πρωτοχρονιάτικο δῶρο.

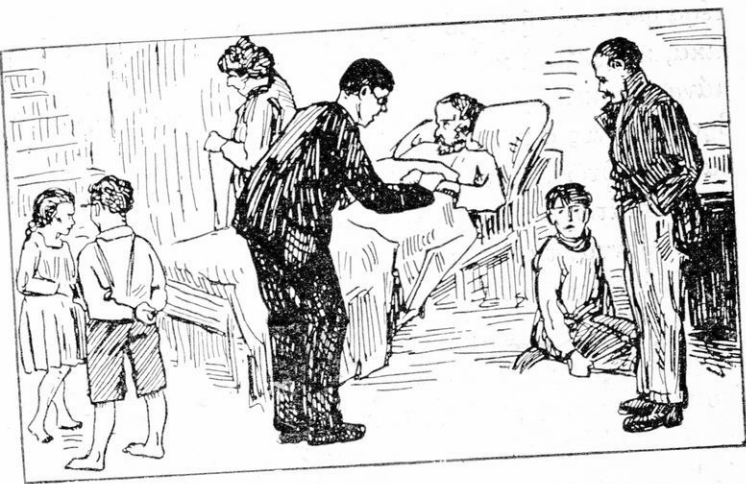
- Πατρίδα μου, τί θές νὰ σοῦ χαρίσω
γιὰ τὸν καινούργιο χρόνο ποὺ θ' ἀρθῇ ;
— Παιδί μου, τὸ κορμὶ τὸ λιονταρίσιο
καὶ τὸ παλληκαρίσιο τὸ σπαθί.

Καὶ τὴ νεραῖδογέννητη τὴ χώρα,
μαζὶ μὲ τὸν Δικέφαλον ἀητό·
δὲ θέλω ἐγὼ καινούργια ἢ ξένα δῶρα,
παλιὰ δικά μου πλούτη σοῦ ζητῶ.

- Μητέρα, τὰ δικά σου τὰ στολίδια,
τὰ πλούτη καὶ τὶς δόξες σου, τὰ κάλλη,
μαύρης σκλαβιάς τὰ ζώνουν φίδια
κι ἐχθροὶ τὰ χαίρονται μεγάλοι

- Παιδί μου, ὅταν τὴ δόλια σου μητέρα
μὲ τοῦ παιδιοῦ τὸν πόνον ἀγαπᾷς,
μὲ τὴν ἀγάπη μόνον μιὰ ἡμέρα
τὴν πρωτινὴ της δόξα θὰ τῆς πᾶς !

Κ. Παλαμᾶς

24. Νὰ ἤμην πλούσιος!

Τὸν εἶδα πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν νὰ ἐξέρχεται ἀπὸ ἓνα ὑπόγειον. Ἦτο ὠχρὸς καὶ ἐφαίνετο σύντετριμμένος. Ἐξεπλάγην νὰ ἶδω εἰς μέρος τοιοῦτον τὸν καθαρώτατον καὶ λεπτὸν πρεσβύτην. Ἀπὸ τὴν εἴσοδον τοῦ ὑπογείου μαζί μὲ ἓνα στεναγμόν, μοῦ ἦλθε μία πνοὴ ναυτιώδης καὶ ὑγρᾶ.

— Ποῖος ὁ σκοπὸς τῆς ἐπισκέψεώς σας εἰς αὐτὸν τὸν κάτω κόσμον; τῷ εἶπον ὅταν ἐξῆλθεν εἰς τὸν δρόμον.

— Ἀληθῆς ᾄδης, εἶπεν ἀναπνέων βαθέως. Μία φίλη μου κυρία μοῦ ἀνέφερε δι' ἓνα δυστυχῆ, ὅστις κατοικεῖ ἐδῶ, καὶ ἦλθον νὰ τὸν ἶδω. Ἡ δυστυχία δὲ τὴν ὁποίαν ἀντίκρουσα εἰς τὸ μέρος αὐτὸ ὑπερβαίνει καὶ τὴν τραγικὴν περιγραφὴν, τὴν ὁποίαν μοῦ ἔκαμεν ἡ κυρία. Εἰς πατὴρ ἀσθενῶν, ἐξηπλωμένος ἐπὶ τῆς κλίνης. Μία μη-

τέρα φθισική, ἣτις μόλις σύρεται, καὶ τρία παιδιὰ ἀνήλικα, καχεκτικά καὶ ἄθλια, στερούμενα φαγητοῦ, θερμάνσεως καὶ φωτισμοῦ. Ἡ δὲ κλίνη των; Σκωληκόβρωτοί τινες σανίδες, ἐπὶ ὁμοίων στηριζόμεναι ποδῶν, καὶ ἐπ' αὐτῶν, ἀντὶ μαλλίνων θερμῶν στρωμάτων καὶ σκεπασμάτων, ρυπαρά τινα κουρέλια, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἀναπαύονται τὰ ἀσθενικὰ σώματά των.

Εἶναι μεγάλη, πολὺ μεγάλη ἢ δυστυχία, τὴν ὁποίαν ἀντίκρουσα. Πάντως δύναται νὰ μετριασθῇ, ἂν ἔκαμνον πάντες οἱ δυνάμενοι τὸ καθήκον, τὸ ὅποιον ἔχουν πρὸς τοὺς ὁμοίους των».

Καθ' ὁδὸν ἠγόρασεν ἓνα ἐλαιόλυχνον. Κατόπιν ἐχωρίσθημεν. Ὅταν δὲ τὸ βράδυ διηρχόμεν τὴν ὁδόν, ὅπου τὸ πρῶτ' τὸν εἶχον συναντήσῃ, εἶδον τὸ ὑπόγειον νὰ φωτίζεται, διέκρινα δὲ εἰς τινα γωνίαν νὰ καίονται ξύλα, ἀναδίδοντα φλόγας πρὸ τῶν ὁποίων τὰ τρία παιδάκια καθήμενα ἐφαίνοντο γελαστὰ καὶ εὐχαριστημένα.

Ἐμάντευσά ποῖος ἐφώτισε τὸν ἄδην ἐκεῖνον. Ἀπὸ τὴν ὑπηρετίαν δὲ τοῦ φίλου μου ἔμαθα τὰ καθέκαστα. Κατὰ τὸ δειλινὸν μετέβη εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ κρατῶν, διάφορα δέματα.

— Ἐλένη, τῆς εἶπε, ἐνθυμοῦμαι ὅτι κάποτε εἰς τὸ ὑπόγειον εἶδον νὰ ἔχωμεν πεπαλαιωμένον τι πύραυρον. Φέρε αὐτὸ ἐδῶ.

Ἡ ὑπηρετία ἐξετέλεσε τὴν διαταγὴν τοῦ κυρίου τῆς καὶ ἐκεῖνος, θέτων εἰς τὰς χεῖράς τῆς καλάθιον πλήρες ξυλανθράκων, τῇ εἶπε:

— Θὰ τὰ μεταφέρῃς εἰς τὴν οἰκίαν ἐκείνην χωρὶς νὰ σὲ ἀντιληφθῇ τις. Θὰ φροντίσῃς δέ, ἐκεῖ φθάνουσα, νὰ ἀνάψῃς εἰς τοὺς εἰς αὐτὴν κατοικοῦντας τοὺς ξυλάνθρακας καὶ τὸν ἐλαιόλυχνον. Εἰς τοὺς χαρτίνους ἐδῶ σάκκους ἔχω ὄσπρια καὶ ὄρουζαν. Θὰ παρασκευάσῃς ἐξ αὐτῶν

φαγητόν διὰ τοὺς ἐκεῖ διαμένοντας. Ἄ, μὴ λησμονήσης νὰ τοὺς εἰπῇς ὅτι αὐριοὺς θὰ ὁδηγήσω ἐκεῖ ἱατρόν.

Ἡ ὑπηρέτρια ἐξετέλεσε πιστῶς τὴν παραγγελίαν καὶ ὁ ἄδης μετεβλήθη εἰς παρὰδεισον, ὅπως τὸν εἶδα διερχόμενος.

Τὴν ἐπιοῦσαν, διερχόμενος εἶδον τὰ τρία παιδάκια τοῦ ὑπογείου νὰ παίζουσιν εἰς τὸν δρόμον.

— Ἦλθε σήμερον ὁ καλὸς κύριος; εἶπα εἰς τὸ μεγαλύτερον.

Μὲ ἐνόησεν ἀμέσως.

— Ἦλθε, μοῦ εἶπε, χωρὶς νὰ ἐρωτήσῃ ποῖος. Καὶ ἔφερε μαζί του καὶ τὸν ἱατρόν. Ὑστερα ἔστειλε καὶ φάρμακα διὰ τὸν πατέρα. Ἐδωκε δὲ χρήματα τῆς μητρὸς μας.

Χθὲς τὸν συνήντησα εἰς τὴν ὁδὸν Κανάρη.

— Πῶς εἶναι οἱ προστατευόμενοί σου;

— Καλύτερα ἀπὸ πρὶν. Ἐλπίζω γρήγορα νὰ γίνῃ καλὰ ὁ πατήρ καὶ νὰ δυνηθῇ νὰ ἐργασθῇ. Τοὺς βοηθῶ ὅσον δύναμαι. Δυστυχῶς αἱ δυνάμεις μου εἶναι μικραῖ. Γνωρίζεις ὅτι τὸ εἰσόδημα μου μόλις μοὶ ἀρκεῖ, ἵνα ζήσω. Διὰ νὰ βοηθήσω ἄλλον πρέπει νὰ ὑποβληθῶ εἰς στερήσεις. Ἀλλὰ τοιαύτας στερήσεις τὰς ὑποφέρω εὐχαρίστως, διότι ἡ μεγαλύτερα εὐχαρίστησις τῆς ζωῆς μου εἶναι, ὅταν δύναμαι νὰ βοηθήσω ἓνα πάσχοντα καὶ δυστυχῇ. Ἀλλ' εἶναι τόση δυστυχία! Διατὶ νὰ μὴ εἴμαι πλούσιος; Ποτὲ δὲν ἐπεθύμησα, ὅσον σήμερον, νὰ ἦμην πλούσιος.

— Ὡστε ἤθελες νὰ ἦσο πλούσιος; Καὶ ὅμως, ἐνῶ ἠδύνασο νὰ γίνῃς, δὲν τὸ ἐπεδίωξες.

— Διὰ τὸν ἑαυτόν μου, ὄχι! Ἦθελον νὰ εἶμαι πλούσιος διὰ τοὺς ἄλλους. Ἐγὼ εἶμαι ὀλιγαρκὴς καὶ ὅσα ἔχω μοῦ ἀρκοῦν. Δὲν ἐγνώριζον κατὰ βάθος τὰς διαθέ-

σεις μου. Όταν τὰς ἐγγώρισα ἦτο πλέον ἀργὰ διὰ νὰ
προσπαθῆσω νὰ κάμω μεγάλην περιουσίαν. Εἶναι με-
γάλη εὐτυχία νὰ δύναται τις νὰ πολεμᾷ τὴν δυστυχίαν,
νὰ ἐλαττώνη τὸν πόνον καὶ νὰ αὐξάνη τὴν χαρὰν καὶ
τὴν ἐλπίδα. Ἀλλά...

Ἰ. Κονδυλάκης

25. Ὁ νοσοκόμος τοῦ πατρὸς του.

Τὴν πρωΐαν μιᾶς βροχερᾶς ἡμέρας τοῦ Μαρτίου ἐν παιδίον μὲ ἐνδύματα χωρικοῦ, μ' ἐν μικρὸν δέμα ὑπὸ τὴν μασχάλην παρουσιάσθη εἰς τὸν θυρωρὸν ἐνὸς νοσοκομείου τῶν Ἀθηνῶν καὶ ἐζήτει τὸν πατέρα του, δεικνύων ἐν γράμμα, τὸ ὁποῖον εἶχε δι' αὐτόν.

Ἦτο μελαχροινόν, ἀλλὰ χλωμόν, μ' ἐν πρόσωπον ὥραϊον, ὀφθαλμοὺς μεγάλους καὶ χεῖλη μεγάλα, τὰ ὅποια ἄφηναν νὰ φαίνωνται οἱ κατάλευκοι ὀδόντες του. Ἦρχετο ἀπὸ ἐν χωρίον τῶν Ἀθηνῶν. Ὁ πατήρ του εἶχε φύγει ἀπὸ τὸ χωρίον τὸ περασμένον ἔτος, μετέβη εἰς τὴν Ἀμερικὴν νὰ ἐργασθῇ, καὶ εἶχεν ἐπιστρέψει πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν εἰς τὰς Ἀθήνας.

Ὅταν ὁμως ἀπεβιβάσθη εἰς τὸν Πειραιᾶ ἠσθένησεν ἐξαίφνης, ὥστε μόλις ἐπρόφθασε νὰ γράψῃ τὸ γράμμα

εἰς τὴν οἰκογένειάν του, διὰ νὰ τὴν εἰδοποιήσῃ ὅτι εὐρίσκειται εἰς τὸ νοσοκομεῖον. Ἡ σύζυγός του ἐστενοχωρήθη πολὺ ἀπὸ τὴν εἵδησιν αὐτὴν.

Ἦθελε νὰ μεταβῇ εἰς τὰς Ἀθήνας νὰ συναντήσῃ τὸν σύζυγόν της, ἀλλὰ δὲν ἠδύνατο, διότι εἶχε τὴν μικράν της κόρην, μόλις ἑνὸς ἔτους ἀσθενῇ.

Διὰ τοῦτο ἔστειλε τὸ μεγαλύτερον παιδίον της εἰς τὰς Ἀθήνας μὲ ὀλίγα χρήματα διὰ νὰ περιποιηθῇ τὸν πατέρα του. Ὁ μικρὸς μὲ μεγάλην χαρὰν ἔφθασεν εἰς Ἀθήνας.

Ὁ θυρωρὸς ἀφοῦ ἔρριψεν ἐν βλέμμα εἰς τὸ γράμμα, τὸ ὁποῖον ἐκράτει ὁ μικρὸς, ἐφώναξεν ἕνα νοσοκόμον καὶ τοῦ εἶπε νὰ ὀδηγήσῃ τὸ παιδίον εἰς τὸν πατέρα του.

— Ποῖος εἶν' ὁ πατήρ σου; Ἠρώτησεν ὁ νοσοκόμος.

Ὁ μικρὸς τρέμων, μήπως ἀκούσῃ τίποτε δυσάρεστον, εἶπε τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς του.

— Ἐνὰς γέρον ἐργατικός, ὁ ὁποῖος ἦλθεν ἀπὸ τὸ ἐξωτερικόν; ἠρώτησε.

— Ἐργατικός, ναί, ἀπήντησεν ὁ μικρὸς πάντοτε φοβισμένος, ἀλλὰ ὄχι καὶ τόσον γέρον. Ἦλθεν ἀπὸ τὸ ἐξωτερικόν, μάλιστα.

— Πότε εἰσῆλθεν εἰς τὸ νοσοκομεῖον;

Ὁ μικρὸς ἔρριψεν ἐν βλέμμα εἰς τὸ γράμμα.

— Πρὸ πέντε ἡμερῶν, νομίζω.

Ὁ νοσοκόμος ἔμεινεν ὀλίγον σκεπτικός, ἔπειτα εἶπε:

— Ἀ, ναί, τέταρτος θάλαμος, τελευταία κλίνη.

— Εἶναι πολὺ ἀσθενής; Πῶς πάει; Ἠρώτησε νὰ ἐρωτᾷ ὁ μικρὸς μὲ ἀγωνίαν. Ὁ νοσοκόμος τὸν ἔβλεπε χωρὶς νὰ ἀπαντήσῃ. Ἐπειτα τοῦ εἶπε:

— Ἐλα μαζί μου.

Ἀνέβησαν δύο κλίμακας, ἐπῆγαν εἰς τὸ βάθος ἐνὸς διαδρόμου καὶ εὐρέθησαν πρὸ μιᾶς θύρας ἀνοικτῆς ἐνὸς θαλάμου. ὅπου ἦσαν δύο σειραι κλινῶν.

— Ἐλθέ, ἐπανέλαβεν ὁ νοσοκόμος, εἰσερχόμενος.

Ὁ μικρὸς ἔλαβε θάρρος καὶ τὸν ἠκολούθησε. Μόλις εἰσῆλθεν εἶδε δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ τὰ ἀδύνατα καὶ κατάχλωμα πρόσωπα τῶν ἀσθενῶν, μερικοὶ τῶν ὁποίων εἶχον τοὺς ὀφθαλμοὺς κλειστοὺς ὡς νεκροί.

Ὁ θάλαμος ἦτο σκοτεινός, ἡ ἀτμόσφαιρα εἶχε μίαν δυνατὴν ὁσμὴν ἀπὸ φάρμακα.

Ὅταν ἔφθασεν εἰς τὸ βάθος τοῦ θαλάμου ὁ νοσοκόμος ἔσταμάτησε πρὸ μιᾶς κλίνης καὶ εἶπε:

— Ἰδοὺ ὁ πατήρ σου.

Ὁ μικρὸς ἐξέσπασε εἰς λυγμοὺς δυνατούς, ἀφῆκε νὰ πέσῃ τὸ δέμα, τὸ ὁποῖον ἐκράτει καὶ ἔσκυψε τὴν μικρὰν κεφαλὴν του ἐπὶ τῶν ὤμων τοῦ ἀσθενοῦς.

Ὁ ἀσθενὴς δὲν ἐκινήθη διόλου. Τὸ παιδίον ἐσηκώθη ὀλίγον, παρατήρησε τὸν πατέρα του, καὶ ἤρχισε πάλιν νὰ κλαίῃ. Τότε ὁ ἀσθενὴς ἔρριψεν εἰς τὸν μικρὸν ἓν βλέμα καὶ ἐφάνη ὡς νὰ τὸν ἀνεγνώρισεν.

Ἀλλὰ τὰ χεῖλη του δὲν ἤνοιγον διὰ νὰ ὁμιλήσουν. Πόσον εἶχε ἀλλάξει ὁ δυστυχής! Τὸ παιδίον του δὲν θὰ ἠδύνατο ποτὲ νὰ τὸν ἀναγνωρίσῃ, ἂν δὲν τοῦ τὸν ἐδείκνυεν ὁ νοσοκόμος. Τὰ μαλλιά του εἶχον ἀσπρίσει, τὰ γένεια του ἐμεγάλωσαν, τὸ πρόσωπον εἶχε παραμορφωθῇ καὶ ὅλη του ἡ μορφὴ ἐφαίνετο παρηλλαγμένη. Ἡ ἀναπνοή του ἦτο δύσκολος καὶ κουραστικὴ.

— Πατέρα! πατέρα μου! ἐφώνασεν ὁ μικρὸς. Εἴμ' ἐγώ, δὲν μὲ γνωρίζεις; Εἶμαι ὁ μικρὸς σου ὁ Γιωργάκης, καὶ ἦλθον ἀπὸ τὸ σπίτι, μ' ἔστειλε ἡ μήτηρ μου, δὲν μὲ γνωρίζεις; Εἶπέ μου μίαν λέξιν.

Ἄλλ' ὁ ἀσθενής, ἀφοῦ ἔρριψε καὶ πάλιν ἐν βλέμμα παρατεταμένον, ἔκλεισε τοὺς ὀφθαλμούς.

— Πατέρα! πατέρα! τί ἔχεις; Εἶμαι τὸ παιδί σου, ὁ Γιωργάκης σου.

Ὁ ἀσθενής δὲν ἐκινήθη.

* * *

Τότε ὁ μικρός, κλαίων πάντοτε, ἔφερεν ἐν κάθισμα καὶ ἐκάθησε χωρὶς νὰ σηκώσῃ τοὺς ὀφθαλμούς του ἀπὸ τὸ πρόσωπον τοῦ πατρός του. Θὰ ἔλθῃ κανεὶς ἰατρὸς νὰ τὸν ἴδῃ, ἐσκέφθη. Κάτι θὰ μάθω λοιπὸν ἀπ' αὐτόν. Καὶ ἤρchiσε νὰ συλλογίζεται. Ἐνεθυμήθη τὸν πατέρα του, τὴν ἡμέραν τῆς ἀναχωρήσεώς του, τὸν τελευταῖον ἀποχαιρετισμὸν ἐπὶ τοῦ ἀτμοπλοίου, τὰς ἐλπίδας, τὰς ὁποίας εἶχε στηρίζει ἡ οἰκογένεια εἰς αὐτὸ τὸ ταξείδιον, τὴν ἀπελπισίαν τῆς μητρός του, ὅταν ἔλαβε τὸ τελευταῖον γράμμα. Κατόπιν ἐσκέφθη τὸν θάνατον, εἶδε τὸν πατέρα του νεκρόν, τὴν μητέρα του μαυροφοροῦσαν, τὴν οἰκογένειάν του βυθισμένην εἰς τὴν πενίαν.

Ἐμεινεν εἰς αὐτὴν τὴν κατάστασιν μέχρι τῆς στιγμῆς, κατὰ τὴν ὁποίαν ἠσθάνθη μίαν χεῖρα ἐπὶ τῶν ὤμων του. Ἦτο μία ἀδελφὴ τοῦ ἐλέους.

— Τί ἔχει ὁ πατέρας μου! τὴν ἠρώτησεν ἀμέσως.

— Εἶναι πατήρ σου; εἶπε γλυκὰ ἡ ἀδελφὴ.

— Πατήρ μου, ναί, καὶ ἦλθα νὰ τὸν ἴδω. Τί ἔχει;

— Θάρρος, παιδί μου, τώρα θὰ ἔλθῃ ὁ ἰατρός. Καὶ ἀπεμακρύνθη, χωρὶς νὰ εἴπῃ ἄλλο τίποτε. Μετ' ὀλίγον εἰσέρχεται ὁ ἰατρός, συνοδευόμενος ἀπὸ ἓνα νοσοκόμον καὶ μίαν ἀδελφὴν. Διήρχετο ἐξ ἐκάστης κλίνης καὶ ἔβλεπε τοὺς ἀσθενεῖς. Ἐπὶ τέλους ἔφθασεν εἰς τὴν κλίνην τοῦ

πατρός τοῦ μικροῦ. Ὁ μικρὸς ἤρχισε τότε νὰ κλαίῃ. Ὁ ἰατρὸς παρετήρησεν τὸν μικρὸν μετὰ προσοχῆς. Ἡ ἀδελφὴ τότε εἶπεν εἰς αὐτόν :

— Εἶναι τὸ τέκνον τοῦ ἀσθενοῦς. Ἦλθεν σήμερον τὴν πρωΐαν ἀπὸ τὸ χωρίον του.

Ὁ ἰατρὸς ἐμειδίασεν εἰς τὸν μικρὸν καὶ κατόπιν ἔσκυψεν ἐπὶ τοῦ ἀσθενοῦς. Εἶδε τὸν σφυγμόν του, ἤγγισε τὸ μέτωπόν του καὶ ἠρώτησε κάτι τὴν ἀδελφήν, ἣ ὅποια τῷ ἀπήντησε σχετικῶς.

Ἐστάθη ὀλίγον σκεπτικὸς καὶ ἔπειτα εἶπε :

— Νὰ συνεχίσετε τὴν θεραπείαν.

Ὁ μικρὸς τότε ἔλαβε τὸ θάρρος καὶ ἠρώτησε τὸν ἱατρόν.

— Τί ἔχει ὁ πατήρ μου ;

— Θάρρος, μικρέ μου, ἀπήντησεν ὁ ἰατρὸς. Εἶναι ἀσθενὴς βαρέως, ἀλλὰ ὑπάρχουν ἐλπίδες διασώσεώς του. Ἡ παρουσία σου ἐδῶ θὰ τὸν ὠφελήσῃ.

— Ἀλλὰ δὲν μὲ γνωρίζει ! ἐφώναξε ὁ μικρὸς μὲ ἀπελπιόαν.

— Θὰ σὲ ἀναγνωρίσῃ αὔριον ἴσως. Ἐχε θάρρος καὶ ἐλπίζε.

Ὁ ἰατρὸς ἀπεμακρύνθη διὰ νὰ ἰδῇ καὶ τοὺς ἄλλους ἀσθενεῖς.

* * *

Ὁ μικρὸς ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης ἀνέλαβε καθήκοντα νοσοκόμου τοῦ πατρός του. Ἐπειδὴ δὲ δὲν ἠδύνατο νὰ κάμῃ τίποτε ἄλλο, ἐτακτοποιεῖ τὰ σκεπάσματα τῆς κλίνης, ἐξεδίδωκε τὰς μυίας ἢ τοὺς κώνωπας καὶ ἤγγιζε συχνάκις τὸν σφυγμόν του.

Ὅταν δὲ ἡ ἀδελφὴ ἔφερε τι, ἵνα πῖνῃ ὁ ἀσθενής,

ὁ μικρὸς ἐλάμβανε ἀπὸ τὴν χεῖρά της αὐτὸ καὶ τὸ ἔδιδεν αὐτὸς εἰς τὸν ἀσθενῆ.

Ὁ ἀσθενὴς πολλάκις παρετήρει μὲ ἀπλανῆ βλέμματα τὸν μικρόν, ἀλλὰ δὲν ἐφαίνετο νὰ τὸν ἀναγνωρίζῃ.

Τοιοῦτοτρόπως διῆλθεν ἡ πρώτη ἡμέρα. Τὴν νύκτα ὁ μικρὸς ἐκοιμήθη πλησίον τοῦ ἀσθενοῦς ἐπὶ μιᾷ κα-
θέκλας. Ὅταν ἐξημέρωσεν, ἐξηκολούθησε τὴν αὐτὴν
περιποίησιν πρὸς τὸν ἀσθενῆ.

Ὁ ἀσθενὴς ἤνοιγε πολλάκις τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ
μὲ τὸ βλέμμα του ἀνεζήτηε τὸν μικρόν νοσοκόμον του.
Ὅταν δὲ τὸν ἔβλεπε πλησίον του ἐν μειδίαμα ἐλαφρὸν
διεκρίνετο εἰς τὰ χεῖλη του.

Δυστυχῶς ὅμως τὴν πέμπτην ἡμέραν ἡ κατάστασις
τοῦ ἀσθενοῦς ἐχειροτέρευσεν.

Ὁ ἰατρός, ὅταν τὸν εἶδε ἐκίνησε τὴν κεφαλὴν ἀπελ-
πιστικῶς. Ὁ μικρὸς ἐνόησε ὅτι οὐδεμία ὑπάρχει ἐλπίς
διασώσεως τοῦ πατρός του καὶ ἤρχισε νὰ κλαίῃ. Μετ'
ὀλίγον ὅμως ἀνασηκώσας τοὺς ὀφθαλμοὺς του, εἶδε
τὸν πατέρα του νὰ τὸν παρατηρῇ προσεκτικῶς.

Ἀμέσως ἀνέκτησε τὸ θάρρος του καὶ εἶπεν :

— Θάρρος πατέρα, θάρρος, θὰ θεραπευθῇς καὶ θὰ
φύγωμεν ἀπ' ἐδῶ. Θὰ μεταβῶμεν εἰς τὴν οἰκίαν μας,
ὅπου μᾶς περιμένει ἡ μήτηρ μας.

Ἦτο τετάρτη ὥρα μετὰ μεσημβρίαν, ὅταν ἡ θύρα
τοῦ θαλάμου ἤνοιξε καὶ εἰσῆλθεν εἰς ξένος κρατῶν ἐν
μέγα δέμα ὑπὸ τὴν μασχάλην. Ὁ μικρὸς μόλις τὸν εἶδε
ἔμεινε κατάπληκτος.

Ὁ ξένος ἔτρεξε πρὸς τὸν μικρόν, τὸν ἔσφιγξεν εἰς
τὴν ἀγκάλην του καὶ ἀνεφώνησεν :

— Γεωργάκη μου, τέκνον μου ...

Οἱ νοσοκόμοι καὶ αἱ ἀδελφαὶ ἔμειναν κατάπληκτοι
πρὸ τοῦ θεάματος αὐτοῦ.

Ὁ μικρὸς ἀπὸ τὴν συγκίνησίν του δὲν ἠδύνατο νὰ προφέρῃ λέξιν.

— ὦ! τέκνον μου, ἀνεφώνησεν ὁ πατήρ, πῶς συνέβη αὐτό; Σοὶ ἔδειξαν τὴν κλίνην ἄλλου. Ἐγὼ σὲ περιέμενον ἀνυπομόνως ἐπὶ τόσας ἡμέρας. Ἐγὼ εὐτυχῶς εἶμαι καλὰ τώρα. Πηγαίνομεν τώρα εἰς τὴν οἰκίαν μας.

Ὁ μικρὸς πλήρης χαρᾶς κατεφίλει τὸν πατέρα του. Δὲν ἀπεφάσιζεν ὅμως νὰ φύγῃ. Τέλος ἔλαβε θάρρος καὶ εἶπε:

— Πατέρα μου... Αὐτὸς ὁ ἀσθενὴς μὲ θέλει πλησίον του. Παρατήρησον πῶς μὲ βλέπει· ἔχω πέντε ἡμέρας ἐδῶ. Ἐνόμιζον ὅτι εἶσαι σύ. Τώρα δὲν δύναμαι νὰ τὸν ἐγκαταλείψω ἀποτόμως. Θὰ χειροτερεύσῃ ἡ κατάστασίς του, ὅταν φύγῃ. Καὶ ἂν πρόκειται νὰ ἀποθάνῃ, δὲν πρέπει νὰ τὸν ἀφήσω μόνον.

Ὁ πατήρ παρετήρει τὸ τέκνον του μετὰ θαυμασμοῦ.

Ἐπειτα ἔρριψεν ἓν βλέμμα πρὸς τὸν ἀσθενῆ καὶ ἠρώτησε τὸν νοσοκόμον ποῖος εἶναι.

— Εἰς χωρικός, ὅπως σεῖς, ἀπῆντησε ὁ νοσοκόμος. Ἦλθε πρὸ ἡμερῶν ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ καὶ εἰσῆλθε τὴν αὐτὴν ἡμέραν εἰς τὸ νοσοκομεῖον. Ἐκ τούτου προῆλθε καὶ ἡ παρεξήγησις. Δι' αὐτὸ ἔδειξαν εἰς τὸ τέκνον σὰς ὡς πατέρα του αὐτόν.

Ὁ ἀσθενὴς ἐκείνην τὴν στιγμὴν ἤνοιξε τοὺς ὀφθαλμούς του καὶ παρετήρει τὸν μικρόν.

Ὁ πατήρ τοῦ παιδίου εἶδε τὸ βλέμμα τοῦ ἀσθενοῦς καὶ συνεκινήθη.

— Μεῖνε, τέκνον μου, τῷ λέγει. Ἐγὼ πηγαίνω εἰς τὴν οἰκίαν μας διὰ νὰ καθησυχάσω τὴν μητέρα σου. Τὸν ἐννηγκαλίσθη, τὸν κατεφίλησε καὶ τῷ ἀφῆκε μερικὰ χρήματα δι' ἔξοδά του. Κατόπιν ἔφυγεν.

Ὁ μικρὸς Γεώργιος μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ πα-

τρός του ἐξηκολούθησε γὰ περιποιῆται τὸν ἀσθενῆ του μετὰ τῆς αὐτῆς ἀγάπης καὶ ἐπιμελείας. Δυστυχῶς ὅμως τὴν ἐπομένην ὁ ἀσθενὴς ἀπέθανεν. Ὁ ἰατρὸς ἦλθεν εἰς τὸν θάλαμον καὶ ἀφοῦ ἐπιστοποίησε τὸν θάνατον τοῦ ξένου εἶπεν εἰς τὸν μικρόν:

— Πήγαινε, τέκνον μου. Τὸ ἱερόν σου ἔργον ἐτελείωσε. Πήγαινε καὶ εὐχομαι νὰ εἶσαι πάντοτε εὐτυχής, διότι ἀξίζεις. Ὁ Θεὸς νὰ σὲ προστατεύῃ.

Ἡ νοσοκόμος ἐχάρισεν εἰς τὸν μικρόν μίαν ἀνθοδέσμην λέγουσα:

— Δὲν ἔχω ἄλλο τι νὰ σοὶ χαρίσω. Λάβε αὐτὴν τὴν ἀνθοδέσμην ὡς ἐνθύμιον τοῦ νοσοκομείου.

Ὁ μικρὸς ἡὐχαρίστησε τὸν ἰατρὸν καὶ τὴν νοσοκόμον. Κατόπιν ἐπλησίασε τὸν νεκρὸν καὶ εἶπε:

— Χαῖρε, πτωχέ μου πατέρα. Χαῖρε.

Μετὰ ταῦτα ἐπέστρεψε εἰς τὸ χωρίον.

Διασκευή

Α. Κοντομάρης

26. Ἡ πριγκήπισσα Ἀνθοῦσα.

Ἡ μεσαιωνικὴ μας ἱστορία εἶναι πλήρης παραδειγμάτων βασιλέων καὶ βασιλισσῶν, πριγκηπισσῶν καὶ πριγκήπων, οἵτινες ἀφήνοντες ἐκουσίως ἢ ἀκουσίως τὴν λάμπιν τοῦ μεγαλυτέρου τότε θρόνου τῆς γῆς, τὴν αἴγλην καὶ τὸ θάμβος τῆς ἰσχυροτέρας τὴν ἐποχὴν ἐκείνην μοναρχίας, ἔκοπτον τὴν μακρὰν αὐτῶν κόμην, ἐγκατέλειπον τὰς κοσμικὰς ἀπολαύσεις καὶ μεταβαίνοντες εἰς μοναστήριόν τι ἐχειροτονοῦντο μοναχαὶ ἢ μοναχοί, ἵνα τελειώσουν ἐκεῖ ἀφανεῖς καὶ ἄσημοι τὴν ζωὴν τῶν εἰς τὸ ἡμίφως ἐνὸς κελλίου.

Θρησκοληψία, πολιτικοὶ λόγοι, φωνὴ τοῦ ἐνστίκτου τῆς αὐτοσυντηρήσεως, ἀηδία τῶν ἐγκοσμίων, δίψα γαλήνης, ἐπρομήθευον καθ' ὅλους τοὺς αἰῶνας τοῦ Μεσαιωνικοῦ Ἑλληνισμοῦ, ἐπιφανεῖς ἄνδρας καὶ γυναῖκας

εἰς τὸν «ὑπὴννεμον λιμένα τῶν ψυχῶν». Τὰ ἀνδρικὰ καὶ γυναικεῖα μοναστήρια τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τῶν νήσων τῆς Προποντίδος, τοῦ Ἄθω καὶ τοῦ Ὀλύμπου τῆς Βιθυνίας ἤνοιγον τὰς φιλοξένους καὶ στοργικὰς ἀγκάλας τῶν καὶ ἐδέχοντο βασιλεῖς καὶ πρίγκηπας, μεγιστᾶνας καὶ δυνατοὺς. Καὶ ἐκεῖ ἐντὸς τῶν γυμνῶν κελίων τῶν ἐγονάτιζον, ἰκέτευον τὸν Θεὸν ἡμέρας καὶ νύκτας ὁλοκλήρους Ἐκεῖνον ἔμπροσθεν τοῦ ὁποίου πρὸ ὀλίγου ἐγονάτιζεν ἡ ἀνθρωπότης. Καὶ ἔσβυσαν ἡρέμα μεγάλαι φιλοδοξίαι καὶ ἐλησμονήθησαν ἄθραπτα πρόσωπα, τῶν ὁποίων ἡ φήμη συνεκλόνισε τὴν οἰκουμένην. Ἐντὸς μονῶν ἐτελείωσαν τὸν βίον ἀφανεῖς ἐκεῖνοι, οἵτινες ἔλαμψαν ὥς ὁ ἥλιος καὶ ἔκλεισαν εἰς τὸ εὐεργετικὸν ἡμίφως τῶν κελίων ὀφθαλμοί, τοὺς ὁποίους ἄλλοτε ἐθάμβωνε ἡ αἴγλη μιᾶς αὐτῆς στιλβούσης εἰς δόξαν, εἰς χρυσόν, εἰς φήμην, εἰς μεγαλεῖον.

Ὁ Αὐτοκράτωρ Κωνσταντῖνος ὁ Ε΄, υἱὸς καὶ διάδοχος Λέοντος τοῦ Γ΄, ἐνυμφεύθη εἰς πρῶτον γάμον τὴν κόρην τοῦ «Εὐγενεστάτου Χαγάνου τῆς Χαζαρίας», φυλῆς Σκυθικῆς κατοικοῦσης περιφέρειάν τινα τῆς Ἀνατολικῆς Ρωσσίας καὶ ἀντιστοιχοῦσης πρὸς τοὺς σημερινοὺς Κοζάκους.

Ἡ πολυμήχανος καὶ ὀξυτάτη ἐλληνικὴ διπλωματία τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐχρησιμοποιοῦν ἐναλλὰξ ἀπέναντι γειτόνων, ἐχθρῶν καὶ φίλων, πότε τὸν πόλεμον, πότε τὸ χρῆμα, ἄλλοτε δὲ τὰς τιμὰς ἢ τὸ συνοικέσιον. Ἡ λάμψις, ὁ μυθικὸς πλοῦτος, ἡ προνομιούχος θέσις τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἐξυπνοῦσαν τοὺς πόθους τῶν φυλῶν εἰς τὰ πέρατα τοῦ κόσμου.

Ἀπὸ τὰ ἀπώτερα σημεία τῆς γῆς ἐξεκίνουν λαοὶ ἡμιπολιτισμένοι καὶ λαοὶ ἐντελῶς βάρβαροι, ἵνα κατακτήσωσιν αὐτήν, τὴν θρυλικὴν Κολχίδα τῶν μεσαιωνι-

ζών χρόνων. Πῶς νὰ ἀντεπεξέλθῃ ἐναντίον ὅλων αὐτῶν
τῶν ἀδαμάστων πόθων ἡ Ἑλληνικὴ Αὐτοκρατορία μό-
νον διὰ τῶν πολεμικῶν τῆς δυνάμεων ; Ὑπῆρξαν ἐπο-
χαί, κατὰ τὰς ὁποίας διεξῆγε πόλεμον πρὸς τρεῖς καὶ
τέσσαρας ἐπιδρομεῖς.

Κατέφευγεν ὅθεν πολλάκις εἰς τὸ χοῦμα ἢ εἰς τὰς
τιμὰς. Βάρβαρος ἡγεμὼν δωροδοκούμενος ἀνελάμβανεν
ἢ νὰ παραιτηθῇ τῆς ἐπιδρομῆς ἢ νὰ ἐπιπέσῃ ἐκ τῶν
πλαγίων ἢ τῶν νώτων ἐναντίον ἄλλου ἐπιδρομέως.
Ἀρχὼν ἐπικίνδυνος, τοῦ ὁποίου τὰς σκέψεις ἐμάνθανεν
ἡ δεξιωτάτη κατασκοπεία τοῦ Βυζαντίου, ἐλάμβανε τὸν
τίτλον Ὑπάτου, κατεπλήσσετο ἀπὸ τὴν τιμὴν καὶ ἐκά-
θητο ἡσυχος. Μακρινὸς δεσπότης καθίστατο γαμβρὸς
τοῦ Αὐτοκράτορος ἢ ἔκαμνε γαμβρὸν τὸν Αὐτοκρά-
τορα. Ἐπὶ πολὺν χρόνον ὁ βάρβαρος ἐκεῖνος καθίστατο
ἀκίνδυνος.

* * *

Πρὸς τιμὴν τῶν Ἑλληνίδων πριγκηπισσῶν, αἵτινες
ἐθυσιάσθησαν εἰς τὸν βωμὸν τοῦ συμφέροντος τοῦ
Κράτους, πρέπει νὰ σημειωθῇ ὅτι ὄχι μόνον ὅλαι προ-
σεφέρθησαν μὲ αὐταπάρνησιν εἰς τὴν θυσίαν αὐτήν,
ἀλλὰ ὅπου καὶ ἂν μετέβησαν ὑπῆρξαν ἄμεμπτοι, ἔγιναν
φορεῖς τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ καὶ διετήρησαν παντοῦ
ἀκέραιον τὸ ἐθνικὸν των αἶσθημα. Βεβαίως εἰς τὴν ἰστο-
ρίαν αὐτῶν τῶν ξενιτευμένων θὰ ὑπάρχουν τραγωδίαι
μυστικαὶ καὶ δράματα σιωπηλά. Εἶναι ἀδύνατον μερι-
καὶ ἐξ αὐτῶν, ὅταν ἐξελέγησαν νὰ ἀποσταλοῦν εἰς τὴν
ἄκραν τοῦ κόσμου, νὰ μὴ εἶχον ἡδαισθανθῇ νὰ κτυπᾷ
ἡ καρδιά των. Εἰς τὴν περίλαμπρον αὐλήν τοῦ Βυζαν-
τίου ὑπῆρχον ἄνδρες ὠραῖοι, στρατιωτικοὶ χρυσοστόλι-

στοι, αὐλικοὶ κομποὶ καὶ χαριτωμένοι, ὁμιληταὶ θελκτικοὶ καὶ πολυμαθεῖς. Εἰς τὰ ξένα ὅπου ἐστέλλοντο, οἱ ἄνδρες ἦσαν ἄγριοι καὶ πρωτογενεῖς καὶ δὲν θὰ ὑπῆρχον ἴσως οἱ ἐλκυστικοὶ καὶ λεπτοὶ σύζυγοι, τοὺς ὁποῖους παρουσιάζει ὁ πολιτισμός. Ἄλλ' αἱ μικραὶ πριγκήπισσαι δὲν ἠρωτῶντο καὶ. Ἡ οἰκογενειακὴ πειθαρχία εἰς τὸ Ἱερὸν παλάτιον ἦτο σιδηρᾶ. Ἡ Πατὴρ διέτασσε καὶ ἐκεῖναι ὑπήκουον.

Ἀντιθέτως αἱ μακριναὶ πριγκήπισσαι, αἱ ὁποῖαι ἤρχοντο εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν ὡς σύζυγοι Αὐτοκρατόρων καὶ πριγκήπων, πολὺ ταχέως ἐγίνοντο τέλειαι Ἑλληνίδες. Εἰς τὸ κολοσσαῖον ἐκεῖνο χωνευτήριον ὅλαι αἱ φυλαὶ ἀνემιγνύοντο ὑπὸ μίαν θαυμασίως ἀφομοιωτικὴν πνοήν, τὴν Ἑλληνικὴν. Αἱ μικραὶ βάρβαροι μετὰ τὴν πρώτην κατάπληξιν ἐκ τοῦ πλούτου καὶ τῆς μεγαλοπρεπείας ἐγίνοντο Ἑλληνίδες καὶ μάλιστα φανατικαὶ Ἑλληνίδες.

Ὅταν οἱ Φράγκοι τῆς Δ' Σταυροφορίας ἀνεκάλυψαν εἰς τὴν Ἀνατολὴν τὴν Ἀγνὴν τῆς Γαλλίας, κόρην τοῦ βασιλέως Λουδοβίκου τοῦ Ζ', καὶ χήραν τοῦ Αὐτοκράτορος Ἀνδρονίκου τοῦ Κομνηνοῦ, καὶ τῆς ὀμίλησαν Γαλλικά, ἡ Γαλλίς βασιλόπαις ἀπήντησεν, ὅτι δὲν ἐννοεῖ τὴν γλῶσσαν αὐτὴν καὶ ὅτι μόνον Ἑλληνικὰ γνωρίζει.

Αἱ ξέναι πριγκήπισσαι, ἀφοῦ ἐβαπτίζοντο, ἂν δὲν ἦσαν Χριστιαναί, παρεδίδοντο εἰς τοὺς διδασκάλους καὶ εἰς τὰς σοφὰς κυρίας τῆς αὐλῆς καὶ ἐμάνθανον παρ' αὐτῶν ὅσα ἔπρεπε νὰ γνωρίζῃ μία Ἑλληνὶς βασιλόπαις. Δὲν ἦσαν δὲ ὀλίγα τὰ ἀποτελοῦντα τὴν ὑποχρεωτικὴν μόρφωσιν τῶν Ἑλληνίδων πριγκήπισσῶν. Ἡ παλαιὰ καὶ Νέα Διαθήκη, ὁ Ὅμηρος, ὁ Πλάτων, ὁ Ἀριστοτέλης, οἱ ἀρχαῖοι ἱστορικοί, ἔργα λογίων Αὐτοκρατόρων, βίοι

Ἀγίων, μουσική, οὕτως ὥστε εἰς πᾶσαν στιγμὴν ἢ πριγκίπισσα νὰ δύναται νὰ ψάλλῃ τοὺς ὕμνους τῆς ἐκκλησίας, ἐνίοτε δὲ καὶ τὰ Λατινικά. Ταῦτα ἀπετέλουν τὸ ἐκπαιδευτικὸν πρόγραμμα τῶν γυναικῶν τῆς Αὐλῆς. Πάντα δὲ ταῦτα οὐχὶ ξηρὰ καὶ σχολαστικά, ἀλλὰ διὰ συζητήσεων λεπτῶν καὶ εὐστρόφων, διὰ τῶν ὁποίων ἠκονίζετο τὸ πνεῦμα καὶ ὠξύνετο ἡ σκέψις καὶ ἀνεπτύσσετο ἡ δύναμις τῆς ἀντιρρήσεως τῆς τόσοσιν τότε τοῦ συρμοῦ.

Ἐπειδὴ ἀνέφερα ἀνωτέρω τὴν Ἀγνὴν τῆς Γαλλίας, δὲν εἶναι ἴσως ἄσκοπον νὰ σημειωθῇ ὅτι ὁ πατὴρ τῆς Λουδοβίκος ὁ Ζ', μόλις ἐγνώριζε νὰ ἀναγινώσκῃ τὸ ψαλτήριον, ἡ δὲ μήτηρ τῆς, Ἀλίκη τῆς Καμπανίας, ἀπὸ φιλολογίαν οὐδὲν ἐγνώριζε σχεδόν, ἐκτὸς ὀλίγων ἡρωϊκῶν ἀσμάτων. τὰ ὁποῖα ἦσαν τότε ἡ μόνη πνευματικὴ τροφὴ τῶν ἀνωτέρων κοινωνιῶν τῆς Δύσεως.¹⁰

* * *

¹⁰ Ἡ κόρη τοῦ βασιλέως τῶν Χαζάρων ἐλθοῦσα εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ὡς σύζυγος τοῦ Κωνσταντίνου Ε', ἐβαπτίσθη καὶ ὠνομάσθη Εἰρήνη. Οὐδὲν ἔτερον εἶναι γνωστὸν ἐκ τῆς ζωῆς τῆς. Ὡς μήτηρ καλὴ Χριστιανὴ καὶ σύζυγος ἀφωσιωμένη, ὅχι μόνον εἰς τὸν σύζυγον, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν πενθερόν τῆς. Ὡς μήτηρ ὑπῆρξε τελεία, ἂν κρίνῃ κανεὶς ἀπὸ τὴν διαγωγὴν τῆς κόρης τῆς Ἀνθούσης.

Πότε ἀκριβῶς ἐγεννήθη αὕτη, πῶς ἔζησε, πότε ἀπέθανεν, ἄγνωστον. Ἦτο ὡραία ἢ εἶχεν ἀδικηθῇ ἀπὸ τὴν φύσιν; Οὐδεὶς ἱστορικὸς ἠσχολήθη νὰ μᾶς πληροφορήσῃ περὶ ὅλων αὐτῶν. Συμπαθητικώτατον μυστήριον καλύπτει τὴν ζωὴν τῆς. Εἰς τὸν ἐκθαμβωτικὸν ὁρί-

ζοντα τῆς Ἑλληνικῆς Μεσαιωνικῆς Αὐλῆς ἐπέρασεν ὡς μικρὸς διάττων. Ἀλλὰ ἂν, ἀπὸ τὰς ὀλίγας γραμμὰς ποῦ ἀφιέρωσε δι' αὐτὴν ἡ Ἱστορία, θελήσωμεν νὰ μάθωμεν τὴν ζωὴν της, θὰ ἐμφανισθῇ ἀκόμη συμπαθητικώτερα ἢ μικρὰ βασιλόπαις.

Ἐφερεν ἐν πρώτοις ὄνομα χαριτωμένον, δροσερώτατον, ξεχωρίζον αὐτὴν ἀπὸ τὴν ἀτελείωτον μονοτονίαν τῶν γυναικείων ὀνομάτων τῆς ἀριστοκρατίας τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Ἐπὶ αἰῶνας αἱ Αὐτοκράτειραι τοῦ Βυζαντίου φέρουσιν σχεδὸν τὰ ἴδια ὀνόματα Εἰρήνη, Ζωή, Εὐδοκία, Θεοδώρα, ἐπανέρχονται διαρκῶς εἰς τὴν Ἱστορίαν.

Ὅπως δ' εἶναι φυσικόν, αἱ ἀνώτεραι τάξεις ἀκολουθοῦσι τὸ παράδειγμα τὸ ὁποῖον δίδει ἡ Αὐλή. Ἡ κόρη τοῦ Κωνσταντίνου καὶ τῆς Εἰρήνης ἀποτελεῖ ἐξαίρεσιν. Ὀνομάζεται Ἀνθοῦσα. Εἰς τὴν λαμπρὰν τελετὴν τοῦ βαπτίσματος, τὴν ὁποίαν κανονίζει μέχρι τῆς ἐλαχίστης λεπτομερείας, τὸ πρωτόκολλον, μέσα εἰς τὸ πλῆθος τῶν αὐλικῶν, εἰς τὴν ποικιλίαν τῶν χρωμάτων, εἰς τὸν πλοῦτον τῶν στολῶν, εἰς τὴν ἀρμονίαν τῶν ψαλμῶν, ὁ Πατριάρχης δίδει, πρὸ δώδεκα ὀλοκλήρων αἰῶνων, ἓν ὄνομα, τὸ ὁποῖον εἶναι κοῦμα ὅτι σιγὰ σιγὰ ἀποχωρεῖ εἰς τὴν ἐποχὴν μας ἀπὸ τὸ Ἑλληνικὸν γυναικεῖον ὀνοματολόγιον.

* * *

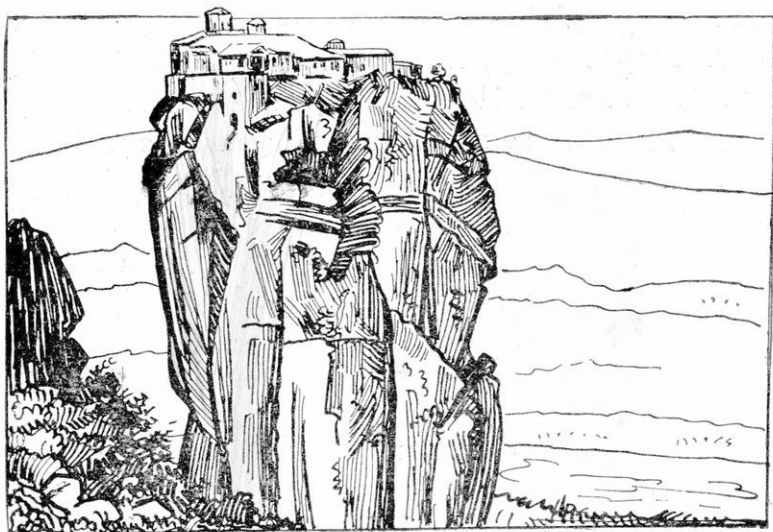
Ἡ πριγκίπισσα Ἀνθοῦσα, κόρη βασιλέως καὶ ἀδελφὴ τοῦ διαδόχου Λέοντος τοῦ μετέπειτα βασιλέως, δὲν ἠθέλησε νὰ ἔλθῃ εἰς γάμον. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς της μετεχειρίσθη τὴν περιουσίαν διὰ νὰ κτίσῃ μοναστήρια, νὰ ἀπελευθερώσῃ αἰχμαλώτους, νὰ βοη-

θήση πτωχούς. Ἐκτισεν Ὁρφανοτροφεῖον, εἰς τὸ ὁποῖον συνεκέντρωσεν ὀρφανὰ ἐγκαταλελειμμένα ἀπὸ τοὺς γονεῖς τῶν παιδία. Πρακτικώτερα μάλιστα ἀπὸ τοὺς σημερινούς φιланθρώπους, ἴδρυσε τὸ ὀρφανοτροφεῖόν της ζῶσα καὶ διηύθυνε τοῦτο αὐτὴ ἢ ἰδίᾳ. Τὰ παιδία ἐμάνθανον εἰς αὐτὸ γράμματα καὶ τέχνας, τὰ δὲ κοράσια ἀνετρέφοντο ἐντὸς τῶν μοναστηρίων. Ἐντέλει δὲ καὶ ἡ ἰδία ἢ Ἀνθοῦσα ἔκοψε τὴν μακρὰν της κόμην καὶ ἐχάθη εἰς τὰ ἄδυτα ἑνὸς μοναστηρίου.

Δὲν εἶναι δὲ ἡ Ἀνθοῦσα τὸ μόνον παράδειγμα αὐτῆς τῆς τρυφερᾶς καὶ χριστιανικωτάτης ἀφωσιώσεως εἰς τὸν πλησίον. Ἡ ἱστορία τοῦ Μεσαιωνικοῦ Ἑλληνισμοῦ ἀναφέρει πολυάριθμα ὀνόματα γυναικῶν τῆς βασιλικῆς οἰκογενείας, αἱ ὁποῖαι ἀφωσιώθησαν εἰς ἔργα φιλανθρωπικὰ καὶ ἐτελείωσαν ἔπειτα τὴν ζωὴν τῶν εἰς μοναστήρια. Μία τῶν ἀδελφῶν τοῦ Αὐτοκράτορος Θεοφίλου, ἡ Μαρία, ὠνομάσθη ἀπὸ τὸν Λαὸν Καλὴ Μαρία. Ἄλλη δὲ ἀδελφὴ τοῦ ἰδίου Αὐτοκράτορος, ἡ Εἰρήνη, χηρεύσασα δὲν ἠθέλησε νὰ ἔλθῃ εἰς δεῦτερον γάμον. Τὴν πρώτην ἐκάστου μηνός, ἀφήνουσα τὴν ἐπιδεικτικὴν στολὴν τῶν ἀνακτόρων καὶ τυλιγμένη εἰς ῥάσον, μόνη της, χωρὶς συνοδείαν, πεζῇ περιήρχετο τὰς φυλακὰς καὶ ἔδιδε βοηθείας εἰς τοὺς εἰς αὐτὰς φυλακισμένους, ἐμεσολάβει δ' εἰς τὸν Αὐτοκράτορα ἀδελφόν της διὰ τὴν ἀποφυλάκισιν ὅσον τὸ δυνατόν περισσοτέρων. Παρηγόρει, ἐθεράπευεν, ἐβοήθει, ἠλέει τοὺς δυστυχεῖς.

Ἀπὸ τὸ ἔργον «Γυναικες τοῦ Βυζαντίου»

Γ. Τσοκοποῦλου

27. Ἀνάβασις εἰς τὰ Μετέωρα.

Ἦτο Μάϊος τοῦ 1879 ὅταν, διὰ πρώτην φοράν, ἐπήγαινα νὰ ἐπισκεφθῶ τοὺς θαυμασίους βράχους τῆς Καλαμπάκας, ὅπου φιλόθρησκοι ἄνθρωποι, φεύγοντες τὴν κοινωνίαν, ἔστησαν, πρὸ πεντακοσίων καὶ πλέον ἐτῶν, τὰς ἱερὰς των φωλεάς, ἀφοῦ ἐχωρίσθησαν ἀπὸ τὸν κόσμον καὶ ἀπὸ τὰ μεγάλα ἀξιώματα, ἅτινα εἶχον εἰς αὐτόν.

Ἦμεθα μία συντροφιά, περισσότεροι ἀπὸ δέκα πρόσωπα, μὲ ἀρχηγόν μας τὸν μητροπολίτην Λαρίσης Νεόφυτον, καὶ εἶχομεν σκοπὸν νὰ περάσωμεν μίαν νύκτα μ' εὐθυμίαν καὶ χαρὰν ἐπάνω εἰς τὸν μεγαλοπρεπέστερον καὶ φοβερώτερον βράχον, ποῦ ἔχει ἴσως πλάσει ἡ φύσις εἰς τὸν κόσμόν, εἰς τὸν βράχον, ὅστις ἀνάμεσα εἰς τοὺς ἄλλους ἀδελφούς του, ἀποτελοῦντας τὸ ὑπὸ τὸ

ὄνομα «Μετέωρα» κολοσσαῖον ἀπὸ βράχους σύμπλεγμα ὑψώνεται ὑπερύψηλος, οὐρανομήκης, γίγας ἀληθινός, μεταξὺ ἄλλων γιγάντων.

Ὁ βράχος οὗτος φέρει ἐπὶ τῆς κεφαλῆς του τὴν μονὴν τῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτῆρος, ἣτις κατ' ἐξοχὴν, μεταξὺ τῶν ἄλλων εἰκοσιτεσσάρων μοναστηρίων, ἅτινα εὐρίσκοντο ἄλλοτε ἐκεῖ, ὀνομάζεται «Μετέωρα». Ὁ ἡγούμενος τῆς μονῆς εἶχεν εἰδοποιηθῇ ἀπὸ τὸ πρῶτ' περὶ τῆς μεταβάσεώς μας καὶ μᾶς ἐπερίμενε.

Πρὶν φθάσωμεν εἰς τὴν ρίζαν τοῦ βράχου, βαδίζοντες ἀνάμεσα εἰς ἐκεῖνον τὸν βραχώκοσμον, καὶ πρὶν ἶδω τὸ φοβερὸν ὕψος ποὺ χωρίζει τὴν κορυφὴν ἀπὸ τὴν βάσιν αὐτοῦ, τὸ δίχτυ, τὸ καραβόσκοινο ποὺ τὸ κρατεῖ καὶ τὴν ἀνεμόσκαλα, ποὺ ἔχει ἑκατὸν καὶ πλεον σκαλοπάτια. μοῦ ἐφαίνετο παιγνιδάκι ἡ ἀνάβασις, ἀλλ' ὅταν ἐφθάσαμεν ἐκεῖ καὶ περιειργάσθην ὅλα αὐτὰ ἀπὸ κοντά, μ' ἐπιασε λιποψυχία. Καὶ δὲν εἶναι μόνον τὸ ὕψος ποὺ προξενεῖ φόβον, ἀλλὰ καὶ ἡ ἀγριωτάτη ὄψις τῆς φύσεως. Ὅλα ἐκεῖ εἶναι σκυθρωπὰ καὶ φοβερά. Τίποτε δὲν γελᾷ. Νομίζει κανεὶς ὅτι ὅλα τὸν φοβερίζουν, ὅτι ὅλα ἐπιβουλεύονται τὴν ζωὴν του.

Ἡ φύσις ἀγριωτάτη. Τὸ ἔδαφος ἀνωμαλώτατον. Πελώριοι βράχοι, ἀπὸ τὸν μεγαλύτερον, τοῦ ὁποῖου ἡ κορυφὴ ὑψώνεται ἀποτόμως διακόσια πενήντα καὶ πλεον μέτρα ἀπὸ τὴν βάσιν του, ἕως τὸν μικρότερον.

Ἀληθινὸ δάσος ἀπὸ βράχους. Μόλις ὀλίγος οὐρανός, καὶ αὐτὸς γεμάτος ἀπὸ ὄρνεα, ποὺ ἔχουν ἐκεῖ τριγύρω τὰς φωλεὰς των, εἰς τὰς κρύπτας τῶν βράχων.

* * *

Εἶχομεν μαζευθῇ ὅλοι οἱ λαϊκοὶ τῆς συνοδείας κάτω ἀπὸ τὸν βράχον τῶν Μετεώρων, καὶ ἐπεριμέναμεν τὸν

μητροπολίτην, ὅστις εἶχε καταβῆ ἀπὸ τὸ ἄλογόν του μακράν, καὶ τώρα ἀνέβαινε σιγὰ σιγὰ τὸ ἀνηφορικὸν μονοπάτι ποὺ ἔφερε πρὸς τὸ μοναστήρι, ὑποβασταζόμενος ἀπὸ τὸν διᾶκον του. Τὸ δίκτυ ἦτο κατὰ γῆς, καὶ οἱ καλόγηροι ποὺ θὰ ἐγύριζαν τὴν ἀνέμην ἦσαν τοποθετημένοι καθέννας εἰς τὴν θέσιν του, ὥσάν τὰ ἄλογα εἰς τὰ μαγγανοπήγαδα. Ἄλλο δὲν ἔλειπε παρὰ νὰ φθάσῃ ὁ Σεβασμιώτατος διὰ ν' ἀρχίσῃ ἡ ἀνέμη νὰ γυρίζῃ καὶ νὰ τριζῇ, τὸ σχοινὶ νὰ μαζεύεται καὶ νὰ ἀνέρχεται τὸ δίκτυ σιγὰ σιγὰ πρὸς τὰ ἐπάνω περικλείον μέσα του μίαν ζωήν, ποὺ ἠμποροῦσε μιὰ χαρὰ νὰ χαθῇ κακῶς, ἐὰν τυχὸν ἐκόπτετο τὸ σχοινὶ ἢ ἐχαλαρώνετο ἡ ἀνέμη.

Ἐπὶ τέλους ἦλθε κοντά μας καὶ ὁ μητροπολίτης. Ἡ καρδιά μου ἤρχισε νὰ κτυπᾷ τικ-τάκ με πολλὴν βίαν, τὰ πόδια μου ἔτρεμαν ὥσάν νὰ εἶχε γίνει τὸ σῶμά μου δέκα φορές βαρύτερον καὶ ἐπροσπάθησα νὰ παραμερίσω, νὰ κρυφθῶ, μὴ τυχὸν διατάξῃ ὁ μητροπολίτης νὰ εἰσέλθω πρῶτος ἐγὼ εἰς τὸ δίκτυ· διότι εἶχον μάθει σχετικῶς πρὸς τὴν εἰς τὰ Μετέωρα ἀνάβασιν, ὅτι ἀναβαίνουν πρῶτοι οἱ μικρότεροι. Καὶ ὁ λόγος δὲν εἶναι μόνον ὁ φόβος, ὁ ὅποιος φυσικὰ σιγὰ σιγὰ ἐλαττώνεται ἐφ' ὅσον βλέπει κανεὶς ὅτι σῶοι καὶ ἀβλαβεῖς ἀνέβησαν οἱ ἄλλοι, ἀλλ' ἰδίως τὸ περίεργον θέαμα τῆς ἀναβάσεως, τὸ ὅποιον ἀπολαμβάνουσιν ἔτσι οἱ μένοντες τελευταῖοι· διὰ τοὺς λόγους αὐτοὺς λοιπὸν ὁ μητροπολίτης ἀνέβαινε τελευταῖος ὅλων.

Ἄλλ' ἔπαθα ὅ,τι ἀκριβῶς ἐφοβούμην. Ἐκεῖ ποὺ ἐστεκόμην παρήμερα, προσπαθῶν νὰ μὴ φαίνωμαι, ἀκούω τὴν ἔρρινον φωνὴν τοῦ Σεβασμιωτάτου νὰ κρᾶζῃ ἐπιτακτικῶς.

— Ἐμπρός, ἄς ἔμβῃ μέσα ὁ νεώτερος!

—“Ω! πού νά πάρη ἡ ὀργή! εἶτα μέσα μου. Μ’ ἔπιασε ρῖγος. Ν’ ἀρνηθῶ; ἡ φιλοτιμία μου δὲν τὸ ἐπέτρεπε. Τί νά κάμω; Ἐμπρὸς βαθὺ καὶ πίσω ρέμα, κατὰ τὴν λαϊκὴν παροιμίαν.

“Ὁλη ἡ συνοδεία εἶχε καρφωμένα ἐπάνω μου τὰ μάτια. Τέλος ἔκαμα τὴν ἀνάγκην φιλοτιμίαν, ἐπροχώρησα ὀλίγα βήματα, ἔκλεισα τὰ μάτια καὶ ἐκάθισα μέσα στὸ δίκτυ, ὠχρός, ἄφωνος, σὰν νὰ ἐπρόκειτο ν’ ἀναβῶ τὰς βαθμίδας τῆς λαιμητόμου. “Ὀλον τὸ αἷμά μου ἐκείνην τὴν στιγμὴν εἶχε μαζευθῇ εἰς τὴν καρδίαν μου, ἤθελα νὰ φωνάξω, νὰ πεταχθῶ ἔξω ἀπὸ τὸ δίκτυ, ἀλλὰ τὰ πόδια μου δὲν εἶχαν τὴν δύναμιν νὰ κινηθοῦν, ἡ φωνή μου εἶχε πνιγῇ μέσα στὰ στήθη μου.

* * *

Μετ’ ὀλίγον τὸ σχοινὶ ἐτραβήχθη ἀπότομα, ἡσθάνθη ἓνα βίαιον κλονισμόν καὶ εὐρέθη μετέωρος εἰς τὸ κενόν. Ἡ ἀνάβασις εἶχεν ἀρχίσει. Παῦσε πλέον! Μοῦ ἐφάνη πρὸς στιγμὴν ὅτι εἶχον ἀποθάνει, καὶ ὅτι, ἐγκαταλείψας τὸ γήϊνον σαρκίον μου, ἀνηρχόμην πρὸς τοὺς οὐρανοὺς μετὰ τὴν κλίμακα τοῦ Ἰακώβ. Ἀλλὰ δυστυχῶς μετ’ ὀλίγον συνῆλθον. Ἡ συναίσθησις τοῦ κινδύνου διαρκῶς ἐμεγάλωνε καὶ ἐκυριάρχει εἰς τὸ πνεῦμά μου. Ἡκουον τώρα καθαρώτατα τὸ ἀδιάκοπο τρίξιμο τῆς ἀνέμης καὶ τὰς φλυαρίας τῶν στρεφόντων αὐτὴν καλογήρων, ἤκουον δὲ ἀκόμη καὶ τοὺς συντρόφους μου εἰς τὴν ρίζαν τοῦ βράχου, πού ὠμιλοῦσαν δι’ ἐμέ. Ἴσως νὰ με ἤλεγχον, διότι δὲν ἔλεγα κανένα τραγουδάκι κατὰ τὴν ἄνοδόν μου διὰ νὰ τοὺς διασκεδάσω περισσότερον.

Ἡ ἀνέμη ἐξηκολούθει νὰ τρίξη, τὸ σχοινὶ νὰ μαζεύεται, τὸ δίκτυ διαρκῶς ν’ ἀνεβαίνει, ἀναβιβάζον συγ-

χρόνως κι' ἐμὲ συμμαζεμένον μέσα του σὰν ψάρι στὴν ἀπόχη. Ὁ κίνδυνος καθίστατο ὅλον ἐν περισσότερον ἀποτρόπαιος. Ἐρριπτον τὰ βλέμματά μου πρὸς τὰ κάτω, καὶ τὸ θέαμα τῆς ἀβύσσου, πού ἠπλώνετο ἐκεῖ, μ' ἔκαμνε νὰ ζαλίζωμαι καὶ νὰ λιποθυμῶ. Ἐστρεψα τὸ κεφάλι τότε πρὸς τὰ ἐπάνω, ἀλλ' ἀντίκρουσα τὸ ξεφτισμένο ἐδῶ καὶ ἐκεῖ σχοινὶ πού μ' ἐτραβοῦσε.

Καὶ πρὸς παρηγορίαν μου κι' ἐμψύχωσίν μου μοῦ ἦλθε τότε εἰς τὸν νοῦν ἓνας διάλογος, πού εἶχα κάνει ἄλλοτε μ' ἓναν καλόγηρο τῶν Μετεώρων εἰς τὰ Τρίκκαλα, σχετικῶς μὲ τὴν ἀνάβασιν:

— Καὶ πότε ἀλλάζετε τὸ σχοινί;

— Μὰ ὅταν κόβεται, μοῦ εἶχεν ἀπαντήσει.

— Θεὲ καὶ Κύριε! Ἔχει γοῦστο νὰ ἦλθε ἡ ὥρα ν' ἀλλαχθῇ τώρα τὸ καταραμένο σχοινί! Ἐκλεια τὰ μάτια καὶ τὰ τρέμοντα χεῖλη μου ἤρχισαν νὰ ψιθυρίζουν μικρὰν προσευχήν.

Ἐνας αἰὼν τρόμου καὶ ἀγωνίας, διαρκῶς ἐπιτεινομένης, ἐπέραςεν ἀκόμη· ζάλη μὲ εἶχε καταλάβει, τὰ δὲ χεῖλη μου ἀσυναίσθητως πλέον ἐξηκολούθουν νὰ συλλαβίζουν τὰς λέξεις τῆς προσευχῆς, ὅταν ἔξαφνα τράκ! συγκρούομαι ἐκ τῶν κάτωθεν μ' ἓνα σκληρότατον σῶμα καὶ ἀνοίξας τοὺς ὀφθαλμούς μου βλέπω ὅτι ἤμην ἐπάνω εἰς τὸ μοναστήρι, μέσα εἰς τὸ δίκτυ, ἀλλὰ καθήμενος εἰς στερεὸν ἔδαφος, εἰς τὸν βράχον τῆς μονῆς. εἶχα κτυπήσει ἐκ τῶν ἄνω πρὸς τὰ κάτω εἰς τὸ ἔδαφος, κλεισμένος, ὅπως ἤμην, εἰς τὸ δίκτυ, τὸ ὁποῖον ἐκρατεῖτο ἀκόμη ἀπὸ τὸ καραβόσχοινο.

Βαθὺς στεναγμὸς ἀνακουφίσεως ἐβγῆκεν ἀπὸ τὸ στόμα μου· ἐνῶ πέντε ἔξ καλόγηροι ἔσπευδον νὰ μὲ ἀπαλλάξουν ἀπὸ τὰ σχοινιά.

28. Λύπη καὶ χαρά.

Στὸ δρόμο πὺν ψηλὰ πηγαίνει
ἀπαντηθῆκαν μιὰ φορὰ
ἡ Λύπη ἡ μαυροφορεμένη
κι' ἡ ἀνθοστόλιστη Χαρά.

Κι' εἶν' ἡ Χαρά γεμάτη νιᾶτα,
ξανθομαλλοῦσα, γαλανή,
Κι' εἶναι κι' ἡ λύπη μαυρομάτα
γλυκεῖα Παρθένα, ταπεινή.

Μέσα στὰ χεῖλη της, στὴν ἄκρη
κρύβει ἓνα γέλιο ἡ Χαρά.
Κρύβει κι' ἡ Λύπη ἓνα δάκρυ
στὰ μάτια της τὰ φωτερά.

Κι' εἶπε ἡ Χαρά.—Σὰν τί σοῦ λείπει
κι' ἔχεις τὸ βλέμμα ταπεινό;
Καὶ τῆς ἀπάντησε ἡ Λύπη:
—Πονῶ, αἰῶνια πονῶ!

Καὶ ἡ Χαρά, καλὴ παρθένα,
τὴ συμπονεῖ στ' ἀληθινὰ
κι' ἔνοιωσε ἀμέσως δακρυσμένα
τὰ μάτια της τὰ γαλανά.

Πρώτη φορὰ, ὅπου δακρύνει
αὐτὴ τοῦ γέλιου ἡ συντροφιά,
κι' ἡ Λύπη πὺν τὴν ἀντικρύνει
θαμβώνεντ' ἀπ' τὴν ὑμορφιά.

Κι' εἶπεν ἡ Λύπη.—Σ' ὁμορφαίνει
τὸ δάκρυ μου, Χαρὰ τρελλή! . .
Κι' εὐθὺς στὸ πλάγι της πηγαίνει
καὶ τὴ φιλεῖ καὶ τὴ φιλεῖ.

Καὶ ἡ Λύπη νά, χαμογελάει,
αὐτὴ τοῦ πόνου ἡ συντροφιά,
καὶ ἡ Χαρὰ πὺν τὴν κοιτάει,
θαμβώνειτ' ἀπ' τὴν ὁμορφιά.

Κι' εἶπε ἡ Χαρά.—Σὲ ὁμορφαίνει
τὸ γέλιο μου, Λύπη δειλή! . .
Κι' εὐθὺς στὸ πλάγι της πηγαίνει
καὶ τὴ φιλεῖ, καὶ τὴ φιλεῖ.

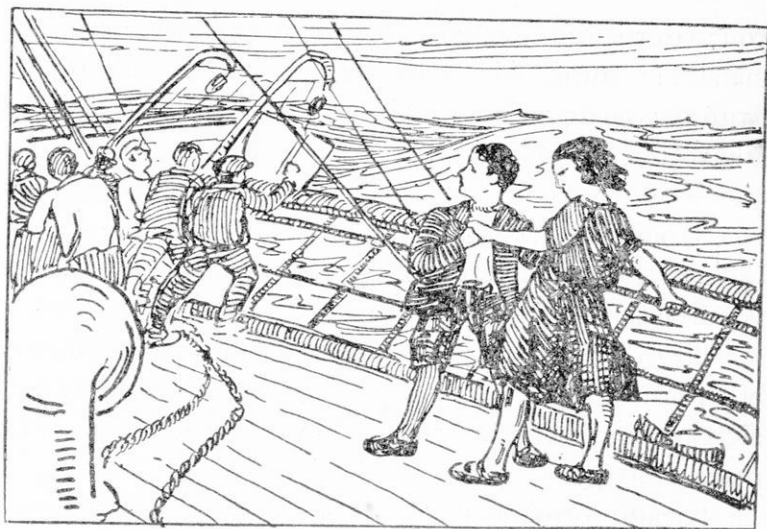
Κι' ἐνῶ φιλιοῦνται καὶ χαϊδεύουν
ἡ μιὰ τῆς ἄλλης τὰ μαλλιά,
δάκρυα, γέλια ἀνακατεύουν
μέσα σ' ἐκεῖνα τὰ φιλιὰ.

Λέγει ἡ Χαρὰ ἡ ζηλεμένη
στὴ Λύπη πὺν αἰώνια ζῇ.
—Ἡ μιὰ τὴν ἄλλην ὁμορφαίνει,
ἔλα νὰ ζήσωμε μαζί.

Ἡ Λύπη πὰ δὲν τὴν ἀφήνει,
μὰ κι' ἡ Χαρὰ τὴν προσκαλεῖ,
Κι' οἱ δύο γυναῖκες, τί νὰ γίνη,
Θέλουν ν' ἀρέσουν πὺν πολὺ.

Γι' αὐτὸ ζευγάρι πάντα ζῇ
ἡ Λύπη κι' ἡ Χαρὰ μαζί.

Ι. Πολέμης

29. Τὸ ναυάγιον.

Ἡμέραν τινὰ τοῦ χειμῶνος, ἔχουσι παρέλθει ἔκτοτε ἄρκετὰ ἔτη, ἐπιβατικὸν ἀτμόπλοιον, ἀφοῦ ἀνέσυρε τὴν ἄγκυράν του, ἐξῆλθε τοῦ λιμένος τοῦ Πειραιῶς κατευθυνόμενον εἰς Ὀδησὸν τῆς Ρωσσίας.

Οἱ ἐπιβαίνοντες τοῦ ἀτμοπλοίου, περὶ τοὺς διακοσίους, ἐπὶ τοῦ καταστρώματος παρακολουθοῦν διὰ τοῦ βλέμματος, ἄλλοι μὲν τὴν ἔξοδον τοῦ πλοίου, ἄλλοι τὰς κινήσεις τοῦ πληρώματος, ἐκτελοῦντος τὰς διαταγὰς τοῦ πλοιάρχου, καὶ ἄλλοι τοὺς ἐπὶ τῆς γεφύρας ἀξιωματικούς τοῦ ἐξερχομένου πλοίου, οἵτινες ἔδιδον τὰς σχετικὰς διὰ τὴν ἔξοδον τοῦ πλοίου διαταγὰς εἰς τοὺς ναύτας.

— Ἐμπρὸς-δεξιὰ-ἡμιταχῶς, καὶ ἄλλα τοιαῦτα ἠκούοντο παραγγέλματα, διδόμενα παρὰ τοῦ πλοιάρχου εἰς

τοὺς ναύτας καὶ ἐκεῖνοι ἐξετέλουν λίαν πρόθυμοι καὶ εὐπειθεῖς αὐτά. Δὲν παρῆλθε πολλὴ ὥρα καὶ ἰδοὺ τὸ ἀτμόπλοιον, ἀφῆνον ὀπισθὲν τοὺς φανοὺς τοῦ προλιμένος, ἐξήρχετο εἰς τὸ ἀνοικτὸν πέλαγος.

— «Γραμμὴ ὀλοταχῶς, ἠκούσθη καὶ πάλιν ἡ φωνὴ τοῦ πλοιάρχου, ἐνῶ οἱ ἐπιβάται, διὰ τελευταίαν φορὰν ἴσως, ἀπεχαιρέτων τὴν πόλιν τοῦ Πειραιῶς κατευθυνόμενοι εἰς Αἴγυπτον.

Ψυχρὸς κατὰ τὴν νύκτα ἐκείνην ἔπνεεν ἄνεμος καὶ οἱ ἐπιβάται, ἔνεκεν τοῦ ψύχους, ἀπεσύρθησαν ἕκαστος εἰς τὴν καμπίναν τῆς θέσεως, διὰ τὴν ὁποίαν εἶχε πληρώσει εἰσιτήριον.

Κυρίαι, συνοδευόμεναι ὑπὸ τῶν συζύγων των, καὶ μητέρες, κρατοῦσαι τὰ μικρὰ τέκνα των κατήρχοντο τὴν κλίμακα, ἄλλοι μὲν τῆς πρώτης καὶ ἄλλοι τῆς δευτέρας θέσεως καὶ περιορίζοντο εἰς τοὺς μικροὺς θαλαμίσκους τοῦ πλοίου.

* * *

Αἱ πρῶται ἐλαφραὶ ταλαντεύσεις τοῦ πλοίου εἶχον ἤδη ἀρχίσει, μετ' αὐτῶν δέ καὶ αἱ πρῶται ναυτιάσεις τῶν κυριῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν κυριῶν, καὶ ἕκαστος ἔσπευδεν εἰς τὴν μικρὰν του κλίνην, πρὸς πέρισσοτέραν ἡσυχίαν.

Εἰς τὴν βᾶσιν τοῦ προφραίου ἱστοῦ τοῦ πλοίου διέκρινέ τις τὴν νύκτα ἐκείνην, μεταξὺ ἄλλων ἐπιβατῶν τῆς τρίτης θέσεως, καὶ παιδίον τι οὐχὶ μεταλείτερον κατὰ τὴν ἡλικίαν τῶν 12-13 ἐτῶν. Στιβαρὸν κατὰ τὸ σῶμα, τολμηρὸν κατὰ τὴν ὄψιν, μελαχροινόν, ἐφαίνετο ὅτι προήρχετο ἔκ τινος τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου.

Ἄνευ τινὸς συνοδοῦ ἢ συντρόφου, ἐκάθητο ἐκεῖ παρὰ τὴν βᾶσιν τοῦ ἱστοῦ, ἐπὶ σωροῦ χενδροῦ σχοι-

νίου, ἔχον παρ' αὐτὸ τὴν πτωχικὴν του βαλίτσαν, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἐστήριξε τὴν μίαν τῶν χειρῶν του καὶ ἐπ' αὐτῆς τὴν κεφαλὴν του, ἄγνωστον τί σκεπτόμενον. Σκεπτικόν, περιέφερε τὸ βλέμμα πότε ἐδῶ καὶ πότε ἐκεῖ καὶ παρηκολούθει τὰς κινήσεις τῶν ἐπιβατῶν, τοῦ πλοίου, τῶν ναυτῶν, τὴν τρικυμιῶσαν θάλασσαν.

Ἡ περίλυπος καὶ σκεπτικὴ στάσις του, ἡ περιφορὰ τοῦ βλέμματός του, ἡ ἐν γένει ἔκφρασις τοῦ προσώπου, ἐδείκνυνεν ἄνθρωπον, παιδίον μὲν κατὰ τὴν ἡλικίαν, ἀλλ' ἄνδρα κατὰ τὸν χαρακτῆρα, εἰς τὸν ὁποῖον πρότινος εἶχε συμβῇ σοβαρόν τι τῆς ζωῆς του ἐπείσῳδιον.

Δὲν εἶχον ἀρκετὰ προχωρήσει πρὸς τὸ ἀνοικτὸν πέλαγος καὶ τὸν μικρόν μας ταξιδιώτην ἐπλησίασε ναύτης τις τοῦ πληρώματος, κρατῶν ἐκ τῆς χειρὸς μικρὰν ταξιδιώτισσαν, λέγων:

— Κακὸν νὰ εἶναι τις μόνος κατὰ τὸ ταξιδίόν του, Μάριε. Ἴδου σᾶς φέρω σύντροφον, εἶπε καὶ ἔφυγε.

Ἡ μικρὰ ταξιδιώτισσα ἐκάθησεν ἐπὶ τῶν χονδρῶν σχοινίων καὶ αὐτὴ, ἀπὸ τοῦ ἄλλου μέρους τοῦ σωροῦ καὶ ἠτένισε τὸν κατὰ ἓνα δύο ἔτη νεώτερόν της Μάριον, εἰς τὴν προστάσιαν τοῦ ὁποίου τὴν ἐνεπιστεύθη ὁ ναύτης.

* * *

Ὁ Μάριος ἠτένισε τὴν εἰς αὐτὸν ἐμπιστευθεῖσαν μικρὰν ταξιδιώτισσαν καὶ τὴν ἠρώτησεν:

— Ποῦ πηγαίνεις;

— Εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν, ἀπήντησεν ἐκείνη. Πηγαίνω εἰς τοὺς γονεῖς μου, οἵτινες μὲ ἀναμένουσι.

— Καὶ πῶς ὀνομάζεσαι; ἠρώτησεν αὐτὴν ὁ Μάριος.

— Ἰωάννα, ἀπήντησεν ἡ κόρη, οἱ δὲ ἄνθρωποι μὲ λέγουσι Γιαννοῦλα.

Ὁ Μάριος ἐσιώπησε πρὸς στιγμὴν, ἐπανελάβεν ἐπ' ὀλίγον τὴν σκέψιν του καὶ ὕστερον ἠρώτησε τὴν Ἰωάνναν.

— Ἐδείπνησες;

— Ὁχι ἀκόμη, ἀπεκρίθη ἐκείνη.

— Οὔτε καὶ ἐγώ. Δὲν νομίζεις ὅτι εἶναι καιρὸς νὰ δειπνήσωμεν κάτι;

Καὶ ἀνοίξας τὸν μικρὸν ταξιδιωτικὸν σάκκον του ἐξήγαγεν ἐξ αὐτοῦ τεμάχιον ἄρτου καὶ ξηροὺς καρπούς, ἡ δὲ Ἰωάννα παρουσίασεν εἰς αὐτὸν μπισκότα.

Ὁ ἄνεμος ἔξω ἐφύσα μὲ δύναιμιν καὶ ταχύτητα, εἰς τὴν θάλασσαν ἐσχηματίζοντο κύματα καὶ τὸ πλοῖον ἐταλαντεύετο. Ὅσοι εἶχον ταξιδεύσει καὶ ἄλλοτε ἐγνώριζον τὰ δεινὰ τῆς τρικυμίας καὶ τοὺς ἐξ αὐτῆς κινδύνους. Ἀλλ' οἱ δύο πρωτοτάξιδοι φίλοι μας, ὁ Μάριος καὶ ἡ Ἰωάννα, ἀμέριμνοι ἔτρωγον τὸ λιτὸν δεῖπνόν των χαίροντες.

— Χαίρεσθε βλέπω, ἐφώναξε διερχόμενος ταχέως ναύτης τις πρὸς τοὺς μικροὺς. Ὑστερον ἀπ' ὀλίγον καὶ ὅταν θ' ἀρχίσῃ ὁ χορὸς νὰ σᾶς ἰδῶ.

Οἱ δύο μικροὶ συνταξιδιωταὶ μὴ ἐννοήσαντες τί ἐσήμαινον οἱ λόγοι τοῦ ναύτου, ἐξηκολούθησαν τὸ λιτὸν δεῖπνόν των.

* * *

Ὁ ἄνεμος ὁλοὲν ἐφύσα μετὰ περισσοτέρας δυνάμεως καὶ ταχύτητος, κύματα μεγάλα ἐσχηματίζοντο εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης, τὰ ὅποια ἔπιπτον ἐπὶ τῶν πλευρῶν τοῦ πλοίου μὲ ὀρμὴν καὶ ἐκίνουν αὐτό, πότε δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ καὶ πότε ἐκ τῶν ὀπισθεν πρὸς τὰ ἐμπρός. Καὶ ἐνῶ τοὺς ἄλλους ἐπιβάτας τῶν θέσεων καὶ τοῦ καταστρώματος εἶχεν ἀρχίσει νὰ

καταλαμβάνη ἢ ἐκ τῆς τρικυμίας ναυτίαις καὶ ὁ φόβος τοῦ κινδύνου, οἱ δύο μικροὶ φίλοι μας ἐξηκολούθουν τὸ δεῖπνόν των διηγούμενοι ὁ εἷς τὴν ἱστορίαν του εἰς τὸν ἄλλον.

Οὕτως ἡ Ἰωάννα ἔμαθεν ἀπὸ τὸν Μάριον, ὅτι οὗτος ἔμεινεν ὀρφανὸς γονέων πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν καὶ μὴ ἔχων οὐδένα συγγενῇ εἰς Πειραιᾶ μετέβαιναν εἰς Ὀδησσόν, πρὸς συνάντησιν μακρινοῦ τινος θείου του.

Ἡ δὲ Ἰωάννα εἶπεν εἰς τὸν Μάριον, ὅτι μεταβαίνει εἰς Ἀλεξάνδρειαν, ὅπου διαμένουσιν οἱ γονεῖς της. Εἶχεν ἔλθει εἰς Πειραιᾶ καὶ ἔμενε πλησίον τῆς μάμμης της, μετὰ τὸν θάνατον τῆς ὁποίας ἐπέστρεφεν εἰς τοὺς γονεῖς της.

— Πόσον θὰ χαρῶσιν ὅταν μετὰ διетὴ ἀποχωρισμὸν συναντηθῶμεν καὶ πάλιν, καὶ πόσον μὲ ἀγαποῦν!

— Σὺ θὰ μείνης πλησίον τοῦ θείου σου;

— Ναί, ἀπήντησεν ὁ Μάριος, ἂν μὲ δεχθῇ.

— Δὲν σὲ ἀγαπᾷ;

— Ἴσως.

Ἡ Ἰωάννα ἔμεινε σκεπτική.

Εὐρίσκονται ἄνθρωποι εἰς τὸν κόσμον, οἱ ὁποῖοι δὲν ἀγαπῶσι τὰ καλὰ παιδιὰ; «Ὁ Μάριος φαίνεται τόσον καλός», ἔλεγε μὲ τὸν νῦν της ἡ Ἰωάννα.

Ἐπειτα ἤρχισαν συζήτησιν διὰ τὴν θάλασσαν καὶ τοὺς ἀνθρώπους τοὺς ὁποίους ἔβλεπον γύρω των. Διὰ τὴν ζωὴν τῶν ναυτῶν, διὰ τὰ ἀφρισμένα κύματα, τὰ ψάρια, πῶς ζῶσιν ἐντὸς τῆς θαλάσσης.

Ὅλην τὴν ἡμέραν ἔμειναν μαζί, ἐκεῖ εἰς τὸν σωρὸν τῶν σχοινίων. Τόση δὲ οἰκειότης ἀνεπτύχθη μεταξὺ των, ὥστε οἱ ἄλλοι ἐπιβάται τὰ ἐξέλαβον δι' ἀδέλφια.

Ἡ Ἰωάννα ἔπλεκεν, ὁ Μάριος διαρκῶς ἐσκέπτετο καὶ ἡ θάλασσα ὁλοὲν ἐγίνετο ἀγριωτέρα. Κύματα μεγάλα ἤρχισαν νὰ ρίπτωσι τοὺς ἀφρούς των ἐπὶ τοῦ καταστρώματος τοῦ πλοίου.

Ὁ ἥλιος πρὸ πολλοῦ ἔδυσσε καὶ ἀμέσως σκότος βαθὺ ἐκάλυψε τὸν συννεφώδη οὐρανόν. Ὁ ἄνεμος μετὰ μανίας ἐφύσα, συρίζων εἰς τὰ σχοινία τῶν ἱστῶν τοῦ πλοίου, τὰ κύματα, διαρκῶς ὀγκωδέστερα γινόμενα, ἤρχισαν νὰ διαπερῶσιν ἀπὸ τῆς μιᾶς εἰς τὴν ἄλλην πλευρὰν τοῦ πλοίου, συμπαρασύροντα πολλάκις μεθ' ἑαυτῶν εἰς τὴν θάλασσαν πᾶν τὸ προστυχόν. Οἱ ἀξιωματικοὶ τοῦ πλοίου ἐπὶ τῆς γεφύρας ἐκυβέροντων τοῦτο μεθ' ὅλης τῆς δυνατῆς ἐπιδεξιότητός των, προσπαθοῦντες ν' ἀποφεύγωσι τὰ ὀρηκτικὰ ὑπὸ τῶν ὀγκωδεστάτων κυμάτων κτυπήματα. Οἱ ναῦται εἰς τὰς θέσεις των, ὅλοι ἐπὶ τοῦ καταστρώματος, εἶχον τὰ βλέμματα καὶ τὴν ἀκοὴν ἐστραμμένην πρὸς τοὺς ἀξιωματικούς των, ἔτοιμοι νὰ ἐκτελέσωσι καὶ τὴν πλέον ἐπικίνδυνον διαταγὴν των.

Ὅλοι οἱ ἐπιβάται εὐρίσκοντο εἰς τὰς θέσεις των καὶ οἱ δύο μικροὶ φίλοι μας, ἔνεκεν τοῦ νυκτερινοῦ ψύχους καὶ τῶν μεγάλων ταλαντεύσεων τοῦ πλοίου, ἐσηκώθησαν, ἵνα μεταβῶσιν εἰς τὰς θέσεις των νὰ κοιμηθῶσιν.

— Καλὴ νύκτα, εἶπεν ἡ Ἰωάννα εἰς τὸν Μάριον. Καλὸν ὕπνον σοῦ εὐχομαι.

— Καλὴ νύκτα Ἰωάν. . . ἐπρόφθασε νὰ εἶπῃ καὶ ὁ Μάριος. Δὲν ἐπρόφθασεν ὅμως νὰ ἀποτελειώσῃ τὴν λέξιν του καὶ κῆμα μέγα, εἰσελθὼν εἰς τὸ κατάστρωμα τοῦ πλοίου, ἔρριψε κάτω τὸν δυστυχῆ Μάριον.

Τὸ κῆμα διεπέρασεν εἰς τὴν ἀντίθετον πλευρὰν τοῦ πλοίου καὶ ἐχύθη καὶ πάλιν εἰς τὴν θάλασσαν. Ἄλλ' ὁ

δυστυχῆς Μάριος ἦτο ἀδύνατον νὰ μετακινηθῇ τῆς θέσεώς του. Ἐμεινεν ἐκεῖ ὅπου τὸ κῆμα τὸν ἔρριψε, κάθυγρος καὶ μὲ αἱματωμένην τὴν κεφαλὴν.

Ἡ Ἰωάννα, ἣτις δὲν εἶχεν ἀπομακρυνθῇ πολὺ ἀπὸ τὸν Μάριον ἔστρεψε τὸ βλέμμα πρὸς αὐτὸν καί, ὅτε τὸν εἶδεν ἐξηπλωμένον ἐπὶ τοῦ καταστρώματος, ἔτρεξε πρὸς αὐτὸν φωνάζουσα.

— Ἀχ! μητερίτσα μου. Ἐκτύπησε σοβαρά, καὶ ἔτρεξε πρὸς τὸν Μάριον. Ἐδωσεν εἰς αὐτὸν χεῖρα βοηθείας καὶ τὸν ἀνεσήκωσεν. Ὁ Μάριος ἐστέκετο ὡς ἀπολιθωμένος καὶ ἡ Ἰωάννα ἔμπροσθέν του προσεπάθει νὰ ἐπαναφέρῃ, μὲ λόγους, αὐτὸν εἰς τὰς αἰσθήσεις του. Ἀνέσυρε μανδῆλιον, τὸ ὁποῖον εἶχεν εἰς τὸ θυλάκιον τῆς ἐμπροσθέλας της, καὶ δι' αὐτοῦ ἐκαθάρισε τὸ πρόσωπον τοῦ Μαρίου, ἀπὸ τὰς σταγόνas τοῦ ἄλμυροῦ ὕδατος καὶ τὰ αἵματα, τὰ ὁποῖα ἔτρεχον ἐκ τῆς πληγῆς, τὴν ὁποίαν τοῦ ἐπροξένησε τὸ κτύπημα ἐπὶ τοῦ μετώπου. Ἐλύσε κατόπιν τὸ μανδῆλιον, διὰ τοῦ ὁποῖου ἐκαλύπτετο ἡ κεφαλὴ της, καὶ δι' αὐτοῦ ἔδεσε τὴν πληγὴν τοῦ Μαρίου.

* * *

Οἱ ἄλλοι ἐπιβάται τρέχοντες ἐδῶ καὶ ἐκεῖ ἐπὶ τοῦ καταστρώματος, ἵνα προφυλαχθῶσιν ἕκαστος ὅπως ἡδύνατο ἀπὸ τοῦ καταβρέγματος τῶν κυμάτων, οὐδεμίαν ἔδωσαν προσοχὴν εἰς τὸν κτυπημένον Μάριον καὶ εἰς τὴν Ἰωάνναν, ἣτις τὸν περιποιεῖτο.

Ἡ Ἰωάννα προσεπάθει νὰ δέσῃ ὅσον ἡδύνατο καλύτερον τὴν πληγὴν τοῦ Μαρίου. Ἐφερε τὴν κεφαλὴν του ἐπὶ τοῦ στήθους της καὶ τὸ ἐκ τῆς πληγῆς τρέχον αἷμα τοῦ Μαρίου ἐκηλίδωσε τὸ κατάλευκον ἔνδυμα αὐτῆς.

Ὁ Μάριος δὲν ἤργησε νὰ συνέλθῃ καὶ ἡ Ἰωάννα, ἀποτεينوμένη πρὸς αὐτόν, τὸν ἠρώτησε !

— Εἶσαι καλύτερα τώρα, Μάριε;

— Ναί! Δὲν ἦτο τίποτε. Ἐνα μικρὸ τραῦμα. Ἀλλ' ἐσὺ ἐλερώθῃς ἐκεῖ στὸ ἔνδυμά σου. Πρέπει νὰ τὸ καθαρίσω ἀπὸ τῶν κηλίδων τοῦ αἵματος.

— Δὲν βλάπτει Μάριε. Τώρα εἶναι νύκτα. Αὔριο ποὺ θὰ ἐξημερώσῃ ὁ Θεὸς τὴν ἡμέραν. Τώρα σοῦ εὐχομαὶ καὶ πάλιν «καλὴν νύκτα» καὶ πηγαίνω νὰ κοιμηθῶ. Πήγαινε καὶ σὺ καὶ πρόσεχε μὴ σὲ ἀρπάσῃ κανένα κύμα.

Ταῦτα εἶπεν ἡ Ἰωάννα καὶ ἔσπευσεν εἰς τὴν θέσιν της, ἵν' ἀποκοιμηθῇ. Τὸ ἴδιον ἔκαμε καὶ ὁ Μάριος. Καὶ ἕνας γέρον ναύτης, ὅστις ἤκουσε τὰς εὐχάς, τὰς ὁποίας ἔλεγον μεταξὺ τῶν τὰ καλὰ παιδιὰ, μονολογῶν ἔλεγε :

— Δυστυχῶς οὐδεὶς ἐξ ὅσων εὕρισκόμεθα ἐδῶ μέσα τὴν νύκτα αὐτὴν θὰ καλοκοιμηθῇ.

* * *

Καὶ πράγματι, δὲν εἶχε παρέλθει πολὺς χρόνος ἀφ' οὗ τὰ παιδιὰ ἀπεχωρίσθησαν καὶ εἰς τὸν οὐρανὸν ἐξέσπασε φοβερὰ καταιγίς.

Μαινόμενα τὰ ἀφρισμένα κύματα ἐπέπιπτον πανταχόθεν κατὰ τοῦ πλοίου. Εἰσήρχοντο εἰς αὐτὸ καὶ ἐσάρονον πᾶν ὅ,τι συνήντων εἰς τὴν μανίαν τῶν. Κύμα ὀγκωδέστατον εἰσπεσὼν ἐπὶ τοῦ διαμερίσματος τοῦ καταστρώματος, ὅπου ὑψοῦτο ὁ προφραῖος ἱστός, ἀπέκοψεν αὐτὸν ἐκ τῆς βάσεως, ἐνῶ ἄλλο ἀνήρπασε τὰς εἰς τὰ πλευρὰ τοῦ πλοίου κρεμασμένας τρεῖς λέμβους, καί, ὥς ἐὰν ἦσαν φύλλα δένδρου ξηρά, τὰς ἐπέταξεν ἀπὸ τοῦ ἄλλου μέρους τοῦ πλοίου εἰς τὴν θάλασσαν. Τὰ εἰς τὸ ὑπόστεγον τοῦ καταστρώματος εὕρισκόμενα δέματα ἐμ-

πορευμάτων ἐσαρώθησαν καὶ ἐκεῖνα ὑπὸ τῶν μαινομένων κυμάτων.

Ταραχὴ καὶ θόρυβος, φωναὶ καὶ κλαυθμοί, ἐπικλήσεις καὶ προσευχαί, ὑπὲρ σωτηρίας, πρὸς τὴν Θεοτόκον, ἠκούοντο πανταχόθεν τοῦ πλοίου προκαλοῦντα τὴν φρίκην.

Εἰς μίαν στιγμὴν τὸ ἐκ λευκοσιδήρου κάλυμμα, διὰ τοῦ ὁποίου στεγάζονται αἱ μηχαναὶ τοῦ πλοίου, ὑπεχώρησεν, ἔνεκεν τῆς πίεσεως τῶν ἐπ' αὐτοῦ ὕδατων, καὶ ταῦτα εἰσώρμησαν εἰς τὸ μηχανοστάσιον μετὰ τρομεροῦ πατάγου. Αἱ πυραὶ τῶν ἀτμολεβήτων ἔσβυσαν καὶ οἱ θερμοασταὶ φοβηθέντες ἔτρεξαν πρὸς τὴν εἰς τὸ κατὰστρομα φέρουσαν σιδηρᾶν κλίμακα, ἵνα σωθῶσι. Χείμαρροι καὶ ποταμοὶ ὕδατος ἐκ τοῦ καταστροφώματος εἰσέρεον εἰς τὸ κῦτος τοῦ πλοίου. Ὁ κίνδυνος ἦτο μέγας. Ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν τὸ πλοῖον αὐτανδρον ἐκινδύνευε νὰ βυθισθῇ εἰς τὸν πυθμένα τῆς θαλάσσης. Ἐν μέσῳ τοῦ κινδύνου, τοῦ φόβου καὶ τῆς φρίκης, ἠκούσθη ἡ φωνὴ τοῦ πλοιάρχου λέγουσα εἰς τοὺς ναύτας:

— Εἰς τὰς ἀντλίας! Τρέξατε, ναῦται, ἀμέσως εἰς τὰς ἀντλίας!

Οἱ ναῦται ἔντρομοι ἔτρεξαν νὰ ἐκτελέσωσι τὴν διαταγὴν τοῦ πλοιάρχου των. Πλὴν εἰς μάτην, διότι καθ' ἣν στιγμὴν οἱ ναῦται τοῦ πλοίου, καταβάλλοντες ὑπερανθρώπους προσπάθειας, ἤντλουν τὸ εἰς τὸ κῦτος τοῦ πλοίου εἰσρεῦσαν ὕδωρ, κῦμα παμμέγιστον εἰσελθὼν ἐκ τῆς πρύμνης τοῦ πλοίου διέτρεξε τὰς εἰς τὰ πλευρὰ τοῦ πλοίου θυρίδας αὐτοῦ καὶ ἀπέρριψε τὰ φύλλα αὐτῶν εἰς τὴν θάλασσαν.

Ὅλοι οἱ ἐπιβάται ἔντρομοι, πρὸ τοῦ ἐσχάτου κινδύνου, τὸν ὁποῖον διέτρεχον, συνηθροίσθησαν εἰς τὴν μεγαλυτέραν τοῦ πλοίου αἴθουσαν κλαίοντες καὶ πρὸ

πάντων αἱ γυναῖκες, παρακαλοῦντες τὸν Θεὸν ὑπὲρ τῆς σωτηρίας των.

* * *

Εἰς μίαν στιγμήν παρουσιάσθη ἐνώπιόν των ὁ πλοίαρχος ἵνα τοὺς ἐνθαρρύνῃ.

— Καπετάνιε - καπετάνιε, ἠκούσθησαν φωνάζοντες ὅλοι ὁμοῦ. Τί γινόμεθα; Ποῦ εὕρισκόμεθα; Ὑπάρχει ἐλπίς σωτηρίας; ..

Ἀφοῦ ἐσιώπησαν, ὁ πλοίαρχος ψυχρὸς καὶ ἀτάραχος πρὸ αὐτῶν τοὺς εἶπε :

— Δυστυχῶς! Πρέπει πάντες νὰ ὑποταχθῶμεν. Ἀλλὰ καὶ πᾶσα ἐλπίς σωτηρίας, διὰ πολλοὺς ἐξ ἡμῶν, δὲν ἐξέλειπεν!! Ἐχομεν τὰς λέμβους τῆς σωτηρίας.

Σιωπηροί, ἀπολιθωμένοι ἐκ τοῦ φόβου, πρὸς νεκροὺς παρὰ πρὸς ζῶντας ὁμοιάζοντες πάντες, δὲν εἶχον τὴν δύναμιν ν' ἀρθρώσωσι λέξιν.

Ἡ μία ὥρα διεδέχετο τὴν ἄλλην καὶ ἐντὸς τῆς αἰθούσης ἐκείνης οὐδεὶς ἐτόλμα νὰ διακόψῃ τὴν νεκρικήν σιγὴν, ἣτις ἐβασίλευεν ἐκεῖ.

Ὁ εἷς ἠτένιζε τὸν ἄλλον καὶ ὅλους περιέλουεν ὁ ψυχρὸς τοῦ θανάτου ἰδρῶς καὶ τὸ κίτρινον αὐτοῦ χρῶμα.

Ἡ θάλασσα διαρκῶς καθίστατο ἀγριωτέρα καὶ τὸ πλοῖον, ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμήν, ἐκινδύνευε νὰ καταποντισθῇ. Αἶφνης ἠκούσθη ἡ φωνὴ τοῦ πλοιάρχου παραγγέλλοντος εἰς τοὺς ναύτας νὰ ρίψωσι τὴν πρώτην λέμβον τῆς σωτηρίας εἰς τὴν θάλασσαν. Πέντε ναῦται ἐξετέλεσαν τὴν διαταγὴν τοῦ πλοιάρχου καὶ ἡ λέμβος κατεβίβάσθη ἐκ τῶν γεράνων εἰς τὴν θάλασσαν. Πλήν, μόλις ἤγγισεν εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης καὶ οἱ ναῦται ἔλαβον τὰς κώπας εἰς τὰς χεῖρας, κῦμα μέγα ἀνέτρεψεν αὐτὴν καὶ δύο τῶν ναυτῶν ἐπνίγησαν, οἱ δ'

ἄλλοι μὲ κίνδυνον μέγαν κατώρθωσαν, ἀρπάσαντες τὰ
κρεμάμενα εἰς τὰ πλάγια τοῦ πλοίου σχοινία, νὰ σωθῶ-
σιν ἀνελθόντες καὶ πάλιν εἰς τὸ κατὰστροφμα αὐτοῦ. Υ

* * *

Κατόπιν τοῦ φρικώδους τούτου συμβάντος ἔχασαν
καὶ αὐτοὶ ἀκόμη οἱ ναῦται τὸ θάρρος των καὶ πάντες
ἐπὶ τοῦ καταστροφάματος ἀνέμενον χλωμοὶ τὸν διὰ πνιγ-
μοῦ θάνατον. Τὰ ὕδατα διαρκῶς ἠϋξανον ἐντὸς τοῦ
πλοίου καὶ τοῦτο ὅλοεν ἐβυθίζετο. Εἰς μίαν στιγμὴν
ὅλοι εἶδον ὅτι τὸ πλοῖόν των εἶχε βυθισθῇ μέχρι τοῦ
καταστροφάματος σχεδόν. Οἱ ἐπιβάται, ἄλλοι μὲν συγκεν-
τρωμένοι εἰς τὴν αἵθουσαν, ἄλλοι δὲ εἰς τὴν γέφυραν,
πλησίον τοῦ πλοιάρχου, προσηύχοντο, ἔκλαιον, ἐφώνα-
ζον. Ὅσαι ταξιδιώτισσαι μητέρες εἶχον μαζί των τὰ τέ-
κνα των ἔσφιγγον αὐτὰ διὰ τελευταίαν φορὰν εἰς τὴν
ἀγκάλην των. Οἱ φίλοι καὶ αἱ φίλαι ἠσπάζοντο μεταξύ
των τὸν τελευταῖον ἀσπασμόν. Ἄλλοι κατέβαινον νὰ
κλεισθῶσιν εἰς τοὺς θαλαμίσκους τῶν θέσεων, μὴ θέ-
λοντες νὰ παρακολουθήσωσι τὸν πνιγμόν των καὶ ὅλοι
περίφοβοι ἀνέμενον τὸν θάνατον. Μερικοὶ εἶχον γονα-
τίσει πρὸ τῆς εἰς τὴν πρύμνην τοῦ πλοίου εὐρισκομένης
εἰκόνης τοῦ Ἁγίου Νικολάου καὶ παρεκάλουν τὸν Ἅγιον
ὑπὲρ τῆς σωτηρίας των. Πανταχόθεν ἠκούοντο λυγμοί,
κλαυθμοὶ παιδικοί, σπαρακτικαὶ μητρικαὶ φωναί. Ἐδῶ
παρετῆρει τις ἀνθρώπους ἀκινήτους ὥς ἐὰν ἦσαν ἀγάλ-
ματα. Πάρα πέρα ὁ Μάριος καὶ ἡ Ἰωάννα, ἐπὶ τοῦ κα-
ταστροφάματος καὶ αὐτοί, ἐκρατοῦντο διὰ τῶν χειρῶν
στερεῶς, ἵνα μὴ ἀνατραπῶσιν, ἀπὸ τινος σιδηροῦ στύ-
λου, εἰς τὰ πλάγια τοῦ πλοίου καὶ παρηκολούθουν, ἀνί-
δεοι τοῦ κινδύνου τὸν ὅποιον διέτρεχόν, τὴν μαινομέ-

νην θάλασσαν. Ὁ πλοίαρχος ἀπὸ τῆς γεφύρας παρηκολούθει μὲ ἀνήσυχον καὶ περιλύπον βλέμμα τὸ πλοῖόν του, τὸ ὁποῖον ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἐβυθίζετο ἐκ τοῦ βάρους τοῦ εἰσερχομένου ὕδατος. Ὅτε δ' εἶδεν ὅτι πᾶσα ἐλπίς σωτηρίας ἐξέλειπεν, ἐφώναξε πρὸς τοὺς ναύτας:

— Ρίξτε τὴν μεγάλην λέμβον εἰς τὴν θάλασσαν καὶ προσπαθήσατε νὰ σώσετε ὅσους ἐπιβάτας δυνηθῇτε.

Οἱ ναῦται ἔκοψαν τὰ χονδρὰ σχοινία, τὰ ὁποῖα συνεκράτουν ἐπὶ τῆς ἐπωτίδος τὴν μεγάλην τοῦ πλοίου λέμβον, καὶ ἡ λέμβος διὰ τινος ὠθήσεως τῶν ναυτῶν εὐρέθη εἰς τὴν θάλασσαν. Τέσσαρες ἐξ αὐτῶν ἔλαβον εἰς χεῖρας τὰς κώπας τῆς λέμβου, ὁ δὲ πέμπτος τὸν οἶακα αὐτῆς καὶ ἐκάλουν τοὺς ἐπιβάτας νὰ πηδήσωσιν εἰς αὐτήν. Εἰκοσιεννέα τῶν ἐπιβατῶν μὲ κίνδυνον νὰ πνιγῶσι, πρὶν εἰσέλθωσιν εἰς τὴν σωτήριον λέμβον κατέβησαν εἰς αὐτήν.

Ὁ πλοίαρχος, ἀπὸ τῆς γεφύρας τοῦ πλοίου, παρηκολούθει τὴν εἰς τὴν λέμβον ἐπιβίβασιν τῶν ἐπιβατῶν, οἱ δὲ ναῦται ἀπὸ τῆς λέμβου ἐκάλουν αὐτὸν νὰ καταβῇ καὶ αὐτὸς εἰς αὐτήν, ἵνα σωθῇ.

— Καταβῆτε νὰ φύγωμεν, ἐφώναζον οἱ ναῦται.

— Θὰ πεθάνω εἰς τὴν θέσιν μου. Καθῆκόν μου δὲν εἶναι τὸ πῶς νὰ σωθῶ, ἀλλὰ τὸ πῶς νὰ σωθῶσιν ὅσον τὸ δυνατόν περισσότεροι ἐπιβάται, ἀπῆντα ὁ πλοίαρχος.

— Καταβῆτε! Θὰ συναντήσωμεν κανὲν πλοῖον θὰ σωθῶμεν. Καταβῆτε.

— Θὰ μείνω, ἀπῆντα ψυχρῶς ὁ πλοίαρχος.

— Ὑπάρχει μία θέσις ἀκόμη εἰς τὴν λέμβον, ἐφώναξαν τότε οἱ ναῦται πρὸς τοὺς ἐπιβάτας. Ρίψατε μίαν γυναῖκα.

Μία ἐπιβάτις, βοηθουμένη ὑπὸ τοῦ πλοιάρχου, ἦλθε τότε εἰς τὰ χεῖλη τῆς πλευρᾶς τοῦ πλοίου. Ἄλλ' ὅταν εἶδε τὴν ἀπόστασιν, ἣτις ἐχώριζε τὸ πλοῖον ἀπὸ τῆς λέμβου, ἐφοβήθη καὶ κατέπεσε λιπόθυμος ἐπὶ τοῦ καταστρώματος, ὅπως λιπόθυμοι ἦσαν καὶ ἄλλαι ἐπιβάτιδες.

— Ἐνα παιδί, ἐφώναξαν τότε οἱ ναῦται.

Ὅταν ἤκουσαν τὴν φωνὴν αὐτὴν τὰ δύο παιδιά, τὰ ὅποια, ὡς ἀπολιθωμένα παρηκολούθουν ἀπὸ τῶν πλευρῶν τοῦ πλοίου τὴν κηδείαν των, ἐτινάχθησαν διὰ μιᾶς ἀπὸ τὸ ἔνστικτον τῆς ζωῆς καὶ ἔτρεξαν πρὸς τὸ μέρος τῆς φωνῆς, φωνάζοντα :

— Ἐμέ, ἐφώναξε τὸ ἓν.

— Ὅχι, ἐμέ, ἐφώναξε τὸ ἄλλο καὶ προσεπάθουν ποῖον ἐκ τῶν δύο νὰ πλησιάσῃ περισσότερον πρὸς τὴν φωνήν, ποῖον νὰ εἰσακουσθῇ καλύτερον ὑπὸ τῶν ναυτῶν.

— Τὸ μικρότερον ἐφώναξαν οἱ ναῦται, ὅταν εἶδον συνωθούμενά τὰ δύο παιδιά. Ἡ λέμβος ἔχει τόσον φορτίον, ὥστε ἂν εἰσαχθῇ περισσότερον ἀπὸ ὅσον πρέπει εἰς αὐτὴν βάρος θὰ πνιγῶμεν πάντες.

Ἡ Ἰωάννα ὅταν ἤκουσε τὰς τελευταίας λέξεις τῶν ναυτῶν ἔχασε τὸ χρῶμα τοῦ προσώπου της, ἐκιτρίνισε. Αἱ χεῖρές της ἐκρεμάσθησαν πρὸς τὰ κάτω, ἐστάθη ἀκίνητος καὶ μὲ βλέμμα θολωμένον παρητῆρει τὸν μικρότερόν της Μάριον.

Ἐστρεψεν εἰς μίαν στιγμὴν καὶ ὁ Μάριος τὸ βλέμμα πρὸς τὴν Ἰωάνναν, εἶδε τὴν ἀξιολύπητον στάσιν της, εἶδε συγχρόνως καὶ τὰς ἐπὶ τοῦ στήθους της κηλίδας τοῦ αἵματός του καὶ ἐνεθυμήθη τὴν πρὸ ὀλίγων ὥρῶν περιποίησιν πρὸς αὐτὸν τῆς Ἰωάννας. Τὸ πρόσωπόν του ἔλαμπεν ἀμέσως ἐκ ζωηρότητος καὶ ἔλαβε τὴν ἀποφασίν του.

—Ὁ μικρότερος, ἐφώναξαν διὰ τελευταίαν φορὰν οἱ ναῦται. Θὰ ἀπομακρυνθῶμεν τοῦ πλοίου καὶ κατόπιν θὰ εἶναι πλέον ἀργά.

Ἀμέσως ὁ Μάριος ἔλαβε τὴν Ἰωάνναν εἰς τὰς χειρὰς τοῦ καὶ δι' ἀνδρικῆς δυνάμεως, τὴν ὁποίαν τῷ ἔδιδε ἡ φοβερὰ ἐκείνη στιγμή, ἐπέταξεν αὐτὴν εἰς τὴν θάλασσαν λέγων :

—Αὐτὴ εἶναι περισσότερον ἐλαφρὰ ἀπὸ ἐμέ.

Ἡ Ἰωάννα ἐξέβαλε φωνὴν τρόμου καὶ εἰς ὀλίγα δευτερόλεπτα εὐρέθη εἰς τὰ ἀφρισμένα κύματα. Οἱ ναῦται, ἑτοιμοί, ἤρπασαν αὐτήν, ἄλλος ἐκ τῶν χειρῶν καὶ ἄλλος ἐκ τῆς κεφαλῆς καὶ τὴν ἀνέσυραν ἐπὶ τῆς λέμβου.

Ὁ Μάριος ὄρθιος ἐπὶ τοῦ καταστρώματος, μὲ βλέμμα πλήρες εὐχαριστήσεως, μὲ τὴν κεφαλὴν ὑψηλά, τὴν κόμην ἀνεμιζομένην ὑπὸ τοῦ ἀέρος, ἀκίνητος, ἤρεμος, παρηκολούθει τὴν σωτηρίαν τῆς Ἰωάννας.

Οἱ ναῦται, παραλαβόντες μεθ' ἑαυτῶν τὴν Ἰωάνναν ἔσπευσαν ν' ἀπομακρυνθῶσιν, ὅσον ἡδύναντο ταχύτερον τοῦ βυθιζομένου πλοίου, ἵνα μὴ παρασυρθῇ ἡ λέμβος ὑπὸ τῆς δίνης τῶν ὑδάτων, κατὰ τὴν ὥραν τῆς καταβυθίσεως τοῦ πλοίου.

Ἡ Ἰωάννα, ἣτις μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης εἶχεν ἀπολέσει τὰς αἰσθήσεις, ὅταν εἶδεν ἑαυτὴν μόνην, ἄνευ τοῦ Μαρίου, ἐντὸς τῆς λέμβου, ἔστρεψε τὸ βλέμμα της πρὸς τὸ πλοῖον, πρὸς συνάντησιν τοῦ Μαρίου. Ὅτε δὲ διέκρινεν αὐτὸν ὄρθιον ἐπὶ τοῦ καταστρώματος.

— Γειά σου Μάριε, τοῦ ἐφώνηξε μὲ πλήρεις δακρύων ὀφθαλμούς, μὲ τὰ χέρια ἠπλωμένα πρὸς αὐτόν. Γειά σου, Μάριε.

Ἡ λέμβος ἀπεμακρύνθη φερομένη ἐπὶ τῆς ράχεως τῶν ἀφρισμένων κυμάτων, κάτωθεν καταμέλανος οὐρανοῦ. Νεκρικὴ σιγὴ ἐπεκράτει ἐντὸς τῆς λέμβου, τὴν

ὁποῖαν διέκοπτον μόνον τὰ δυνατὰ καὶ ρυθμικὰ κτυπήματα τῆς θαλάσσης ὑπὸ τῆς κώπης τῶν ναυτῶν. Νεκρική σιγὴ ἐπίσης ἐβασίλευε καὶ ἐπὶ τοῦ πλοίου. Τὰ ὕδατα τῆς θαλάσσης ἐντὸς τοῦ πλοίου ἐκάλυπτον ἤδη τὸ κατὰστρωμα αὐτοῦ. Ἡ Ἰωάννα ἐκ τῆς λέμβου ἔρριψε τελευταῖον βλέμμα ἐπὶ τοῦ βυθιζομένου πλοίου, ἵνα συναντήσῃ τὸν συνταξιδιώτην τῆς Μάριον. Καὶ ὄντως διέκρινεν αὐτὸν γονατιστὸν ἐπὶ τοῦ καταστρώματος μετὰς χειρὰς ἐσταυρωμένας πρὸ τοῦ στήθους του, ἀτενίζοντα τὸν οὐρανόν.

Δάκρυα ἐπλήρωσαν τοὺς ὀφθαλμούς της καὶ ἐσκέπασε τὸ πρόσωπον διὰ τῶν χειρῶν της, ὅτε δὲ μετὰ τινα δευτερόλεπτα ἀπεκάλυψε καὶ πάλιν τοὺς ὀφθαλμούς καὶ ἔστρεψεν αὐτοὺς πρὸς τὴν ὑγρὰν ἐπιφάνειαν, τὸ πλοῖον δὲν ἐφαίνετο πλέον.

Ὁ Μάριος προσευχόμενος ἐβυθίσθη εἰς τὸν ὑγρὸν τάφον του καὶ ἡ Ἰωάννα κλαίουσα παρηκολούθησε τὴν κηδεῖαν αὐτοῦ.

Διασκευή

30. Τὸ ναυτόπουλο.

Μαύρη νυχτιά κι' ανάστερη, τὰ κύματα μουνγκρίζουν
βροντᾷ κι' ἀστράφτει, κεραινοὶ τὰ κύματα ξεσχίζουν
σὰ φίδια λαμπερά.

Βόηθα Χριστέ! Τριξοβολᾷ, θ' ἀνοίξη τὸ καράβι
βοριᾶς κακός, ἀλύπητος, μνήματα χίλια σκάβει
στὰ μαῦρα τὰ νερά.

Βουλιάζουμε . . . τὰ ξάρτια μας χωρὶς πανιά σπασμένα
ἀχόρταγα τὰ κύματα τ' ἀρπάζουν ἕνα ἕνα
κι' ἀπάνω μας πηδοῦν.

Τοῦ κάκου οἱ ναῦτες ἄφωνοι, ὠχροί, χωρὶς ἐλπίδα
ἀκούραστα παλεύουνε . . . τὴν ὁμορφη πατρίδα
ποτέ τους δὲ θὰ ἰδοῦν.

Νά! τὰ νερὰ πλημμύρισαν καὶ δυναμώνει ἡ μπόρα
ἡ πρῶμνη μας γονάτισε, βογγᾷ κι' ὦρα τὴν ὦρα
ἡ πλώρη μας βουλᾷ,

Βουλιάζουμε ! ἀπ' ὅλους μας οὔτε ἓνας θὰ γλυτώσῃ,
ὅλους ἡ μαύρη θάλασσα, γιὰ νὰ μᾶς σαβανώσῃ.
βουνὰ μ' ἀφρονὺς κυλᾷ.

Ἐγώ, μικρὸ ναυτόπουλο, γεννήθηκα στὸ κῦμα,
στὴ θάλασσα μεγάλωσα κι' ἂν εὔρω τώρα μνηῖμα
στὸ μαῦρο τῆς βυθό.*

Σὰν τὸ μωρὸ στὴ κούνια του, στὰ πράσινα χορτάρια,
στὰ φύκια, στὰ κοράλλια τῆς καὶ στὰ μαργαριτάρια
γλυκὰ θὰ κοιμηθῶ.

Δὲ μὲ τρομάζει ὁ θάνατος, στὸν ὕπνο τὸ βαθύ μου
θὰ ψάλλουνε τὰ κύματα νανούρισμα στ' αὐτί μου
ὁλόγλυκο σκοπό.

Καὶ θᾶρχονται σὰν ὄνειρο μαζί μου νὰ μιλήσουν
νὰ μὲ φιλήσουν τρυφερά, νὰ μὲ παρηγορήσουν
ἐκεῖνοι π' ἀγαπῶ.

Ὅμως Χριστέ μου, μὰ καρδιά μονάχα συλλογιοῦμαι,
ἐκείνη πὺν μὲ γέννησε, τὴ μάinna μου λυποῦμαι
καὶ κλαίω τὴ φτωχή.

Ὅλους τοὺς πῆρε ἡ θάλασσα, μονάχα ἐγὼ τῆς μένω,
κι' ἂν μάθη πὺς ἐχάθηκα στὸ κῦμα τ' ἀγριεμένο
τῆς φεύγει κι' ἡ ψυχή.

Νά! μᾶς σκεπάζει ἡ θάλασσα... τὸ θέλημά σου ἄς γίνη,
Γονατιστὸ στὴν ὕστερη στιγμή τὴ χροσωμένη
εἰκόνα σου φιλῶ.

Σβῶνει ἡ φωνή μου... μ' ἄρπαξε τὸ κῦμα τ' ἀγριεμένο!
Χριστέ μου! τὴ μαννούλα μου, τὴν ὥρα πὺν πεθαίνω
γ' αὐτὴν παρακαλῶ.

· Ν. Δαμιανὸς

31. Ὁ ἄσωτος Δημήτριος.

Μίαν πρωΐαν, εὕρισκόμενος εἰς τὴν αἴθουσαν τῆς παραδόσεως, ἔτοιμος νὰ ἀρχίσω τὸ μάθημά μου, ἤκουσα αἴφνης κτύπους εἰς τὴν θύραν τῆς αἰθούσης καὶ συγχρόνως φωνὴν λέγουσαν :

— Ἐπιτρέπεται ;

Ἐσπευσα ἀμέσως πρὸς τὴν θύραν καὶ ἤνοιξα αὐτήν. Βλέπω τότε νὰ εἰσέρχεται εἰς τὴν αἴθουσαν γέρον, ρακένδυτος, μὲ τὴν κεφαλὴν ἐστραμμένην πρὸς τὰ κάτω, ὅστις, ἀφοῦ μὲ ἐπλησίασε κλαίων μοι εἶπε τὰ ἑξῆς :

— Δὲν μὲ ἐνθυμεῖσαι, διδάσκαλε ; Ἐλησμόνησας τὸν νεαρὸν ἄλλοτε Δημητρίον, ὅστις πρὸ 25 ἐτῶν εἰργάζετο εἰς τὸ ἀρτοποιεῖον τοῦ χωρίου σας ; Δὲν ἐνθυμεῖσαι, ὅτε ἀκόμη ἦσο παιδίον, ὅτι ἤρχεσο ἐκάστην πρωΐαν εἰς τὸ ἀρτοποιεῖον πρὸς ἀγορὰν ἄρτου ;

Μετὰ δυσκολίας ἔφερον εἰς τὴν μνήμην μου, τὴν καθημερινήν μου τότε μετάβασιν εἰς τὸ ἀρτοποιεῖον καὶ ἀπήντησα:

— Ναί, σὲ ἐνθυμοῦμαι.

Καὶ πρὸς στιγμὴν ἐσκέφθην νὰ προσθέσω:

— Ἐνθυμοῦμαι κάλλιστα, ὅτι σὺ ἦσο ὁ Δημητρός, ὅστις καθ' ἡμέραν, ὅτε ἐτελείωνες τὴν ἐργασίαν σου εἰς τὸ ἀρτοποιεῖον, ἔτρεχες ἀμέσως κρατῶν εἰς τὸ στόμα σου τὸ σιγάρον σου, εἰς τὸ πλησιέστερον οἰνοπωλεῖον καὶ διαρκῶς ἔπινες οἶνον ἢ ἄλλα οἰνοπνευματώδη βλαπτικὰ ποτά. Ὀλην δὲ τὴν ἡμέραν διήρχεσο χαρτοπαίζων.

Ἄλλὰ ἐσιώπησα, ἵνα μὴ ἐκθέσω τὸν δυστυχῆ γέροντα εἰς τοὺς μαθητάς μου καὶ τὸν ἠρώτησα:

— Πῶς ὅμως ἔφθασες, ἀγαπητέ, εἰς αὐτὴν τὴν ἀθλίαν κατάστασιν; Μήπως ἡσθένησας;

— Ὅχι, ἀπεκρίθη μὲ συστολὴν ὁ δυστυχὴς γέρον. Ἀποτεινόμενος δὲ πρὸς σᾶς, κύριε διδάσκαλε, καὶ ἐξομολογούμενος τὰ ἁμαρτήματά μου, ζητῶ ἀπὸ σᾶς συγχώρησιν, δι' ὅσα λάθη διέπραξα εἰς τὴν ζωὴν μου. Ἄν περιῆλθον εἰς τὴν ἀθλίαν καὶ ἐλεεινὴν αὐτὴν κατάστασιν καὶ οὕτω ρακένδυτος παρουσιάζομαι ἐνώπιόν σας, τὸ λάθος εἶναι ἰδικόν μου. Ἄν σήμερον πάσχω, δικαίως τιμωροῦμαι διὰ τὰ λάθη, τὰ ὅποια διέπραξα κατὰ τὴν νεανικὴν μου ἡλικίαν. Ὅτε ἦμην νέος καὶ ἀρκετὰ ἐκέρδιζον ἐκ τῆς ἐργασίας μου, ἠδυνάμην νὰ οἰκονομῶ ἐν μέρος τῶν χρημάτων, τὰ ὅποια καθ' ἡμέραν ἐκέρδιζον. Δυστυχῶς δὲν τὸ ἔπραξα, καὶ σήμερον δικαίως πάσχω, κρυώνω, πεινῶ καὶ περιῆλθον εἰς τὴν ἐσχάτην ἔνδειαν, μὴ ἔχων οὔτε ἐν λεπτὸν εἰς τὰ θυλάκιά μου.

Ταῦτα μὲ τρέμουνσαν καὶ διαρκῶς διακοπτομένην ἐκ λυγμῶν φωνήν, μᾶς εἶπεν ὁ δυστυχὴς ρακένδυτος γέρον καὶ δύο σταγόνες δακρῶν ἐβρεξαν τὰς παρειάς του.

Λίαν τραγική σκηνή, ἥτις συνεκίνησε πολύ, ὄχι μόνον ἐμέ, ἀλλὰ καὶ τοὺς μαθητάς μου.

Τὴν στιγμήν ἐκείνην δὲν ἔβλεπον ἐνώπιόν μου τὸν ἄλλοτε μέθυσον καὶ χαρτοπαίκτην Δημήτριον, ἀλλ' ἓνα δυστυχή γέροντα, ὅστις, ὅτε ἤμην μικρός, τόσον με ἠγάπα.

— Λάβε αὐτὸ τὸ δεκάδραχμον, ἀγαπητὲ γέρον, εἶπον εἰς αὐτὸν καὶ πῆγαινε νὰ καταπραῦνης τὴν πεινάν σου, διὰ τινος θερμοῦ φαγητοῦ.

Συγχρόνως μερικοὶ ἐκ τῶν μαθητῶν μου καὶ ὅσοι εἶχον μαζί των ὀλίγα δεκάλεπτα, ἵνα δι' αὐτῶν κατὰ τὰ διαλείμματα ἀγοράσωσί τι πρὸς τροφήν, ἔσπευσαν νὰ συνδράμωσι διὰ τῶν ὀλίγων χρημάτων των τὴν ἀθλιότητα τοῦ δυστυχοῦς γέροντος. Ὁ δυστυχὴς γέρον συνεκινήθη καὶ εἶπε:

— Εὐχαριστῶ, εὐχαριστῶ, διδάσκαλε, ὄχι μόνον σᾶς, ἀλλὰ καὶ τοὺς μικροὺς σας μαθητάς, οἵτινες ἐπροτίμησαν νὰ στερηθῶσιν αὐτοὶ ἐνὸς γλυκοῦ, ἵνα συνδράμωσιν ἓνα δυστυχή πεινῶντα γέροντα. Ὁ Θεὸς εἴθε νὰ εὐλογῇ πάντοτε, τόσον ὑμᾶς, καλὲ μου διδάσκαλε, ὅσον καὶ τοὺς καλοὺς μαθητάς σας.

Ταῦτα εἶπεν ὁ γέρον δακρύων ἐξ εὐγνωμόσύνης καὶ ἀφοῦ μᾶς ἀπεχαιρέτησε διὰ κλίσεως τῆς κεφαλῆς ἔφυγεν.

Μετὰ τὴν ἀποχώρησιν τοῦ γέροντος καὶ ἀφοῦ ἐκλείσθη ἡ θύρα, ἐσκέφθην, ὅτι ἀντὶ παντὸς ἄλλου μαθήματος, λαμβάνων ἀφορμὴν ἐκ τῆς πρὸ ὀλίγου ἐπισκέψεως τοῦ γέροντος, προτιμότερον θὰ ἦτο νὰ ἐξηγήσω εἰς τοὺς μαθητάς μου τὰ κακὰ ἀποτελέσματα, τὰ ὁποῖα

φέρει τὸ κάπνισμα, τὰ ποτά, ἡ ἐξ αὐτῶν μέθη καὶ ἡ χαρτοπαξία.

— Εἶδατε ἀγαπητοί μου μαθηταί, εἶπον εἰς αὐτούς, εἰς ποῖον βαθμὸν ἀθλιότητος ἔφθασεν ὁ δυστυχὴς πρὸ ὀλίγου ἐπισκέπτης μας καὶ ἠκούσατε τὴν αἰτίαν τῆς δυστυχίας του; Καὶ ὁμως ὅτε ἦτο νέος ἐργάζετο καὶ ἀρκετὰ ἐκ τῆς ἐργασίας του ἐκέρδιζε χρήματα. "Αν τότε, ὅτε ἦτο νέος καὶ ἠδύνατο νὰ ἐργάζεται, ἐξώδευε τόσα ὅσα ἦσαν εἰς αὐτὸν ἀρκετὰ ἵνα ζήσει, τὰ δὲ περισσεύοντα χρήματα κατέθετεν εἰς τινὰ Τράπεζαν, σήμερον ἐκ τῆς οἰκονομίας του αὐτῆς θὰ εἶχε σχηματίσει ἓν σεβαστὸν κεφάλαιον. Μὲ τὸ κεφάλαιον αὐτὸ θὰ ἠδύνατο νὰ ζήσει καὶ δὲν θὰ περιήρχετο εἰς τὴν ἀθλιότητα, τὴν ὁποίαν πρὸ ὀλίγου συνήντησαν τὰ βλέμματά σας. Ἀλλὰ δυστυχῶς δι' αὐτόν, ὅσα τότε ἐκέρδιζε τὰ ἐξώδευε ζῶν ἀσώτως. "Αν ποτὲ δέ τις παρεκίνει αὐτὸν νὰ σκεφθῇ διὰ τὸ μέλλον του, διὰ τὸν μετέπειτα ἐκείνον χρόνον, κατὰ τὸν ὁποῖον δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ ἐργάζεται, τῷ ἀπήντα:

— "Εως ὅτου γηράσω ἔχω ἀκόμη καιρὸν. Σήμερον καὶ ἐφ' ὅσον εἶμαι νέος, θὰ διασκεδάζω ὅσον δύναμαι περισσότερον καὶ καλύτερον καὶ ὕστερον, ὅταν δὲν θὰ δύναμαι νὰ ἐργάζωμαι; .. "Ε!.. θὰ εὐρεθῇ καὶ δι' ἐμὲ ἓν ἄσυλον νὰ μὲ δεχθῇ.

Εἶδατε ὁμως, ὅτι ἄσυλον δι' αὐτὸν δὲν εὐρέθη καὶ σήμερον περιπλανᾶται ἐδῶ καὶ ἐκεῖ ρακένδυτος καὶ πειναλέος, προκαλῶν τὸν οἶκτον εἰς τοὺς γνωρίζοντας αὐτόν. "Αν ὑποθέσωμεν, ἀγαπητοί μου, ὅτι, ὁ τότε νέος Δημήτριος, ἔθετε κατὰ μέρος μίαν μόνην καθ' ἡμέραν δραχμὴν, μετὰ 40 ἐτῶν ἐργασίαν θὰ εἶχεν ἓν κεφάλαιον ἐξ εἴκοσι χιλιάδων δραχμῶν. "Αν δ' εἰς αὐτὰς προσθέσωμεν καὶ τὰς ὅσας ἐξώδευε δραχμὰς εἰς

καπνόν, ποτὰ καὶ ἄλλας ἀσκόπους διασκεδάσεις καί, ἂν ὅλας αὐτὰς τὰς οἰκονομίας του τὰς κατέθετεν εἰς ἓν ἐκ τῶν Ταμιευτηρίων τοῦ Κράτους σήμερον θὰ εἶχε περιουσίαν ἄνω τῶν 100 χιλιάδων δραχμῶν, διὰ τῶν ὁποίων θὰ ἠδύνατο νὰ ζῇ άνέτως. Δι' ὄνομα τοῦ Θεοῦ, ἀγαπητοί μου, προσέχετε, πολὺ ἀπὸ σήμερον ὅτε εἰσθε ἀκόμη μικροί.

Συνηθίσατε ἀπὸ τώρα νὰ εἰσθε ἐργατικοί, ἀλλὰ καὶ οἰκονόμοι. Ἀποφεύγετε πάντοτε εἰς τὴν ζωὴν σας τὰς ἀσκόπους καὶ ὀλονυκτίους διασκεδάσεις, ἀποφεύγετε τὴν χρῆσιν τῶν οἰνοπνευματωδῶν ποτῶν, ἀποφεύγετε τὴν χαρτοπαιξίαν, τὸ κάπνισμα. Τὰς δὲ ἐξ αὐτῶν οἰκονομίας σας ἀποταμιεύετε πάντοτε εἰς μίαν Τράπεζαν, εἰς ἓν Ταμιευτήριον, ἵνα ἔχητε πάντοτε χρήματα ἐν ὧρα ἀνάγκης ἐν καιρῷ ἀνεργίας, κατὰ τὸ γῆράς σας.

Α. Κοντομάρης

32. Ὁ ὑποδηματοκαθαριστής.

Ἡμέραν τινά—ὀλίγα ἔτη πρὸ τῆς ἐκρήξεως τοῦ Ρωσσοτουρκικοῦ κατὰ τὰ 1878 πολέμου—ἔμπορός τις ἐκάθητο πρὸ τῆς θύρας τοῦ καταστήματός του, εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἀναμένων ἀγοραστὰς τῶν εἰς τὸ κατάστημά του ἔμπορευμάτων.

Αἴφνης πλησιάζει τοῦτον παιδίον τι, ἡλικίας δέκα δώδεκα περίπου ἐτῶν, ἀνυπόδητον καὶ κακοενδεδυμένον, τέκνον, ὡς ἐφαίνετο ἐκ τῆς ἐξωτερικῆς του ἐνδυμασίας καὶ τῶν τρόπων του, ἐπαρχιακῆς τινος οἰκογενείας, καὶ τῷ εἶπε :

— Κύριε, δότε μοι, σὰς παρακαλῶ, δέκα παράδες.

— Δὲν ἐντρέπεσαι, ἀπήντησε πρὸς αὐτὸ ὁ ἔμπορος, νεαρώτατος ἀκόμη νὰ ζητῆς ἐλεημοσύνην; Φύγε ἀπ' ἐδῶ καὶ φρόντισε καλύτερον νὰ εὔρης ἐργασίαν καὶ ὄχι νὰ ἐνοχλῇς τοὺς ἄλλους ζητῶν τὸν ὀβολὸν των.

— Ἀπὸ ποῖον νὰ ζητήσω, κύριε ἐργασίαν; ἀπεκρίθη ὁ νέος. Εἶμαι ξένος. Πρώτην φορὰν ἔρχομαι εἰς τὴν πόλιν σας καὶ οὐδένα γνωρίζω. Ἄλλως τε τὰ χρήματα τὰ ὅποια σᾶς ἐζήτησα, τὰ ἐζήτησα, ἵνα δι' αὐτῶν ἀρχίσω νὰ ἐργάζωμαι καὶ ὅχι δι' ἐλεημοσύνην.

— Καὶ ποίαν ἐργασίαν δύνασαι νὰ ἀρχίσῃς διὰ τῶν ὀλίγων χρημάτων; ἠρώτησε τὸν νέον ὁ ἔμπορος γελῶν.

— Ἰδού, θὰ φυλάξω αὐτά, θὰ ζητήσω καὶ ἀπὸ ἄλλους καὶ θὰ προσπαθῇσω νὰ σχηματίσω ἓν μικρὸν κεφάλαιον, ἀρκετὸν ὅμως διὰ τὴν ἐργασίαν, τὴν ὁποίαν σκέπτομαι ν' ἀρχίσω.

— Καλῶς. Ἀλλὰ ποίαν ἐργασίαν, σὲ ἠρώτησα θ' ἀρχίσῃς;

— Θὰ γίνω ὑποδηματοκαθαριστής, ἀπήντησεν ὁ νέος.

— Καλῶς, εἶπεν ὁ ἔμπορος. Ἀλλ' ἕως ὅτου σχηματίσῃς τὸ ἀπαιτούμενον διὰ τὴν ἐργασίαν σου αὐτὴν κεφάλαιον, τί θὰ τρώγῃς;

— Ἐχω ἀπόφασιν νὰ μείνω καθ' ὅλον αὐτὸ τὸ διάστημα νηστικός!

Ὁ ἔμπορος μετ' ἰδιαιτέρας προσοχῆς παρηκολούθει ἐκάστην λέξιν, ἐκάστην κίνησιν τοῦ νέου αὐτοῦ. Οἱ λόγοι του ἐξερχόμενοι τοῦ στόματός του ἐδείκνυν τὴν εὐλικρίνειαν καὶ τὴν ἀποφασιστικότητά τοῦ νέου. Τὸ παρουσιαστικόν του ἦτο σεμνὸν καὶ ἐδείκνυε τὴν ὑπομονὴν καὶ ἐπιμονὴν αὐτοῦ. Ἐσκέφθη ὀλίγον καὶ εἶπε πρὸς τὸν νεαρόν:

— Καὶ πόσα χρήματα χρειάζεσαι ἓν ὄλφ πρὸς ἀγορὰν τῶν διὰ τὴν ἐργασίαν σου αὐτὴν ἀπαιτουμένων μέσων;

— Ἠρώτησα καὶ μοὶ εἶπον ὅτι εἶναι ἀρκετὰ τρία φράγκα γαλλικά, ἀπήντησεν ὁ νέος.

— Πήγαινε, κλείσε συμφωνίαν δι' ὅ,τι σοὶ χρειάζεται, εἶπεν ὁ ἔμπορος, φέρε τὸν λογαριασμὸν καὶ ἐγὼ θὰ πληρώσω αὐτόν.

* * *

Ὁ νέος πλήρης χαρᾶς, ἔτρεξε καὶ μετ' ὀλίγον ἐπέστρεψεν εἰς τὸ κατάστημα τοῦ ἐμπορίου, συνοδευόμενος ὑπὸ τινος ἐμπορίου Ἑβραίου, ἀπὸ τὸν ὁποῖον εἶχεν ἀγοράσει ὅλα τὰ διὰ τὴν ἐργασίαν τοῦ ὑποδηματοκαθαριστοῦ ἀπαιτούμενα ἐργαλεῖα. Ὁ ἔμπορος ἐπλήρωσεν εἰς τὸν Ἑβραῖον τὴν ἀξίαν τῶν ἀγορασθέντων καὶ ὁ νέος, κρατῶν εἰς χεῖράς του τὰ ἀγορασθέντα, ἀφοῦ ηὐχαρίστησε τὸν ἔμπορον, διὰ τὴν τόσῃν ἀγαθότητά του, ἤρχισεν ἀμέσως τὴν ἐργασίαν του, καθαρίσας τὰ ὑποδήματα τοῦ εὐεργέτου τοῦ ἐμπορίου.

Δὲν ἠθέλησε νὰ δεχθῇ πληρωμὴν, ἀλλ' ὁ ἔμπορος τῷ ἔδωκεν ἓν δεκάλεπτον καὶ εἶπεν εἰς αὐτόν:

— Λάβε τὰ πρῶτα χρήματα τὰ ὁποῖα κερδίζεις ἐκ τῆς ἐργασίας σου. Φύλαξον αὐτὰ καλὰ καὶ ἡ φύλαξις των θὰ εἶναι πρὸς σωτηρίαν σου. >

Ὁ νέος ὑποδηματοκαθαριστὴς ἐδέχθη τὸ δεκάλεπτον τοῦ εὐεργέτου του, συμφωνήσας μετ' αὐτοῦ, νὰ διέρχεται καθ' ἡμέραν, πρὸς καθαρισμὸν τῶν ὑποδημάτων τοῦ ἐμπορίου, μέχρις ἐξοφλήσεως τοῦ χρέους του. Καὶ πράγματι καθ' ἡμέραν διήρχετο λίαν πρωτὶ ἐκ τοῦ καταστήματος τοῦ ἐμπορίου, ἵνα καθαρίσῃ τὰ ὑποδήματά του πρὸς πίστῳσιν τοῦ χρέους του.

Ἀλλ' ὁ ἔμπορος, βλέπων τὴν προθυμίαν καὶ ἐργατικότητα τοῦ νέου, ἔδιδε πάντοτε εἰς αὐτόν τὸ δεκάλεπτον τοῦ καθαρίσματος.

— Φρόντισε, ἔλεγε πάντοτε εἰς αὐτόν, νὰ αὐξήσῃς

τὸ κεφάλαιόν σου καὶ ὅταν γίνῃς πλούσιος, τότε ἐξοφλεῖς τὸ πρὸς ἐμὲ χρέος σου.

Ἐπὶ τρεῖς τέσσαρας μῆνας ὁ νεαρὸς ὑποδηματοκαθαριστὴς διήρχετο πάντοτε κατὰ τὴν ἰδίαν ὥραν ἐκ τοῦ καταστήματος τοῦ ἐμποροῦ καὶ ἐκαθάριζε τὰ ὑποδήματα αὐτοῦ. Ὑστερον ἐχάθη καὶ οὐδεὶς ἐγνώριζε τί ἀπέγινε καὶ ποῦ μετέβη.

* * *

Παρήλθον ὀκτὼ καὶ πλέον ἔτη ἀφ' οὗτου ἐχάθη ἐκ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὁ νεαρὸς ὑποδηματοκαθαριστής. Ὁ Ρωσσοτουρκικὸς πόλεμος εἶχε τελειώσει. Οἱ Ρῶσσοι ἐνίκησαν τοὺς Τούρκους, κατέλαβον τὴν Ἀδριανούπολιν καί, μέχρι τῆς υπογραφῆς τῆς εἰρήνης, ἔμειναν ἐστρατοπεδευμένοι ἔξωθι τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

Ἡμέραν τινὰ ὁ ἔμπορος καὶ πάλιν ἐκάθητο πρὸ τῆς θύρας τοῦ καταστήματός του, ὅποτε ἐδέχθη τὴν ἐπισκεψιν ἐνὸς ἀρκετὰ καλοενδεδυμένου νέου, μέχρις 20 ἐτῶν, εὐγενεστάτου δὲ κατὰ τοὺς τρόπους. Ὁ νέος, μόλις διέκρινε τὸν ἔμπορον, ἔτρεξε νὰ ἀρπάσῃ τὰς χεῖρας τοῦ ἐμποροῦ καὶ νὰ ἀσπασθῇ αὐτάς.

Ὁ ἔμπορος, μὴ γνωρίζων τὸν ἐπισκέπτην, ἐφοβήθη καὶ ἔσπευσε νὰ ἀπομακρυνθῇ εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ καταστήματός του. Ἀλλὰ καὶ ὁ ἐπισκέπτης ἐπροχώρησε μέχρις ἐκεῖ καὶ ἐπέμενε ν' ἀσπασθῇ τὰς χεῖρας τοῦ ἐμποροῦ.

Βλέπων ὁ ἔμπορος τὴν ἐπιμονὴν τοῦ νέου, ἠρώτησεν αὐτόν, διὰ ποίαν αἰτίαν ἐπιμένει οὗτος ν' ἀσπασθῇ τὰς χεῖρας του, ἀφοῦ οὐδὲ κἄν ἐγνώριζεν αὐτόν.

— Ποῖος δεσμὸς σὲ συνδέει μετ' ἐμοῦ καὶ ἐπιμένεις ν' ἀσπασθῇς τὰς χεῖράς μου, ἀφοῦ ἐγὼ οὐδὲ κἄν σὲ γνωρίζω;

— Εἶσθε ὁ εὐεργέτης μου, ἀπήντησεν ὁ νέος. Ἄ δὲν μὲ εὐηργετεῖτε τότε, ὅτε εἶχον ἀπόλυτον ἀνάγκην εὐεργεσίας, ποῖος γνωρίζει, ἂν σήμερον θὰ εὐρισκόμην εἰς τὴν ζωὴν καὶ εἰς τὴν εὐχάριστον οἰκονομικὴν κατάστασιν εἰς τὴν ὁποίαν εὐρίσκομαι. Ὅ,τι εἶμαι σήμερον τὸ ὀφείλω εἰς σᾶς καὶ μόνον εἰς σᾶς. Διὰ τοῦτο ἦλθον σήμερον ἐδῶ ἵνα ἐκφράσω τὴν εὐγνωμοσύνην μου πρὸς σᾶς, τὸν εὐεργέτην μου.

— Ἐγὼ εὐεργέτης σας; ἀπεκρίθη ὁ ἔμπορος.

— Ναὶ σεῖς, εἶπεν ὁ νέος.

Ὁ ἔμπορος παρετήρησε μὲ προσοχὴν πάλιν τὸν νέον, ἀλλὰ καὶ πάλιν δὲν ἠδυνήθη ν' ἀναγνωρίσῃ τὸν πρὸ ἐτῶν ὑποδηματοκαθαριστὴν του.

Τότε ὁ νέος βλέπων τὴν ἀπορίαν καὶ ἀγωνίαν τοῦ ἐμπόρου εἶπε πρὸς αὐτόν :

— Σεβαστέ μοι, ἔχουν παρέλθει ὀκτὼ καὶ πλέον ἔτη ἀφ' οὔτου ἐφάνητε τόσον καλὸς πρὸς ἐμὲ καὶ βέβαια, κατὰ τὸ χρονικὸν αὐτὸ διάστημα, τόσαι καὶ τόσαι ἐπὶ ἦλθον μεταβολαὶ εἰς τὸ ἐξωτερικόν μου, ὥστε δυσκολεύεσθε νὰ μὲ ἀναγνωρίσητε. Ἐνθυμηθῆτε, κύριε, ἐν ἀνυπόδητον καὶ ρακένδυτον παιδίον, τὸ ὁποῖον πρὸ ἐτῶν παρουσιάσθη μίαν ἡμέραν πρὸ ὑμῶν καὶ ἐζήτησεν ἐλεημοσύνην ὀλίγα λεπτά. Τὸ παιδίον ἐκεῖνο εἶμαι ἐγώ, ὅστις, μὲ τὴν τότε συνδρομὴν σας, ἔφθασα εἰς ὃ σημεῖον σήμερον εὐρίσκομαι. Ἦλθον δὲ σήμερον ἐδῶ, ἵνα σᾶς εὐχαριστήσω διὰ τὴν ἀλησμόνητον εἰς ἐμὲ ἐκείνην εὐεργεσίαν σας, ἣ ὁποία τόσον πολύτιμος ἐστάθη διὰ τὴν πρόοδόν μου.

Ὁ ἔμπορος ἐνεθυμήθη τότε τὸ ἐπεισόδιον ἐκεῖνο μὲ τὸ ἀνυπόδητον καὶ ρακένδυτον παιδίον, ἐχάρη ἐξ ὅλης ψυχῆς, διότι σήμερον ἔβλεπεν ἐνώπιόν του ἓνα τόσον

καλὸν καὶ εὐγενῇ νέον, καὶ ἠρώτησεν αὐτὸν περὶ τῆς ἱστορίας του.

* * *

— Εἰς τὸ διάστημα δύο ἐτῶν κατὰ τὰ ὁποῖα εἰργαζόμην ὡς ὑποδηματοκαθαριστῆς ἔτρωγον μόνον ξηρὸν ἄρτον καὶ ἐκοιμώμην εἰς μίαν ἐκκλησίαν. Διὰ τῆς αὐστηρᾶς αὐτῆς οἰκονομίας μου κατώρθωσα καὶ ἐσχημάτισα κεφάλαιον πεντήκοντα τουρκικῶν λιρῶν. Διὰ τῶν χρημάτων αὐτῶν ἠγόρασα διάφορα μικροπράγματα καὶ κατὰ διάφορα χρονικὰ διαστήματα μεταβαίνων εἰς τοὺς καταυλισμοὺς τῶν ρωσικῶν στρατευμάτων μετεπώλουν ταῦτα καὶ ἄρκετὰ πάντοτε ἐκέρδιζα. Ἐξηκολούθησα ἐπ' ἄρκετὸν τὸ ἐμπόριον αὐτὸ καί, διὰ τοῦ συχνοῦ κέρδους, σήμερον εἶμαι πλούσιος. Τὸν πλοῦτον αὐτὸν τὸν ὀφείλω εἰς Ὑμᾶς, διότι, ἂν δὲν εὕρισκεσθε σεῖς νὰ μοὶ ἀγοράσητε διὰ χρημάτων σας τὰ πρὸς καθαρισμὸν τῶν ὑποδημάτων τῶν ἀνθρώπων ἀπαιτούμενα ἐργαλεῖα, ἐγὼ δὲν θὰ ἐγινόμην ποτὲ ὁ ὑποδηματοκαθαριστῆς, ἔμπορος πλούσιος. Θὰ σᾶς εἶμαι διὰ τὴν τότε συνδρομὴν σας αἰωνίως ὑποχρεωμένος.

Ὁ ἔμπορος δὲν ἠδυνήθη νὰ κρατηθῇ ἀπὸ τὴν συγκίνησιν, μανθάνων τὴν σταδιοδρομίαν τοῦ νέου καὶ βλέπων τὴν εὐγνώμονα ψυχὴν του. Μὲ δάκρυα χαρᾶς ἔλαβε τὸν νέον εἰς τὴν ἀγκάλην του, ἔσφιγξε καὶ ἐφίλησεν αὐτόν. Τὸν ἐκράτησεν ἄρκετὰς ἡμέρας εἰς τὴν οἰκίαν του, ἐφιλοξένησεν αὐτόν καί, ὅταν ἦτο ἕτοιμος καὶ πάλιν νὰ φύγῃ ὁ νέος, ἠρώτησεν αὐτόν :

— Καὶ τώρα τί σκοπεύεις νὰ κάμῃς ;

— Θὰ μεταβῶ εἰς Ρουμανίαν, εἶπεν ὁ νέος καὶ μετὰ χρήματα τὰ ὁποῖα ἔχω θὰ δοκιμᾶσω τὸ ἐμπόριον τοῦ σίτου. Ἐλπίζω νὰ ἐπιτύχω καὶ εἰς τὴν ἐπιχείρησιν αὐτήν,

διότι πάντοτε εἰς τὰς ἐργασίας μου θὰ ἔχω ὡς σύν-
τροφον καὶ ὁδηγὸν τὴν σύνεσιν καὶ τιμιότητα.

Ταῦτα εἶπεν ὁ νέος, κατεφίλησε μὲ ἄπειρον εὐγνω-
μοσύνην τὰς χεῖρας τοῦ εὐεργέτου του καὶ ἀνεχώρησε.

Διασκευή

Ι. Ἀρβανιτάκης

33. Ἔργασία.

Ξημερώνει αὐγή δροσάτη
μὲ τὸ πρῶτο της πουλὶ
λὲς καὶ κράζει τὸν ἐργάτη
στὴ φιλόπονη ζωή.

Πρὶν ἀχνίση κάθε ἀστέρι
μὲ χαρούμενη καρδιά
νέοι, μεσόκοποι καὶ γέροι
τρέξετ' ὅλοι στὴ δουλειά.

Πέρα ἐκείθεν οἱ φροντίδες
ἄς πετάξουνε, καθὼς
ξαφνιασμένες νυχτερίδες
ὅπου ἀγνάντεψαν τὸ φῶς.

Μὴ σᾶς εἶναι ὁ ξένος πλοῦτος
ἐν' ἀγκάθι στὴν καρδιά·
Πέστε ἀζήλευτα: Εἶναι τοῦτος
ἐργασίας κληρονομιά.

Σηκωθῆτε! ἡ γῆ χαρίζει
μόνο ἄφθονον καρπό,
ἂν ὁ κόπος τὴν ποτίζη
μ' ἕναν ἴδρωτα συχνό.

Γ. Μαρκοῦ

34. Ὁ βίος καὶ τὰ παθήματα τῶν κλεφτῶν.

Οἱ κλέφται κατὰ τὰς ὥρας τῆς ἀνέσεως ἐγυμνάζοντο πρὸ πάντων περὶ ποικίλας χρησίμους εἰς τὸ ἐπάγγελμα αὐτῶν ἀσκήσεις. Ἐρριπτον εἰς τὸ σημάδι, μὲ ἀκρίβειαν, πάντοτε μὲν ἀξιοσημείωτον, πολλάκις δὲ τῇ ἀληθείᾳ θαυμαστήν. Ἐγυμνάζοντο περὶ τὸν δίσκον καὶ τὸ ἄλμα καὶ τὸν δρόμον, αἱ δὲ παραδόσεις διηγοῦνται περὶ τῆς καθόλου εἰς ταῦτα δεξιότητος αὐτῶν πράγματα σχεδὸν ἀπίστευτα. Λέγεται λ. γ. ὅτι ὁ Νικοτσάρας ἠδύνατο νὰ προτρέξῃ πρὸς ἵππον καὶ δι' ἑνὸς ἄλματος νὰ ὑπερπηδήσῃ ἐπὶ ἐπτά ἵππων στοιχηδὸν προτεταγμένων, περὶ δὲ τοῦ Ζαχαριᾶ φημίζεται ὅτι, ὅταν ἔτρεχεν, αἱ πτέρυναι αὐτοῦ ἤγγιζον τὰ ὦτα.

Μὴ παραλείψωμεν δὲ τὴν καρτερίαν αὐτῶν εἰς τὴν πείναν, τὴν δίψαν καὶ τὴν ἀγρυπνίαν. Πολλάκις ἐμάχοντο ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας συνεχῶς χωρὶς νὰ πῶσι, χωρὶς νὰ φάγωσι, χωρὶς νὰ κοιμηθῶσι, καὶ πολλάκις, ἐνῶ ὁ ἐχθρὸς ἐνόμιζεν αὐτοὺς καταβληθέντας ὑπὸ τοσούτων καὶ τηλικούτων στερησεων καὶ περιέμενε νὰ παραδοθῶσι, αἴφνης ἀναλαβόντες τὴν ῥώμην αὐτῶν καὶ ἐφορμήσαντες καὶ νικήσαντες, διήρχοντο τὰ χαρακώματα σῶοι.

Ἄλλη ἐξαισία αὐτῶν ἀρετὴ ἦτο ἡ ἐν ταῖς ὁδύναϊς καρτερία. Εἰδότες τίνα βασανιστήρια περιέμενον αὐτοὺς προστίμων πάντοτε νὰ σκοτωθῶσιν ἢ νὰ παραδοθῶσιν. Ἄλλ' ἐνίοτε συνέπιπτε νὰ πάθωσι τὸ μέγα δεινὸν τοῦ νὰ συλληφθῶσι. Καὶ τότε εἶναι ἀκατανόητον μετὰ ποίου φρονήματος ὑφίσταντο τὰς φοβερωτέρας τῶν στρεβλώσεων. Σφυροκοπούμενοι, σουβλιζόμενοι καὶ ζωντανοὶ λεπιζόμενοι, δὲν ἐδάκρυον, δὲν ἐστέναζον, δὲν ἐπρόφερον λέξιν, παρεκτὸς ἵνα ὑβρίσωσι καὶ περιφρονήσωσι τοὺς πασάδες καὶ τοὺς δημίους αὐτῶν. Ἐνεκα δὲ τῶν συμφορῶν τούτων, μία τῶν συνηθεστέρων εὐχῶν, ἃς ἐν τοῖς συμποσίοις αὐτῶν ᾗχοντο πρὸς ἀλλήλους ἦτο «καλὸν μολύβι».

Οὐδὲν ἦττον οἰκτρὸν ὑπελάμβανον τὸ νὰ κόψωσι τὴν κεφαλὴν αὐτῶν οἱ Τοῦρκοι.

Ὅθεν ἡ σπουδαιοτέρα καὶ ἡ ἱερωτέρα παράκλησις, τὴν ὁποίαν ὁ ἀποθνήσκων ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης ἠδύνατο νὰ ἀπευθύνῃ πρὸς τοὺς συναγωνιστὰς αὐτοῦ ἦτο νὰ κόψωσι τὴν κεφαλὴν του καὶ νὰ ἀπαγάγωσιν αὐτήν, ἵνα μὴ κοπῇ καὶ ἀπαχθῇ ὑπὸ τῶν πολεμίων. Τὸ δὲ αἶσθημα τοῦτο ἦτο ἀρχαῖον παρὰ τοῖς ἡμετέροις καὶ δὲν περιορίζετο εἰς μόνην τὴν τάξιν τῶν κλεφτῶν, διότι καὶ ὁ Κωνσταντῖνος Παλαιολόγος, ὅταν

εἶδεν ἑαυτὸν περιζωσθέντα πανταχόθεν ὑπὸ τῶν Τούρκων καὶ ἐπείσθη ὅτι οὐδεμία ὑπάρχει σωτηρίας ἐλπίς, ἀνεβόησε: «δὲν εἶναι κανεῖς Χριστιανὸς νὰ λάβῃ τὴν κεφαλὴν μου».

Πολλάκις τὰ δημῶδη ἄσματα ἐκφράζουσι τοιαύτας παρακλήσεις.

*Σὰν δένδρον ἐρραγίσθηκε, σὰν κυπαρίσσι πέφτει.
Ψιλὴν φωνούλαν ἔβαλε, σὰν παλληκάρι ὅπου ἦταν.
Ποῦ εἶσαι καλέ μου ἀδελφέ, καὶ πολυγαπημένε ;
Γύρισε πίσω, πάρε με, πάρε μου τὸ κεφάλι.*

Τὸ δ' εὐγενὲς τοῦτο αἶσθημα, τὸ κηδόμενον περὶ τῆς τιμῆς αὐτῶν καὶ μετὰ θάνατον, διεποικίλλετο παραδόξως. Ὁ κλέφτης λ. χ. ἐπεθύμει νὰ κηδεύεται τοιοῦτο τρόπος, ὥστε νὰ φαίνεται, ὅτι καὶ μετὰ θάνατον ἐξακολουθεῖ κατὰ τῶν Τούρκων ἀγωνιζόμενος. Τίς δὲν ἤξευρε τὸν Τάφον τοῦ Δήμου, τὸ ἄσμα ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον, ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις, ἀντηχῆσαν εἰς ἓν τῶν θεάτρων τῶν Παρισίων, τοιαύτας ἀπέσπασε χειροκροτήσεις καὶ τοιαύτας παρήγαγε συγκινήσεις;

*Ὁ ἥλιος ἐβασίλευε καὶ ὁ Δῆμος διατάζει:
Σύρτε παιδιὰ μου στὸ νερό, ψομὶ νὰ φᾶτ' ἀπόψε...*

Ἐν γένει δὲ οἱ κλέφται, καίτοι διάγοντες βίον τοσοῦτον ἄγριον καὶ τραχύν, σπανίως ἦσαν θηριώδεις καὶ αἰμοχαρεῖς. Ἐφόνευον μὲν ὅσους ἠδύναντο μουσουλμάνους, Τούρκους ἢ Ἀλβανούς, μὴ φειδόμενοι ἐνίοτε, ἀλλὰ σπανιώτατα καὶ αὐτῶν τῶν Χριστιανῶν, ἐλαφουργώγουν, ἅμα ἐδίδετο περίστασις, τοὺς πρώτους καὶ ἐν ἀνάγκῃ τοὺς δευτέρους, ἀλλὰ ὡμοὶ καὶ ἀδυσώπητοι, ὥς

ἐπὶ τὸ πολὺ δὲν ἦσαν· δὲν ἐβασάνιζον λ. χ. οὐδὲ τοὺς Τούρκους αὐτοὺς, ἀλλ' ἤρκοῦντο νὰ τοὺς θανατώνωσιν.

Αἱ περὶ τοῦ θείου ιδέαι αὐτῶν οὔτε ὑψηλαὶ ἦσαν, οὔτε λεπταί, ἀλλὰ βεβαίως ἦσαν εὐλαβέστεραι τῶν δοξασιῶν καὶ ἕξεων τοῦ κοινοῦ πλήθους. Πότε καὶ πότε μόνον ἠδύναντο νὰ ἀκούσωσιν εἰς ἐρημοκκλήσιον τὴν θείαν λειτουργίαν, ἀφελῶς τελουμένην ὑπὸ ὀρεινοῦ ἱερέως.

Ἄλλ' ὅπουδῆποτε καὶ ἂν εὐρίσκοντο τὸ Πάσχα ἢ τὰ Χριστοῦγεννα, ἐν δάσει, ἐν σπηλαίοις ἢ ἐπὶ τῆς κορυφῆς τῶν ὑψηλοτάτων ὀρέων, ποτὲ δὲν ἐλησμόνουν νὰ ἐορτάσωσιν, ὅπως ἠδύναντο, τὰς ἐπιφανεῖς ἐκεῖνας ἡμέρας τῆς ἐκκλησίας, ψάλλοντες ὅσα καὶ ὅπως ἤξευρον ἐκ τῶν εἰς αὐτὰς ἀναγομένων ὕμνων καὶ προσευχῶν. Εἰς οἵανδῆποτε ἀμηχανίαν ἢ ἀνάγκην καὶ ἂν εὐρίσκετο ὁ κλέφτης, δὲν ἐπέβαλε χεῖρα εἰς τὸ ἐλάχιστον τῶν ἀφιερωμάτων ἢ σκευῶν τῶν ἐν τόπῳ ἱερῷ κατατεθειμένων. Ὁ δὲ γέρον Βλαχάβας, ὁ πατὴρ τοῦ μετέπειτα τοσοῦτον κλεισθέντος καὶ τοσοῦτον οἰκτρῶς μαρτυρήσαντος Παπα-θύμιου, ἀπῆλθεν εἰς ἡλικίαν 76 ἐτῶν πεζὸς εἰς Ἱεροσόλυμα, μὲ τὸ ὄπλον καὶ τὸ πρωτοπαλήκαρόν του, ἵνα ἀποθάνῃ, ὅπως ἠῤῃχετο, εἰς τοὺς ἁγίους τόπους. Ποτὲ κλέφτης δὲν ἀλλαξοπίστησε. Ὅταν εἶπον εἰς τὸν Ἀνδρουτσον ὅτι, ἀσπαζόμενος μὲν τὸν ἰσλαμισμόν, θέλει ἀξιώθῃ τιμῶν ἐξαιρέτων, ἐμμένων δὲ πιστὸς εἰς τὸ ἴδιον θρήσκευμα, θέλει ἀποθάνῃ οἰκτρῶς εἰς τὸ κάτεργον, ὁ γενναῖος ἀθλητὴς ἀδιστάκτως ἐπροτίμησε τὸ δεύτερον. Καὶ ἄλλοι καπετάνιοι, εἰς ὁμοίους ἐκτεθέντες πειρασμούς, ἔπραξαν ὅ,τι ἔπραξεν ἐκεῖνος.

Μετὰ τὴν ἀφοσίωσιν πρὸς τὴν πίστιν τῶν πατέρων αὐτῶν οὐδὲν εἶχον ἱερώτερον τῆς πρὸς ἀλλήλους ἀφοσιώσεως. Πολλάκις τὰ παληκάρια ἠδύναντο νὰ σωθῶ-

σιν ἐγκαταλείποντα τὸν ἀρχηγὸν αὐτῶν, ἀλλὰ προετί-
μων νὰ ἀποθάνωσι μετ' αὐτοῦ. Πολλάκις, ἐνῶ δύο
συμμορίαὶ ἐμάχοντο κατὰ τῶν Τούρκων καὶ ἡ μία ἠδύ-
νατο νὰ φύγῃ, ὁ ἀρχηγὸς αὐτῆς δὲν ἐγκατέλειπε τὸν
συνάδελφον, ἀλλὰ ῥιπτόμενος κατὰ τῶν πολεμίων ἢ
ἐσώζετο μετ' αὐτοῦ ἢ μετ' αὐτοῦ συγκατεστρέφετο.

Κ. Παπαρηγόπουλος

Τέλος

35. Ὁ Σαμουήλ.

Ὁ μοναχὸς οὗτος, τοῦ ὁποίου ἐτόλμησα νὰ ὑμνήσω τὸν θάνατον, εἶναι τὸ τελευταῖον ὁλοκαύτωμα, τὸ ὁποῖον αὐτοπροαιρέτως προσφέρεται ἐπὶ τοῦ βωμοῦ τῆς πατρίδος τὴν ἡμέραν καθ' ἣν τελευτᾷ τὸ Σοῦλι...

Τὸ Σοῦλι ἀφημαγμένον ἦδη καὶ ἀγωνιῶν.

Ὅτε διὰ τῆς ἐπιμονῆς καὶ πολλῶ μᾶλλον τῆς προσίας τοῦ Πήλιου Γούση καὶ τοῦ Κουτζονίκα, ὁ Μουχτάρ καὶ ὁ Βελῆς, υἱοὶ Ἀλῆ τοῦ Τεπελενλή, ἐπέτυχον πολλοὺς μὲν νὰ καταστρέψωσιν, ἄλλους δ' ἐκ τῶν Σουλιωτῶν ν' ἀπομακρύνωσι, μόνος ἀπέμενεν ὁ ἱερομόναχος Σαμουήλ, ἄκαμπτος εἰς τὴν ἀπόφασιν νὰ ταφῇ μετὰ τῆς γλυκυτάτης αὐτοῦ Πατρίδος.

Ἀνὴρ ἀδάμαστος, ἀκαταμάχητος, μέγχι μανίας ἐραστῆς τῶν ἐλευθέρων βράχων του, ἐξ ἀπαλῶν ὀνύχων ἀφιερωμένος εἰς τὰ θεῖα, θαυμαστῶς πως ἦνωνεν ἐν ἑαυτῷ τὸν διπλοῦν χαρακτῆρα τοῦ πολεμιστοῦ καὶ τοῦ ἱερέως.

Ἦτο τὸ τελευταῖον νῆμα, ἀφ' οὗ ἐκρέματο τὸ τρισάθλιον Σοῦλι κατὰ τὰς τελευταίας στιγμὰς τῆς ζωῆς του. Διὸ καὶ ἀνεκηρύχθη ὁμοθυμαδὸν πολέμαρχος καὶ εἰς αὐτὸν μόνον διεπιστεύθη ἡ ἐσχάτη ὑπεράσπισις. Ἀπαυδήσαντες πλέον οἱ λέοντες ἐκεῖνοι ἤλπιζον ἴσως, ὅτι ἡ πίστις τοῦ Σαμουήλ ἤθελε βεβαίως τοὺς σώσει, ἂν ἡ ἀνδρεία του δὲν ἤθελεν ἀρκέσει μόνη.

Εἰς τὴν αἵματηρὰν καὶ φονικωτάτην ἔφοδον τῶν Ἀλβανῶν, εἰς τὸ Κακοσοῦλι, ἀνεδείχθη ὁ Σαμουήλ ἄγγελος θανάτου. Καὶ ὅτε πᾶσα ἐλπίς σωτηρίας ἐξέλιπε, τότε ἔθηκε τὸ σῶμά του φραγμὸν ἀνυπέρβλητον μεταξὺ τοῦ σμήνους τῶν Ὀθωμανῶν καὶ τῶν ὀλίγων ἐπιβιωσάντων Σουλιωτῶν, δυνηθέντων οὕτω νὰ ὑποχωρήσωσι καὶ διαφύγωσι τὴν μάχαιραν καὶ τὰ μαρτύρια.

Ἀφ' οὗ τὰ ὀλίγα ἐκεῖνα ἐρείπια ἦσαν ἔξω κινδύνου, ὁ Σαμουήλ, μαχόμενος πάντοτε, μετὰ πέντε μόνον συνεταίρων, ἐπρόφθασε καὶ ἐκλείσθη εἰς τὸ Κούγκι, πύργον ἐκτισμένον ἐπὶ ἀποτόμου βράχου, ἀποθήκην πυρίτιδος καὶ ὀπλων. Τὸν πύργον τοῦτον, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ὑπάρχει καὶ ἐκκλησία ἐπ' ὀνόματι τῆς Ἀγ. Παρασκευῆς, ἡ πατρὶς παρέδωκεν εἰς τὰς ἱερὰς αὐτοῦ χεῖρας καὶ ὁ μοναχὸς εἶχεν ὁμόσει τὸν ὄρκον τοῦ θανάτου, ὅτι οὐδεμία οὐδέποτε ἀνθρωπίνη δύναμις ἤθελε βιάσει αὐτὸν νὰ τὸν ἐγκαταλείψῃ.

Περικυκλωμένος πανταχόθεν ὑπέμενεν ὁ Σαμουήλ ὅσα ἀνθρωπίνη καρτερία ἠδύνατο νὰ ὑπομείνῃ. Τὰ πολεμοφόδια ἐφθείροντο ἀφ' ὥρας εἰς ὥραν. Κεκμηκότες, τραυμάτισμένοι, οὐδὲ σταγόνα ὕδατος εἶχον πλέον, ἵνα δροσίσωσι τὰ κατάξηρα καὶ φλογισμένα χεῖλη των. Ἡ στιγμή τῆς ἀγωνίας εἶχε φθάσει. Κλίνετε τὸ γόνυ καὶ τὰς κεφαλὰς σεῖς οἱ πιστοί, δεόμενοι ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ἐκείνων!...

* * *

Τῇ δεκάτῃ ἐβδόμῃ Δεκεμβρίου τοῦ χιλιοστοῦ ὀκτακοσιοστοῦ τρίτου ἔτους, ἡμέρα προσευχῆς καὶ νηστείας εἰς τὸ νέον ἐλληνικὸν μαρτυρολόγιον, ὁ ἱερομόναχος Σαμουήλ, μετὰ τῆς Ἀγίας αὐτοῦ Πεντάδος, ἀνίστανται πρὸς τὸν οὐρανὸν ἐπὶ πτερυγῶν πυρὸς καὶ στεφανοῦν-

ται ὑπὸ τοῦ Ὑψίστου ὡς μάρτυρες θανόντες ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος.

Κωνσταντῖνος ὁ Παλαιολόγος, τελευταῖος ἡμῶν αὐτοκράτωρ, καὶ Σαμουήλ ὁ ἱερομόναχος, τελευταῖος τῶν Σουλιωτῶν πολέμαρχος. Ὁ πρῶτος ἀρχηγὸς καὶ κεφαλὴ ἀκρωτηριασμένης αὐτοκρατορίας, γενναίως κατηνάλωσε τὸν βίον μαχόμενος ὑπὲρ τοῦ στέμματός του. Ἀνατολὴ καὶ Δύσις ἦσαν μάρτυρες τῆς μονομαχίας, εἰς ἣν ὁ Μωάμεθ ὁ Β' τὸν εἶχε προκαλέσει. Πεδίον τῆς μάχης ἦτο τὸ Βυζάντιον. Τὸ Βυζάντιον... ἡ ἄνω Ἱερουσαλήμ, ἡ γῆ τῆς ἐπαγγελίας, ὁ ἀπόκρυφος παλμὸς τῆς καρδίας μας. Ποία Ἑλληνικὴ ψυχὴ δὲν ἤθελεν ἐξαφθῇ εἰς τὴν συμπλοκὴν ἐκείνην;

Ὁ δεῦτερος, ἀγέρωχος, ἄκαμptos, πτωχός, δημοκράτης μόνος μετὰ τοῦ Θεοῦ του καὶ τοῦ ὑπὲρ τῆς πατρίδος ἔρωτός του, μακρὰν τοῦ κόσμου, ἐπὶ ἀποτόμου βράχου, μὴ μεριμνῶν περὶ μελλούσης δόξης, αὐτόχειρ, καταστρέφεται καὶ οὐδὲ τὸ πτώμα ἀφήνει εἰς χεῖρας ἀπίστων.

Ὁ θάνατος τοῦ αὐτοκράτορος ἐξέπληξε τὴν οἰκουμένην. Ἡ θυσία ἑνὸς καλογήρου ἔμεινε θαμμένη εἰς τὸ σκότος τοῦ παρελθόντος. Ὁ πολυτελὴς μανδύας ἀπέκρυψε διὰ τῆς λάμψεώς του εὐτελὲς καὶ πενιχρὸν ῥάσον. Παράνομος βαθμολογία, ἣτις δὲν ἔπρεπε νὰ ἐκτείνεται καὶ πέραν τοῦ μνήματος.

Δόξα καὶ τιμὴ τῷ Κωνσταντίνῳ! Ἀλλ' ἀποδοθῆτω καὶ εἰς τὸν πτωχὸν Σαμουήλ, τὸν δημοκράτην πολέμαρχον, ἡ λατρεία τὴν ὁποῖαν ἀπὸ τοσούτων χρόνων ὀφείλομεν πρὸς αὐτόν.

A. Βαλαωρίτης

36. Προετοιμασίαι διὰ τὴν Ἑλληνικὴν Ἐπανάστασιν.

Ἀπὸ τὰς ἀρχὰς τοῦ Ἰανουαρίου τοῦ 1821, ἀφοῦ τὰ πάντα ὠρίμασαν, ἤρχισαν οἱ Ἕλληνες καὶ ἤρχοντο εἰς τὰ σπίτια των ἀπὸ τὰ ξένα, ἀπὸ τὴν Ρωσσίαν, Βλαχίαν, Μολδαυίαν, Κωνσταντινούπολιν, Σμύρνην καὶ ἀπὸ τὰ ἄλλα μέρη, διὰ νὰ λάβουν μέρος, κατὰ τὴν ἀποφασισθεῖσαν ἀπὸ τοὺς ἀποστόλους τῆς Ἐταιρείας ἡμέραν, διὰ τὸν ὑπὲρ τῆς πατρίδος ἀγῶνα.

Εὐθὺς καθὼς ἤρχοντο εἰς τὰ χωρία των ἢ εἰς τὰς πόλεις των, διεδίδετο ἡ ἰδέα τῆς ἐπαναστάσεως εἰς ὅλους τοὺς συγγενεῖς καὶ γείτονάς των.

Οἱ ἀρχιερεῖς ἐσυγχωροῦσαν εἰς τοὺς ἱερεῖς νὰ διαβάσουν εἰς τὰς ἐκκλησίας παρακλήσεις νύκτα καὶ ἡμέραν πρὸς τὸν Θεόν, διὰ νὰ ἐνισχύσῃ τοὺς Ἕλληνας

εἰς τὸν μέλλοντα ἀγῶνα, καὶ εἰς τοὺς πνευματικούς δὲ καὶ εἰς τοὺς ἄλλους κληρικούς ἐσυγχώρησαν νὰ παρακινοῦν κατὰ τὴν ἐξομολόγησίν των τοὺς Ἑλληνας εἰς τὴν ἐπανάστασιν καὶ νὰ τὴν θεωρῶσι ὡς θρησκευτικῶς συγχωρημένην, διότι ὁ Θεὸς ὅλους τοὺς ἀνθρώπους τοὺς ἔπλασεν ἐλευθέρους.

Τοὺς παρεκίνουν δὲ οἱ πνευματικοὶ εἰς ἐπανάστασιν, διότι οἱ Ἑλληνες εἶχον τόσον πολὺ ἐξασθενήσει ὑπὸ τὴν τυραννίαν καὶ ἡ θρησκεία τόσον ἐχάυνωσε τὸν ἀπλοῦν ὄχλον, ὥστε εἶχον τὸν φόβον τοῦ Ἄδου, ἂν ἐσκότωνον Τούρκους. Διότι ἐπίστευον, ὅτι ὁ Θεὸς θὰ τοὺς κολάσῃ καὶ ὅτι θὰ δώσῃ λογαριασμὸν περὶ τούτου. Ἀλλ' ὁ κληρὸς τοὺς ἔβγαλεν ἀπὸ τὴν πλάνην αὐτὴν, διότι ἔλαβε πρῶτος τὰ ὅπλα.

Πολλοὶ δὲ μάλιστα τῶν ἀρχιερέων, ὡς ὁ Ἐλους Ἀνθίμος, ἔκαμον ἐπίτηδες τὰς εὐχάς, τὰς ὁποίας ἔδιδον εἰς τοὺς ἱερεῖς τῶν ἐπαρχιῶν των καὶ τὰς ἐδιάβαζον μετὰ τὴν παράκλησιν.

Ὅλας τὰς νύκτας οἱ Ἑλληνες ὀπλοποιοὶ (τουφεξήδες), σιδηρουργοί, ξυλουργοὶ καὶ ἄλλοι, ἐδούλευον κρυφὰ ἀπὸ τοὺς Τούρκους καὶ ἀπὸ τὰς γυναῖκας των διὰ τὰ ἀναγκαῖα τοῦ πολέμου καὶ ἦτο ἐμποδισμένον καὶ ἀφωρισμένον νὰ κάμουν μετὰ τῶν φιλονικίας καὶ ἐξηγήσεις διὰ τὸν μέλλοντα σκοπὸν των. Διὰ τοῦτο καθένας εἰργάζετο κρυφὰ εἰς τὸ σπίτι του, διώρθωνε τὸ τουφέκι του, ἔπλυνε τὰ πιστόλια του, ἐπήγαινε εἰς τὸν λόγγον καὶ ἔχυνε βόλια μὲ τὸ μονοκάλουπον καὶ καθ' ὅλα προητοιμάζετο.

* * *

Ὅ,τι ἤκουον οἱ Ἑλληνες περὶ τῆς Ἐλευθερίας των τὸ ἐπίστευον καὶ ἐφηρμόσθη ἡ κοινὴ παροιμία: «νὰ μοῦ λέγῃς ὅ,τι ἀγαπῶ καὶ τὸ πιστεύω».

Ἐπίστευον εἰς τὴν ἀόρατον ἀρχὴν τῆς Ἑταιρείας καὶ τοὺς λόγους τῶν ἀποστόλων τοὺς ἐνόμιζον λόγους Θεοῦ. Οἱ Τοῦρκοι ἔβλεπον τὴν κίνησιν τῶν Ἑλλήνων, ὅτι δὲν ἔζων καθὼς προτύτερα, καὶ ὅτι ἐσυνάζοντο εἰς πολλὰ μέρη καὶ διὰ τοῦτο ἐπονηρεύθησαν διὰ τοὺς ραγιάδες των. Ἐτεχνάσθησαν μυρίους τρόπους διὰ νὰ ξεσκεπάσουν τίποτε, τοὺς ὑπέσχοντο νὰ τοὺς δώσουν χρήματα διὰ νὰ ἀγοράσωσι βώδια, νὰ τοὺς χαρίσωσι χωράφια, τοὺς ἐβάπτιζον παιδιὰ καὶ ἐκέρνον τὰς μητέρας διὰ κουμπάρες, τοὺς ἐκαλοεῖχον καὶ τοὺς ἔδειχνον τάχα, ὅτι τοὺς ἀγαποῦν, ἀλλὰ τίποτε δὲν ἠδύναντο νὰ μάθωσι, διότι οἱ Ἕλληνες προσεποιοῦντο, ὅτι δὲν ἐννοοῦσαν τίποτε.

Ἦκουον οἱ Τοῦρκοι λόγια, ὅτι οἱ Ἕλληνες ἀρματώνονται, διὰ νὰ ἐπαναστήσωσι, τὰ ἔλεγον τῶν Ἑλλήνων καὶ αὐτοὶ τοὺς ἀπεκρίνοντο: «Ἀγάδες ἀπὸ μᾶς δὲν εἶναι τίποτε, αὐτὰ δὲν εἶναι ἰδικὰ μας πράγματα, τὰ κουβαλοῦν οἱ φίλοι τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ, διὰ νὰ ἐνοχοποιήσουν ἡμᾶς τοὺς πιστοὺς δούλους τοῦ Σουλτάνου, καὶ νὰ κατορθώσουν νὰ συγχωρήσῃ ὁ ἀφέντης μας τὸν Ἀλῆ πασσᾶ καὶ νὰ τὸν στείλῃ πίσω εἰς τὴν Πελοπόννησον. Ἐξεχάσατε τὰ περασμένα, ὅπου μᾶς ἔκαμαν οἱ Ἀρβανῖτες, καὶ πόσα μεταχειρίσθημεν διὰ νὰ τοὺς βγάλωμεν ἀπὸ τὸν Μοριά;» Τοιοῦτοτρόπως τὰ ἐσκέπαζον καὶ ἀπεκοίμιζον τοὺς Τούρκους.

Ἄν τυχὸν ἔψαχον κανένα καὶ τοῦ εὗρισκον ἐπάνω του μπαρούτην ἢ ἄρματα ἢ τὸν ἔβλεπον νὰ ἀγοράζῃ μπαρούτην ἢ μολύβι ἢ πέτρες, τὸν ἐρωτοῦσαν τί τὰ θέλει, τοὺς ἀπεκρίνετο μωροθαύμαστα: «δὲν γνωρίζεις ἀγᾶ μου, τί τραβοῦμε ἀπὸ τὰ ζουλάπια (λύκους καὶ ἄγρια θηρία), μελίσσι εἶναι, μᾶς ἔφαγαν τὰ ζωντανὰ καὶ δὲν

θὰ μᾶς ἀφήσουν κανένα, ἐλύσσαξαν καὶ ἄρχισαν νὰ χύ-
νωνται ἐπάνω μας νὰ μᾶς φᾶνε».

Διὰ νὰ τοὺς πιστεύσουν δὲ περισσότερον, τὴν νύ-
κτα οἱ ποιμένες (τσοπάνηδες) ἔρχιναν κάπου κάπου
ὄπλα καὶ ἐφώναζον, ὅτι ἤλθον λύκοι νὰ τοὺς φάγουν
τὰ πρόβατα. Πολλοὶ μάλιστα ἀπὸ τοὺς Τούρκους κεχα-
γιάδες, οἱ ὁποῖοι ἐκάθηντο εἰς τὰ χωρία καὶ εἶχον μαζὶ
μὲ τοὺς Ἑλληνας πρόβατα, τοὺς ἔδιδον μαροῦτι καὶ
βόλια διὰ τοὺς λύκους καὶ ἐβεβαίωνον τοὺς ἄλλους, ὅτι
διὰ λύκους ἀγοράζουσι τὰ μπαρούτια οἱ ραγιάδες.

* * *

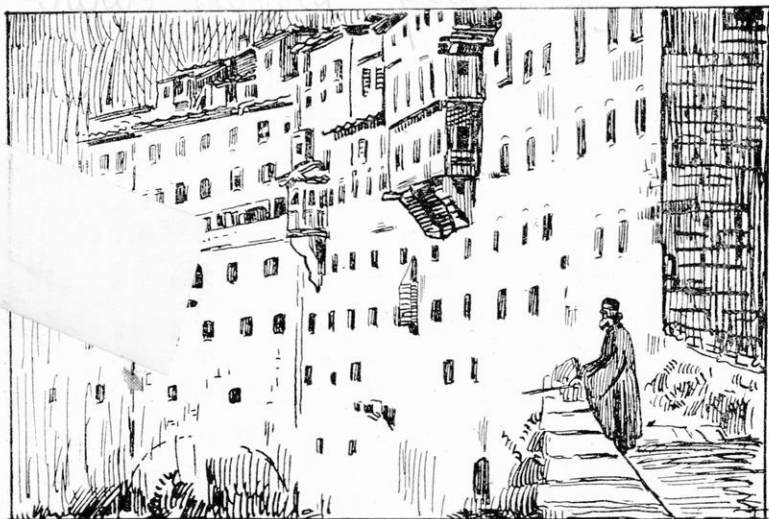
Ἀργότερα ἤρχισαν νὰ πηγαίνωσιν εἰς τὰ βουνά, νὰ
ρίχνωσι στὸ σημάδι καὶ νὰ γυμνάζωνται εἰς τὸ τουφέκι,
ἐφόρουν τὰ ἄρματα, ἔπλεκον τσαρούχια, ἔφτιανον πα-
λάσκες καὶ τὰ συλαχλίκια των ἐτραγῶδουν τοῦ Ρήγα
τὰ ἡρωϊκὰ τραγούδια, ἐδιάβαζον τὰ γράμματα τῆς Ἑται-
ρείας, καὶ ἄλλα, τὰ ὁποῖα τοὺς ἤρχοντο ἀπὸ τοὺς ἀδελ-
φούς καὶ τὰ ἔκρυβον εἰς τοὺς βράχους ἢ εἰς τὰ σπήλαια,
τὰ δὲ ἄρματα τὰ ἤλειφαν μὲ μελοῦδι καὶ τὰ ἐκρέμων εἰς
τὰ ἔλατα καὶ εἰς ἄλλα δένδρα, διότι εἰς τὰ σπίτια των
τὰ ἔπαιρναν οἱ Τούρκοι καὶ διαρκῶς προητοιμά-
ζοντο καὶ περιέμενον τὴν καλὴν ὥραν τῆς Ἑπα-
ναστάσεως.

Πολλοὶ μάλιστα Τούρκοι ἐσοφίζοντο διάφορα πράγ-
ματα, ἀλλὰ ἓνα ἀπὸ τὰ περιεργότερα εἶναι τὸ ἀκόλου-
θον. Ἔστειλαν μίαν ἡμέραν εἰς τὸν Δεσπότην Ἑλους
Ἀνθιμον ἓνα Τούρκον, ὁ ὁποῖος ἐγνώριζε καλὰ καὶ τὴν
γλῶσσάν μας καὶ τὰς θρησκευτικὰς μας τελετάς. Αὐτός,
καθὼς ἐπῆγεν εἰς τὴν Μητρόπολιν, ἐζήτησε νὰ προσκυ-
νήσῃ τὸν Δεσπότην, καὶ ὁ Ἑλους διέταξε καὶ τὸν ἔφε-

ρον εἰς τὸ δωματίον του, ὅπου ἔκαμνε τὸν ἄρρωστον, διὰ νὰ μὴν ὑπάγῃ μὲ τοὺς ἄλλους ἀρχιερεῖς εἰς τὴν Τριπολιτσᾶν. Εὐθὺς καθὼς εἰσῆλθεν, ἔπεσε καὶ τὸν προσεκύνησε καὶ τοῦ εἶπε: «Δέσποτά μου, θέλω νὰ ἐξομολογηθῶ εἰς τὴν πανιερότητά σου ὡς χριστιανὸς τὰς ἁμαρτίας μου», Ὁ Ἑλous τοῦ ἔδωσε τὴν ἄδειαν, καὶ εὐθὺς ὁ Τοῦρκος ἤρχισε καὶ ἔλεγε τὰς ἁμαρτίας του μὲ κλάματα καὶ μὲ πολλὴν προσποιητὴν κατάνυξιν, καὶ τέλος τοῦ εἶπε: «Πότε θὰ ἔλθῃ, Δεσπότη μου, ἡ ἀγία ἐκείνη ὥρα, νὰ πάρωμεν τὰ ἄρματα καὶ νὰ σκοτώσωμεν τοὺς ἀπίστους τυράννους μας καὶ νὰ ρουφήξωμεν τὸ αἷμά τους». Ὁ Δεσπότης ἔκαμε τότε σημεῖα τῆς Ἐταιρείας, ἀλλὰ καθὼς εἶδεν ὅτι δὲν ἐνόησε τίποτε, ἐκατάλαβεν ὅτι εἶναι Τοῦρκος, καὶ ἤρχισε νὰ τὸν συμβουλεύῃ καὶ νὰ τοῦ λέγῃ: «Τέκνον μου, τί λόγια εἶναι αὐτά! μὴ πιστεύῃς τὰ λόγια ὅπου λέγονται. Ὁ Θεὸς ἔβαλεν εἰς τὸ κεφάλι μας τὸν Σουλτάνον διὰ τὸ καλὸν μας, αὐτὸν τὸν ἔβαλε νὰ μᾶς ἐξουσιάζῃ καὶ νὰ εἴμεθα πιστοὶ ραγιαδες του καὶ εὐπειθεῖς, διότι αὐτὸς φροντίζει δι' ἐμᾶς, ἐπειδὴ ἀλλοιόψικα μᾶς κολάζει ὁ Θεός». Ἐπειτα τοῦ ἐδιάβασε τὴν συνηθισμένην εὐχὴν καὶ τὸν ἔστειλεν εἰς τὸ καλόν. Ὁ μεταμορφωμένος αὐτὸς Τοῦρκος τὰ εἶπεν ὅλα ὅσα ἤκουσεν ἀπὸ τὸν Ἑλous εἰς τοὺς ἀγάδες, καὶ διὰ τοῦτο ἐκεῖνοι δὲν τὸν ὑποπτεύοντο πλέον καὶ τὸν ἄφησαν, ὡς ἄρρωστον, νὰ μὴ μεταβῇ εἰς τὴν Τριπολιτσᾶν.

Τοιαῦτα πολλὰ ἐγίνοντο, μέχρις ὅτου ἀρχίσῃ ἡ Ἐπανάστασις.

Φ. Φωτάκος

37. Τὸ Μέγα Σπήλαιον.

Ἐπεχειρήσαμεν τὴν ἀναρρίχησιν τοῦ βουνοῦ ἐπιβαίνοντες ἡμιόνων. Ἡ ὁδὸς ἦτο τραχεῖα καὶ ἀπόκρημνος, ἀλλὰ τὸ βῆμα τῶν τετραπόδων ἐκείνων, τῶν πολυτιμοτάτων διὰ τὴν ἐν Ἑλλάδι συγκοινωνίαν, ἀσφαλίστατον.

Τὸ κτίριον τῆς μονῆς δὲν ἐφαίνετο ἐκ τῶν ὑπωρειῶν. Αἶφνης, εἰς μίαν καμπὴν τῆς ὁδοῦ, παρουσιάσθη πρὸ ἡμῶν, ὥς διὰ μαγείας. Τὸ θέαμα ἦτο ἀληθῶς μαγικόν.

* * *

Ὁ ὄγκος τοῦ βουνοῦ, καμπυλούμενος ἐσχημάτιζε κοιλάδα βαθεῖαν, ἀπότομον ὥς χαράδραν, ἀλλὰ κατὰφυτον ἐκ πευκῶν καὶ πλατάνων καὶ σχοίνων καὶ βάτων, ἀνὰ μέσον δὲ τῆς ὑλομανοῦς φύσεως ἐρρόχθουν

ὕδατα ἄφθονα καταλειβόμενα ἐκ τῆς πλευρᾶς τοῦ ὄρους.
Ἡ ἀνέρουσα βλάστησις ἔπαυσεν ποτόμως εἰς ἓν ση-
μεῖον. Ἐκεῖθεν δὲ ὑψοῦτο κάθετος βάρυς, γυμνός, φο-
βερός τὴν θέαν, εἰς τῶν τεραστίων ἐκείνων γρανιτῶν
μονολίθων, ἐξ ὧν τόσους συνηντήσαμεν καθ' ὁδόν.

Ἦτο ὄρος οἶονεῖ ἐπὶ ὄρους ἐπικαθήμενον.

Περὶ τὴν βάσιν δὲ τοῦ μονολίθου ἐλεύκαζε μικρὰ
σειρὰ οἰκοδομῶν, ἀκολουθοῦσα τὰς καμπὰς τοῦ βράχου
καὶ χρησιμεύουσα ὥς διάμεσος λευκὴ ζώνη, μεταξὺ
τοῦ πρασίνου βάθους τῆς ὑποκάτω βλαστήσεως καὶ τοῦ
ὑποφαίου τοῦ βράχου. Ἡ ζώνη αὕτη ἐστηρίζετο ὑπὸ
πολυαρίθμων καὶ οὐχὶ πάντοτε κανονικῶν σειρῶν θυρί-
δων. Ὁμοίαζε δὲ πρὸς ὑπερμεγέθη περιστερεῶνα. Ὅτε
μετ' ἀνάβασιν τριῶν περίπου τετάρτων τῆς ὥρας ἐφθά-
σαμεν εἰς τὸν περίβολον τῆς μονῆς, ἐθαυμάσαμεν ἔτι
περισσότερον βλέποντες ἐκ τοῦ ἐγγύθεν τὸν περίεργον
ἐκεῖνον συνοικισμόν.

Διότι τὸ κτίριον δὲν εἶναι ἓν, ἀλλὰ πολλὰ καὶ
συνεχῇ οἰκοδομήματα, μεγάλα καὶ μικρά, συνεχόμενα
πάντα καὶ οἶονεῖ στεγανῶς προσηρμοσμένα, εἰς τὸ κοί-
λωμα τοῦ βράχου, ὅστις ὀρθοῦται ἄνωθεν αὐτῶν πανύ-
ψηλος. Ἐπὶ τῆς κορυφῆς, ἣτις εἶναι φαίνεται βατή, ἀλλὰ
δυσχερέστατα, κεῖται μικρὸν οἰκοδόμημα μετὰ ναΐσκου.
Εἶναι αὕτη ἡ ἀκρόπολις τοῦ Μεγάλου Σπηλαίου καὶ
ἀπὸ τοῦ ὕψους ἐκείνου ὀλίγοι ἄνδρες τοῖς μοναχοῖς ἐκεραύ-
νωσαν, διὰ τῶν σφζομένων ἔτι μικρῶν ὀρειχαλκίνων
τηλεβόλων, τὰ στρατεύματα τοῦ Ἰμβραήμ, ἐμφανισθέντα
εἰς τὴν φάραγγα, κάτω, ἐπὶ σκοπῇ πολιορκίας τῆς ὀχυ-
ρᾶς μονῆς. Παρὰ τὸν ναῖσκον κεῖται ὀγκόλιθος μέγας,
εἰς τὸ χεῖλος ἀκριβῶς τοῦ κρημοῦ, ἔχων ἐμπεπηγμένον
σταυρὸν σιδηροῦν ἐπὶ τῆς κορυφῆς του. Ἀρκετὸν μέρος
τοῦ λίθου τούτου προεξέχει τοῦ χείλους τοῦ βράχου,

ἐπικλινές, ἀκριβῶς ἄνωθεν τοῦ κυρίου τῆς μονῆς οἰκοδομήματος, οὕτως ὥστε ὁ ὄγκος φαίνεται ἕτοιμος νὰ κατακυλισθῇ καὶ συγκρατεῖται ἀπὸ θαῦμα ἰσορροπίας. Καὶ διηγεῖται ἡ παράδοσις, ὅτι οἱ Ἀγαθηνοί, κατὰ τοὺς πρῶτους τῆς δουλείας χρόνους, ἐκύλισαν τὴν πέτραν ταύτην, ἵνα συντρίψωσι τὸ ὑποκάτω κείμενον μοναστήριον, ἀλλ' ἡ θαυματουργὸς ἐνέργεια τῆς Παρθένου ἐματῶσε τὴν ἀπόπειραν, συγκρατήσασα καὶ συγκρατοῦσα μέχρι σήμερον τὴν πέτραν εἰς ἐκείνην τὴν θέσιν.

Ἦδη ἦτο ἡ ὥρα τοῦ ἑσπερινοῦ.

Ἐνταῦθα δόκιμος ἐλθὼν καὶ γονυπετήσας πρὸ τοῦ ἡγουμένου ἐζήτησε τὴν ἄδειαν νὰ κρούσῃ τὸν κώδωνα. Ἐσπεύσαμεν καὶ ἡμεῖς εἰς τὸν ναὸν ὅπου ἐψάλλετο ὁ ἑσπερινὸς τῆς μεταμορφώσεως καὶ ὁ παρακλητικὸς κανὼν πρὸς τὴν Παρθένον.

Μετὰ τὴν λῆξιν τοῦ ἑσπερινοῦ μᾶς ἔδειξαν τὴν περιφημονεῖκόνα τῆς Θεομήτορος, ἀνάγλυφον, μαυρισμένην ἐκ τῆς πολυκαιρίας, κατασκευάσμα, κατὰ τὴν ἱερὰν παράδοσιν, τοῦ εὐαγγελιστοῦ Λουκᾶ, κατάφορτον ἐξ ἀναθημάτων, ἐν οἷς καὶ ἐν ἐκ πολυτίμου λίθου, ἐνὸς τῶν τελευταίων αὐτοκρατόρων τοῦ Βυζαντίου. Ἡ προστασία ἄλλως τε τῶν εὐσεβῶν ἐκείνων βασιλέων, ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ ἰδρύματος, δὲν προκύπτει ἐκ μόνων τῶν ἀναθημάτων, ἐμφαίνεται καὶ ἐκ τοῦ ἀπεικονιζομένου ἐν τῷ δαπέδῳ ἐμβλήματος, τοῦ δικεφάλου ἄετοῦ.

Τὸ ἐμβαδὸν ἐκείνο τοῦ ναοῦ, μὲ τὸ ἐπικρατοῦν ἤδη ἐντὸς αὐτοῦ ἑσπερινὸν σκότος, ἀμυδρῶς φωτιζόμενον ἀπὸ τὴν ἀσθενῇ λάμπιν τῶν κηρίων καὶ τῶν κανδηλῶν, διότι πράγματι ὁ ναῖσκος ἐκεῖνος εἶναι ὁ μυχὸς σπηλαίου, ἡ τρομώδης φωνὴ τῶν μοναχῶν, ἐκτελούντων χροὴ ψαλτῶν, καὶ ἡ ἔρρινος συρομένη ἀπαγγελία τῶν νεαρῶν δοκίμων, οἵτινες μὲ τὸ βιβλίον ἀνοικτόν, μεταβαί-

νοντες ἀπὸ τῆς μιᾶς εἰς τὴν ἄλλην πτέρυγα τῶν στασι-
δίων ἐκανονάρχουν τὰ τροπάρια, ἦσαν θεάματα καὶ
ἀκροάματα, ἂν μὴ ἐντελῶς ξένα, τουλάχιστον ἀσυνήθη
διὰ τὰς αἰσθήσεις μας καὶ διὰ τοῦτο κεκτημένα ἀόρι-
στόν τι θέλγητρον.

Ἰωάν. Πολέμης

38. Ἡ νεότης τοῦ Ρήγα.

Ὀλίγαι καὶ ἀντιφατικαὶ εἰσὶν αἱ περὶ τῆς οἰκογενείας καὶ τῶν πρώτων χρόνων τοῦ Ρήγα τοῦ Φεραίου φερόμεναι εἰδήσεις παρὰ τοῖς βιογράφοις αὐτοῦ καὶ τοῖς ἱστορικοῖς τῆς Ἑλληνικῆς Παλιγγενεσίας. Οὔτε περὶ τοῦ ἔτους τῆς γεννήσεως οὔτε περὶ τῶν σπουδῶν αὐτοῦ γινώσκεται τι θετικὸν καὶ βέβαιον.

Ἀλλὰ τὸ ἐν τῇ βιογραφίᾳ τοῦ Ἐθνομάρτυρος κενὸν συμπληροῖ δαψιλῶς ἡ παράδοσις. Ἄμα τῇ προσορτήσῃ τῆς Θεσσαλίας εἰς τὴν Ἑλλάδα ἡ μνήμη τοῦ μεγάλου φιλοπάτριδος ἀνεξωπυρώθη παρὰ τοῖς συμπολίταις του. Ἕλληνες καὶ Ὀθωμανοί, πρεσβῦται ἐν τῇ γενεθλίῳ πολίχνῃ αὐτοῦ, διηγοῦνται ὅσα ἐν χρόνοις παιλαιοῖς εἶχον ἀκούσει περὶ τοῦ μεγαλεπηβόλου ἐπαναστάτου, ἐξητήθησαν δὲ μνημόσυνα ὑλικά αὐτοῦ, καὶ τις

κορημισμένη οίκια δείκνυται, ὡς οἰκία τοῦ Ρήγα, εἰ καὶ παντελῶς ἀβάσιμον ἐλέγχεται τοῦτο ἐξ αὐτῆς τῆς «ἐπι-
πεδογραφίας», τοῦ Βελεστίνου, τῆς παρεμβεβλημένης
ἐν τῇ «Χάρτα τῆς Ἑλλάδος», ἣν ὁ ἴδιος ἐξέδωκεν ἐν
Βιέννῃ.

Κατὰ τὰς διηγήσεις τῶν Φεραίων πρεσβυτῶν ὁ πα-
τὴρ τοῦ Ρήγα ὠνομάζετο Κυριαζῆς, ἡ δὲ μήτηρ αὐτοῦ
Μαρία. Ἀδελφὸν δὲν εἶχεν, ἀλλὰ μίαν μόνον ἀδελφήν,
ὀνόματι Ἀσήμων. Ὁ πατὴρ του, ὢν εὐπορώτατος τῶν
ἐν Φεραῖς Ἑλλήνων εἶχε κτήματα πολλά, τρία μεγάλα
χάνια, ἐμπορικὸν κατάστημα (μαγαζὶ βυρσοδευεῖον, βα-
φεῖον) καὶ ἐργοστάσιον, ἐν ᾧ εἰργάζοντο πλείονες τῶν
τεσσαράκοντα ἐργατῶν, κατασκευάζοντες τάπητας, σα-
γιάκια καὶ διάφορα ἄλλα ἐγχώρια ὑφάσματα.

Τὰ κοινὰ γράμματα ἐδιδάχθη ὁ Ρήγας ἀπὸ ἑνα ἱε-
ρέα τοῦ Βελεστίνου, εἴτα ἔστειλεν αὐτὸν ὁ πατὴρ, δι-
ψῶντα μαθήσεως, εἰς τὰ Ἀμπελάκια, τὴν εὐφορον, ἐν
τῇ Ὁσση, βιομηχανικὴν πολίχνην, ἐν ἣ ἤκμαζε τότε
σχολὴ Ἑλληνικὴ. Ἀγνωστον, ἂν διδάσκαλος τοῦ Ρήγα
ἐχρημάτισεν Ἰωνᾶς ὁ Σπαρμώτης, ὁ ἐκ τῆς ἀπλῆς εἰς
τὴν ἀρχαίαν Ἑλληνικὴν μεθερμηνεύσας τὴν Ἀριθμη-
τικὴν καὶ τὴν Ἀλγεβραν τοῦ Ἀββᾶ Δὲ λὰ Κάϊλε, ἡ
προκάτοχός τις αὐτοῦ. Περαιτώσας τὰς ἐν τῇ σχολῇ
ταύτῃ σπουδὰς ὁ Ρήγας ἐκλήθη ὡς διδάσκαλος ὑπὸ τῆς
Κοινότητος τοῦ Κισσοῦ, κώμης κειμένης ἐν τῇ ἀνατο-
λικῇ πλευρᾷ τοῦ Πηλίου, δίωρον δ' ἀπεχούσης τῆς Ζα-
γοράς. Ἐκεῖ ἐδίδαξεν ἐπὶ ἑν ἔτος. Γέρων ἐννενηκον-
τούτης περίου, ὁ Δημ. Σακελλαρίδης, μοὶ διηγήθη,
ὅτι ὁ πατὴρ του συνεδέθη διὰ στενῆς φιλίας μετὰ τοῦ
Ρήγα, καθ' ὃν χρόνον ἐδίδασκεν οὗτος ἐν Κισσῷ, καὶ
ὅτι βραδύτερον ἐκ Βλαχίας ἢ Αὐστρίας κατήχησεν ὁ
Ρήγας δι' ἐπιστολῶν καὶ ἐκεῖνον καὶ ἄλλους κατοίκους

τῆς Ζαγορᾶς καὶ τοῦ Κισσοῦ, κοινωνοὺς καταστήσας αὐτοὺς τῶν ἐπαναστατικῶν σχεδίων του.

* * *

Κατὰ τὴν ἐπάνοδον τοῦ Ρήγα ἐκ Κισσοῦ εἰς Βελεστίνον συνέβη γεγονός, ὅπερ μεγάλην ἔσχε ροπήν εἰς τὰς μετὰ ταῦτα τύχας αὐτοῦ. Τὸ γεγονός τοῦτο ἀφηγεῖται ὁ Ζαλοκώστας ἐν τῷ γνωστοτάτῳ ποιήματι αὐτοῦ. «Τῷ πολυδακρύτῳ μάρτυρι Ρήγα».

Ἐν ἀποκέντρῳ ναῷ, μεμονωμένου τῆς Θεσσαλίας χωρίου, ἐλειτουροῦντο οἱ χωρικοὶ τὴν ἐορτὴν τῶν Χριστουγέννων. Ἦλθε τότε ἐκεῖ, νὰ ἴδῃ τοὺς συγγενεῖς, νεανίας, εὐπρεπῶς ἐνδεδυμένος. Οὐδεὶς ὅμως ἐδεξιώθη αὐτόν, στυγνὸν δὲ θέαμα προσέπεσεν εἰς τοὺς ὀφθαλμούς του. Τοὺς χωρικοὺς ἐξερχομένους τοῦ ναοῦ ἡγγάρευνον οἱ ὀθωμανοὶ ὀπλοφόροι.

*Μὲ τὴν μάστιγα δαρμένοι
εἰς ἐν ρεῦμα βορβορῶδες
ἐπερνοῦσαν φορτωμένοι
ὥσάν κτήνη οἱ χωρικοὶ
καὶ ὁ νέος λυπημένος
τοὺς ἐκοίταζεν ἐκεῖ.*

Προσῆλθε δὲ καὶ πρὸς αὐτόν μαστιγοφόρος ὀθωμανὸς καὶ τὸν ἠνάγκασε νὰ φορτωθῇ σάκκον σίτου, εἰ καὶ ὁ νέος προσήνεγκε βαλλάντιον χρυσοῦ, ὅπως ἀποφύγῃ τὴν κατασχύνην τῆς ἀγγαρείας. Κύπτων δὲ ὑπὸ τὸ βάρος τοῦ φορτίου ὤμοσεν ἐκδίκησιν κατὰ τοῦ τυράννου, καὶ ἀπὸ τῆς ἐπαύριον ἐπλανᾶτο ἄδων τοὺς θουρίους αὐτοῦ.

Παντελῶς ὅμως διάφορος, καὶ συμφωνοτέρῳ τῷ χα-

ρακτῆρι τοῦ Ρήγα εἶναι ἢ παράδοσις, ἣν ἤκουσα ἀπὸ στόματος τοῦ ἀγωγιάτου, μεθ' οὗ διήνυσα τὴν ἀπὸ Ζαγοράς εἰς Μακρυνίτσαν, διὰ τῆς κορυφῆς τοῦ Πηλίου, ὁδόν. Ἐπέστρεφεν ὁ Ρήγας ἐκ Κων)πόλεως διὰ νὰ ἴδῃ τοὺς συγγενεῖς του. Πλησίον τοῦ Βελεστίνου παρὰ τὴν ὄχθην χειμάρρου, ἔνοπλος ὁθωμανός, ὑβρίζων καὶ ἀπειλῶν, τὸν προσεκάλεσε νὰ κύψῃ καὶ διαπεραιώσῃ αὐτόν, ἐπὶ τῆς ράχεως φέρων, εἰς τὴν ἀπέναντι ὄχθην. Ὁ Ρήγας τὸν ἐκοίταξεν ὀργίλως, ἀλλὰ παραχρῆμα, ταχίστην μελετήσας ἐκδίκησιν τῆς ὑβρεως, ἔκυψεν ἐν σιγῇ καὶ ἐφορτώθη τὸν Ὀθωμανόν.

Ἐν τῷ μέσῳ τοῦ χειμάρρου δεινὴ συνήφθη πάλῃ. Διὰ τῶν στιβαρῶν βραχιόνων του κατώρθωσεν ὁ Ρήγας ν' ἀποσείσῃ τὸ μυσαρὸν φορτίον καὶ νὰ πνίξῃ τὸν ὑβριστήν. Δρομαῖος ἔσπευσε τότε εἰς τὴν οἰκίαν του καὶ προτοῦ νὰ προφθάσῃ ν' ἀσπασθῇ αὐτόν ἢ μήτηρ τῇ λέγει:

— Ἐχεις ψωμί, μάνα; Δός μου γρήγορα νὰ φεύγω!
Ἐπνίξα τὸν δεῖνα Τοῦρκο!

— Πῶ! Πῶ! ἀνέκραξεν ὀλοφυρομένη ἡ μήτηρ του.
Χαθήκαμε οὔλοι!!

Λαβὼν δὲ ἐν πήρᾳ ἄρτον καὶ ἀποχαιρετήσας τὴν μητέρα μετέβη ἐν σπουδῇ εἰς Βόλον καὶ ἐπιβάς πλοιαρίου, ἐτοίμου εἰς ἀπόπλουν, ἐπανῆλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν.

* * *

Ἀλλὰ πιθανωτέρα καὶ ἀκριβεστέρα φαίνεται παραπλησία διήγησις τῶν Φεραίων. Μετὰ τὴν ἐκ Κισσοῦ ἐπάνοδόν του ὁ Ρήγας ἡλικίαν ἄγων εἴκοσι πέντε ἐτῶν, συνώδευσε τὸν πατέρα του εἰς Νταμπιγλί, χωρίον τέταρτον ὥρας ἀπέχον τοῦ Βελεστίνου, ἐν ᾧ κατόικουν

συγγενεῖς των. Ἐκεῖ συνήντησαν τὸν Μουσταφᾶ Σου-
λειμάν, Ὁθωμανὸν ἐκ Βελεστίνου ἐκ τῶν φανατικωτά-
των καὶ ὁμοτάτων, ὅστις διέκειτο δυσμενῶς πρὸς τὸν
γέροντα Κυριαζήν. Ζητῶν ἀφορμὴν ἔριδος ὁ Ὁθωμα-
νός, προσέταξεν ἰταμῶς τὸν πατέρα τοῦ Ρήγα νὰ τῷ
δώσῃ ρακὴν καὶ τρία χρυσᾶ εἰκοσάγια, ἀπειλῶν ὅτι θὰ
τὸν διαπεράσῃ μὲ τὸ γιαταγάνι του, ἂν δὲν ἐκτελέσῃ πα-
ραχρῆμα τὸ προσταχθέν.

Ὁργισθεὶς ὁ Ρήγας καὶ μὴ συνέχων ἑαυτὸν προε-
κάλεσε τὸν ὑβριστὴν νὰ πραγματοποιήσῃ, ἂν τολμᾷ, τὴν
ἀπειλήν. «Κάμε γρήγορα, τῷ λέγει, ὅτι ἔχεις νὰ κάμῃς,
καὶ ἄσε τίς φοβέρες». Ὁ Ὁθωμανὸς ἀνασπάσας τότε
τὴν μάχαιραν, ὥρμησε κατὰ τοῦ Ρήγα καὶ τοῦ πατρός
του, ἀλλὰ παρεμβάντες οἱ παριστάμενοι τὸν ἐκράτησαν
καὶ κατώρθωσαν δι' ἱκεσιῶν καὶ παρακλήσεων θερμῶν
νὰ καταπραῦνωσιν αὐτόν. Ταῦτα συνέβαινον κατὰ μῆνα
Ἰανουάριον, τὴν ἡμέραν τῆς ἐορτῆς τοῦ Ἁγίου Ἀθα-
νασίου. Τὴν πρωΐαν τῆς ἐπαύριον ὁ Ρήγας καὶ ὁ πατήρ
του, ἀποχαιρετήσαντες τοὺς συγγενεῖς αὐτῶν, ἐπορεύοντο
εἰς Βελεστίνον. Πλησίον δὲ τοῦ χειμάρρου Νταμπαγλιώ-
τικου, καταφθάσας ἔφιππος ὁ Μουσταφᾶ Σελεϊμάν,
μεθ' ἑτέρων πέντε ὀθωμανῶν (ἄλλοι λέγουσιν ὅτι οἱ
πέντε οὗτοι ἦσαν χριστιανοὶ) κατήλθε τοῦ ἵππου καὶ τὸν
μὲν Ρήγαν ἠνάγκασε νὰ φορτωθῇ πράγματά τινα, ἅπερ
ἐπὶ τοῦ ἵππου εἶχεν, αὐτὸς δ' ἐπέβη ἐπὶ τοῦ πατρός
του, ὅστις τὸν ἔφερεν οὕτω μέχρι τοῦ Κεφαλοβρύσου,
τῆς Ὑπερείας τὸ πάλαι καλουμένης πηγῆς.

Ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν ὕβριν ταύτην, ὁ Μουσταφᾶ Σου-
λειμάν διετῆρει δεινὸν μῖσος κατὰ τοῦ πατρός καὶ τῆς
οἰκογενείας τοῦ Ρήγα. Ἰκανὸς ὅμως διέρρησε χρόνος
χωρὶς οὐδὲν νὰ συμβῇ, διότι μουνδίου τοῦ Βελεστίνου
ἦτο τότε ὁ Ἀχμέτ Ἀλῆς, φίλος τοῦ Ρήγα, ὅστις ἐπέ-

βαλε τῷ Μουσταφᾶ Σουλεϊμάν τὴν συνδιαλλαγὴν. Ἀλλὰ μετ' ὀλίγους μῆνας ὁ μουδίου μετετέθη, ὁ δὲ Μουσταφᾶς Σουλεϊμάν ἔκρινε εὐκαιρὸν νὰ κορέσῃ τὸ μῖσός του. Συνεννοηθεῖς μετὰ τινων φίλων του ὁμοθρήσκων, προσεκάλεσε τὸν πατέρα τοῦ Ρήγα, ὅπως συνευωχηθῶσι καὶ συνευθυμίσωσι κατὰ τινα μουσουλμανικὴν ἐορτὴν ἐν Κρανόβω, ἐνύδρῳ τόπῳ, παρὰ τὸ Βελεστῖνον. Ἐμήνυσαν δ' αὐτῷ, ὅτι, ἂν δὲν ἐδέχετο τὴν πρόσκλησιν δὲν θὰ τὸν ἐθεώρουν πλεον φίλον των.

* * *

Ἀνύποπτος ὁ γέρον Κυριαζῆς, μηδόλως ὑπονοήσας τὸν δόλον τῶν Ὁθωμανῶν, σκοπούντων νὰ ἀποκτείνωσιν αὐτόν, ἐλπίζων δ' ὅτι τοιαύτη συνάντησις θὰ ἐπεσφράγιζε τὴν ἐπιτευχθεῖσαν συνδιαλλαγὴν καὶ καθ' ὅλοκληρίαν θὰ διεσκέδαζε τὸν κατ' αὐτοῦ καὶ τοῦ Ρήγα χόλον τοῦ Μουστουφᾶ Σουλεϊμάν, ἀπεφάσισε νὰ μεταβῇ εἰς τὸ Κράνοβον. Καθ' ὁδὸν ἐνέτυχε τοῖς Ὁθωμανοῖς καὶ ἐπορεύοντο ὁμοῦ. Εἰς τούτων, βασιτάζων τὸ σφακτὸν; παρεπονέθη, ὅτι ἐκουράσθη, καὶ παρεκάλεσε τοὺς ἄλλους ν' ἀναλάβωσι τὸ φορτίον. Ἐσπευσεν ὁμως καὶ τὸ ἔβαλεν ἐπ' ὤμων ὁ πατήρ τοῦ Ρήγα. Ἐν ᾧ οὗτος ἐβάδιζε, συνήντησεν ἐπιστρέφοντα ἐκ τῶν ἀγρῶν μετὰ τῷ ζῳά του Ὁθωμανόν τινα, ἐργάτην ὑφάντην ἐν τῷ ἐργοστασίῳ του, ὅστις γινώσκων ἴσως τὰ τεκταινόμενα, ἢ μαντεύσας ταῦτα, ἔνευσεν αὐτῷ νὰ φύγῃ. Ὅθεν ρίψας τὸ σφακτὸν ἐτράπη εἰς φυγὴν. Τὸν κατεδίωξαν οἱ Ὁθωμανοί, ἐπυροβόλησαν μάλιστα κατ' αὐτοῦ, ἀλλ' ὁ Κυριαζῆς κατώρθωσε νὰ σωθῇ καὶ ὁδεύσας δι' ὅλης τῆς ἡμέρας, ἔφθασεν εἰς Κεραμίδιον, χωρίον κείμενον εἰς τὸ ἄκρον τοῦ Πηλίου, παρὰ τὰς ὑπωρείας τῆς Ὀσσης, καὶ ἔμεινεν ἐκεῖ κρυπτόμενος παρὰ τινι συγγενεῖ του.

Ὁ Ρήγας πληροφορηθεὶς τὰ συμβάντα, ἀπεφάσισε νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν γενέθλιον πολίχνην καὶ νὰ μεταβῇ ἀλλαχόσε, ὅπου ἡ τύχη ἤθελε τὸν ὁδηγήσει.

Τὰ οἰκογενειακὰ παθήματα ἐνίσχυσαν τὸ κατὰ τῶν Τούρκων μῖσός του καὶ ἐβλάστανον ἤδη ἐν αὐτῷ αἰ περὶ ἐλευθερώσεως ἰδέαι καὶ τὰ μεγαλοπράγματα σχέδια. Πορευθεὶς εἰς Κεραμίδιον, παρέμεινε μίαν ἐβδομαδα παρὰ τῷ πατρὶ καὶ εἶτα ἀπεχαιρέτησεν αὐτόν.

— Ἐχε ὑγείαν, πατέρα, τῷ εἶπε. Γύρισε στὸ σπίτι καὶ τήραξε τὴν οἰκογένειάν μας, κολάκευσε τοὺς Τούρκους καὶ οἰκονόμησε ὅσο μπορεῖς τοὺς καιροὺς. Ἐγὼ θὰ ὑπάγω, ὅπου μὲ βγάλῃ ἡ τύχη. Εὐχήσου με νὰ ἐπιτύχω τὸν σκοπὸν μου.

Λαβὼν τὴν πατρικὴν εὐλογίαν ἔπλευσεν εἰς τὸν Ἄθω, καὶ ἐπεσκέφθη τὰ ἐκεῖ μοναστήρια. Εἶτα ἐπορεύθη εἰς Λιτοχώριον τοῦ Ὀλύμπου, ὅπου εἶχεν ἓνα ἐξάδελφον ἀρματωλόν. Τῷ διηγήθη τὰ συμβάντα τῆς οἰκογενείας του καὶ τῷ ἀνεκοίνωσε τοὺς σκοποὺς του. Ὁ ἐξάδελφός του ἐπειράθη νὰ τὸν ἀποτρέψῃ, ἰδὼν δ' ὅτι ἡ ἀπόφασις τοῦ Ρήγα ἦτο ἀμετάβλητος, τὸν προέτρεψε νὰ μεταβῇ καὶ αὐθις εἰς τὸν Ἄθω καὶ νὰ συμβουλευθῇ τὸν ἡγούμενον τοῦ Βατοπεδίου Κοσμᾶν. Τὴν ἐσπέραν παρεκάθησαν εἰς δειπνον καὶ ἐν στιγμῇ φιλοπάτριδος διαχύσεως, ὑψῶν εἰς πρόποσιν τὸ ποτήριον, ἔνθους καὶ μετὰ δακρύων, ἐτραγώδησεν ὁ Ρήγας τό: «Καλύτερα μᾶς ὥρας ἐλεύθερη ζωή».

Ὁ ἡγούμενος τοῦ Βατοπεδίου Κοσμᾶς ἐνεθάρρυνε τὸν Ρήγαν, διὰ συνετῶν συμβουλῶν, ἐχορήγησε δ' αὐτῷ καὶ χρηματικὴν βοήθειαν καὶ συστατικὸν γράμμα πρὸς τὸν ἐν Κων)πόλει πρεσβευτὴν τῆς Ρωσσίας. Ἀπῆλθε δὲ τοῦ Βελεστίνου ὁ Ρήγας κατὰ μῆνα Μάρτιον.

Ὁ πατὴρ τοῦ Ρήγα, διατρίψας ὀλίγους μῆνας ἐν Κεραμιδίῳ, ἐπανῆλθεν εἰς Βελεστίνον, θανόντος τοῦ Μουσταφᾶ Σουλεϊμάν. Ἐκ Κων)πόλεως δ' ἐγραψεν αὐτῷ ὁ Ρήγας νὰ ὑπανδρεύσῃ τὴν Ἀσήμων καὶ νὰ μὴ τὸν περιμένουν, διότι δὲν θὰ ἐπανεέλθῃ προτοῦ ἐκτελέσῃ τὸν σκοπὸν του.

Ὁ γέρον Κυριαζῆς μετὰ τὴν ἐπιστολὴν, ἦν παρὰ τοῦ υἱοῦ του ἔλαβεν, ἔδωκεν εἰς γάμον τὴν θυγατέρα του εἰς τὸν Ἀντώνιον Κώστογλουν, πτωχόν, ἀλλ' ἐγγράμματον Φεραῖον.

Τὸν πατέρα τοῦ Ρήγα ἐφόνευσεν, ἐν τῇ ἀγορᾷ τοῦ Βελεστίνου, διὰ πιστολίου, ὁ υἱὸς τοῦ Μουσταφᾶ Σουλεϊμάν. Τραγικώτερον δ' ἦτο τὸ τέλος τῆς ἀδελφῆς καὶ τοῦ γαμβροῦ. Ὅτε ἐγνώσθη ἐν Βελεστίνῳ, ὅτι ὁ Ρήγας ἐπανεῴσθη κατὰ τοῦ Σουλτάνου καὶ ἐφονεύθη ἐν Βελιγραδίῳ, οἱ Ὀθωμανοὶ ὁμοθυμαδὸν εἰσήλασαν εἰς τὴν οἰκίαν αὐτῶν καὶ συλλαβόντες τούτους, τὴν μὲν Ἀσήμων ἀπηγχόνισαν, τὸν δὲ σύζυγόν της ἀνεσκόλοπισαν. Οὐδὲ ὁ μόνος υἱὸς αὐτῶν, ἐν Δομοκῷ εὗρισκόμενος, ἠδυνήθη νὰ διαφύγῃ τὴν ἀγρίαν καταδίωξιν τῶν αἰμοδιψῶν Βελεστινλήδων, ἀλλὰ κατεσφάγη ἐν τῇ κωμοπόλει ἐκεῖνη ὑπὸ φονέων, πρὸς τοῦτο ἐκεῖ ἐκ Φερῶν μεταβάντων. Οὕτως ἐξωλοθρεύθη ἡ οἰκογένεια σύμπασα τοῦ μάρτυρος τῆς Ἐλευθερίας.

Ν. Πολίτης

39. Ὁ Ρήγας.

Ἐορτὴν τῶν Χριστουγέννων
Θεσσαλοὶ ἐλειτουργοῦντο
Εἰς χωρίον μονωμένον,
Εἰς ἀπόκεντρον ναόν,
Προσκυνοῦντες ἓνα μόνον,
Τρισυπόστατον Θεόν.

Τελειών' ἡ λειτουργία
Καὶ χαρμόσυνοι ἐξῆλθον
Χωρικοί, πλήν ἀγγραφεία
Τοὺς προσμένει ποταπή,
Τὸν ναὸν εἶχον ζωσμένον
Ὅπλοφόροι ἀγριωποί!

Ἐποχὴ μακρᾶς δουλείας!
Εὐπρεπῶς ἐνδεδυμένος
Ἦλθε τότε νεανίας,
Νὰ ἰδῇ τοὺς συγγενεῖς,
Δὲν τοῦ εἶπαν «καλῶς ἦλθες»
Δὲν τὸν φίλησε κανεῖς!

Μὲ τὴν Μάστιγα δαρμένοι
Ἐπερνοῦσαν φορτωμένοι
Ὡσὰν κτὴν' οἱ χωρικοὶ
Καὶ ὁ νέος λυπημένος
Τοὺς ἐκοίταζεν ἐκεῖ.

Καὶ ἰδὸν τὸν πλησιάζει
Βάρβαρος μαστιγοφόρος
Καὶ λοξά, λοξὰ κοιτάζει
Καὶ τοῦ λέγει μὲ ὀργήν·
«Σκῦψε, κάτω καὶ φορτώσου
Σκῦψε, κτήνος, εἰς τὴν γῆν!»

Ρίπτει πλήρες νομισμάτων
Ἐν βαλάντιον ὁ νέος.
Ἄλλ' ὁ βάρβαρος φρονάτιων
Τὸν ὠθεῖ ἀγριωπά.
Καὶ τοῦ δείχνει τὸ φορτίον
Καὶ τὴν μάστιγα κτυπᾷ.

Φορτωμένος σάκκον σίτου,
Κολλημένος εἰς τὴν λάσπην
Ἑσταμάτα ἡ ψυχὴ του,
Πνιγμέν' εἰς τὸν θυμόν,
Ἐνα ἔχυσε μ' ὀδύνην
Ἀπ' τὰ βάθη στεναγμόν.

«Ὅς οἱ κόκκοι τοῦ φορτίου
Τόσους ὄφεις θὰ σκορπίσω,
Εἰς τὰ σπάχνα τοῦ θηρίου
Ποῦ μὲ νύχια σκληρὰ
Πρὸ τριῶν μακρῶν αἰώνων
Μᾶς σπαράσσει τὰ πλευρά!»

Καὶ τὴν αὔριον μὲ πήραν,
Καὶ μὲ ράσσον καλογήρου
Ἐπλανᾶτο κρούων λύραν
Μὲ χορδὰς μεγάλας τρεῖς.

Καὶ χορδαὶ τῆς λύρας ἦσαν
Δόξα, Πίστις καὶ Παιδείς.

Οὕτως ἤρχισε νὰ ψάλλῃ
Κι' ἐδυνάμωνε τὸν ψάλτην
Ὁ θυμός, δι' οὗ προσβάλλει
Ὁ μικρὸς τοὺς δυνατοὺς,
Ὁ θυμός, ποὺ μεγαλώνει
Τοῦ Θεοῦ τοὺς ἐκλεκτούς.

Αὐτὸς ἔρριψε τοὺς σπόρους,
Ὅπου σήμερον ἀνθίζουν·
Ἀλλ' ἀπ' ἀνδρας αἰμοβόρους
Εὗρε βάσανα σκληρὰ
Καὶ ἐκυλίσθη αἵματωμένος
Εἰς τοῦ Ἰστροῦ τὰ νερὰ

Διαβάται τὼρ' ἀκόμῃ
Ἀσκεπεῖς στὸ Βελιγράδι
Σκύπτουν καὶ φιλοῦν τὸ χῶμα
Καὶ τὴν ἄμμον τῆς ἀκτῆς
Ὅπου ἔπεσε ὁ Ρήγας,
Ὁ Τυρταῖος ποιητής.

Γ. Ζαλοκώστας

40. Τὸ προσφυγόπουλο τ' οὐρανοῦ.

Εἰς τὸν προσφυγικὸν καταυλισμὸν τῆς Λαχαναγορᾶς Πειραιῶς ἐνεφανίσθη πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν, ἀνέλπιστος, πληγωμένος πρόσφυξ. Δὲν ἦτο οὔτε Μικρασιάτης, οὔτε Θράξ. Δὲν τὸν εἶχον κυνηγήσει αἱ ὀρδαὶ τοῦ Κεμάλ. Δὲν τοῦ εἶχον σπάσει τὸ πόδι οἱ Τοῦρκοι Τσέτηδες. Ἦτο ἀπλούστατα ἀθῶος σπουργίτης.

Καθὼς ἐπετοῦσε εἰς τὸν οὐρανόν, τὸν ὁποῖον δὲν διεκδικοῦσιν, ὥς γνωστόν, οὔτε οἱ Ἕλληνες οὔτε οἱ Τοῦρκοι, τὸ λάστιχο ἐνὸς μικροῦ ἐντολίου Τσέτη, τὸν ἐτόξευσε εἰς τὰ ὕψη καὶ δὲν εἶχε τὴν εὐσπλαγχνίαν νὰ τοῦ δώσῃ τοῦλάχιστον τὸν θάνατον. Τοῦ ἔσπασε τὸ μικρὸν πόδι του. Καὶ ὁ πληγωμένος σπουργίτης, λιπόθυμος ἀπὸ τὸν τρομερὸν πόνον, ἔπεσεν ὡς νεκρὸν σῶμα, εἰς τὸ γῶμα.

Ὁ μικρὸς Τσέτης ἔσπευσε νὰ τὸν αἰχμαλωτίσῃ καὶ

νεκρὸν ἀκόμῃ. Ἀλλὰ τὴν τελευταίαν στιγμὴν ὁ περ-
τὸς τραυματίας εὗρεκε τὴν δύναμιν τῶν περῶν του.
Καὶ ἐσώθη πάλιν εἰς τὰ ὕψη, ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἔπρεσε.

Τὰ περὰ του ὅμως ἀπέκαμον εἰς τὴν οὐρανίαν πε-
ριπλάνησιν. Ἐδοκίμασε ν' ἀκουμπήσῃ εἰς ἓνα κλαδὶ
δένδρου νὰ ξεκουρασθῇ. Ἀλλὰ πῶς; Μόλις προσεπά-
θησε νὰ στηριχθῇ εἰς τὸ μικρὸν ποδαράκι του τρομεροὶ
πόννοι τὸν ἠνάγκασαν νὰ παραιτηθῇ ἀπὸ κάθε ιδέαν
ἀναπαύσεως. Καὶ διὰ τῶν τελευταίων δυνάμεων, αἷτι-
νες ἀπέμειναν εἰς τὰς κουρασθείσας πλέον πτέρυγας
του, ἐδοκίμασε καὶ πάλιν νὰ πετάξῃ. Ἐκαμε δυὸ-τρεῖς
γύρους εἰς τὸν ἀέρα, ἀλλὰ αἱ πτέρυγές του δὲν τὸν
ἐκράτουν πλέον. Ἀντελαμβάνετο ὅτι ὕστερον ἀπὸ ὀλίγα
λεπτά, ὀλίγα δευτερόλεπτα, θὰ εὗρίσκετο κάτω εἰς τὸ
χῶμα, ἀνίκανος πλέον νὰ σωθῇ ἀπὸ τοὺς ἀγρίους μι-
κροὺς Τσέτας τῆς συνοικίας.

Εἰς ὁμοίαν περίστασιν, ὁ ἀεροπόρος τοῦ ὁποίου
ἐσταμάτησεν ἔξαφνα ὁ κινητὴρ, κατοπτεῖται ταχέως τὸ ἔδα-
φος καὶ ζητεῖ τὸ κατάλληλον μέρος, διὰ νὰ προσγειωθῇ
ὅπου δύναται ἀσφαλέστερα. Τὸ αὐτὸ ἔκαμε καὶ ὁ μικρὸς
περῶτὸς ἀεροπόρος. Ὁ κινητὴρ του δὲν ἐδούλευε πλέον,
παντοῦ δρόμοι μὲ τρομερὰ παιδιά, τὰ ὁποῖα περιέμενον
μὲ τὰ λάστιχα ἀνὰ χεῖρας τεταμένα. Παντοῦ ἐχθριζοὶ
αὐλόγουροι. Παντοῦ ἄξενα κεραμίδια, ὅπου εἰς τραυμα-
τίας σπουργίτης, ἀνίκανος ν' ἀναζητήσῃ ἄλλοῦ τὴν τρο-
φήν του, θὰ ἐκινδύνευεν ἀσφαλῶς ν' ἀποθάνῃ ἀπὸ ἀσι-
τίαν. Ἐξαφνα, πρὸς ἓνα σημεῖον τοῦ ἐδάφους, διέκρινε
μίαν αὐλὴν, ὅπου γυναῖκες καὶ μικρὰ παιδάκια ἐκινοῦντο
μὲ ἓνα ὕψος μεγάλης δυστυχίας. Καὶ ἐπειδὴ ἡ δυστυχία
ἐννοεῖ τὴν δυστυχίαν, ὁ πληγωμένος σπουργίτης δὲν
ἄργησε νὰ καταλάβῃ, ὅτι οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ ἦσαν ἀδελ-

φοί του καὶ ὅτι ἡ αὐλὴ αὐτὴ δὲν ἦτο ὅπως αἱ ἄλλαι αὐλαὶ τῶν κακῶν ἀνθρώπων.

— Ἐν μέσῳ ἄλλων δυστυχῶν κι' ἐγώ! ἐσκέφθη ὁ μικρὸς σπουργίτης.

Καὶ μὲ ἓνα τέλειον κυκλικὸν πέταγμα, τὸ ὁποῖον οἱ ἄνθρωποι ἐδιδάχθησαν, ὥς γνωστὸν, ἀπὸ τὰ πτηνά, εὐρέθη μέσα εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ προσφυγικοῦ καταυλισμοῦ, κατάκοιτος εἰς τὸ χῶμα, ἀνίκανος νὰ κινηθῇ, ἕτοιμος ν' ἀποθάνῃ.

Ἀλλὰ δὲν ἤργησε νὰ βεβαιωθῇ, ὅτι εὐρίσκεται μεταξὺ πονετικῶν ψυχῶν. Μία ἀτμόσφαιρα συμπαθείας καὶ ἀγάπης ἐσχηματίσθη γύρω ἀπὸ τὴν δυστυχίαν του. Οἱ ἄλλοι δυστυχισμένοι ἐννοοῦσαν τὸν πόνον του. Τὰ παιδάκια δὲν ἦσαν ἐκεῖ σκληρὰ καὶ ἄσπλαχνα, ὅπως τὰ ἄλλα παιδιά. Οἱ μεγάλοι δὲν ἦσαν κακοὶ καὶ ἀδιάφοροι. Ἀγαθαὶ χεῖρες τὸν ἐσήκωσαν ἀπὸ τὸ χῶμα. Πνοαὶ ἀγάπης τὸν ἐθέρμαινον. Καὶ διὰ νὰ συμπληρωθῇ ἡ εὐτυχία του, μία ἀκόμη πονετικὴ ψυχὴ ἔσκυψε ἀπὸ ἄνω θέν του, ὥς Θεία Πρόνοια. Ἦτο ἡ ἀγαθὴ Πρόνοια καὶ τῶν ἄλλων δυστυχῶν, ἡ δεσποινίς, ἡ διακονοῦσα τὴν Φιλανθρωπίαν εἰς τὸν προσφυγικὸν καταυλισμόν.

— Τὸ καημένο τὸ πουλάκι! εἶπεν ἡ δεσποινίς. Ἐχει σπασμένο τὸ μικρὸ πόδι του. Πρέπει νὰ τὸ κρατήσωμεν κι' αὐτὸ ἐδῶ, νὰ τὸ θεράπεύσωμεν, ἕως ὅτου νὰ δυνηθῇ νὰ πετάξῃ καὶ πάλιν.

Ὁ μικρὸς σπουργίτης, ἂν καὶ δὲν ἐγνώριζε τὴν γλῶσσαν τῶν ἀνθρώπων, ἐκατάλαβε πολὺ καλὰ τί ἠθέλεν ἡ δεσποινίς, διότι ἡ γλῶσσα τῆς ἀγάπης εἶναι μία δι' ὅλα τὰ πλάσματα τοῦ Θεοῦ. Καὶ ἔσπευσε νὰ εὐχαριστήσῃ τὴν δεσποινίδα μ' ἓνα γλυκύτατον τσίου-τσίου.

— Εὐχαριστῶ, καλὴ μου δεσποινίς, εὐχαριστῶ πολὺ. Ὅταν θὰ γείνω καλὰ, θὰ ἔλθω νὰ σοῦ ψάλω ἓνα

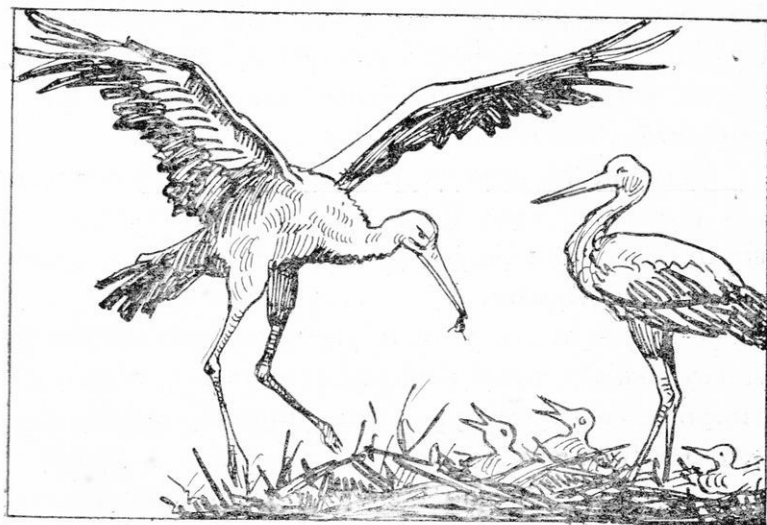
ώραῖον τραγουδάκι στὸ παράθυρόν σου. Δὲν ψάλλω ὡς
ἡ ἀηδὼν. Ἀλλὰ τὰ γλυκύτερα κελαδήματα δὲν εἶναι
καὶ τὰ τεχνικώτερα. Εὐχαριστῶ, καλή μου δεσποινίς,
εὐχαριστῶ, Τσίου-τσίου!..

Δύο τρυφερά χεράκια ἔλαβον τὸν μικρὸν πτερωτὸν
πρόσφυγα, τοῦ ἔδεσαν τὸ ποδαράκι του, τὸν ἐταΐσαν, τὸν
ἐπότισαν, καὶ ὕστερα τὸν ἐτοποθέτησαν σὲ μιὰ ζεστὴ
καὶ μαλακὴ φωλίτσα.

Ἦτο καὶ αὐτὸς ἐν προσφυγόπουλο τοῦ οὐρανοῦ,
ὅπου ἡ κακία τῶν ἀνθρώπων φθάνει κάποτε, ἀγρία καὶ
τρομερά, ὥς νὰ μὴν τῆς ἔφθανε γιὰ νὰ χορτάσῃ ὅλη
αὐτὴ ἡ μεγάλη καὶ ἀπέραντος γῆ. >

II. Νιρβάνας

To τέλος - 1939

41. Ἡ φιλοστοργία τῶν πτηνῶν.

Ἡ αὐταπάρνησις τῶν πτηνῶν καὶ ἡ στοργή των εἶναι θαυμασία.

Ὅταν ἡ μήτηρ καθήσῃ ἐπὶ τῶν ὤων, ὁ νοῦς της ὅλος συγκεντροῦται εἰς τὴν ὅσον τὸ δυνατόν πιστοτέραν ἐκπλήρωσιν τῶν μητρικῶν της καθηκόντων. Τὸ ἄρρεν σπεύδει νὰ τῇ φέρῃ τροφήν ἢ καὶ τὴν ἀντικαθίστῃ κάποτε ἐν τῇ ἐπφάσει. Ἀλλὰ καὶ τότε ἐκείνη ἔχει ἄγρουπα τὰ ὄμματα ἐπὶ τῆς φωλεᾶς. Εἶναι ἀξιοπαρατήρητος ἡ μεταβολὴ ἡ ἐπελθοῦσα εἰς τὸν χαρακτῆρά της.

Ἦτο πρὶν ἀμέριμνος καὶ ἀεικίνητος; Ἐπέτα πτερυγίζουσα εἰς τὰ δάση καὶ εἰς τὰ βουνά; Ἦτο φλύαρος; Ἦτο φαιδρά; Ἦτο λαλιστάτη; Ἦδη μὲ τὴν ἀνάληψιν τῶν μητρικῶν της καθηκόντων δὲν ψάλλει πλέον, ἀλλὰ, σιωπηλὴ καὶ περίφροντις, διαμένει ἐπὶ τῶν ὤων

ἐπὶ ὥρας, ἐπὶ ἡμέρας, αὐτή, ἡ ὁποία προηγουμένως δὲν εἶχε μιᾶς στιγμῆς ἡσυχίαν. Αἱ ἀηδόνες, τὰ ἄλλα ὀδικὰ πτηνὰ, δὲν ψάλλουν, ὅταν κλωσσοῦν. Βέβαια! Διότι τώρα πλέον δὲν εἶναι καιρὸς διὰ τραγοῦδια!

Ὅταν δὲ τὰ στρογγύλα ἐκεῖνα πράγματα σπάσωσι καὶ οἱ νεοσσοὶ προέλθωσι πιπίζοντες καὶ τερετίζοντες εἰς τὸ φῶς, ὁποία ζωηρότης, ὁποία κελαδήματα, ὁποία κίνησις παρατηρεῖται εἰς τὴν εὐτυχῇ κατοικίαν! Πῶς τὰ μικρὰ πτηνάρια ἀνοίγουν τὰ μικρὰ στόματά των διὰ νὰ εἰσδεχθῶσι τὴν τροφήν ἀπὸ τὸ στόμα τῶν γεννητόρων! Πῶς οἱ γεννήτορες περιῖπτανται χαίροντες περὶ τὴν φωλεάν. Πῶς διπλασιάζουσι καὶ πολλαπλασιάζουσι τὴν ἐργασίαν των, ἔχοντες τώρα πλέον νὰ προνοήσωσι διὰ πέντε, ἕξ, ἑπτὰ ἢ καὶ περισσότερα στόματα! Πρᾶγμα θαυμάσιον, μὰ τὴν ἀλήθειαν! Αὐτὰ τὰ πτηνὰ φέρονται μετὰ τόσης εὐφυΐας! Τίς εἶπεν εἰς τὴν μητέρα νὰ ἐπικαθῇ ἐπὶ τῶν στρογγύλων ἐκεῖνων πραγμάτων; Ποῖος τὴν ἐδίδαξεν, ὅτι ζωὴ θὰ προβάλλῃ διὰ τῆς ἐπράσεως; Ποῖος τῇ ἐνεφύσησε τοσαύτην ὑπομονήν, ὥστε καὶ νύκτα καὶ ἡμέραν καὶ ὑπὸ τὴν βροχὴν καὶ ὑπὸ τὸν ἥλιον, νὰ ἐπιμένῃ ἐκεῖ; Ποῖος δὲ ὑπέδειξεν εἰς τὰ ἅπτερα νεόσσια, ὅτι χρεωστοῦσι ν' ἀνοίξωσι τὸ στόμα καὶ νὰ λάβωσι ἀπὸ τὸ μητρικὸν ράμφος τὴν τροφήν, ἵνα συνεχίσωσι τὴν ὑπαρξιν; Δὲν γνωρίζω ἄλλην ἀπάντησιν εἰμὶ ταύτην: Ὁ ἀγαθὸς Θεός.

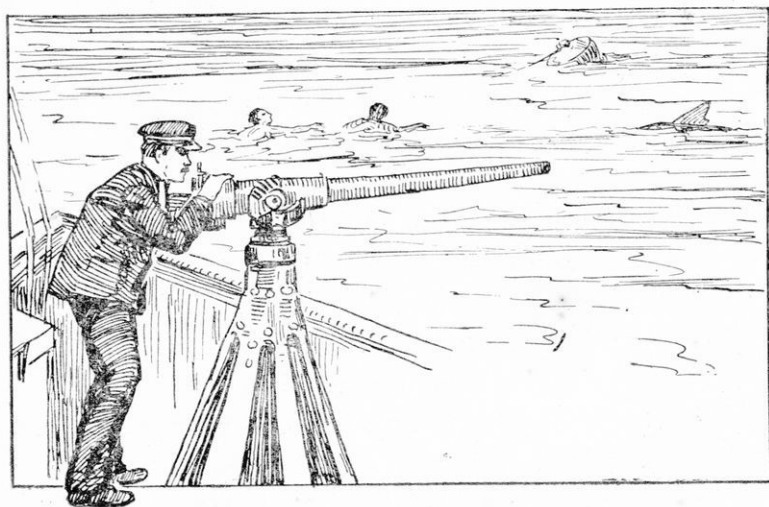
Ἡ ἀγάπη τοῦ πελεκάνου πρὸς τὰ τέκνα του εἶναι περιάκουστος. Ἡ παράδοσις λέγει περὶ αὐτοῦ ὅτι, ὁσάκις δὲν εὐρίσκει τι νὰ προσφέρῃ εἰς τὰ μικρὰ του (ὁ πελεκάν εἶναι ἰχθυοφάγος) σχίζει τὰ στήθη του καὶ τὰ τρέφει μὲ τὸ αἷμά του, διὰ νὰ μὴ τ' ἀφήσῃ καὶ ἀποθάνουν τῆς πείνης. Ἐπὶ τῆς τοιαύτης παραδόσεως στηρίζεται ὁ συγκινητικώτατος στίχος τοῦ Ἐπιταφίου Θρήνου:

Ὡσπερ πελεκάν
τετρωμένος τὴν πλευράν Σου, Λόγε,
τοὺς θανόντας παῖδας ἐζώσας,
ἐπιστάξας ζωτικούς αὐτοῖς κρουνοὺς...

Καθὼς δὲ πλείσται ὅσαι ὑπάρχουσι περιστάσεις παρὰ τοῖς πτηνοῖς, ὅπου ἐκλάμπει ἡ ἀγάπη τῶν γονέων πρὸς τὰ τέκνα, οὕτως ὑπάρχουσι καὶ ἕτεραι, ὅπου διακρίνεται ἡ εὐσέβεια τῶν τέκνων πρὸς τοὺς γονεῖς.

Ἦδη, ὁ Μέγας Βασίλειος ἔκαμε λόγον περὶ τῶν πελαργῶν, οἵτινες τὸν πατέρα ὑπὸ τοῦ γήρατος περοροήσαντα περικυκλώσαντες διαθερμαίνουσι μὲν καὶ περιθάλλουσι διὰ τῶν ἑαυτῶν πτερύγων, βοηθοῦσι δὲ αὐτὸν ἡρέμα ἐν τῇ πτήσει, προσφέρουσι δ' εἰς αὐτὸν ἀφθόνους τὰς τροφάς. Ἴσως εἶναι αὐτὸς ὁ λόγος, διὰ τὸν ὁποῖον εἷς τινας χώρας θεωρεῖται, τοῦτ' αὐτό, ἱερὸν τὸ πτηνὸν τοῦτο. Ἐν Τουρκίᾳ ὁ εὐσεβὴς μουσουλμάνος οὐδέποτε θὰ ἐπιβάλῃ τὴν χεῖρα ἐπὶ τοῦ ζώου τούτου, τὸ ὁποῖον εὐγνωμονοῦν διὰ τὴν ξενίαν καὶ τὴν ἀγάπην, ἀνταποδίδει τὴν χάριν διὰ τῆς καταστροφῆς τῶν ἰοβόλων ὄφεων, ὧν τυγχάνει ἄσπονδος ἐχθρός. Τῆς αὐτῆς ἐκτιμήσεως ἀπολαύει ὁ πελαργὸς καὶ ἐν Ὀλλανδίᾳ, ὅπου τὸν προστατεύει ὁ νόμος. Ἐνταῦθα συνέβη τὸ συγκινητικώτατον ἐκεῖνο γεγονός καθ' ὃ, πυρπολουμένης οἰκίας καὶ τῶν φλογῶν περιβαλουσῶν τὴν ἐπὶ τῆς στέγης φωλεὰν πελαργῶν, ἐν τῇ ὁποίᾳ οἱ νεοσσοὶ εὐρίσκοντο, ἡ μήτηρ προσεπάθησε καὶ ἅπαξ καὶ δις νὰ διασώσῃ τὰ μικρά της, ἀλλ' εἰς μάτην, μέχρις οὔ, περιζωσθεῖσα καὶ αὐτὴ ὑπὸ τῶν φλογῶν, προετίμησε νὰ συγκατακαῇ μετὰ τῶν τέκνων τῆς παρὰ νὰ διασωθῇ μόνη.

Κ. Καλλίνικος

42. Περιπέτεια με ένα καρχαρίαν.

Ἀπὸ τοῦ ἀπογεύματος τῆς προηγουμένης ἡμέρας τὸ πλοῖόν μας εἶχεν ἐπιστρέψει ἐκ γυμνασίων εἰς τὸν λιμένα καὶ πάλιν τοῦ Ἡρακλείου. Ἐρρίψαμεν τὰς ἀγκύρας εἰς τὴν θάλασσαν, διὰ πᾶν ἐνδεχόμενον δέ, ἐδέσαμεν καὶ χονδρόν τι σχοινίον ἐκ τῆς πρύμνης τοῦ πλοίου ἐπὶ τοῦ εἰς τὸ ἀνοικτὸν τῆς θαλάσσης σημαντήρος.

Τὸ ἀπόγευμα, τὸ μὴ ἔχον ὑπηρεσίαν πλήρωμα, ἐκαθήμεθα εἰς τὴν πρῶραν τοῦ πλοίου ἀναμένοντες διαταγὰς. Ὁ ἄνεμος, ὅστις ἐλαφρὸς ἔπνεεν ἀπὸ τῶν πρωϊνῶν ὥρῶν, εἶχεν ἤδη κοπάσει ἐντελῶς καὶ ἡ γαληνιώσα θάλασσα ἐφαίνετο ὡς καθρέπτῃς.

Ἡμίσειαν ὥραν πρὸ τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου ὁ πλοίαρχος ἔδωκε τὴν χαροποιὸν διαταγὴν τοῦ κολυμβήματος καὶ ἐντὸς πέντε λεπτῶν οἱ νουῦται, ἀπὸ τῆς ἐπι

τούτω κεραίας, ἐπήδησαν εἰς τὴν θάλασσαν καὶ ἔπαιζον
μὲ τὰ γαλανὰ αὐτῆς ὕδατα.

Μεταξὺ τῶν κολυμβητῶν ἦσαν καὶ δύο παιδιά, τὸ
ἐν τοῦ κυβερνήτου μας καὶ τὸ ἄλλο τοῦ ἀξιωματικοῦ
τοῦ πυροβολείου.

Γελῶντα καὶ χαίροντα ἐκολύμβων καὶ αὐτά, ἀλλὰ
πλησίον τοῦ πλοίου κατ' ἀρχάς. Ὑστερον ὁμως ἀπεφά-
σισαν καὶ νὰ ἀγωνισθῶσι. Τίς πρῶτος θὰ ἔφθανε τὸν
σημαντῆρα καὶ θ' ἀνήρχετο ἐπ' αὐτοῦ.

Ἐξεκίνησαν ὁθεν καὶ ὥς ἰχθύες διέσχισαν τὴν θά-
λασσαν, συνοδεύοντες ἐκάστην κίνησιν τῶν ποδῶν ἢ τῶν
χειρῶν των μὲ φωνὰς χαρᾶς καὶ γέλωτας.

Καὶ ἄλλοτε μὲν προὔχῳρει ὁ εἷς, ἄλλοτε δὲ ὁ ἄλλος.

* * *

Ο ἀξιωματικὸς τοῦ πυροβόλου ἀπὸ τῆς θέσεώς
του, πλησίον τοῦ τηλεβόλου, καὶ ὁ κυβερνήτης ἀπὸ τῆς
γεφύρας παρηκολούθουν τοὺς υἱοὺς των κολυμβῶντας
καί, ὁσάκις ἐβλεπεν ἕκαστος ἐξ αὐτῶν νὰ ὑπολείπηται
ὁ υἱὸς τοῦ ἄλλου, διὰ φωνῶν παρώτρυνε καὶ ἐνεθάρ-
ρυνεν αὐτόν, ἵνα κερδίσῃ τὸν ἀγῶνα, καὶ ν' ἀνέλθῃ
πρῶτος ἐπὶ τοῦ σημαντῆρος.

Χαίροντες γονεῖς καὶ ναῦται παρηκολούθουν τὸν
ἀγῶνα τῶν δύο παιδίων. Ὅτε ἐν μέσῳ τῆς χαρᾶς ἐκεί-
νης, ἀκούεται φρικώδης φωνή, ἀπὸ τοῦ καταστρώματος
τῆς γεφύρας, ὑπὸ τοῦ ἀξιωματικοῦ τῆς ὑπηρεσίας :

— Καρχαρίας! Ἐνας καρχαρίας διευθύνεται πρὸς
τὸ μέρος τῶν παιδίων.

Εἰς τὸ ἄκουσμα τῆς φωνῆς τοῦ ἀξιωματικοῦ οἱ
κολυμβῶντες ναῦται ὥρμησαν πρὸς τὸ πλοῖον καὶ ὁ εἷς
μετὰ τὸν ἄλλον, ἀναβάντες τὰς ξυλῖνας τῶν κεραιῶν

κλίμακας, ἐντὸς ὀλίγου εὐρίσκοντο ἐπὶ τοῦ καταστρώματος παρακολουθοῦντες τὰ πρὸς τὸν σημαντῆρα διευθυνόμενα παιδιά.

Εἰς ἀπόστασιν 500 ὥς ἔγγιστα μέτρων ἀπὸ τοῦ σημαντῆρος ἐφάνη ἡ ράχis τοῦ θαλασσίου θηρίου, διευθυνομένου πρὸς αὐτόν.

Ὁ ἀξιωματικὸς τοῦ πυροβόλου ἐπὶ ἓν λεπτὸν ἔμεινεν ἀπολιθωμένος, βλέπων τὸν ἄμεσον κίνδυνον τὸν ὁποῖον διέτρεχον τὰ δύο κολυμβῶντα παιδιά. Ἐπειτα ἐφώνησεν εἰς αὐτὰ νὰ ἐπιστρέψωσιν. Ἀλλὰ τὰ παιδιά, καταδύόμενα ἐντὸς τοῦ ὕδατος καὶ πάλιν ἀναδυόμενα, φωνάζοντα, παίζοντα καὶ ἀγωνιῶντα, ποῖον πρῶτον θὰ φθάσῃ εἰς τὸν σημαντῆρα, αὐτε τὴν φωνὴν τοῦ πυροβολητοῦ ἤκουσαν, οὔτε τὸν κίνδυνον τὸν ὁποῖον διέτρεχον ἐκ τοῦ θηρίου ἐγνώριζον.

Ἐγέλων, ἔχαιρον, ἐχοροπήδων ἐντὸς τῆς θαλάσσης, πλησιάζοντα πρὸς τὸν σημαντῆρα.

Ἀλλ' αἰφάνης ἠκούσθη σπαρακτικὴ φωνὴ ἐκ μέρους καὶ τῶν δύο παιδίων. Φωνή, ἣτις ἤγγισε τὴν καρδίαν τῶν ἐπὶ τοῦ πλοίου παρακολουθούντων τὰ παιδιά. Ἀντελήφθησαν καὶ αὐτὰ τὸ ἐναντίον των ἐρχόμενον θηρίον.

* * *

Ἡ σπαρακτικὴ τῶν παιδίων φωνὴ ἐτάραξε τὸν ἀξιωματικὸν τοῦ πυροβόλου καὶ ἐπήδησεν ἀπ' ἐκεῖ ὅπου ἦτο. Τὰ πυροβόλα ἦσαν πάντοτε ἑτοιμα. Ἦσαν πλήρη, λόγῳ τῶν γυμνασίων. Αἰφνιδία ἐλπίς, ὥς ἀστραπή, διήλθε τῆς σκέψεως τοῦ ἀξιωματικοῦ. Δὲν εἶχε καιρὸν νὰ περιμένῃ. Ὁ κίνδυνος ἦτο ἄμεσος καὶ φρικώδης. Ἐπλησίασε τὸ πυροβόλον, ἐσκόπευσε καὶ μόλις ἐφάνη εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης ἡ ράχis τοῦ θη-

ρίου ἠκούσθη εἰς τὸν ὁρίζοντα ὁ βρυχηθὺς τοῦ πυροβόλου.

Ὁ ἀξιωματικὸς μετὰ τὴν ἐκπυρσοκρότησιν ἐκάθησε κάτω, πλησίον τοῦ πυροβόλου, καλύψας τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ τὸ πρόσωπον διὰ τῶν χειρῶν, φοβούμενος νὰ παρακολουθήσῃ τὸ ἀποτέλεσμα τῆς βολῆς του. Ἐὰν τὸ βλήμα εἶχεν ἀποτύχει τοῦ σκοποῦ του, ὁ υἱὸς του καὶ ὁ υἱὸς τοῦ κυβερνήτου θὰ ἦσαν ἤδη κατεσπαραγμένοι ὑπὸ τοῦ θηρίου.

Νεκρικὴ σιγὴ ἐβασίλευεν ἐπὶ τοῦ πλοίου. Ναῦται καὶ ἀξιωματικοί, ὅλοι ἦσαν ἐπὶ τοῦ καταστρώματος. Ἄφωνοι, μὲ ἀγωνιῶσαν καρδίαν, ἀνέμενον τὸ ἀποτέλεσμα τῆς βολῆς. Ὀλίγα δευτερόλεπτα παρῆλθον, δευτερόλεπτα ἰσούμενα πρὸς αἰῶνας, καὶ αἴφνης φωναί, ἀλλὰ φωναὶ χαρᾶς καὶ ἀγαλλιάσεως, ἠκούσθησαν πληροῦσαι τὸν ἀέρα, ἐκ στόματος ὅλων τῶν ἀνδρῶν. Ὁ πυροβολητὴς ἀξιωματικὸς ἐσκίρτησεν ἐκ χαρᾶς. Διηύθυνε καὶ αὐτὸς ὡς οἱ ἄλλοι τὸ βλέμμα πρὸς τὸ μέρος ὅπου πρὸ ὀλίγου ἐφάνη ἡ ράχis τοῦ καρχαρίου καὶ πλήρης χαρᾶς βλέπει τὸ πτώμα τοῦ θηρίου νὰ ἐπιπλέῃ ἐπὶ τῆς θαλάσσης.

Τὸ βλήμα ἐπέτυχε τοῦ σκοποῦ.

Τὰ παιδιά μετ' ὀλίγον ἐφώναζον, ἐγέλων, ἐχόρευον ἐπὶ τοῦ καταστρώματος τοῦ πλοίου καὶ χαρὰ καὶ ἀγαλλίασις ἐβασίλευεν εἰς αὐτὸ ἐκ μέρους ὅλων.

Ι. Ἀρβανιτάκης

43. Ὁ καρχαρίας.

Ὁ καρχαρίας, κοινῶς λεγόμενος σκυλόψαρο ἢ καὶ σκύλος μόνον, εἶναι ἰχθὺς μέγας, γίγας τῶν θαλασσῶν λαμβάνων πολλάκις μῆκος 10 μέτρων καὶ βάρος ποικίλον ἀναλόγως τοῦ μήκους αὐτοῦ, δυνάμενον νὰ φθάσῃ τὰς 500 ὀκάδας.

Ὁ καρχαρίας κατοικεῖ εἰς τὰς μεγάλας θαλάσσας, τοὺς βαθεῖς καὶ ἐκτεταμένους ὠκεανούς. Εἰς τὴν Μεσόγειον καὶ ἐπομένως καὶ τὰς Ἑλληνικὰς θαλάσσας σπανίως παρουσιάζονται καρχαρίαὶ καὶ μάλιστα γίγαντες τοιοῦτοι. Παρακολουθοῦντες πολλάκις τὰ διὰ τοῦ Γιβραλτάρ ἢ τοῦ Σουέξ διερχόμενα μεγάλα πλοῖα, πρὸς καταβρόχθισιν τῶν ἐξ αὐτῶν ἀπορριπτομένων ἀπορριμμάτων, παραπλανῶνται καὶ περιπλανῶνται ἀνὰ τὴν Μεσόγειον. Ἄλλ' ὅχι ἐπὶ πολὺ. Εὐρίσκοντες κατὰ τὰ ταξιδιά των τὰ στόμια Γιβραλτάρ ἢ Σουέξ ἐξέρχονται ἐκ νέου εἰς τὸν Ἀτλαντικὸν ἢ τὴν Ἐρυθρὰν καὶ ἐκεῖθεν εἰς τὸν Ἰνδικὸν ὠκεανόν.

Τὸ σῶμα τῶν καρχαριῶν εἶναι ἐπίμηκες, ἀτρακτοειδές, λίαν εὐκίνητον. Ἡ κεφαλὴ του εἶναι πεπιεσμένη ἐκ τῶν ἄνω πρὸς τὰ κάτω, ἀπολήγει δὲ εἰς ὁξὺ ρύγχος ἐλαφρῶς καμπτόμενον πρὸς τὰ ἄνω. Δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ τῆς κεφαλῆς φέρει δύο ζωηροὺς ὀφθαλμούς.

Τὸ στόμα εἶναι μέγιστον, ὥπλισμένον διὰ σειρῶν ὀδόντων ὀξύτατων, τῶν ἄνω ἐχόντων τὴν ὀξεῖαν αὐτῶν

αἰχμήν πρὸς τὰ ἔξω διευθυνομένην. Τὸ ἄνω χεῖλος εἶναι μακρότερον τοῦ κάτω τοιούτου, ὅπως καὶ εἰς τὸν κύνα, ἔνεκα τούτου, ἵνα συλλάβῃ ὁ καρχαρίας τὴν τροφήν του, εἶναι ἠναγκασμένος νὰ στρέψῃ ὀλίγον τὸ σῶμά του καὶ νὰ στηρίξῃ τοῦτο ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ἢ τῆς ἀριστερᾶς πλευρᾶς.

Εἰς τὸ σῶμα τοῦ καρχαρίου παρατηροῦμεν δύο στηθιαῖα πτερύγια, δύο κοιλιακά, καὶ δύο ραχιαῖα. Προσέτι ἐν ἑδραῖον πρὸς τὸ κάτω μέρος καὶ πλησίον τῆς οὐρᾶς, τέλος δὲ τὸ οὐραῖον πτερύγιον, ἔχον σχῆμα ἡμισελήνου, μὲ τὴν μίαν αὐτοῦ ἄκρην διπλασίαν τῆς ἄλλης.

Τὸ δέσμα του εἶναι λεπτὸν τραχὺ ἢ καὶ λείον, τὸ δὲ χροῶμα αὐτοῦ, κατὰ μὲν τὴν ράχιν κυανοῦν ζωηρὸν εἰς τοὺς γεροντοτέρους καρχαρίας, σχεδὸν δὲ γαλανὸν εἰς τοὺς νεωτέρους, κατὰ δὲ τὴν κοιλίαν εἰς ἀμφοτέρας τὰς ἡλικίας, λευκωπόν. Τὸ κρέας του ἐλαχίστης τυγχάνει προτιμήσεως. Μόνον τῶν νεαρωτάτων καρχαριῶν, συνήθων εἰς τὰς Ἑλληνικὰς θαλάσσας, εἰς τινὰς νήσους, ὑπὸ τὸ ὄνομα σκυλόψαρο, χρησιμοποιεῖται, ἀφοῦ πρῶτον ἐκδάρωσιν αὐτόν.

Ὁ καρχαρίας τρέφεται ἐκ τῶν παντοίων ζώων τῆς θαλάσσης, ἀλλ' εἶναι ἐπικίνδυνος λίαν καὶ εἰς τὸν ἄνθρωπον, ἐναντίον τοῦ ὁποίου ἀφόβως ἐπιτίθεται. Κολυμβῶντας ναυαγούς, λουομένους ἢ καὶ δύτας, σπογγαλιεῖς καὶ κοραλλιοσυλλέκτας οἱ καρχαρίαὶ πολλάκις κατεσπάραξαν.

Εἶναι δὲ αἰμοχαρὲς λίαν καὶ ἀδηφάγος. Καταπίνει ἀμάσητον τὴν τροφήν καὶ ἐντὸς ὀλίγων ὥρων τελεῖται ἡ πέψις ἐν αὐτῷ ἔστω καὶ ἂν τὸ θήραμά του ἦτο ὀγκῶδες καὶ τὸ σῶμά του ἀπετελεῖτο καὶ ἐκ σκληρῶν μερῶν.

Ἐντὸς καρχαρίου, ὅστις κατέφαγεν ὀλόκληρον ἄνθρωπον καὶ μετὰ δύο ὥρας συνελήφθη ὑπὸ ἀλιέων, δὲν εὐρέθησαν, ὅτε ἔσχισαν αὐτόν, παρὰ οἱ ὄνυχες, τὰ μαλλία καὶ τὸ δακτυλίδιον τοῦ κατασπαραχθέντος.

44. Ἡ πρώτη τῆς Ἀναστάσεως εἰς τὸ χωρίον.

Μεσονύκτιον! Σκότος βαθὺ βασιλεύει εἰς τὸ χω-
ρίον καὶ σιγὴ νεκρικὴ ἐπικρατεῖ πανταχοῦ. Ποῦ καὶ ποῦ,
περιπλανώμενος ἀνὰ τοὺς ἀμόρφους δρόμους τοῦ χω-
ρίου, κύων τις προκαλεῖ τὰς ὕλακὰς τῶν ὁμοφύλων του,
τῶν φυλάκων τῆς οἰκίας, τῆς στάνης τῶν χωριζῶν,
οἵτινες διὰ τῶν ἀπειλητικῶν ὕλακῶν των, ὡς ἄλλοι
φρουροί, φωνάζοντες ἀπὸ τῆς σκοπιᾶς των τὸ «φύλακες
γρηγορεῖτε» ταράσσουν τὴν νυκτερινὴν σιγὴν. Μετ' ὀλί-
γον παύουσιν αἱ ὕλακαὶ ἀφοῦ ἀπεμακρύνθη ὁ ἀνεπιθύ-
μητος καὶ εἰς τὸ χωρίον βασιλεύει καὶ πάλιν σιγὴ.

Σιγὴ νεκρικὴ! Ὅλα τὰ ἔμψυχα πλάσματα τῆς φύ-
σεως κοιμῶνται ἀμέριμνα, ἀναπαυόμενα ἀπὸ τοὺς κόπους
τῆς ἡμέρας, καὶ μόνον ἡ πέριξ φύσις ἐξακολουθεῖ νὰ

παραμένη ἄγρουπνος, ἐτοιμαζομένη διὰ μίαν νέαν ἀνάστασιν, δι' ἓν νέον ἔνδυμα, τὸ καινουργές αὐτῆς πρῶτον φόρεμα. >

Νηνεμία ἄκρα. Οὐδὲν φύλλον κινεῖται. Καὶ ὅμως! Εἰς τὴν φαινομενικὴν αὐτὴν σιγὴν νομίζει τις ὅτι ἀκούει ἐλαφρόν τινα συριγμόν, ὅμοιον πρὸς δίοδον ὄφως διερχομένου διὰ μέσου τῆς πρασίνης γλῶσσης, ψίθυρον προερχόμενον ἐκ τῆς ἐκπνοῆς τῶν φυτῶν, ἐκ τοῦ χώματος τῆς γῆς τὸ ὁποῖον ἀνοίγεται, ἵνα προβάλλῃ ἡ νεωτέρα βλάστησις.

Παρήλθεν ἤδη τὸ μεσονύκτιον καὶ οὐδεμία εἰς τὸ χωρίον παρατηρεῖται ζωὴ ἢ κίνησις.

Τὰ πάντα σκοτεινὰ φαίνονται ὥς ἐὰν ἐκαλύπτοντο ὑπὸ τοῦ μέλανος μανδύου τοῦ θανάτου. Αἴφνης ἀκούεται ἐκ τινος ὀρνιθῶνος ἡ φωνὴ ἀλέκτορος τὸν ὁποῖον μιμοῦνται πάντες οἱ ὁμοεθνεῖς του, καὶ πρὸς στιγμὴν πανταχόθεν τοῦ χωρίου ἀκούονται αἱ ποικιλόηχοι φωναὶ τῶν ἀλεκτόρων του ἀποτελοῦσαι θυρυβώδη συναυλίαν. Εἶναι αὕτη ἡ πρώτη ἐμφάνισις τῆς ζωῆς εἰς τὴν πλάσιν, κατόπιν πολυώρου ὕπνου, ὑπὸ τὸ κράτος τοῦ ὁποίου ἡ ζωὴ εἰς τὸ χωρίον ἐφαίνετο ὥς ἐκλιποῦσα.

Ἐνῷ οἱ ἀλέκτορες ἐξακολουθοῦσι τὴν ἄμουςον αὐτῶν συναυλίαν, ἐν φῶς διακρίνεται εἰς τὸ παράθυρον τῆς ἀπέναντι καὶ ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ χωρίου οἰκίας. Μετ' ὀλίγον τὸ παράθυρον ἐκεῖνο ἀνοίγεται καὶ τὸ ἐκ τοῦ δωματίου προερχόμενον φῶς διαχύνεται εἰς τὸν ἔξω δρόμον. >

Εἶναι τὸ παράθυρον τῆς οἰκίας τοῦ ἱερέως τοῦ χωρίου. Ἦκουσεν εἰς τὸν βαθύν του ὕπνον τὸν κώδωνα τοῦ ὥρολογίου τοῦ χωρίου, τὰς φωνὰς τῶν ἀλεκτόρων καὶ ἐξύπνησεν ἵνα μεταβῇ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν του.

Ὁ ἱερεὺς ἐτοιμασθεὶς ἐξῆλθε τῆς οἰκίας του καὶ ἰδοὺ

αὐτὸς μετ' ὀλίγον εἰς τὴν αὐλὴν τῆς Ἐκκλησίας. Ἀναβαίνει μίαν πρὸς μίαν μετὰ προσοχῆς τὰς βαθμίδας σκοληκοβρώτου κλίμακος, στηριζομένης εἰς τὸν κορμὸν φυλωμένης καὶ ἀνθούσης ἀχλαδέας καὶ τείνει τὴν χεῖρα πρὸς τὸ πλῆκτρον τοῦ ἀπὸ τοῦ δένδρου κρεμαμένου κώδωνος τῆς Ἐκκλησίας.

Ντάν-ντάν-ντάν, ἀκούεται τρις καὶ πάλιν τρις, ὁ ἦχος τοῦ κώδωνος καλῶν τοὺς χωρικοὺς ν' ἀφήσωσι τὴν θερμὴν αὐτῶν κλίνην καὶ τὴν γλυκύτητα τοῦ ὕπνου, νὰ ἐγερθῶσι καὶ νὰ μεταβῶσι νὰ παρακολουθήσωσι τὴν ἀκολουθίαν τοῦ ὄρθρου τῆς Ἀναστάσεως.

Εἰς τοὺς ἤχους τοῦ κώδωνος τῆς Ἐκκλησίας προστίθενται ἀμέσως οἱ θόρυβοι τῶν ἀνοιγομένων παραθύρων τῶν οἰκιῶν τοῦ χωρίου, τὸ ἐκ τῶν παραθύρων εἰς τὴν φύσιν διαχυνόμενον φῶς, οἱ ἦχοι τῶν κωδῶνων τῶν Ἐκκλησιῶν τῶν ἄλλων χωρίων. Τὴν συναυλίαν τῶν ἀλεκτόρων διεδέχθη, εἰς τὴν σιγὴν τῆς νυκτός, ἡ συναυλία τῶν κωδῶνων.

Ἦδη παντοῦ βασιλεύει ἡ ζωή, ἡ κίνησις, ἡ χαρὰ τῶν χωρικῶν, οἵτινες ἐτοιμάζονται διὰ τὴν Ἐκκλησίαν.

Φωναί, συζητήσεις καὶ συμβουλαί, ὑποδείξεις καὶ προτροπαὶ ἀκούονται προερχόμεναι ἐκ τῶν διαφόρων οἰκιῶν, ποῦ καὶ ποῦ δὲ κλαυθμηρίσματα παιδιῶν καὶ ὕλακαὶ κυνῶν, ἐνῶ ὁ ἱερεὺς ἐξακολουθεῖ νὰ κροῦῃ τὸν ἐπὶ τῆς ἀχλαδέας κώδωνα.

Ντάν-ντάν-ντάν, ντάν-ντάν-ντάν καὶ οἱ πιστοὶ ὁ εἷς μετὰ τὸν ἄλλον καταφθάνουσιν εἰς τὴν αὐλὴν τῆς Ἐκκλησίας.

Αἱ καρδίαι πάλλονται, αἱ ψυχαὶ ἀγάλλονται, τὰ σώματα αἰσθάνονται ῥίγος χαρᾶς εἰς τὸ ἄκουσμα τῶν ποικιλοήχων κωδῶνων τῶν Ἐκκλησιῶν τῶν πέριξ χωρίων.

Μυστηριώδεις ψαλμωδίαι, ἀγγέλων, αἵτινες διασκορ-

πίζουσιν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ εἰς τὴν γῆν τὸ «Χριστὸς Ἀνέστη».

Ἀλέκτορες καὶ κώδωνες, ἄγγελοι καὶ ἄνθρωποι, ἐνοῦσι τὰς φωνάς των εἰς μίαν φωνὴν εὐγνωμοσύνης καὶ εὐχαριστίας, εἰς ἓνα ὕμνον, εἰς μίαν μυστηριώδη λατρείαν πρὸς τὸν Θεόν.

* * *

Οἱ χωρικοί, φοροῦντες τὰ καλύτερα καὶ καθαρώτερα ἐνδύματα αὐτῶν, προσέρχονται ὁ εἷς μετὰ τὸν ἄλλον εἰς τὴν αὐλὴν τῆς Ἐκκλησίας. Ἄλλοι μόνοι, ἄλλοι μετὰ τῶν συζύγων των καὶ ἄλλοι κρατοῦντες ἐκ τῆς χειρὸς τὰ μικρά των τέκνα ἢ τοὺς πολὺ γέροντας γονεῖς των καὶ ὅλοι κρατοῦν εἰς τὰς χεῖρας λαμπάδας, τὰς λαμπάδας τῆς Ἀναστάσεως, αἱ δὲ μητέρες καὶ τὰ παιδιά, πλὴν τῆς λαμπάδος, χρωματιστὸν ὁλοκάθαρον μανδήλιον διὰ τοῦ ὁποίου περιτυλίσσονται τὰ κόκκινα αὐγὰ τῆς Ἀναστάσεως.

Οἱ νεωκόροι ἡτοίμασαν τὴν Ἐκκλησίαν, ἥναψαν τὰς κανδήλας καὶ τὰ πολυκέρια, οἱ ψάλται ἔλαβον τὴν δι' αὐτοὺς ὠρισμένην θέσιν καὶ ὁ ἱερεὺς εἰς τὸ ἱερόν του, ἐνδύεται τὰ ἱερά αὐτοῦ ἄμφια ψιθυρίζων διαφόρους εὐχάς.

Ἄνδρες, νέοι γέροντες καὶ παιδιά εἰσῆλθον εἰς τὸν ναόν, ἐνῷ αἱ γυναῖκες ἀνέβησαν εἰς τὸν γυναικωνίτην. Ὁρθόστατοι καὶ σιωπηλοὶ πάντες ἀναμένουσι τὴν φωνὴν τοῦ ἱερέως των.

Αἴφνης τὰ κηρία καὶ αἱ κανδήλαι ἐσβέσθησαν καὶ σκότος βαθὺ διεχύθη εἰς τὴν ἐκκλησίαν.

Ρίγος διέτρεξε τὰ σώματα ὅλων, ἐν τῇ ἀναμονῇ τῆς μεγάλης Ἀναστάσεως.

Ἡ θύρα τῆς Ὠραίας Πύλης ἤνοιξεν αἴφνης καὶ εἰς τὸ μέσον αὐτῆς ἐφάνη ὁ ἱερεὺς φορῶν τὰ χρυσοποίκιλτα ἱερά ἄμφια αὐτοῦ καὶ κρατῶν εἰς τὴν δεξιάν του χεῖρα λαμπάδα ἀνημμένην.

Σιγῇ ἄκρα ἐπικρατεῖ εἰς ὅλον τὸν ναόν.

— «Δεῦτε, λάβετε φῶς», ἠκούσθη ψάλλων ὁ ἱερεὺς καὶ οἱ κανδηλανάπται ἤναιψαν ἀμέσως τὰς κανδήλας, τοὺς κηροστάτας καὶ τὸν πολυέλαιον, ἐνῷ οἱ χωρικοὶ ἔσπευδον πρὸς τὴν Ὠραίαν Πύλην καὶ ἤναπτον τὰς λαμπάδας τῶν ἐκ τῆς φλογὸς τῆς λαμπάδος τοῦ ἱερέως.

Κατόπιν ὁ ἱερεὺς ἀνέγνωσε τὸ Εὐαγγέλιον «Οὔσης ὀψίας τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ» καὶ ὅλοι μετ' εὐλαβείας παρηκολούθησαν τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ Εὐαγγελίου σταυροκοπηθέντες ὅτε τοῦτο ἐτελείωσε.

«Δόξα τῇ ἀγίᾳ καὶ ὁμοουσίῳ καὶ ἀδιαιρέτῳ Τριάδι», ἔψαλλεν ὕστερον ὁ ἱερεὺς καὶ ὅλοι μετὰ προσοχῆς παρακολουθοῦν τὴν φωνὴν καὶ τὰς κινήσεις αὐτοῦ. Ὁ ἱερεὺς τώρα κρατεῖ εἰς τὴν ἀριστερὰν τὸ ἱερὸν Εὐαγγέλιον καὶ τὴν ἀνημμένην λαμπάδα, ὁμοίαν τῆς ὁποίας κρατοῦσι καὶ οἱ ἐκκλησιαζόμενοι.

«Χριστὸς Ἀνέστη ἐκ νεκρῶν», ψάλλει ὁ ἱερεὺς καὶ ὅλοι κινουσι τὰς λαμπάδας πρὸς τὰ ἄνω ἀναφωνοῦντες ἄλλοι μὲν τὸ «Χριστὸς ἀνέστη», ἄλλοι δὲ ἀντιφωνοῦντες τὸ «ἀληθῶς ἀνέστη», ὁ ἐπὶ τούτῳ ἐντεταλμένος κτυπᾷ τὸν κώδωνα τῆς ἐκκλησίας καὶ οἱ ψάλλται ἐπαναλαμβάνουσι τὸ τροπάριον, ἐνῷ τὰ παιδιά «τσουγκρίζουν τ' αὐγά». Μερικὰ μάλιστα ἐξ αὐτῶν, ὅσα μετέλαβον τῶν Ἀχράντων μυστηρίων κατὰ τὴν προηγουμένην Κυριακὴν τῶν Βαΐων ἢ τὴν πρωτὴν τῆς Μ. Πέμπτης, καθαρίζουσι καὶ τρώγουσι τὰ αὐγά των.

Οἱ ἄνδρες πρὸς τοὺς ἄνδρας καὶ αἱ γυναῖκες πρὸς τὰς

γυναῖκας τώρα ἀνταλλάσσουν τὸν προῖνὸν χαιρετισμὸν διὰ τοῦ «Χριστὸς Ἀνέστη» «Ἀληθῶς ὁ Κύριος».

«Εὐλογημένη ἡ Βασιλεία τοῦ Πατρὸς», ἀκούεται τώρα ψάλλων ὁ ἱερεὺς καὶ οἱ περισσότεροι τῶν χωρικῶν παραμένουν εἰς τὴν ἐκκλησίαν νὰ παρακολουθήσωσι τὴν λειτουργίαν τῆς Ἀναστάσεως, ἐνῶ μερικοὶ ἐξ αὐτῶν ἐπιτρέφουσι εἰς τὰς καλύβας, τὴν στάνην ἢ τὰς οἰκίας των φέροντες μαζί των τὴν λαμπάδα των, τὴν λαμπάδα τῆς Ἀναστάσεως, ἀνημμένην ἵνα δι' αὐτῆς ἀνάψωσι τὴν πρὸ τοῦ εἰκονοστασίου κανδήλαν, ἥτις θὰ καίῃ καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν. Εἶναι αὕτη τὸ ἄσβεστον φῶς, ὁ ἀκοίμητος τοῦ Θεοῦ ὀφθαλμός.

Ἡ λειτουργία ἐτελείωσε καὶ πλήρεις χαρᾶς, οὐρανίας ἀγαλλιάσεως, οἱ χωρικοί, φέροντες τὰς ἀνημμένας των λαμπάδας, ἐπιστρέφουσιν εἰς τὰς οἰκίας των, συνοδευόμενοι ὑπὸ τοῦ ἤχου τοῦ διαρκῶς κτυπῶντος κώδωνος τῆς ἐκκλησίας, ψάλλοντες ἄλλοι μὲν μεγαλοφώνως, ἄλλοι δὲ νοερώς τὸ «Χριστὸς ἀνέστη»...

Αἱ πέρικες καὶ ἄλλα τῆς ἀνοίξεως πτηνά, τὰ ὅποια εἰς τοὺς ἀπροσδοκίτους κτύπους τοῦ κώδωνος τῆς ἐκκλησίας, τὸ ἀνοιγμα τῶν παραθύρων τῶν οἰκιῶν τοῦ χωρίου, τὸ σιγομίλημα τῶν εἰς τὴν ἐκκλησίαν μεταβαινόντων χωρικῶν εἰς τὰς ψαλμοφδίας, εἶχον ἐξυπνήσει καὶ αὐτὰ ἐνωρίτερον ἢ ἄλλοτε, ἐνοῦσι τὰ κελαδήματα αὐτῶν εἰς τὰς ψαλμοφδίας τῶν χωρικῶν καὶ πᾶσα ἡ ἔμπυχος φύσις δοξολογεῖ τὸν ἐκ νεκρῶν ἀναστάντα καὶ τὸν θάνατον πατήσαντα, τὸν Σωτῆρα Χριστόν. 87

45. Ἡμέρα τῆς Λαμπρότης.

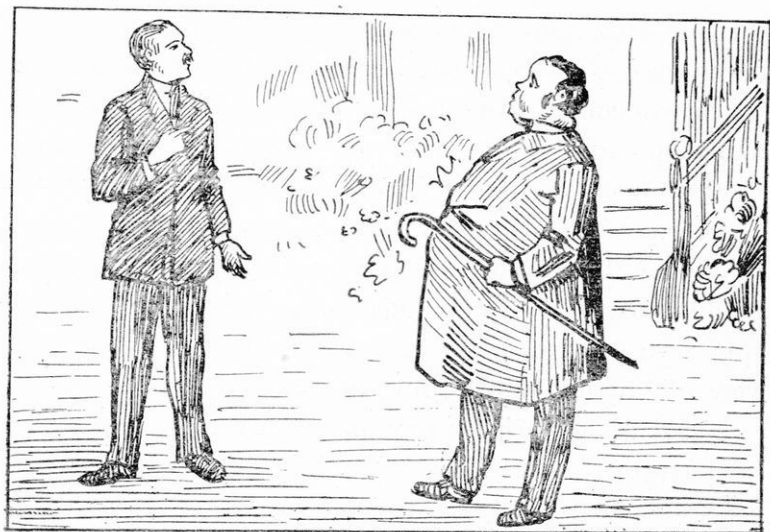
Χριστὸς Ἀνέστη! Νέοι, γέροι καὶ κόρες,
ὄλοι, μικροὶ μεγάλοι, ἐτοιμασθῆτε,
μέσα στίς ἐκκλησίες τίς δαφνοφόρος
μὲ τὸ φῶς τῆς χαρᾶς συμμαζωχθῆτε.

Ἀνοίξατε ἀγκαλιὰς εἰρηνοφόρος
ἐμπροστὰ τοὺς Ἁγίους καὶ φιληθῆτε.
Φιληθῆτε γλυκά, χεῖλη μὲ χεῖλη,
πέστε: Χριστὸς Ἀνέστη! ἔχθροὶ καὶ φίλοι.

Δάφνες σὲ κάθε πλάκα ἔχουν οἱ τάφοι
καὶ βρέφη ὥραϊα στὴν ἀγκαλιὰ οἱ μαννάδες·
γλυκόφωνα, κοιτῶντας τίς ζωγραφισμένες
εἰκόνες, ψάλλουν οἱ ψαλτάδες.

Λάμπει τ' ἀσήμι, λάμπει τὸ χρυσάφι,
ἀπὸ τὸ φῶς ποὺ χύνουν οἱ λαμπάδες·
κάθε πρόσωπο λάμπει ἀπ' τ' ἁγιοκέρι,
ὅπου κρατοῦνε οἱ Χριστιανοὶ στὸ χέρι.

Δ. Σολωμὸς

46. Ὁ Φαγόνδιος.

Ὁ Φαγόνδιος κατήγετο ἀπὸ εὐγενῆ καὶ ἀριστοκρατικὴν οἰκογένειαν τῆς Βενετίας. Ἀλλ' οὔτε τὰ αἰσθηματά του ἦσαν εὐγενῆ, οὔτε τὰ ἥθη του ἄριστα.

Μεταξὺ τῶν ἐλαττωμάτων τοῦ Φαγονδίου τὸν πρῶτον βαθμὸν κατεῖχεν ἡ λαιμαργία. Ὁ δὲ ὕπνος, ὅστις ἀποστρέφεται τὸν φορτωμένον στόμαχον, εἶχεν ἀρχίσει νὰ φεύγῃ μακρὰν τοῦ Φαγονδίου.)

Ὁ στόμαχός του, ἐξησθενημένος ἀπὸ τοὺς ὑπερβολικοὺς ἀγῶνας καὶ ἀβοήθητος ὑπὸ τῆς σωμασκίας, δὲν ἠδύνατο πλέον νὰ χωνεύῃ. Ἀλλ' ὁ Φαγόνδιος, δοῦλος τοῦ πάθους του, ἠναγκάζετο νὰ καταφεύγῃ εἰς φαγητὰ καὶ ποτὰ ἐρεθιστικά τῆς ὀρέξεως, τὰ ὁποῖα ἔτι μᾶλλον κατέστρεφον τὸν στόμαχόν του.)

Ἦρχισεν ἐπομένως νὰ ἐξογκοῦται ἡ κοιλία καὶ βα-

θμηδὸν ὀλόκληρον τὸ σῶμά του. Ὁδυνηρὰ σῆψις τῶν ὀδόντων ἠκολούθησε τὴν δυσπεσίαν τοῦ στομάχου του. Ἡ δὲ πολυσαρκία τοσοῦτον ἐπροχώρει, ὥστε καὶ ἐξηπλωμένος καὶ ὀρθίος κατήντησε δυσκίνητος, καὶ ἐπὶ τέλους τρομερὰ ποδαλγία ἐκυρίευσεν αὐτόν.

Οἱ καλύτεροι ἰατροὶ τῆς Βενετίας ἐπεσκέπτοντο τὸν ποδαλγὸν Φαγόνδιον, ἀλλ' οὐδεμίαν ἐλπίδα θεραπείας εἶχον, διότι οὔτε τὴν πολυφαγίαν, οὔτε τὴν πολυποσίαν ἤθελε νὰ ἐγκαταλείψῃ. Ἐνόμιζεν ὁ μωρὸς ὅτι διὰ μόνων τῶν ἱατρικῶν ἔα ἡδύνατο νὰ θεραπευθῇ.

Ἐπὶ τέλους, μὴ βλέπων βελτίωσιν τινα, ἐπεφάσισε νὰ μεταβῇ εἰς Πατάβιον, πλησιόχωρον πόλιν τῆς Βενετίας, διὰ νὰ θεραπευθῇ ὑπὸ τοῦ περιφήμου ἱατροῦ αὐτῆς. Λαβὼν λοιπὸν παρὰ τῶν ἱατρῶν συστατικὰ καὶ ἔκθεσιν περὶ τῆς ἀσθενείας του, μετέβη εἰς Πατάβιον, παρακολουθούμενος ὑπὸ τῶν ὑπηρετῶν καὶ μαγείρων του.

Ὁ σοφὸς καθηγητὴς τοῦ Παταβίου, ἀναγνούς τὴν ἔκθεσιν τῶν ἐν Βενετία συναδέλφων του καὶ παρατηρήσας τὸν Φαγόνδιον, ἐννόησε καὶ τὰ αἷτια καὶ τὰ θεραπευτικὰ μέσα τῆς ἀσθενείας του, μὲ ὅλην δὲ τὴν διδακτορικὴν σοβαρότητα εἶπεν εἰς αὐτόν:

— Εὐχαρίστως δέχομαι τὴν θεραπείαν σου, ἐὰν ὑποσχεθῇς, ὅτι θέλεις διαμείνειν ὀλόκληρον μῆνα ἐντὸς τῆς οἰκίας μου καὶ ὅτι θέλεις συμμορθωθῇ μὲ ὅλας τὰς διαταγὰς μου, ἐξ ὧν ἡ πρώτη εἶναι ν' ἀποπέμψῃς εἰς Βενετίαν τὴν συνοδείαν τῶν ὑπηρετῶν καὶ μαγείρων σου.

Ὁ Φαγόνδιος, πάσχων δεινῶς, ἠναγκάσθη νὰ δώσῃ τὰς ζητηθείσας ὑποσχέσεις.

Ἡ θεραπεία ἤρχισεν ἀμέσως κατὰ τὸν ἐξῆς τρόπον:

— Δὲν εἶναι ἀκόμη ἕτοιμον τὸ ἰδιαίτερόν σου δωμάτιον, τοῦ λέγει ὁ ἱατρός. Λάβε λοιπὸν τὴν καλωσύνην

νὰ περιμένης ὀλίγας στιγμὰς ἐντὸς τοῦ δωματίου
τούτου.

Τὸν εἰσάγει δὲ ἐντὸς μικροῦ δωματίου, ὅπου τὸν
ἀφήνει μόνον καὶ ἔξερχόμενος κλείει ἔξωθεν τὴν θύραν.

Ὁ Φαγόνδιος, μὴ βλέπων μήτε θρανίον, μήτε ἐπι-
πλον, εἰμὴ μόνον τοὺς τέσσαρας τοίχους, ἤρχισε νὰ στε-
νοχωρῆται. Στηρίξας δὲ τὸ βαρὺ σῶμά του, ἔμπροσθεν
μὲν ἐπὶ τῆς βακτηρίας του, ὀπισθεν δὲ ἐπὶ τοῦ τοίχου,
περιέμενε νὰ παρέλθωσιν αἱ ὀλίγαι στιγμαί, ὅπως ἀνα-
παυθῇ εἰς τὸν κοιτῶνά του.

Ἀλλὰ μετ' ὀλίγον αἰσθάνεται τὸν τοῖχον καὶ τὸ
ἔδαφος θερμαινόμενα καὶ βαθμηδὸν καίοντα. Μὴ δυνά-
μενος δέ, ὥς ἐκ τῆς θερμότητος, μήτε ἐπὶ τοῦ τοίχου
διαρκῶς νὰ στηρίζεται, μήτε ἐπὶ τοῦ ἐδάφους διαρκῶς
νὰ πατῇ, ἠναγκάζεται νὰ μεταβάλλῃ θέσιν ἀνὰ πᾶσαν
στιγμὴν, καὶ νὰ ἀναβιβάζῃ καὶ καταβιβάζῃ ἐναλλάξ τοὺς
πόδας του πρὸς ἀποφυγὴν τῆς αὐξανούσης θερμότητος.
Τοιουτοτρόπως ἐτέθη εἰς ἀδιάκοπον κίνησιν, χοροπηδῶν
ἐντὸς τοῦ δωματίου. Εἰς μάτην προσεπάθει ν' ἀνοίξῃ
τὴν θύραν, εἰς μάτην διὰ τῶν γοερῶν φωνῶν του ἐπε-
καλεῖτο βοήθειαν.

Μετ' ὀλίγον ἡ θερμότης ἤρχισε νὰ μετριάξῃται, ἡ
θύρα ἀνοίγει καὶ ὁ ἱατρὸς παρουσιάζεται κρατῶν θρα-
νίον, τὸ ὁποῖον προσφέρει εἰς τὸν Φαγόνδιον. Αὐτὸς
ἀσθμαίνων καὶ πλήρης ἰδρώτος ρίπτεται ἐπὶ τοῦ θρα-
νίου, ἀποτείνων συγχρόνως πικρὰ παράπονα πρὸς τὸν
καθηγητήν.

Ἀλλ' ὁ ἱατρὸς μὲ πολλὴν πραότητα διακόπτει τὸν
ὠργισμένον Φαγόνδιον, λέγων, ὅτι τὸ δωματίον ἐκεῖνο
ἦτο σιδηροῦν καὶ εἶδος ξηροῦ λουτροῦ, ἀναγκαιοτάτου
πρὸς θεραπείαν του, καὶ ὅτι θὰ ὑπάγῃ νὰ ἴδῃ ἂν τὰ διά-

φορα φαγητά, τὰ ὁποῖα διέταξε διὰ τὸ γεῦμα τοῦ Φαγονδίου, ἦσαν ἔτοιμα.)

Ὁ Φαγόνδιος ἀκούσας «γεῦμα καὶ φαγητὰ διάφορα» κατεπράυνε τὸν θυμόν του.

Ἀλλὰ τὸ γεῦμα ἠργοπόρησε, διὰ νὰ λάβῃ οὗτος καιρὸν νὰ ἀναπαυθῇ καὶ νὰ ἀλλάξῃ ἐνδύματα, ἴσως δὲ καὶ διὰ νὰ κεντηθῇ διὰ τῆς πείνης ἡ ὄρεξις του.

Μεγάλως ἠὲχαριστήθη ὁ Φαγόνδιος ὅτε, εἰσελθὼν εἰς τὸ δωμάτιον τοῦ γεύματος, εἶδεν ἐπὶ τῆς τραπέζης διάφορα μεγάλα καὶ μικρὰ πινάκια.

Ἄλλ' ἡ εὐχαρίστησις του μετεβλήθη εἰς ἀγανάκτησιν καὶ ἀπελπισίαν, ὅτε, ἀποκαλύπτων τὰ πινάκια, εἰς μὲν τὸ πρῶτον δὲν εὔρε παρὰ ἡμῖς γεώμηλον ἐβρασμένον, εἰς δὲ τὸ δεύτερον ἕτερον ἡμῖς ἐψημένον, εἰς τὸ τρίτον ὀλίγα χόρτα ἐβρασμένα, εἰς τὸ τέταρτον τεμάχιον ἄρτου, εἰς τὸ πέμπτον μικρὰν πτέρυγα πουλίου καὶ εἰς τὸ ἕκτον καὶ τελευταῖον ἓν μῆλον.

—ὦ δυστυχία! ἐφώναξε, τί γεῦμα εἶναι αὐτό!

Ἄλλ' οὐδεὶς τὸν ἤκουε, διότι εἶχον ἀφήσει αὐτὸν μόνον.

Κατ' ἀρχὰς ἀπεφάσισε οὔτε κἂν νὰ ἐγγίσῃ τὸ ἄθλιον αὐτὸ γεῦμα. Ἄλλ' ἡ πείνα μετέβαλε τὴν ἀπόφασίν του, καὶ ἐντὸς ὀλίγων λεπτῶν ἐκαθάρισε τὸ ἐν κατόπιν τοῦ ἄλλου ὅλα τὰ πινάκια.

Ὅτε δὲ μετὰ τὸ γεῦμά του παρεπνεῖτο εἰς τὸν ἱατρὸν διὰ τὴν ἀθλιότητα τοῦ φαγητοῦ του, ὁ καθηγητῆς προσεκάλεσεν αὐτὸν νὰ ἐπισκεφθῇ τὸν κῆπόν του, τὸν ὁποῖον ἐκαλλιέργει διὰ τῶν ιδίων του χειρῶν χάριν σωμασκίας.

Εἰς τὸν κῆπόν του ὁ ἱατρός, προσκαλὼν τὸν Φαγόνδιον, πότε μὲν ἵνα τῷ δείξῃ ἄνθος τι ὥραϊον ἢ φυτὸν περίεργον, πότε δὲ ἵνα τὸν βοηθήσῃ εἰς τινὰ κηπουρι-

κὴν ἐργασίαν, κατώρθωσεν ἐπιτηδεῖως, ὥστε ὁ Φαγόν-
διος καὶ νὰ περιπατήσῃ καὶ νὰ γυμνασθῇ ἀρκοῦντως.

Ὅτε δὲ τὴν ἐσπέραν ἀπεσύρθη νὰ κοιμηθῇ, νέας
ἀφορμὰς δυσαρρεσκείας ἔλαβεν ὁ Φαγόνδιος εὐρὼν καὶ
τὸ στρῶμα σκληρὸν καὶ τὸ προσκέφαλον σκληρότερον.
Ἄλλ' ὁ δυστυχὴς ἔπρεπε νὰ συμμορφωθῇ μὲ τὴν σκλη-
ρὰν τύχην του καὶ μὲ τὴν σκληρὰν κλίνην του.

Ἐν τούτοις ὁ ὕπνος, τὸν ὅποιον ματαιῶς ἐπεκα-
λεῖτο ἐπὶ τῆς ἀπαλῆς κλίνης του εἰς τὴν Βενετίαν, ἀμέ-
σως κατὰ τὴν ἐσπέραν ἐκείνην τὸν ἐπεσκέφθη. Ἐξηκο-
λούθησε δὲ κοιμώμενος ἄνευ διακοπῆς μέχρι τῆς αὐ-
γῆς, ὅτε περὶ τὴν ἕκτην ὥραν ὁ ἰατρός τὸν ἐξύπνησε
διότι ἔπρεπε νὰ τὸν ἐπισκεφθῇ πρὶν ἐξέλθῃ τῆς οἰκίας.
Ἦνάγκασε δὲ αὐτὸν ἀμέσως νὰ ἐγερθῇ, διότι ἐκ τῶν
ἀναγκαίων πρὸς θεραπείαν, τοῦ εἶπεν, ἦτο καὶ τὸ νὰ
ἐγείρῃται ἐνωρίς.

Τοιαύτη ἦτο ἡ καθημερινὴ θεραπεία, εἰς τὴν ὁποίαν
ἐπὶ ὀλόκληρον μῆνα ὑπεβλήθη ὁ Φαγόνδιος.

Ἐπὶ τέλους, διὰ τοῦ δωματίου τῆς κολάσεως, διὰ
τοῦ κήπου, τῆς ἀπλουστάτης διαίτης καὶ τοῦ ὀλίγου
ὕπνου, ἐπέτυχεν ὁ καθηγητὴς καὶ τὴν πολυσαρκίαν τοῦ
ἀσθενοῦς σημαντικώτατα νὰ μετριάσῃ καὶ ἀπὸ τοὺς πό-
νους νὰ τὸν ἀπαλλάξῃ καὶ τὸν στόμαχόν του νὰ ἐνδυ-
ναμώσῃ καὶ τὰ μέλη τοῦ σώματός του εὐκίνητα νὰ κα-
ταστήσῃ καὶ ἀπὸ τὴν ποδαλγίαν ἐντελῶς νὰ τὸν ἐλευ-
θερώσῃ.

Ἀλλὰ πρὶν ἀποχωρισθῇ ὁ καθηγητὴς τὸν Φαγόν-
διον, ἀπήτησε παρ' αὐτοῦ νὰ τοῦ ὑποσχεθῇ ὅτι, καὶ εἰς
τὴν Βενετίαν μεταβαίνων θέλει ἐξακολουθήσει τὴν αὐ-
τὴν δίαιταν, συγχρόνως δὲ νὰ καθαρίσῃ τὸ στόμα του
ἀπὸ τοὺς σεσηπότας ὀδόντας, διότι μένοντες ἤθελον βλά-
πτει πάντοτε καὶ τὸν στόμαχον καὶ τὴν ὑγείαν του.

Ὁ Φαγόνδιος ὑπεσχέθη τὴν ἐξακολούθησιν τῆς αὐ-
τῆς διαίτης, καθυπεβλήθη δὲ καὶ εἰς τὴν ἐκρίζωσιν τῶν
σεσηπότων ὀδόντων του, καταρώμενος τὴν λαιμαργίαν
καὶ ἀκαθαροσίαν, αἵτινες ἐπέφερον τὴν σῆψιν αὐτῶν.
Εὐχαριστήσας δὲ τὸν σοφὸν καθηγητὴν, ἐπανῆλθεν ὑγιᾶς
καὶ εὐτυχῆς εἰς Βενετίαν.

Λέων Νεῖλς

Καμινάδου

47. Τὸ κιβώτιον μὲ τὰ ἄχρηστα.

Εἰς ἀπόκεντρόν τινα συνοικίαν τοῦ Πειραιῶς, πρὸ πολλῶν ἐτῶν εἶχε τὸ κατάστημά του, κατάστημα σιδηρικῶν, ἐκκεντρικός τις γέρων.)

Ἄγνωστος ἦτο εἰς τοὺς ἐκεῖ κατοικοῦντας ὁ τόπος τῆς καταγωγῆς του, ὅπως ἄγνωστον ἦτο εἰς αὐτοὺς καὶ τὸ ἂν εἶχεν οἰκογένειαν ἢ ὄχι. Οἱ κάτοικοι τὸν ἐγνώρισαν γέροντα καί, ὅπως ἐφαίνετο, ἄνευ οἰκογενείας, ἄνευ συγγενῶν, διότι οὐδεὶς οὐδέποτε, ὡς συγγενῆς, ἐπεσκέπτετο αὐτόν. Ὅλοι δὲ συνεφώνουν, ὅτι ὁ γέρον, ὅστις ἀπὸ τεσσαράκοντα καὶ πλέον ἐτῶν, ὡς ἔλεγεν, εἶχε τὸ κατάστημά του ἐκεῖ, ἦτο πλούσιος. Ἀλλ' αὐτὸς ἀπέφευγε νὰ παρουσιάζεται ὡς τοιοῦτος.

Ἐξωθι τῆς θύρας τοῦ καταστήματός του, πρὸ μη-

νων, ἦτο τοποθετημένη πινακὶς καὶ ἐπ' αὐτῆς ἀνεγράφετο μὲ μεγάλα γράμματα :

«Ζητεῖται παῖς, ἐγγράμματος, κατάλληλος, ἵνα προσληφθῇ ὡς ὑπάλληλος τοῦ καταστήματος. Πληροφορίαι ἐντός».

Μῆνας ὁλοκλήρους ἔμενεν ἐκεῖ ἡ εἰδοποίησις αὕτη, διότι φαίνεται ὅτι δὲν ἦτο εὐκολος ἡ εὕρεσις καταλλήλου κατὰ τὰς ἀντιλήψεις τοῦ γέροντος παιδός.

Πολλὰ παιδιά κατὰ τὸ διάστημα τῶν μηνῶν αὐτῶν παρουσιάσθησαν καὶ προσελήφθησαν ὑπὸ τοῦ γέροντος ὡς ὑπάλληλοι τοῦ καταστήματός του, ἀλλ' ἡ πρόσληψις αὐτῶν δὲν διήρκει πλέον τῶν τεσσάρων-πέντε ἡμερῶν, μετὰ τὰς ὁποίας πληρωνόμενα διὰ τὰς ὀλίγας ἡμέρας τῆς ἐργασίας των, ἀπεμακρύνοντο ὑπὸ τοῦ γέροντος, ὡς μὴ κατάλληλα. Διατί;

Διότι ὁ κύριος Πέτρος, οὕτως ἐλέγετο ὁ γέρων, εἶχε περίεργόν τινα τρόπον διὰ τοῦ ὁποίου ἐδοκίμαζε τοὺς ὑποψηφίους ὑπαλλήλους του, ὡς πρὸς τὴν ἐργατικότητά των. Εἰς τὸ ὑπερῶν τοῦ καταστήματός του εὐρίσκετο κιβώτιόν τι ξύλινον μέγα, πληρὲς ἐκ παλαιῶν καρφοβελονῶν διαφόρων σχημάτων, διαφόρου μήκους, ἄλλων μὲν ἀπλῶν, ἄλλων δὲ κοχλιωτῶν.

Πλὴν τούτων, εὐρίσκοντο ἐντός τοῦ κιβωτίου πληθὺς ἄλλων μικροπραγμάτων σιδηρῶν, ἐσκωριασμένων.

Τὸν ἐκάστοτε παρουσιαζόμενον παῖδα, ὑποψήφιον ὑπάλληλόν του, ὁ γέρων ἵνα δοκιμάσῃ τὴν πρὸς τὴν ἐργασίαν καὶ τὴν τάξιν καταλληλότητά του, ἔφερε πρὸ τοῦ ἀνοικτοῦ κιβωτίου καὶ παρήγγελλεν εἰς αὐτὸν νὰ τακτοποιήσῃ τὰ ἐν τῷ κιβωτίῳ ἄχρηστα, ὡς ἐφαίνοντο κατ' ἀρχάς, μικροπράγματα.

Ὅσα παιδιά εἶχον προσληφθῇ ἔμενον μίαν δύο ἡμέρας πρὸ τοῦ κιβωτίου ἐργαζόμενα, ἀλλὰ τὴν τρίτην

ἢ τετάρτην, βλέποντα τὸν λαβύρινθον πρὸ τοῦ ὁποίου εὐρίσκοντο, τὴν ἐπὶ τῶν χειρῶν ἀκαθαρσίαν καὶ τὴν μὴ, κατὰ τὴν γνώμην των, χρησιμότητα τῶν μικροαντικειμένων, μὲ τὰ ὅποια περιεπλάκησαν, παρητοῦντο τῆς κοπιώδους ἐργασίας καὶ ἀπεπέμποντο ὑπὸ τοῦ γέροντος.

* * *

Ἡμέραν τινὰ διήρχετο πρὸ τοῦ καταστήματος ἐκείνου ὁ μικρὸς Δημάκης, παιδίον 12-13 ἐτῶν, μόλις ἀπολυθὲν τῆς ἑκτῆς τάξεως τοῦ Δημοτικοῦ σχολείου, μὲ τὸν βαθμὸν ἄριστα καὶ διαγωγὴν ἀρίστην.

Ἦτο τέκνον πτωχῶν γονέων καὶ ἐπειδὴ δὲν εἶχε τὰ χρηματικά μέσα νὰ προχωρήσῃ πρὸς ἀνωτέρας σπουδὰς, κατὰ τὰς συμβουλὰς τῶν γονέων του, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν των, ἔπρεπε νὰ εὗρῃ ἐργασίαν τινά, διὰ τῆς ὁποίας ὄχι μόνον δὲν θὰ ἐπεβάρυνε τοὺς πτωχοὺς γονεῖς του, ἀλλὰ καὶ θὰ ἠδύνατο νὰ βοηθήσῃ αὐτοὺς εἰς δυσχερεῖς οἰκονομικὰς περιστάσεις.

Μόλις ὁ μικρὸς Δημάκης εἶδε τὴν ἐπὶ τῆς θύρας τοῦ καταστήματος τοῦ κυρίου Πέτρου εἰδοποίησιν, εἰσῆλθεν εἰς αὐτὸ καὶ παρουσιάσθη πρὸ τοῦ γέροντος ἔμπορου.

— Ζητεῖτε παιδα διὰ τὸ κατάστημά σας; ἠρώτησε τὸν πρὸ τοῦ γραφείου του καθήμενον ἔμπορον.

Ἡ στάσις τοῦ παιδός, ὁ γλυκὺς τόνος τῆς φωνῆς του καὶ ἡ ἐν γένει εὐγενὴς αὐτοῦ παράστασις, προϋξένησαν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἀρίστην εἰς τὸν γέροντα ἐντύπωσιν, συγχρόνως δὲ καὶ χαράν, διότι κατόπιν τόσων παιδῶν τοὺς ὁποίους ἐδοκίμασεν, ἐνόμισεν ὅτι εὗρε τὸν διὰ τὸ κατάστημά του κατάλληλον ὑπάλληλον. Δὲν ἠπατήθη.

— Μάλιστα, μικρέ μου, εἶπεν εἰς αὐτὸν ὁ γέρον.
Ἔχετε τὴν προθυμίαν νὰ προσληφθῆτε ὡς ὑπάλλη-
λός μου;

— Σᾶς προσλαμβάνω ὡς τοιοῦτον ἀπὸ σήμερον.
Τοὺς γονεῖς σας, ἄν ἔχετε τοιούτους, θὰ τοὺς εἰδοποιήσω
ἐγὼ καὶ ἀμέσως, διὰ καταλλήλου προσώπου, ὅταν μοὶ
δώσετε τὴν διεύθυνσίν των.

Ὁ Δημάκης ἐχάρη τὰ μέγιστα διότι κατώρθωσε νὰ
εὕρῃ ἐργασίαν καὶ ἔδωκε τὴν διεύθυνσιν τῶν γονέων του
εἰς τὸν γέροντα. Ἐκρέμασε τὸν πῖλόν του εἰς τὴν ἐπὶ
τούτῳ θέσιν καὶ ἀνέμενε διαταγὰς.

Ὁ γέρον τὴν πρώτην καὶ δευτέραν ἡμέραν ἔδωκε
πρὸς ἐκτέλεσιν εἰς τὸν μικρὸν Δημάκην δαφόρους πα-
ραγγελίας, τὰς ὁποίας ὁ μικρὸς ἐξετέλεσε ταχέως καὶ ἐν
πάσῃ λεπτομερείᾳ. Ὁ δὲ γέρον βλέπων τὴν προθυμίαν
καὶ τυπικότητα τῆς ἐκτελέσεως τῶν διαταγῶν του ὑπὸ
τοῦ Δημάκη, ἔχαιρε μεγάλως, διότι ἔβλεπεν ὅτι εὕρηκε
τὸν ὑπάλληλον τῆς ἀρεσκείας του.

Τὴν τρίτην ἡμέραν ὁ γέρον ἀνέβη μετὰ τοῦ μικροῦ
εἰς τὸ ὑπερῶν καὶ ἀφοῦ τὸν ἔφερε πρὸ τοῦ κιβωτίου,
ἔδωκεν εἰς αὐτὸν τὴν αὐτὴν παραγγελίαν, τὴν ὁποίαν
εἶχε δώσει καὶ εἰς τοὺς ἄλλους πρὸ αὐτοῦ προσληφθέν-
τας παῖδας, νὰ τακτοποιήσῃ δηλαδὴ τὰ ἐν τῷ κιβωτίῳ
εὕρισκόμενα μικροαντικείμενα. Ὁ Δημάκης ἐκάθησε
πρὸ τοῦ κιβωτίου καὶ ἤρχισεν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς νὰ ἐξά-
γῃ ἐκ τοῦ κιβωτίου καὶ νὰ τοποθετῇ εἰς καταλλήλους
δι' ἑκαστον θέσεις τὰς ἐν αὐτῷ καρφοβελόνας καὶ τὰ
ἄλλα μικρὰ ἀντικείμενα.

Παρήλθον αἱ πρωῒναι ὥραι, ἦλθεν ἡ μεσημβρία,
ἡ ὥρα τοῦ φαγητοῦ καὶ ὁ Δημάκης μὲ ἐσκυμμένην τὴν
κεφαλὴν καθήμενος πρὸ τοῦ κιβωτίου, ἡσχολεῖτο εἰς τὴν
τακτοποίησιν τῶν ἐσκωριασμένων ἀντικειμένων.

—Ἐτέλειωσες, Δημάκη; ἤκούσθη περὶ τὴν μίαν μετὰ μεσημβρίαν ἢ φωνὴ τοῦ γέροντος, ἐρωτῶντος τὸν μικρόν.

—Ὅχι ἀκόμη, κύριε, ἀπῆντησεν ὁ Δημάκης. Εἶναι πολλὴ ἐργασία καὶ δύσκολος, ἀλλὰ θὰ κατορθώσω νὰ τὴν διεκπεραιώσω.

— Καλά, εἶπεν ὁ κύριος, ἀλλ' εἶναι ἡ ὥρα τοῦ φαγητοῦ. Νὰ πηγαίνης τώρα καὶ μετὰ τὸ φαγητὸν ἔρχεσαι πάλιν καὶ ἐξακολουθεῖς.

Ὁ Δημάκης ἐχαιρέτησε τὸν γέροντα καὶ ἐπέστρεψεν εἰς τοὺς γονεῖς του, οἵτινες ἐγκαίρως εἶχον εἰδοποιηθῇ ὑπὸ τοῦ ἐμπόρου περὶ τῆς ὑπ' αὐτοῦ προσλήψεως τοῦ μικροῦ των Δημάκη.

Ἐγευματίσεν ὁ Δημάκης τὸ λιτὸν τῆς οἰκογενείας γεῦμα καὶ περὶ τὴν δευτέραν ἀπογευματινὴν ἐπέστρεψε καὶ πάλιν εἰς τὸ κατάστημα τοῦ γέροντος, τὸν ὅποιον εὔρε προὸ τοῦ γραφείου του.

— Στὴν ἐργασίαν σου, Δημάκη, εἶπεν εἰς αὐτὸν ὁ γέρων. Τὸ κιβώτιον σὲ ἀναμένει.

* * *

Ὁ Δημάκης ἀνέβη εἰς τὸ ὑπερῶν καὶ ἐξηκολούθησε τὴν ἐργασίαν του, τὴν ταξινόμησιν τῶν καρφοβελονῶν καὶ λοιπῶν. Εἶχε δύσει ὁ ἥλιος καὶ ὁ Δημάκης εἰργάζετο ἀκόμη, ὅτε ἐκάλεσεν αὐτὸν ἡ φωνὴ τοῦ κυρίου του.

—Ὁ ἥλιος ἔδυσε, Δημάκη. Ἄφες, καὶ αὐριοῦν ἐξακολουθεῖς πάλιν, ἂν δὲν ἐτελείωσες. Ἐλα νὰ κλείσωμεν.

Ὁ Δημάκης κατέβη ἐκ τοῦ ὑπερῶου καὶ παρουσιάσθεις προὸ τοῦ κυρίου του, παρουσίασεν εἰς αὐτὸν ἓν χρυσοῦν νόμισμα, μίαν λίραν τὴν ὁποίαν εὗρηκεν ἐντὸς τοῦ κιβωτίου.

Λάβετε, κύριε, αὐτὸ τὸ ἀντικείμενον, εἶναι χρυσῇ λίρα, νομίζω, τὴν ὁποίαν εὗρήκα ἐντὸς τοῦ κιβωτίου.

Ὁ κύριος Πέτρος ἔλαβεν ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ Δημάκη τὸ νόμισμα καὶ τοποθετῶν αὐτὸ εἰς τὸ θυλάκιόν του, εἶπε :

— Περίεργος τόπος αὐτὸ τὸ κιβώτιον. Εἶναι πολὺ κατάλληλον ἵνα φυλάττῃ τις τὸν χρυσόν του. Πήγαινε, μικρὲ μου, καὶ αὖριον σὲ περιμένω ἐδῶ εἰς τὸ κατάστημα, ἵνα ἐπαναλάβῃς τὴν ἐργασίαν σου.

Ὁ μικρὸς Δημάκης ἐκαληνύκτισε τὸν κύριόν του καὶ ἔφυγεν, ὁ δὲ γέρον Πέτρος ἔλαβε φανὸν καὶ ἀνέβη εἰς τὸ ὑπερῶον.

Ἐκεῖ εὗρε τὸ κιβώτιον τῶν ἀχρήστων καὶ μετὰ χαρᾶς παρετήρησεν ὅτι ὅλα τὰ ἐν αὐτῷ ἄχρηστα σιδηρᾷ ἀντικείμενα ἦσαν τακτοποιημένα. Τὸ κιβώτιον καθαρὸν ἔξωθεν καὶ ἔσωθεν. Τὰ μικροαντικείμενα τοποθετημένα ἐντὸς αὐτοῦ κατ' εἶδος, σχῆμα καὶ μέγεθος, εἰς διαχωρίσματα τῆς ἐπινοήσεως καὶ κατασκευῆς τοῦ Δημάκη. Εἰς ἕκαστον δὲ διαμέρισμα καὶ μικρά τις ἐπιγραφὴ. Αἱ ἐπιγραφαὶ ἔλεγαν :

Βίδες καλές. Βίδες ὀλίγον ἐσκωριασμένα. Βίδες ἄχρηστοι. Καρφία χρήσιμα, καρφία ἄχρηστα, μικροὶ γάντζοι διὰ βαρύτερα ἀντικείμενα, ἀντικείμενα σιδηρᾷ δί' ἀγνωστον χρησιμοποίησιν κλπ.

Ὁ κ. Πέτρος ὅταν ἀνέγνωσε τὰς ἐπιγραφὰς καὶ εἶδε τὴν τάξιν μὲ τὴν ὁποίαν ἦσαν ὅλα τοποθετημένα ἐντὸς τοῦ κιβωτίου, ἐχάρη καὶ ἐγέλασεν ἀπὸ τὴν χαρὰν του λέγων :

— Ἐγὼ εὗρήκα ἓνα κατάλληλον ὑπάλληλον καὶ αὐτὸς εὗρήκε τὴν τύχην του.

Ἀπὸ τῆς ἐπομένης ἢ ἐπὶ τῆς θύρας τοῦ καταστήματος τοῦ κυρίου Πέτρου πινακίς, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἦτο ἡ

εἰδοποίησις προσκλήσεως ὑπαλλήλου, ἀφηρέθη, διότι ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης προσελήφθη ὡς μόνιμος ὑπάλληλος ὁ μικρὸς Δημάκης.

* * *

Ὁ κύριος Πέτρος μετὰ τινος ἡμέρας ἐξεχώρισεν ἐν δωματίῳ τοῦ καταστήματός του, διὰ νὰ κατοικῇ εἰς αὐτὸ ὁ Δημάκης. Ἐπίπλωσε διὰ καταλλήλων καὶ ὅσων ἔπρεπεν ἐπίπλων, ἄνωθεν δὲ τῆς κλίνης εἰς τὴν ὁποίαν θὰ ἐκοιμᾶτο ὁ Δημάκης ἀνεγράφετο τὸ ἐξῆς ρητόν:

Οἱ ἔντιμοι καὶ ἐργατικοὶ νέοι πάντοτε προοδεύουσι.)

Οἱ μῆνες, τὰ ἔτη διήρχοντο, καὶ ὁ Δημάκης συνειργάζετο πλέον μετὰ τοῦ κυρίου Πέτρου.

Ὁ κύριος Πέτρος ἐγήρασε, καὶ πρὶν ἢ ἀποθάνῃ συνέταξε τὴν διαθήκην του, ἣτις ἀνοιχθεῖσα μετὰ τὸν θάνατόν του ἔλεγε:

«Ἀπασαν τὴν εἰς χρήματα περιουσίαν μου κατατεθειμένην εἰς τὴν δεῖνα καὶ δεῖνα Τράπεζαν ἀφήνω εἰς τὰ Φιλανθρωπικὰ καταστήματα τοῦ Πειραιῶς, τὸ δὲ κατάστημά μου, ὅπως εἶναι καὶ εὐρίσκεται κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ θανάτου μου, εἰς τὸν ἄλλοτε ὑπάλληλον καὶ ἀπὸ πέντε ἐτῶν συνέταιρόν μου κύριον Δημάκην».

Ὁ κύριος πλέον Δημάκης ἐκήδευσεν τὸν γέροντα προστάτην του ὡς ἐὰν ἦτο πατήρ του, καὶ ἔκλαυσε πικρῶς διὰ τὸν θάνατον ἐκείνου, ὅπως ἔκλαυσε καὶ τὸν θάνατον τῶν γονέων του, τοὺς ὁποίους πάντοτε ἐκ τῆς ἐργασίας του ἐβοήθει.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ κυρίου Πέτρου ἀνέλαβε καὶ διευθύνει μόνος μέχρι σήμερον τὸ μέγα ἤδη ἐν Πειραιεῖ

Κατάστημα Σιδηρικῶν Δημάκη.

Ἄνωθεν δὲ τοῦ γραφείου του, ὁ ἐπισκεπτόμενος
αὐτό, μὲ χρυσᾶ γράμματα θὰ ἴδῃ γεγραμμένον τὸ ρη-
τὸν τοῦ κυρίου Πέτρου :

Οἱ ἔντιμοι καὶ ἐργατικοὶ νέοι πάντοτε προσδεύουσι.

Α. Κοντομάρης

48. Ἡ ἐπιμονὴ καὶ ἡ φιλομάθεια θριαμβεύουν.

Πρὸ τινων ἐτῶν εἰσῆλθον ἡμέραν τινὰ εἰς βιβλιο-
πωλεῖόν τι τῆς πόλεως, πρὸς εὗρεσιν καὶ ἀγορὰν βι-
βλίων τῶν ὁποίων εἶχον ἀνάγκην.

Συνωμίλουν μετὰ τοῦ ἀρμοδίου ὑπάλληλου τοῦ
βιβλιοπωλείου, ὅτε εἶδον νὰ εἰσέρχεται εἰς αὐτὸ ρα-
κένδυτον μικρὸν παιδίον μόλις δώδεκα ἐτῶν.

— Ἐχετε Γεωγραφίας πρὸς πώλησιν ; ἠρώτησε τὸν
ὑπάλληλον.

— Πολλὰς, ἀπήντησεν ὁ ὑπάλληλος.

— Πρὸς πόσον πωλεῖτε ἐκάστην ;

— Ἀντὶ πεντήκοντα δραχμῶν, εἶπεν ὁ ὑπάλληλος.

— Δυστυχῶς, δὲν ἐγνώριζον τὴν τόσον μεγάλην
ἀξίαν των, εἶπε καὶ ἐστράφη πρὸς ἀναχώρησιν. Περί-

λυπον ἔφθασε μέχρι τῆς θύρας, ἤνοιξε μάλιστα αὐτήν, ἀλλ' ἔκλεισε καὶ πάλιν αὐτήν καὶ ἐπέστρεψε πρὸς τὸν ὑπάλληλον.

— Μόνον τριάκοντα δραχμὰς δύναμαι νὰ διαθέσω πρὸς ἀγορὰν μιᾶς Γεωγραφίας, ἥτις τὰ μέγιστα θὰ μοὶ χρησιμεύσῃ. Δέχεσθε νὰ μοὶ δώσητε αὐτήν, λαμβάνοντες τὰς τριάκοντα δραχμὰς τὰς ὁποίας ἔχω καὶ ὅταν ἐξοικονομήσω καὶ τὰς ὑπολοίπους νὰ σᾶς φέρω αὐτάς; Δὲν θὰ βραδύνω, εἶπε τὸ παιδίον. Μὲ ἀγωνίαν, τυλιγμένον εἰς τὰ ῥάκη του, ἀνέμενε τὴν ἀπάντησιν τοῦ ὑπαλλήλου.

— Ἀδύνατον, ἀπήντησεν ὁ ὑπάλληλος.

Πόσον περίλυπον ἐγένετο τὸ παιδίον, ὅταν ἤκουσε τὴν ἀρνητικὴν τοῦ ὑπαλλήλου ἀπάντησιν.

Ἔστρεψε πρὸς ἐμὲ τὸ πλήρες ἀπογοητεύσεως βλέμμα του καὶ προσποιούμενον ὅτι ἐγέλα ἐξῆλθε τοῦ βιβλιοπωλείου.

Ἐξῆλθον καὶ ἐγὼ καὶ μὲ βῆμα ταχὺ ἠκολούθησα τὸ ἀπογοητευμένον παιδίον, ὅτε δὲ ἐπλησίασα αὐτὸ τὸ ἠρώτησα:

— Καὶ τώρα τί θὰ κάμῃς χωρὶς Γεωγραφίαν;

— Θὰ μεταβῶ εἰς ἄλλο βιβλιοπωλεῖον, κύριε, μοὶ ἀπήντησε μετὰ θάρρους. Ἴσως καὶ ἐπιτύχω ὅ,τι ζητῶ.

— Θέλω νὰ σὲ συνοδεύσω, νὰ ἴδω ἂν θὰ ἐπιτύχῃς τοῦ σκοποῦ σου. Ἐπιτρέπεται; εἶπον εἰς τὸ παιδίον.

— Εὐχαρίστως, ἀπήντησεν ἐκεῖνο καὶ ἐπροχώρει.

* * *

Ἐπεσκέφθημεν τέσσαρα βιβλιοπωλεῖα, τὸ ἓν μετὰ τὸ ἄλλο, καὶ παρηκολούθουν τὸ πρόσωπον τοῦ μικροῦ παιδίου πόσον συνωφρυνεῖτο εἰς τὰς ἀρνητικὰς ἀπαντήσεις τῶν ὑπαλλήλων τῶν καταστημάτων.

— Θὰ ἐξακολουθήσῃς τὰς δοκιμάς; τὸ ἠρώτησα.

— Μάλιστα, κύριε, μοὶ ἀπεκρίθη. Θὰ δοκιμάσω εἰς ὅλα τὰ βιβλιοπωλεῖα, ἕως ὅτου ἐπιτύχω τοῦ σκοποῦ μου.

Εἰσῆλθομεν εἰς τὸ πέμπτον βιβλιοπωλεῖον καὶ ὁ μικρὸς εἶπεν εἰς τὸν καταστηματοῦρχον τί ἐξήτει καὶ πόσα χρήματα διέθετεν ἵνα ἀποκτήσῃ τοῦτο.

— Θὰ σᾶς χρειασθῇ ἐπὶ πολὺν χρόνον τὸ βιβλίον! ἠρώτησεν ὁ ἰδιοκτήτης τοῦ καταστήματος.

— Μάλιστα. κύριε, ἀπήντησε τὸ παιδίον.

Διὰ τίνα λόγον τὸ θέλεις;

— Πρὸς μελέτην, κύριε. Δυστυχῶς μοὶ εἶναι ἀδύνατον νὰ φοιτῶ εἰς τὸ σχολεῖον. Πλὴν μελετῶ ὁσάκις εὐκαιρῶ κατ' οἶκον. Τὰ συνομήλικά μου παιδιά ἔχουσι Γεωγραφίας καὶ μελετῶσι. Μὴ ἔχων δὲ ἐγὼ Γεωγραφίαν νὰ μελετῶ θὰ εἶμαι ὁ περιγελῶς των. Ἐξ ἄλλου ὁ πατήρ μου ἦτο ναυτικός καὶ θέλω νὰ μάθω ὅσον δύναμαι περισσότερα πράγματα περὶ ναυτικοῦ καὶ τῶν χωρῶν τὰς ὁποίας ἐπεσκέφθη ὁ πατήρ μου.

— Ταξιδεύει ἀκόμη ὁ πατήρ σου μικρὲ; τὸν ἠρώτησάμεν καὶ οἱ δύο συγχρόνως.

— Δυστυχῶς! ἀπέθανε πρὸ πολλοῦ ὁ πατήρ μου, μὲ ἀφήκεν ὀρφανόν, καὶ προστάτην χήρας μητρὸς καὶ τῶν δύο νεωτέρων μου ἀδελφῶν, εἶπε τὸ παιδίον περιλυπόν. Καὶ μετ' ὀλίγον συνελθὼν προσέθεσε: Θὰ ἀκολουθήσω τὸ ἐπάγγελμα τοῦ πατρός μου. Ἄλλ' ἄνευ γεωγραφικῶν γνώσεων δὲν δύναται τις νὰ γείνη ναυτικός. Ἴδου διατὶ θέλω μίαν Γεωγραφίαν.

Συνεμερίσθημεν καὶ ἐγὼ καὶ ὁ βιβλιοπώλης τὴν λύπην τοῦ παιδίου καὶ τὴν οἰκονομικὴν του κατάστασιν καὶ ὁ βιβλιοπώλης εἶπε:

— Ἐχει καλῶς, μικρὲ μου. Νὰ σοὶ δώσω μίαν καινουργὴ Γεωγραφίαν καὶ νὰ μοὶ τὴν πληρώσῃς ὅταν δυ-

νηθῆς ἢ νὰ σοὶ δώσω μίαν παλαιὰν ἀντὶ δέκα μόνον δραχμῶν; Εἶναι πλήρης. Οὐδὲν φύλλον ἐλλείπει εἰς αὐτήν, εἶναι μόνον παλαιά. Διατηρεῖται ὁμως τόσον καλά, ὥστε φαίνεται ὡς ἐὰν ἦτο καινουργής.

— Προτιμῶ τὴν παλαιὰν αὐτὴν Γεωγραφίαν, εἶπε τὸ παιδίον, διότι οὕτω θὰ οἰκονομήσω περὶ τὰς εἴκοσι δραχμὰς, διὰ τῶν ὁποίων θὰ δυνηθῶ ν' ἀγοράσω ἄλλα βιβλία, σχετικὰ μὲ τὴν ναυτικὴν τέχνην.

Ὁ βιβλιοπώλης ἔρριψε βλέμμα συμπαθείας πρὸς τὸν μικρόν, ἐγὼ δ' εἶπον εἰς αὐτὸν ὅτι περὶ τοῦ μικροῦ ἐγνώριζον.

Ἐξετίμησε τὴν ἐπιμονὴν τοῦ μικροῦ ὁ βιβλιοπώλης καὶ ὅτε προσεκόμισεν εἰς αὐτὸν τὴν παλαιὰν γεωγραφίαν, συνώδευσεν αὐτὴν δι' ἐνὸς κονδυλοφόρου καὶ ἀρκετῶν φύλλων χάρτου.

— Λάβε τὴν Γεωγραφίαν σου, εἶπεν εἰς τὸν μικρόν, τὸν δὲ χάρτην καὶ τὸν κονδυλοφόρον σοὶ τὰ προσφέρω δῶρον, εἰς ἐκτίμησιν τῆς ἐπιμονῆς καὶ φιλομαθείας σου.

— Εὐχαριστῶ, κύριε, εἶπεν ὁ μικρός. Εἴσθε πολὺ καλός, καὶ ἠρώτησε τὸν ιδιοκτῆτην πῶς ὀνομάζεται.

— Θεόφιλος Ἐλεάκης, εἶπεν ὁ ιδιοκτῆτης. Θέλεις ἄλλα βιβλία; Τὰ ἀγαπᾷς πολὺ τὰ βιβλία;

— Ἄ! κύριε. Τὰ θεωρῶ ὡς τοὺς καλυτέρους φίλους καὶ συντρόφους τῆς ζωῆς μου. Ἐπεθύμουν νὰ εἶχον πολλὰ, πάρα πολλὰ, ἐξηκολούθησε ὁ μικρὸς ρίπτων τὰ βλέμματά του ἐπὶ τῶν προθηκῶν, αἵτινες ἦσαν πληρεῖς βιβλίων.

— Λάβε, τῷ εἶπον τότε καὶ ἐγώ, ἐκ μέρους μου ἓνα ἐκατοντάδραχμον, μικρὲ, ἵνα δι' αὐτοῦ ἀγοράσῃς ὅσα βιβλία θελήσῃς.

— ὦ! εὐχαριστῶ, εὐχαριστῶ πολὺ, κύριε, μοὶ εἶπεν ὁ μικρός, διὰ τὴν γενναιοδωρίαν σου. Θὰ δώσω ἀμέσως

τὰ χρήματα αὐτὰ εἰς τὸν κύριον βιβλιοπώλην καὶ θὰ ἔρχωμαι ὁσάκις μοι ἀναγκαιοῖ ἐν βιβλίον σχετικὸν μετὸ ἐπάγγελμα τὸ ὁποῖον θὰ ἐπιδιώξω, νάγοράζω αὐτό. Μὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς δὲ πλήρεις δακρύων εὐγνωμοσύνης με ἠρώτησε καὶ τῷ εἶπον τὸ ὄνομά μου.

— "ὦ! Θὰ ἐνθυμοῦμαι πάντοτε τὸ ἀγαπητόν μοι ὄνομά σας καὶ διὰ τινος μέρους τῶν πρώτων χρημάτων, τὰ ὁποῖα ἐκ τοῦ ναυτικοῦ θὰ κερδίσω, θὰ σπεύσω νὰ σᾶς ἀνταποδώσω τὸ χρέος μου.

* * *

Παρηλθὼν ἔκτοτε ἔτη πολλὰ καὶ οὐδέποτε εἶχον συναντήσῃ τόν, ἄνδρα πλέον γενόμενον, μικρὸν φίλον μου τοῦ βιβλιοπωλείου.

Πολλάκις ἐπεσκέφθην δι' ἐμπορικὰς μου ὑποθέσεις τὴν Ἀγγλίαν καὶ ἄλλας τῆς Εὐρώπης χώρας, ἀλλ' οὐδέποτε συνήντησα τὸν τότε μέλλοντα ναυτικὸν καὶ διατὶ ὅχι καὶ πλοίαρχον σήμερον.

Κατὰ τὸν παρελθόντα χειμῶνα, ἐπιβιβασθεὶς εἰς Λονδῖνον εἰς ἓν τῶν μεγαλυτέρων ἐπιβατικῶν πλοίων, κατηρχόμην ἐξ Ἀγγλίας εἰς τὴν Μεσόγειον. Ἐπρεπε νὰ ἐπισκεφθῶ διαφόρους ἐμπορικὰς πόλεις καὶ μάλιστα ἐμπορικὸν τῆς Μεσογείου λιμένας, πρὸς ἐπέκτασιν τῶν ἐμπορικῶν μου ἐπιχειρήσεων.

Κατὰ τὴν πρώτην ἡμέραν τοῦ ταξιδίου μου, περὶ τὴν μεσημβρίαν ἐκαθήσαμεν ὅλοι οἱ ἐπιβάται νὰ φάγωμεν. Μεταξὺ ἡμῶν καὶ εἰς τὴν κορυφὴν τῆς τραπέζης ἐκάθητο ὁ πρῶτος πλοίαρχος τοῦ πλοίου.

Εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ πλοιάρχου ἀνεγνώρισα τὸν πρὸ ἐτῶν μικρὸν μου φίλον τοῦ βιβλιοπωλείου.

Α. Κοντομάρης

49. Ὁ γέρον.

Εἶχε σταθῇ καὶ αὐτός, ὅπως τὸ ἄλλο πλῆθος, εἰς τὸ πεζοδρόμιον καὶ παρετήρει. Εἷς γέρον παρηκολούθει καὶ αὐτὸς διὰ τοῦ βλέμματος παρελαύνοντα τὰ στρατεύματα πρὸ τοῦ μνημείου τοῦ «Ἀγνώστου στρατιώτου».

Εὐστατεῖς, ὑπερήφανοι, μὲ τὰ ὅπλα φέροντα στεφάνους ἐκ κλάδων ἐλαίας, διήρχοντο οἱ στρατιῶται, οἱ ὅποιοι ἐδημιούργησαν μίαν μεγάλην Ἑλλάδα!

Εἶχον φύγει μίαν τοῦ παρελθόντος ἡμέραν ἀπὸ τὰς ἐστίας των, ἐδημιούργησαν μίαν μεγάλην πατρίδα καὶ ἐπέστρεφον. Πόσον ἀπλῇ ἡ ἱστορία των!

Ἐπέστρεφον φέροντες ἀναμμένην τὴν λαμπάδα τῆς Ἀναστάσεως πρὸς τὰς ἀκρωρείας, πρὸς τὰς πεδιάδας, πρὸς τοὺς αἰγιαλούς, πρὸς τὴν Ἑλλάδα.

Εἶχον ζήσει τὸν κύκλον τῆς τιμῆς, τοῦ καθήκοντος καὶ τῆς θυσίας, τὸν ἱερώτερον δηλαδὴ κύκλον τῆς ζωῆς.

Καὶ ἐπέστρεφον !

Ρεῦμα ἡρώϊκῃς νεότητος, ἣτις ἐκυλίετο ἐπάνω εἰς τὸν Ἀθηναϊκὸν δρόμον, σκορπίζον πέριξ αὐτοῦ τὰς δρασερότητας τῶν ἀγνῶν καὶ καθαρῶν ὑδάτων, ἅτινα πηγάζουσιν ἐκ τινος κορυφῆς καὶ χύνονται ὀλοκάθαρα, ἵνα ἀρδεύσωσι καὶ πρασινίσωσιν αὐτὰς διὰ νέας βλαστήσεως.

Ρεῦμα κρυστάλλων ἔρρεεν.

Πόθεν ἤρχοντο; Ἀπὸ τὴν Πατρίδα. Καὶ ποῦ μετέβαινον; Πρὸς τὴν Πατρίδα! Ἀρχὴ καὶ τέλος ἡ Πατρίς!

Καὶ διήρχοντο. Εἰς τὸν δρόμον ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἤρχοντο ἔμειναν ἄλλοι, οἱ ὁποῖοι δὲν θὰ ἐπιστρέψωσι ποτέ.

Αὐτοὶ θὰ μένωσιν. ἐκεῖ φρουροὶ εἰς τὸν αἰῶνα τῆς Ἑλληνικῆς γῆς, ἣτις ἠγοράσθη διὰ τοῦ αἵματός των.

Καὶ φρουροῦν αὐτὴν σπιθαμὴν πρὸς σπιθαμὴν, τὴν φρουροῦν νεκροί, ἄγρυπνοι νεκροί. Βέβηλον πόδι δὲν θὰ πατήσῃ ποτὲ ἐκεῖ πού κοιτώνται αὐτοί.

— Οἱ νεκροὶ σηκωθῆτε! θὰ σαλπίσῃ ἡ σάλπιξ τοῦ κινδύνου.

Καὶ οἱ νεκροὶ θὰ σηκωθῶσιν πρῶτοι! Διότι, ἂν ἔμειναν ὀπίσω, δι' αὐτὸ ἔμειναν.

Οὕτω διήρχετο χθὲς πρωῒ ἡ Ἑλληνικὴ ἡρωικὴ νεότης ὑπὸ τὰ φιλήματα ἐνὸς ἡλίου ὁ ὁποῖος ποτὲ δὲν ἀνέτειλε λαμπρότερος, ἐνὸς ἡλίου ὁ ὁποῖος ἔπλεκε χρυσὰ στεφάνια διὰ τοὺς γενναίους.

Οὕτω διήρχετο ἡ Ἑλλὰς τῆς Ἑλλάδος ὁδεύουσα ἐπὶ τοῦ Ἀθηναϊκοῦ δρόμου.

Καὶ ὁ γέρον εἶχε σταθῇ καὶ αὐτὸς εἰς τὸ πεζοδρόμιον καὶ διὰ τοῦ βλέμματος παρηκολούθει. Εἷς γέρον! Ἦτο ἄνθρωπος τῶν παλαιῶν ἡμερῶν. Οἱ ὀφθαλμοὶ του εἶχον ἰδεῖ τὴν Ἑλλάδα διὰ τὴν ὁποίαν ἐκλαίμεν. Τὴν εἶχον ἰδεῖ εἰς χρόνους καὶ εἰς χρόνους. Χρόνους δυστυχίας, κοπετῶν, σπαραγμῶν, ψυχορραγημάτων.

Εἶχον ἰδεῖ τὴν Ἑλλάδα τῶν μεγάλων λόγων καὶ τῶν μεγάλων ἀπογνώσεων, τὴν Ἑλλάδα δεχομένην τὸν τίτλον τοῦ «ἐσχάτου τῶν ἐθνῶν» ἀπὸ τὰ χεῖλη τῶν ἡγεμόνων, τὴν Ἑλλάδα μειδίαμα τῶν ἐχθρῶν τῆς, πόνον τῶν φίλων τῆς.

Αὐτὴν τὴν Ἑλλάδα εἶχον γνωρίσει οἱ ὀφθαλμοὶ τῶν καὶ αὐτὴν τὴν Ἑλλάδα εἶχε ζήσει εἰς τὰς μακρὰς καὶ τὰς πικρὰς τοῦ ἡμέρας ὁ γέρον.

Καὶ ποίαν Ἑλλάδα ἔβλεπον τώρα οἱ ὀφθαλμοὶ του; Ἡ Ἑλλὰς τοῦ θριάμβου, ἡ Ἑλλὰς τῆς νίκης καὶ τῆς δόξης διήρχετο τώρα πρὸ αὐτοῦ.

Εἰς μίαν στιγμὴν ὕψωσε τὴν τρέμουσαν χεῖρά του καὶ ἡ λευκὴ ἐκείνη κεφαλὴ ἔμεινεν ἀσκεπὴς καὶ κύπτουσα, ὅπως κατὰ τὴν διάβασιν τῶν Ἀγίων Μυστηρίων.

Οὐδεὶς τὸν ἐπρόσεξεν, ὅταν δύο δάκρυα ἐκύλησαν ἐπάνω εἰς τὰς ρικινὰς παρειάς του, ἐπὶ τῶν ὁποίων ὁ θάνατος εἶχεν ἀπλώσει τὴν ὠχρὰν σκέπην του.

Ἐπειτα ὁ γέρον ἐκινήθη. Τὸν εἶδον ν' ἀπομακρύνεται μὲ ἀργὸν βῆμα καί, ὅταν ἐφαντάσθη ὅτι οὐδεὶς τὸν ἐπρόσεχεν ἀνθρώπινος ὀφθαλμός, ὕψωσε τοὺς θολοὺς ὀφθαλμούς του πρὸς τὸν οὐρανὸν καὶ ἔκαμε τὸ σημεῖον τῆς προσευχῆς.

Καὶ ἐπροχώρησε πάλιν ὁ γέρον. Τὸν ἔχασα εἰς τὴν ἔκτασιν τῆς μεγάλης λεωφόρου καὶ εἰς τὰς σκιὰς τῶν δένδρων.

Ποῦ ἐπήγαινε ἀράγε; Εἶμαι βέβαιος ὅτι ἐπήγαινε νὰ ἀποθάνῃ. Ἐπήγαινε ν' ἀποθάνῃ, ὅπως ἀπέθανεν ὁ Συμεών, ὁ γέρον ὁ παλαιός, ὁ γέρον ὁ πολλός, ὁ πλήρης ἡμερῶν, ὁ ὁποῖος εἶδε τὸ «θαυμάσιον» τοῦ Κυρίου.

II. Νιγβάνας

50. Χῶμα ἐλληνικό.

Τώρα πὺν θὰ φύγω καὶ θὰ πάω στὰ ξένα,
καὶ θὰ ζοῦμε μῆνες, χρόνους χωρισμένοι,
ἄφησε νὰ πάρω κάτι κι' ἀπὸ σένα,
γαλανὴ πατρίδα μου πολυαγαπημένη.
"Αφησε μαζί μου φυλαχτὸ νὰ πάρω
γιὰ τὴν κάθε λύπη, κάθε τι κακό,
φυλαχτὸ ἀπ' ἀρρώστια, φυλαχτὸ ἀπὸ χάρο,
μόνο λίγο χῶμα, χῶμα ἐλληνικό.

Χῶμα δροσισμένο μὲ νυχτιάς ἀγέρι,
χῶμα βαφτισμένο μὲ βροχὴ τοῦ Μάη,
χῶμα μυρισμένο ἀπ' τὸ καλοκαίρι,
χῶμα εὐλογημένο, χῶμα πὺν γεννάει
μόνο μὲ τῆς πούλιας τὴν οὐράνια χάση,
μόνο μὲ τοῦ ἡλίου τὰ θερμὰ φιλιὰ,
τὸ μοσχάτο κλῆμα, τὸ ξανθὸ σιτάρι,
τὴ χλωρὴ τὴ δάφνη, τὴν πικρὴν ἐλιά.

Χῶμα τιμημένο, ὅπου τῶχουν σκάφει
γιὰ νὰ ξεθεμελιώσουν ἓνα Παρθενῶνα,
χῶμα δοξασμένο, ὅπου τῶχουν βάφει
αἵματα στὸ Σοῦλι καὶ στὸ Μαραθῶνα,
χῶμα ποῦχει θάψει λείψανα ἁγιασμένα
ἀπ' τὸ Μεσολόγγι κι ἀπὸ τὰ Ψαρά,
χῶμα ὅπου φέρνει στὸν μικρὸ ἔμένα,
θάρος, περηφάνεια, δόξα καὶ χαρά.

Θὲ νὰ σὲ κρεμάσω φυλαχτὸ στὰ στήθια,
κι' ὅταν ἡ καρδιά μου φυλαχτὸ σὲ βάλῃ,
ἀπὸ σὲ θὰ παίρῃ δύναμι, βοήθεια,
μὴν τὴν ξεπλανέφουν ἄλλα ξένα κάλλη.
Ἡ δική σου χάρι θὰ μὲ δυναμώνῃ·
κι' ὅπου κι' ἂν γυρίζω, κι' ὅπου κι' ἂν σταθῶ,
σὺ θὲ νὰ μοῦ δίνῃς μιὰ λαχτάρα μόνη·
πότε στήν Ἑλλάδα πίσω θὲ νὰ ρηθῶ.

Κι' ἂν τὸ ριζικό μου—ἔρημο καὶ μαῦρο—
μοῦ γραφῇ νὰ φύγω καὶ νὰ μὴ γυρίσω,
τὸ ὅστερον συχώριο εἰς ἐσένα θαῦρω,
τὸ ὅστερον φίλὶ μου θὲ νὰ σοῦ χαρίσω...
Ἔτσι, κι' ἂν σὲ ξένα χώματα πεθάνω,
καὶ τὸ ξένο μνήμα θάναί πὺδ γλυκό,
σὰν θαφτῇς μαζί μου, στήν καρδιά μου ἐπάνω,
χῶμα ἀγαπημένο, χῶμα ἐλληνικό.

Γ. Δροσίνης

51. Ἡ φιλαλήθεια ἀνταμειβομένη.

Ἀγαθὴ τις μήτηρ, ξενητεύουσά ποτε τὸν υἱὸν της, ἔρραψεν ἐντὸς τῶν ἐνδυμάτων αὐτοῦ, χάριν ἀσφαλείας, φλωρία τινά, ἵνα μεταχειρισθῇ αὐτὰ ὁ υἱὸς της ἐν ὥρᾳ ἀνάγκης. Ἀποχαιρετῶσα δὲ αὐτὸν τῷ παρήγγειλε : «ποτὲ εἰς τὴν ζωὴν του νὰ μὴ εἴπῃ ψεῦδος, ἵνα τὸν προστατεύῃ καὶ ἀγαπᾷ ὁ Θεός».

Ἡ συνοδεία, μετὰ τῆς ὁποίας ἀνεχώρησεν ὁ νέος, ἔπεσε κατὰ δυστυχίαν εἰς χεῖρας ληστῶν, οἵτινες, ἀφοῦ ἐλήστευσαν ὅλους τοὺς ταξειδιώτας, ἔλαβον καὶ τὸ μικρὸν δισάκκιον τοῦ νέου, τὸν ὁποῖον συγχρόνως ἠρώτησαν ἂν φέρῃ μεθ' ἑαυτοῦ χρήματα. Ὁ εὐπειθὴς καλὸς υἱὸς ἐνεθυμήθη τὴν παραγγελίαν τῆς μητρὸς του, καὶ ἰδίως ὅτι ὁ Θεὸς προστατεύει τοὺς φιλαλήθεις. Ὅθεν ἄνευ τινὸς δισταγμοῦ λέγει πρὸς τοὺς ληστὰς ὅτι ἔχει καὶ φλωρία τινὰ ἐρραμμένα εἰς διάφορα μέρη τῶν ἐνδυμάτων του. Οἱ λησταί, ἂν καὶ ἐνόμιζον, ὅτι ὁ νέος ἀστεῖζεται, ἀνέφερον τοὺς λόγους αὐτοῦ εἰς τὸν ἀργηγόν των.

Ὁ ἀρχηγὸς ἐρωτᾷ τότε τὸν νέον, ἂν ἀληθῶς ἔχῃ φλωρία ἐρραμμένα ἐντὸς τῶν ἐνδυμάτων. Ὁ δὲ φιλαλήθης νέος ἀπαντᾷ, ὅτι αὐτὸς ποτὲ δὲν λέγει ψεύματα. Σχίζονται λοιπὸν τὰ ἐνδύματά του ὑπὸ τῶν ληστῶν, πρὸς βεβαίωσιν τῆς ἀληθείας, καὶ ἀνευρίσκονται τὰ κεκρυμμένα φλωρία τοῦ νέου.

Ἐκπεπληγμένοι οἱ λησταὶ ἐρωτῶσιν αὐτὸν πῶς ἄνευ
τινὸς βίας ἀπεφάσισε νὰ φανερώσῃ τὰ φλωρία του ;

— Ἡ μήτηρ μου, ἀπεκρίθη ὁ νέος, μοὶ παρήγγειλε,
ποτὲ εἰς τὴν ζωὴν μου νὰ μὴ λέγω ψεύματα, καί, ὡς
καλὸς υἱός, χορεωστῶ ὑπακοὴν εἰς τοὺς λόγους τῆς
μητρός μου. Ὁ Θεός, μοὶ εἶπεν ἐπίσης ἡ μήτηρ μου,
δὲν ἀγαπᾷ τοὺς ψεύστας, καὶ ἐγὼ θέλω νὰ μὲ ἀγαπᾷ
ὁ Θεός.

Οἱ λησταὶ ἔμειναν ἄφωνοι καὶ συλλογισμένοι. Οἱ
ἀφελεῖς λόγοι τοῦ νέου διεπέρασαν τὴν σκληρὰν ψυχὴν
των. Μετὰ τινος δὲ στιγμᾶς ὁ ἀρχιληστὴς εἶπεν :

— "Ἄν ὁ νέος οὗτος εἶναι τόσον ὑπήκοος εἰς τὰς
παραγγελίας τῆς μητρός του, εἶναι ἐντροπὴ ἡμεῖς νὰ
μὴ ὑπακούωμεν εἰς τὰς παραγγελίας τοῦ Θεοῦ, ὅστις
βέβαια οὔτε ληστείας οὔτε ἐγκλήματα θέλει." Ἄν ὁ Θεὸς
ἀποστρέφεται τοὺς ψεύστας, πολὺ πλέον ἀποστρέφεται
τοὺς κακούργους· ὅθεν ἀπὸ σήμερον ἀποχαιρετῶ καὶ
σᾶς καὶ τὸν ληστρικὸν βίον.

Καὶ οἱ λησταὶ ἀμέσως ἐφώναξαν, ὅτι θέλουν ἀκο-
λουθήσῃ τὸ παράδειγμα τοῦ ἀρχηγοῦ των. Ὅλα τὰ
ληστευθέντα ἀπεδόθησαν τότε εἰς τοὺς ταξειδιώτας.
Ὁ δὲ φιλαλήθης νέος διασώσας, διὰ τῆς φιλαληθείας
του, τὸ δισάκκιον καὶ τὰ φλωρία του, καὶ τοὺς ληστὰς
ἀπὸ τὸν ληστρικὸν βίον, ἐξηκολούθησε τὸ ταξειδίον του,
καὶ πιστὸς πάντοτε εἰς τὴν παραγγελίαν τῆς μητρός του
ἀποκατέστη ἐπὶ τέλους εὐτυχής.

Διασκευή

Α. Μελάς

52. Οἱ δύο μικροί.

Εἰς τὴν γωνίαν τῆς ὁδοῦ δύο μικροὶ ἴστανται. Ἡλικαῖ ἐῖναι τὰ πρόσωπά των καὶ τὰ ἐνδύματά των τριμμένα. Ἀσκεπεῖς καὶ οἱ δύο καὶ ἡ δασεῖα κόμη των, ἄτακτος καὶ ἀκτένιστος, μόνη καλύπτει τὴν κεφαλὴν αὐτῶν. Τοῦ αὐτοῦ σχεδὸν ἀναστήματος καὶ μὲ ὁμοιόμορφον περιῖπου τὴν πενιχρὰν περιβολήν, ἣν συμπληρῶνει καταπίπτουσα ἀπὸ τῆς ζώνης μέχρι τῶν γονάτων μικρὰ ποδιά. Ὁ εἰς κρατεῖ ἀνὰ χεῖρας τμῆμα χάρτου, κατερρακωμένον, κατεσπλωμένον, ὑπομέλαν, ἐφ' οὗ διακρίνονται ἀνεξίτηλα τ' ἀποτυπώματα πληθύος δακτύλων, ἐφ' ὧν διήλθε. Καὶ ὁ ἄλλος, ὁ προστριβόμενος εἰς αὐτόν, μηρὸν πρὸς μηρὸν, ἀγκῶνα πρὸς ἀγκῶνα, κλίνει πλαγίως τὸ πρόσωπόν του ἐπὶ τοῦ χαρτίου καὶ ἀκροάζεται μετὰ προσοχῆς τῆς ἀναγνώσεως τοῦ γραμματος. Διότι εἶναι

γράμμα καὶ ὁ φάκελος αὐτοῦ ἐρριμμένος κεῖται πρὸ τῶν ποδῶν ἐπὶ τοῦ πεζοδρομίου μὲ τὸ εἰκοσάλεπτον αὐτοῦ σῆμα ἔξωθεν. Γράμμα δι' ἐπιτετηδευμένων καλλιγραφικῶν χαρακτήρων γεγραμμένον, μετ' ἐπιμελείας, μὲ εὐθείας τὰς σειράς, ὡς διὰ χάρακος τεθέντος ὑποκάτωθεν ἴσως ἐπὶ τούτων, ὅπως τὰς σημειοῖ. Καὶ ἀπευθύνεται, φαίνεται, πρὸς ἓνα τῶν μικρῶν, ἐκεῖνον, ὅστις παρετήρει πλαγίως μετὰ προσοχῆς, ὡς προσπαθῶν νὰ μαντεύσῃ κάλλιον ἀντιλαμβανόμενος αὐτόν, διὰ τοῦ βλέμματος τὴν ἄγνωστον αὐτῷ σημασίαν τῶν ἐπὶ τοῦ χάρτου σημείων, ἅτινα τῷ ἀπαγγέλλει ὁ σύντροφός του, πλέον γραμματισμένος, καθ' ὅλα τὰ δεδομένα, ἀπ' αὐτόν καὶ εἰς ὃν, ὅπως ἐξάγεται, κατέφυγεν, ἵνα τοῦ τ' ἀναγνώσῃ.

Καὶ ἀναγινώσκει ὁ μικρὸς διερμηνεὺς πράγματι :

«Καλαμάτα, 27 Μαρτίου 1839. Παιδί μου Γιώργη.

Πρῶτον ἔρχομαι νὰ ἐρωτήσω διὰ τὴν καλὴν σου υἱεῖαν καὶ δεῦτερον ἂν ἐρωτᾷς καὶ δι' ἡμᾶς καλῶς υἱαίνομεν. Παιδί μου, σοῦ γράφω καὶ σοῦ λέω, πὼς ἀφότου ἔφυγες εἶμαι εἰς μεγάλην ἀνησυχίαν καὶ λαχταρίζω νύκτα καὶ ἡμέραν κάθε ὥρα καὶ στιγμή πὼς νὰ βροῖσκεσαι μοναχό σου σὲ τόσο μεγάλη πολιτεία, πὺν χάνονται οἱ μεγάλοι καὶ ὅχι ἐσὺ δέκα χρονῶν παιδί, καὶ τί νὰ γίνεσαι. Τὸ γράμμα σου ἔλαβα, ὅπου ἔγραφες πὼς ὁ μπάριμπας σου ὁ Ἀντώνης ἐφρόντισε καὶ σ' ἔβαλε σ' ἓνα μαγαζὶ μὲ τριάντα δραχμὲς τὸ μῆνα. Ἐκαμα, παιδάκι μου, τὸ σταυρό μου κι' ἐπαρεκάλεσα τὸ Θεό, μέρες νὰ μοῦ κόβῃ καὶ χρόνους νὰ σοῦ τίς δίνῃ. Ἐλαβα καὶ τὰ δύο τάλληρα, πὺν μοῦ ἔστειλες ἀπὸ τὸ μισθό σου μὲ τὸν Παναγιώτη, καὶ σὲ εὐχήθηκα ἡ δυστυχισμένη. Πέτρα νὰ πιάνης καὶ μάλαμα νὰ γί-

νεται. Τώρα ἀπὸ τότε ἔχω νὰ μάθω γιὰ σένα. Τί κάνεις, τί γίνεσαι δὲν ξέρω. Ξημερώνει, βραδυάζει, μὲ τὴν ἔννοια σου ξυπνῶ. Ἡ ἀδελφή σου μοῦ λέει. «Μὰ μὴ στενοχωριέσαι, τί κάνεις ἔτσι, θ' ἀρρωστήσης, καημένη μητέρα», μὰ ἐμένα ὕπνος δὲ μὲ πάει νὰ συλλογίζωμαι ὁλόενα ποῦ νὰ εἶσαι καὶ πῶς νὰ περνᾷς. Ὅσους ἔρχονται αὐτοῦ πηγαίνω καὶ τοὺς ρωτῶ γιὰ σένα, μὰ ἀριά καὶ ποῦ νὰ βρῶ κανένα νὰ μοῦ πῇ, πὼς σὲ εἶδεν. Ἡ ἀδελφή σου μοῦ λέει πάλι. «Μὰ ποῦ νὰ τὸν ἰδοῦνε, μάννα, τόσος κόσμος ἐκεῖ πέρα . . .», μὰ ἐμένα μοῦ φαίνεται σὰ νὰ σ' ἔχω χαμένο καὶ σένα σὰν τὸν πατέρα σου».

Καὶ ἡ ἐπιστολὴ ἐξακολουθεῖ, ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ τόνου καὶ δι' ἀναλόγων φράσεων, ἀνησυχίαν καὶ λύπην καὶ ἀγωνίαν ἐκδηλοῦσα. Προδήλως, μητρὸς εἶναι τὸ κατερρακωμένον γράμμα, μητρὸς ἀγραμμάτου καὶ πτωχῆς—διὰ ξένης βέβαια χειρὸς γραφὲν—μητρὸς, ἣτις θὰ κατέφυγεν ἴσως καὶ αὐτὴ εἰς κανένα γραμματισμένον διὰ νὰ τῆς τὸ γράψῃ ὑπαγορεύουσα αὐτῷ, ὅπως ὁ υἱὸς τώρα κατέφυγεν εἰς τὸν μικρὸν φίλον του, διὰ νὰ τοῦ τ' ἀναγνώσῃ. Καὶ ἡ ἀγωνία, ἣν ἐκφράζει, εἶναι ἡ ἀγωνία τῆς χωρισμένης ἀπὸ τὸν υἱὸν τῆς αὐτόν, ὃν ἔστειλε, φαίνεται, μακράν, εἰς τὴν μεγάλην αὐτὴν πολιτείαν, περὶ ἣς ὁμιλεῖ, εἰς τὴν Ἀθήνα, εἰς τὴν πρωτεύουσαν, ἀναγκασθεῖσα πιθανῶς, ὑπὸ τῆς δυστυχίας, διὰ νὰ εὕρῃ πόρον ζωῆς, καὶ ἀγνοεῖ ἕκτοτε τί γίνεται καὶ πονεῖ διὰ τὸν χωρισμὸν του. Ὁ μικρὸς ἀναγινώσκει ἀργὰ-ἀργά, πιστῶς, εὐσυνειδήτως, συλλαβιστά, ἀπομονῶν τὰς λέξεις, διαιρῶν αὐτὰς μίαν πρὸς μίαν, ὥς νὰ ταῖς ἀποδίδῃ ὑπέροχον ἔννοιαν. Καὶ ὁ ἄλλος ἀκούει ἐν σοβαρότητι, συγκεκινημένος κάπως, παρακολουθῶν τὸ βλέμμα τοῦ φί-

λου φερόμενον ἐπὶ τῶν γραμμῶν, διαπορούμενος ἴσως καθ' ἑαυτόν, πῶς τ' ἄψυχα αὐτὰ στοιχεῖα τὰ κεχαραγμένα διὰ μελάνης ἐπὶ τοῦ χάρτου, νὰ ἡμποροῦν νὰ τῷ φέρουν τὴν φωνὴν τῆς μάννας του, νὰ τῷ φανερώουν τί σκέπτεται, νὰ τῷ μεταδίδουν πληροφορίας, νὰ τῷ διαβιβάζουν ἐρωτήσεις, ὡς νὰ τὴν ἔχη ἐμπροστίᾳ του καὶ νὰ τὴν ἀκούῃ τὴν ἰδίαν.

* * *

◀ Πρὸ τριῶν μηνῶν τὴν ἀφῆκε ἐκεῖ κάτω εἰς τὴν πα-
τροῖδα των, τὴν Καλαμάταν, καὶ ἔφυγε, καὶ ἤλθεν εἰς
τὰς Ἀθήνας, πλησίον τοῦ θείου Ἀντώνη, διὰ νὰ τὸν
βάλῃ εἰς κανένα μαγαζὶ ἢ νὰ τὸν μάθῃ καμμίαν τέχνην.
Καὶ ἔκτοτε πλανᾶται τὸ παιδίον ἀνὰ τὴν πρωτεύουσαν,
ὑπὸ τὴν προστασίαν μὲν τοῦ θείου πάντοτε, ἀλλ' ἀφη-
μένον εἰς τὰς ἰδίας του δυνάμεις, ἐργαζόμενον ὅπως
ζήσῃ, καὶ ἀμειβόμενον διὰ λογαριασμόν του, ὑπηρέτης
εἰς ἓνα μαγαζί, εἰς τὸ ὁποῖον τὸν ἔβαλε, μικροσκοπικὸς
παλαιστής τοῦ ἀγῶνος τῆς ζωῆς. Καὶ ἰδοὺ ὅπου ἡ πτωχὴ
μητέρα του, τὴν ὁποίαν ἐνόμιζεν, ὅταν ἔφευγεν, ὅτι τὴν
ἔχανε διὰ παντός, ἡ ἀπομείνασα ἐκεῖ εἰς τὸν τόπον των,
χήρα μὲ τ' ἄλλα δύο τῆς μικρᾶ, ἀποφασίσασα νὰ τὸ
ἐμπιστευθῇ, ὡς εἰς ἄλλην μητέρα, εἰς τὴν πρωτεύουσαν,
εἰς τὴν Ἀθήνα, ὡς τὴν ὀνομάζει, — ἰδοὺ ὅπου τοῦ γρά-
φει τώρα — περίεργον! ὡς νὰ τοῦ ὁμιλῇ — ἀπὸ τὴν ἄκραν
ἐκείνην τῆς Πελοποννήσου, ἀπὸ τὴν Μεσσηνίαν, διὰ νὰ
τὸν ἐρωτήσῃ τί κάνει καὶ νὰ μάθῃ τί γίνεται!

◀ «Παιδί μου, λέγει, παιδί μου, νὰ ἔχῃς τὴν εὐχὴ
μου, ν' ἀκοῦς τὸν μπάροπα σου τὸν Ἀντώνη, σὲ ὅ, τι
καὶ ἂν σοῦ λέγῃ, σὰ νὰ εἶμαι ἐγὼ ἡ ἴδια. Νὰ κάνῃς
τὴν δουλειὰ σου ἄξια καὶ τίμια καὶ νὰ γίνῃς καλὸς

ἄνθρωπος καὶ νὰ ἰδῶ κι' ἐγὼ καὶ τ' ἀδέλφια σου καλὸ ἀπὸ σένα μιὰ καὶ θέλησε ὁ Θεὸς καὶ μᾶς πῆρε τὸν πατέρα σου καὶ μᾶς ἄφησε στοὺς πέντε δρόμους. Ν' ἀκοῦς τὸν ἀφεντικό σου καὶ νὰ κάνης ὅ,τι θελήματα σοῦ λέει. Τὰ λεπτά σου νὰ τὰ φυλάς καὶ νὰ μὴν τὰ σκορπᾷς ἐδῶ κι' ἐκεῖ καὶ ἅμα σοῦ περισσεύουν ἢ νὰ τὰ δίνης τοῦ μάρμπα σου νὰ σοῦ τὰ φυλάῃ ἢ νὰ βροίσκῃς ἄνθρωπον πιστὸ ἀπὸ τοὺς πατριώτας μας καὶ νὰ μοῦ στέλνης...

Μοῦ εἶπαν πὼς αὐτοῦ εἶναι ἓνα σχολεῖο, γιὰ τὰ πτωχὰ τὰ παιδιά, τῶν Ἀπόρων, καὶ ἔγραψα καὶ εἰς τὸν μάρμπα σου νὰ σὲ βάλῃ καὶ ν' ἀρχίσῃς νὰ πηγαίνῃς, γιὰ νὰ μάθῃς καὶ λίγα γράμματα, γιατί σήμερα ὅποιος δὲν ξέρει γράμματα χάνεται...»

Τὸν συμβουλεύει δὲ οὕτω ἐπὶ μακρὸν ἐν ἀφελείᾳ μετὰ πόνου ψυχῆς, κοινοτάτων, ἀλλὰ πλήρων ποιήσεως ἐν τῇ πεζότητί των, ἐκφράσεων, μητρὸς ποθοῦσης νὰ ἴδῃ τὸ τέκνον τῆς ἀποζῶν ἐκ τῆς ἐργασίας του ἐν τιμῇ καὶ βοηθοῦν καὶ τὴν οἰκογένειάν του καὶ γινόμενον ἄνδρα τέλειον καὶ ἀποκαθιστάμενον καὶ αὐτὸν καὶ τοὺς περὶ αὐτὸν ἐν εὐτυχίᾳ. Καὶ τῷ δίδει ἐπὶ πολὺ ὁδηγίας καὶ περὶ τῶν ἐλαχίστων, καὶ τὸν νουθετεῖ καὶ τὸν ποδηγετεῖ ἢ καλὴ ἐπαρχιῶτις, πῶς πρέπει νὰ βαδίζῃ ἐν τῷ βίῳ ἀπαραλλάκτως, νομίζεις, ὅπως θὰ τὸν ἐποδηγέτῃ, ὅταν ἦτο βρέφος, καὶ θὰ τοῦ ἐμάνθανε πῶς νὰ βαδίζῃ ἐπὶ τοῦ ψυχροῦ ἐδάφους τοῦ ταπεινοῦ των οἰκίσκου. Καὶ ὁ μικρὸς συγκινεῖται προδῆλως ἐπὶ μᾶλλον ἐφ' ὅσον προβαίνει ἢ ἀνάγνωσις, καὶ ἐπὶ τῆς φυσιογνωμίας του ἀποτυποῦται ἔκφρασις ἐνδομύχου ψυχικῆς ἐργασίας, ἥτις τελεῖται, φαίνεται, ἐν αὐτῷ ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν τοῦ γράμματος, καὶ εἰς τὸ ὄμμα του πλέει διὰ μιᾶς ὑγρὸν καὶ αἰφνί-

διον δάκρυ. Ὅμως ἀπὸ μιᾶς στιγμῆς ἀπροσδόκητον νέ-
φος ἐσκίασε τοῦ παιδίου τὴν μορφὴν. Τὰς παρειάς του
ἀνέρχεται παραδόξως βίαιον ἐρύθημα καὶ λευκαίνουνται
τὰ χεῖλη του, τρέμοντα. Οἱ ὀφθαλμοὶ του μεγεθύνονται
ἐν ἐκπλήξει καὶ σχεδὸν ἀνοίγει τὸ στόμα ἀποροῦν.

* * *

Προβαίνουσα λέγει ἡ ἐπιστολή:

«Παίδι μου, Γιώργη, κάποιος ἀπὸ τοὺς πατριώ-
τας ἤρθε ἀπ' αὐτοῦ καὶ τὸν ἐρώτησα καὶ μοῦ εἶπε
πὼς εἶσαι κακὸ παιδί καὶ δὲ δουλεύεις τακτικὰ εἰς
τὸ μαγαζὶ καὶ γυρίζεις μὲ τοὺς μπερμπάντες στὰ
σοκκάκια καὶ ξοδεύεις τὰ λεπτὰ σου, ὅπου τύχη. Ἐγὼ
παιδί μου, δὲν τὸ πίστεψα, μὰ κοίταξε καλὰ νὰ μὴν
τύχη καὶ εἶναι ἀλήθεια, γιατί δὲν θέλω πιά νὰ σέ
ξέρω γιὰ παιδί μου...»

Εἶναι πραγματικῶς διάδοσις ἀνακωινωθεῖσα αὐτὴ ἡ
εἰδησις ἢ εἶναι τέχνασμα τῆς καλῆς μητρὸς ἐπιθυμούσης
νὰ δοκιμάσῃ τὸν χαρακτῆρα τοῦ παιδίου; Ἀδελον. Ἀλλ'
ἐκεῖνος, ἐφ' ὅσον προχωρεῖ ἡ ἀνάγνωσις ἐπὶ τοσοῦτον
κοκκινίζει ἐξ ἀγανακτήσεως καὶ ἐξαγριοῦται μὴ συνεχό-
μενος πλέον.

— Ψέμματα, ἀνακράζει, αἴφνης ἐν ὀργῇ, εἶναι
ψεύτης!

— Ποιὸς νᾶν' αὐτὸς τάχα; λέγει διακόπτων τὴν ἀνά-
γνωσιν ἐρωτηματικῶς ὁ σύντροφός του.

— Τὸν ξέρω καὶ ἐγὼ τὸ ψεύτη; ἀπαντᾷ ἐπὶ μᾶλλον
καὶ μᾶλλον ὀργιζόμενος ὁ παῖς.

— « Σὲ φιλῶ. Ἡ μητέρα σου Ἀγγελικὴ », ἐπανελά-

βεν ὁ ἄλλος. Ἐτελείωσεν ἡ ἐπιστολή. Καὶ οἱ δύο μικροὶ ἀποχωρίζονται...

— Πότε θάρθῃς νὰ κάνουμε τὸ γράμμα ποὺ θὰ στείλω; ἐρωτᾷ ὁ πρῶτος.

— Τὸ βράδυ νὰ μὲ περιμένῃς στὸ μαγαζί.

Λίδουν τὰς χεῖρας, ἀποχαιρετίζονται, ὡς μεγάλοι συμφωνοῦντες περὶ σπουδαίας τινὸς ὑποθέσεως. Καὶ ἐνῶ ὁ ἀναγνώστης τοῦ γράμματος ἀπέρχεται ἤδη, ὁ φίλος του ἴσταται ἀκόμῃ ἐπὶ μακρόν, διπλώνει μετὰ προσοχῆς τὸ ὑπομέλαν καὶ κατεσπιλωμένον χαρτίον, καὶ ἐνῶ τὸ εἰσάγει εὐλαβῶς καὶ τὸ ἐναποθέτει εἰς τὸν κόλπον του:

— Ψεῦτες, ὑποτονθορίζει ἐκ νέου μεταξὺ τῶν ὁδόντων του, θυμωδῶς, ψεῦτες!...

Μ. Μισοάκης

53. Σκύλος σωτήρ.

Ἐπὶ τινος τορπιλλισθέντος ἀτμοπλοίου ἐταξίδευε γηραιὰ κυρία ἐντελῶς τυφλή, ἔχουσα ὡς μόνον συνοδὸν τῆς ἓνα πιστὸν σκύλον, ἐκλεκτοῦ γένους, ἀλλ' ἰδίως ἐκλεκτῆς ψυχῆς.

Ἀπὸ τὴν πρώτην ἡμέραν τοῦ ἀπόπλου τοῦ ἀτμοπλοίου οἱ ἐπιβάται του ὑπεβάλλοντο εἰς τακτικὰ ναυαγοσωστικὰ γυμνάσια. Ἐγυμνάζοντο δηλαδὴ πῶς ἐν στιγμῇ κινδύνου, νὰ κανονίζῃ καθένας τὴν ἐνέργειάν του, ν' ἀνευρίσκῃ τὸ σωσίβιον του, νὰ γνωρίζῃ πρὸς ποίαν λέμβον θὰ διευθυνθῇ κ.λ.π. ὥστε ν' ἀποφεύγεται κατὰ τὴν τελευταίαν στιγμὴν ἡ ἐπακολουθοῦσα εἰς παρομοίας περιστάσεις καταστρεπτικὴ σύγχυσις.

Ἡ τυφλὴ κυρία παρηκολούθει, φυσικά, καὶ αὕτῃ ψηλαφητὶ τὰ σχετικὰ γυμνάσια, ἀκολουθουμένη πάν-

τοτε ἀπὸ τὸν σκύλον της. Καὶ βεβαίως μὲν δὲν ἐπερί-
μενε μεγάλα πράγματα ἀπὸ μίαν προπόνησιν εἰς τὰ τυ-
φλά, παρηκολούθει ὁμως τὰ γυμνάσια μὲ τὴν ἐλπίδα,
ὅτι, εἰς ἔνδεχομένην στιγμήν κινδύνου, κάποιος Χρι-
στιανὸς θὰ εὕρισκετο νὰ δώσῃ χεῖρα βοηθείας.

Ἡ μοιραία στιγμή ἐπῆλθεν, ἀλλ' ἡ χεὶρ τῆς βο-
θείας δὲν παρουσιάσθη ἀπὸ πουθενὰ πρὸς τὴν δυστυ-
χησμένην γυναῖκα! Κατὰ τὴν πρόσκρουσιν τῆς τορπίλ-
λης καὶ τὸν ἐκραγόντα πανικόν, ἡ τυφλὴ εὐρέθη καὶ
αὐτὴ ἔξαλλος, εἰς ἓνα διάδρομον τοῦ κύτους. Μία ἀν-
θρωπίνη φωνὴ ἠκούσθη τότε πολὺ πλησίον της.

Ἀπετάθη πρὸς τὴν διεύθυνσιν τῆς φωνῆς.

— Σῶστε με, κύριε, εἶμαι τυφλή. . .

Ἡ ἰδία φωνὴ ἠκούσθη πάλιν, σβυνομένη τώρα εἰς
μίαν ταχεῖαν φυγὴν:

— Καθένας γιὰ τὸν ἑαυτὸν του, κυρία μου. Ὁ Θεὸς
γιὰ ὅλους.

Ἡ τυφλή, ἀπολιθωμένη εἰς τὴν θέσιν της καὶ μα-
ταίως ψηλαφῶσα μέσα εἰς τὸ σκότος, ἔνοιωσε ἔξαφνα
τὸ σκυλάκι της νὰ τὴν σύρῃ ἀπὸ τὸ φόρεμά της. Ἐνε-
πιστεύθη εἰς τὸν πιστὸν της σύντροφον καὶ τὸν ἠκο-
λούθησεν.

Ἦτο, ἄλλωστε, καὶ τὸ μόνον ποὺ τῆς ἀπέμενε νὰ
κάμῃ.

Συρομένη οὕτω στὰ τυφλά, ἐπέρασε διαδρόμους,
ἀνέβη κλίμακας, ἔφθασεν εἰς τὸ κατάστρομα. Ἐξαφνα
τὸ σκυλάκι ἔπαυσε νὰ τὴν σύρῃ πλέον καὶ ἤρχισε νὰ
ὕλακτῃ χαρωπά, ὥς νὰ τῆς ἔλεγεν:

— Ἐφθάσαμεν, ἀγαπητὴ μου κυρία. Σῶσε τώρα
τὸν ἑαυτὸν σου! . . .

Πράγματι, ἡ τυφλὴ κυρία εὕρισκετο ἐμπρὸς εἰς τὴν
λέμβρον, ὅπου ἦτο ὠρισμένη ἡ θέσις της. Τὸ σοφὸν

ζῶον δὲν εἶχε παρακολοῦθήσει ματαίως τὰ γυμνάσια.
Καὶ ἐχρησιμοποίησε τὴν πείραν του, ἀντὶ τῆς κυ-
ρίας του.

Ἐνα χέρι τότε ἤρπασε τὴν τυφλὴν καὶ τὴν ἐτο-
ποθέτησεν εἰς τὴν λέμβον, ἐτοίμην νὰ καθελκυσθῇ εἰς
τὴν θάλασσαν. Ἡ τυφλὴ εἶχε σωθῇ!

Ὁ σωτὴρ τῆς ὁμως; Κατὰ τὴν τρομερὰν στιγμὴν
τὸ αἶσθημα τῆς εὐγνωμοσύνης δὲν ἐλιποψύχησεν εἰς τὰ
στήθη τῆς εὐγενοῦς δυστυχισμένης.

Ἀνεζήτησε, ψηλαφῶσα καὶ πάλιν τριγύρω τῆς, τὸν
σωτῆρά της, ἀλλὰ δὲν τὸν εὗρε.

— Τὸ σκυλί μου, τὸ σκυλάκι μου! ἐφώναξε μὲ λυ-
γμούς.

— Δὲν εἶναι ὥρα γιὰ σκυλιά! τῆς ἀπήντησε μία
ἀγρία φωνή. Αὐτὸ μᾶς ἔλειπε τώρα!

Ἡ τυφλὴ ὁμως δὲν ἐννοοῦσε νὰ σωθῇ χωρὶς τὸν
σωτῆρά της.

— Τότε ἀφῆστε με καὶ μένα! ἐξηκολούθησεν ὀλο-
λύζουσα σπαρακτικῶς. Ρίχτε με στὴ θάλασσα! Δὲ θέλω
νὰ σωθῶ!...

Κάποιος ὁμως ἀγαθὸς ἄνθρωπος εὐσπλαγχνίσθη, εἰς
τὴν στιγμὴν πού ἡ εὐσπλαγχνία εἶναι κενὴ λέξις.

Εὗρεκε πρόχειρον τὸ σκυλάκι μέσα εἰς τὰ πόδια
του, τὸ ἄρπαξε ἀπὸ τὸν λαιμὸν καὶ τὸ ἐπέταξεν εἰς τὴν
σανίδα τῆς σωτηρίας. Καὶ ἐνῶ ἐκεῖνο ἐπηδοῦσε τρισευ-
τυχισμένον εἰς τὰ γόνατα τῆς κυρίας του, τρισευτυχι-
σμένη καὶ ἐκεῖνη ἔσκυψε, τὸ ἔσφιξεν εἰς τὰ στήθη της,
καὶ οἱ δύο ἀγαπημένοι—ὁ ἄνθρωπος καὶ ὁ σκύλος—
ἐσώθησαν μαζί.

II. Νιοβάνας

54. Ἡ τελευταία λειτουργία εἰς τὴν Ἀγίαν Σοφίαν.

Τὸ σκότος τῆς νυκτὸς ἐκάλυπτεν ἔτι τὸν οὐρανὸν τὴν Κυριακὴν τῆς 29 Μαΐου τοῦ 1453, ὅτε εἰς τοὺς σκοτεινοὺς, ἐλικοειδεῖς καὶ ἀκανονίστους δρόμους τῆς Κων)πόλεως παρετρεῖτο ἀσυνήθης κίνησις τοῦ λαοῦ αὐτῆς, κατευθυνομένου εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἀγ. Σοφίας. Εἰς τὸν ναὸν τὸν ὑπὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ κτισθέντα, καὶ ἐπὶ τόσους αἰῶνας συμβολίζοντα τὴν ἔνωσιν Θρησκείας καὶ Πατρίδος, Χριστιανισμοῦ καὶ Ἑλληνισμοῦ.

Παρερχομένων τῶν ὥρῶν, οἱ θόλοι τοῦ ναοῦ ὁ εἰς μετὰ τὸν ἄλλον ἐπληροῦντο πλήθους γερόντων καὶ ἀνδρῶν, γυναικῶν καὶ παρθένων, παιδίων καὶ νηπίων, οἵτινες πανταχόθεν συνέρρεον ἐκεῖ, τιθέμενοι ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ ρομφαιοφόρου ἀγγέλου.

Ἐνῶ δὲ ἔξωθι τῆς Βασιλίδος ἐπεκράτει ἡ χαρά, ἡ ἀγαλλίασις, ἡ εὐθυμία καὶ ἡ ἐλπίς διὰ τὴν εὐκαιρον ἀπόκτησιν πλούτων, ἅμα τῇ ἐκδόσει τῆς διαταγῆς τοῦ Ἀσιάτου κατακτητοῦ, ἐντὸς τῆς πόλεως καὶ μάλιστα ἐντὸς τοῦ ναοῦ τῆς Ἀγ. Σοφίας, ἠκούοντο κλαυθμοὶ ἀνδρῶν, γόοι γυναικῶν καὶ φωναὶ κλαυθμηριζόντων νηπίων, αἵτινες ἐσκέπαζον τὰς κατανυκτικὰς τῶν διακόνων πρὸς τὸν Ὑψιστον ἐπικλήσεις.

«Ὑπὲρ τοῦ ὑποτάξαι ὑπὸ τοὺς πόδας τῶν ὀρθοδόξων πάντα ἐχθρὸν καὶ πολέμιον», ἐψάλλετο ὑπὸ τῶν διακόνων, εἰς τὰ πρόσωπα τῶν ὁποίων ἦτο ἐξωγραφισμένη ἡ λύπη καὶ ἡ ἀπελπισία, οἱ δὲ ἐκκλησιαζόμενοι συνεπλήρουν τὴν δέησιν τῶν διακόνων δι' ἐνὸς θλιβεροῦ καὶ παρατεταμένου «Ἀμήν».

Ὁλόκληρος ἡ ἐντὸς τοῦ ἱεροῦ ναοῦ σκηνὴ αὕτη ἐγέννα εἰς τὰς ψυχὰς πάντων τὴν λύπην καὶ τὴν μελαγχολίαν. Αἱ καρδίαι ὅλων ἦσαν βαθέως τεθλιμμέναι, ὥς ἐὰν ἐψάλλετο τὴν στιγμὴν ἐκείνην πρὸ αὐτῶν ἡ νεκρώσιμος ἀκολουθία τῆς μεγάλης καὶ ἐνδόξου φυλῆς.

Ἡ μέχρι τότε ἐπικρατοῦσα ἐν πᾶσι αὐστηρὰ ἐθιμοτυπία τοῦ Βυζαντίου αἴφνης ἐξέλιπε καὶ αἱ μέχρι τότε κοινωνικαὶ διακρίσεις διεσκορπίσθησαν. Οἱ ἀπλοὶ δημόται πλησίον τῶν πατρικίων, καὶ οἱ πτωχοὶ πλησίον τῶν μεγιστάνων καὶ ἀρχόντων, πάντες ἐν κατανύξει ἔψαλλον τὸ «Κύριε ἐλέησον» καὶ ἐτέλουν μετανοίας παρακαλοῦντες τὸν Θεὸν ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῶν, ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῆς πόλεως.

Καὶ αὐτὸς δὲ ὁ πανσέβαστος ἱερὸς ναός, τὸ καύχημα τῆς Ὁρησκειᾶς τοῦ Χριστοῦ, τὸ σύμβολον τῆς Ὁρθοδοξίας, ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν γυμνούμενος τῶν πολυτίμων στολισμάτων καὶ τῶν ἔτι πολυτιμοτέρων αὐτοῦ ἱερῶν σκευῶν, ἄνευ φώτων, ἀστόλιστος, σκυθρωπὸς καὶ

κατηφής, παριστᾷ τὴν δυστυχῇ Ἑλλάδα, εἰς τὸ τρομερὸν στάδιον τῆς δουλείας εἰς τὸ ὁποῖον ἐντὸς ὀλίγου ἐπέπρωτο νὰ περιέλθῃ.

* * *

«Ὅσον προχωρεῖ ἡ λειτουργία καὶ πλησιάζει εἰς τὸ τέλος, τόσον ἡ βοή τῶν κλαυθμῶν καὶ θρηγῶν τοῦ ἐκκλησιαζομένου λαοῦ διπλασιάζεται. Τραγικὴ στιγμή! Ἐνόμιζέ τις ὅτι ἡ ζωὴ πάντων τῶν ἐκκλησιαζομένων περιλαμβάνετο εἰς τὴν διάρκειαν τῆς θείας ἐκείνης λειτουργίας, ἐκάστη δὲ συλλαβὴ τῶν ἱερῶν ἐκείνων εὐχῶν, ἐξερχομένη τοῦ στόματος τῶν πρεσβυτέρων, τῶν διακόνων, ἦτο νέον βῆμα πρὸς τὴν ἄβυσσον, ἣτις πρὸ αὐτῶν διηνοίγετο.

Καθ' ἣν ὥραν οἱ ψάλται ἔψαλλον τὸ «Οἱ τὰ Χερουβεῖμ εἰκονίζοντες» ... αἴφνης, ὁ ἐν τῷ ἱερῷ ναῷ ὄχλος, ὑπ' ἀοράτου δυνάμεως διαχωρίζεται καὶ σχηματίζεται μεταξὺ αὐτῶν διάδρομος. Οἱ σωματοφύλακες παραμερίζουσι δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ αὐτὸν καὶ ὁ αὐτοκράτωρ Κωνσταντῖνος, τὴν βασιλικὴν αὐτοῦ φέρων ἐνδυμασίαν, πενιχρὰν καὶ τετριμμένην ἐκ τῶν κακουχιῶν τῆς μάχης, ἀσκεπῆς τὴν κεφαλὴν προχωρεῖ πρὸς τὴν Βασιλικὴν Πύλιν τοῦ ναοῦ, περίλυπος, κατηφής, μὲ ὀφθαλμοὺς πλήρεις δακρύων.

Πρὸς στιγμήν οἱ στεναγμοὶ τοῦ πλήθους ἔπαυσαν, ὁ θόρυβος ἡσύχασεν. Ἀπ' ἄκρου δὲ εἰς ἄκρον τοῦ ναοῦ ἀντηχεῖ ἡ φωνὴ τοῦ ἱερέως καλοῦντος τοὺς πιστοὺς εἰς τὴν θείαν μετάληψιν. «Μετὰ φόβου Θεοῦ, πίστεως καὶ ἀγάπης προσέλθετε...»

Ὁ Κωνσταντῖνος ἐπὶ πολὺ πρὸ τῆς μεσαίας τοῦ ναοῦ Πύλης ἰστάμενος, ἐπὶ πολλὴν ὥραν θρηγῶν προσεύχεται εἰς τὸν Θεόν. Τίς οἶδε ποίαν ὑπὲρ πατρίδας προ-

σευχὴν ἀνέπεμψε πρὸς τὸν Ὑψιστον; Πρὸ τῶν εἰκό-
νων, τοῦ Δεσπότη Χριστοῦ καὶ τῆς Θεομήτορος, τρεῖς
κλίνει τὴν κεφαλὴν καὶ τὸ σῶμα. Παύουν πρὸς στιγμὴν
οἱ λυγμοί, οἵτινες κατὰ διαστήματα ἐξήρχοντο τῆς τε-
θλιμμένης του ψυχῆς, στρέφεται πρὸς τὸν λαὸν καὶ
διὰ φωνῆς δυνατῆς καὶ ἀποφασιστικῆς ἐφώνησε:

«Χριστιανοί! Συγχωρήσατέ με εἰς ὅ,τι ἀπέναντί
σας ἡμάρτησα, καὶ ὁ Θεὸς ὅς συγχωρήσῃ τὰς ἁμαρτίας
ὑμῶν».

Πλησιάζει κατόπιν πρὸς τὸ Ἅγιον Βῆμα, γονατίζει
πρὸ τοῦ ἱερέως ψάλλοντος: «Μεταλαμβάνει ὁ δοῦλος
τοῦ Θεοῦ...» καὶ μεταλαμβάνει τῶν Ἀχράντων μυ-
στηρίων, ἐνῶ ἐξ ὅλων τῶν στομάτων τοῦ ἐκκλησιαζο-
μένου πλήθους ἀντήχουν αἱ εὐχαί: «Θεέ! συγχώρησον
τὸν αὐτοκράτορα ἡμῶν».

* * *

Μετὰ ταῦτα ὁ ἀπὸ πάσης ἁμαρτίας ἐξαγνισθεὶς τε-
λευταῖος οὗτος τοῦ Βυζαντίου αὐτοκράτωρ, πρὸς τὸν
πρὸ αὐτοῦ λαὸν ἀπευθυνόμενος, προτρέπει πάντας εἰς
τὴν Θεῖαν μετάληψιν.

—Στέρξατε πάντες νὰ κοινωνήσητε τοῦ Σώματος
καὶ αἵματος τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Χριστοῦ, ἔλεγε πρὸς
τὸν λαὸν ὁ αὐτοκράτωρ. Σκεφθῆτε, ὅτι ἔφθασεν ἡ ὥρα,
καθ' ἣν πάντες πρέπει ν' ἀγωνισθῶμεν τὸν ὑπὲρ τῆς
θρησκείας μας, τῆς πατρίδος μας, τῶν πάντων ἀγῶνα.
Ἄν δὲ ἐκ Θεοῦ δὲν εἶναι προωρισμένον, διὰ τῆς θυ-
σίας μας αὐτῆς νὰ σώσωμεν τὴν ἀγαπητὴν Πατρίδα
μας ὑπὲρ Αὐτῆς πίπτοντες, ὅς ἀφήσωμεν τοῦλάχιστον
εἰς τοὺς ἀπογόνους ἡμῶν, πρὸς μίμησιν, παράδειγμα
ἀνδρείας καὶ ἀρετῆς ἀπαραιτήτου πρὸς διαφύλαξιν ἐν
ταῖς ψυχαῖς αὐτῶν κατὰ τοὺς ἐρχομένους χρόνους τῆς

δουλείας τῆς Φυλῆς μας, τῆς πίστεως τῶν προγόνων αὐτῶν καὶ τοῦ σεβασμοῦ πρὸς τὴν ἱστορίαν.

Εἰς τοὺς λυπηροὺς τούτους λόγους τοῦ αὐτοκράτορος, οἵτινες ἐξερχόμενοι τοῦ στόματος αὐτοῦ ἀντήχουν εἰς τὰς ψυχὰς τοῦ ἐκκλησιαζομένου πλήθους, ὡς ἡ τελευταία ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος διαθήκη αὐτοῦ πρὸς ὅσους ἠθέλουν ἐπιζήσει, ἐξέσπασαν ὀρμητικώτεροι οἱ κλαυθμοὶ καὶ ὀδυρμοὶ τοῦ πρὸς τὴν μεσαίαν Πύλην πλησιάζοντος πρὸς μετάληψιν πλήθους.

Ἡ φωνὴ τῶν ζητούντων μεταξὺ των συγχώρησιν δὲν ἠκούετο. Τόσον ἦτο ἐλαφρά, κατὰ τὰς στιγμὰς ἐκείνας!

«Τίς θὰ ἠδύνατο νὰ διηγηθῇ καὶ περιγράψῃ τοὺς τότε κλαυθμοὺς καὶ ὀδυρμοὺς; λέγει σύγχρονος χρονογράφος. Καὶ ἐκ ξύλου ἢ ἐκ πέτρας ἂν ἦτό τις, δὲν θὰ ἠδύνατο παρὰ νὰ κλαύσῃ κατὰ τὰς τραγικὰς ἐκείνας στιγμὰς».

Ὁ ἥχος τῶν σαλπίγγων διέκοψε τὴν τραγικότητα τῆς δραματικῆς σκηνῆς! Αἱ μητέρες διὰ τῶν στοργικωτέρων ἀσπασμῶν τῶν εἰς τὰς ἀγκάλας των φερομένων τέκνων των ἀπεχαιρέτησαν αὐτά. Αἱ σύζυγοι ρίπτονται εἰς τὰς ἀγκάλας τῶν συζύγων των, δίδουσαι πρὸς αὐτοὺς τὸν τελευταῖον ἀσπασμὸν καὶ οἱ ἀσπασμοὶ αὐτοὶ πνίγονται μέσα εἰς τοὺς κρότους τῶν κοπτερῶν ξιφῶν καὶ ἀσπίδων τῶν εἰσορμησάντων εἰς τὸν ναὸν ἀγρίων.

Κατὰ τὴν τραγικὴν ἐκείνην ἡμέραν μετέλαβον πάντες τῶν ἀχράντων μυστηρίων τῆς αὐτῆς κοινωνίας, πίστεως, ἀγάπης καὶ ἐλπίδος.

Καὶ πάντες, Βασιλεὺς καὶ Ἀριστοκρατία, Κληρὸς καὶ Λαός, ὠρκίσθησαν τὸν αὐτὸν ὅρκον.

Ἐντὸς τοῦ ναοῦ, ἀλλὰ καὶ ἔξω αὐτοῦ, εἰς τοὺς δρόμους τῆς πόλεως καὶ τὰς ἐπάλξεις τῶν φρουρίων αὐτῆς, πανταχόθεν ἠκούοντο φωναὶ συνοδευόμεναι ὑπὸ κλαυθμῶν, ἀμοιβαίας συγχωρήσεως ἁμαρτιῶν καὶ ὄρκοι φρικτοί, περὶ σταθερότητος εἰς τὰ δόγματα τῆς Χριστιανικῆς θρησκείας, τῆς Ἐθνικῆς ἐνότητος.

— Συγχώρησόν με, ἀδελφέ, ἠκούετο νὰ λέγῃ εἷς.

— Ὁ Θεὸς ἃς σὲ συγχωρήσῃ, ἀπεκρίνετο ὁ ἄλλος, καὶ ἡ ἀμοιβαία αὕτη συγχώρησις ἐξηκολούθησε δι' ὅλης τῆς ἡμέρας. Ὅποῖον ὕψος ἀμοιβαίας ἀλληλεγγύης. Οὐδαμοῦ ἴσως εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Χριστιανικῆς Θρησκείας, τῆς Χριστιανικῆς πίστεως, ὁ μελετῶν αὐτὴν θὰ εὔρῃ ὅμοιον παράδειγμα ἐνώσεως καὶ πίστεως.

Διασκευή

Σπ. Ζαμπέλιος

55. Τῆς Ἀγιᾶς Σοφίᾶς ἡ Ἀγία Τράπεζα.

Τῆς Ἀγιᾶς Σοφίᾶς τὴν Ἀγία Τράπεζα
πρὶν οἱ Τοῦρκοι μποῦν καὶ τὴν κουρσέψουν
σὲ καράβια οἱ χριστιανοὶ τὴ φόρτωσαν,
νὰ τὴν ξενητέψουν.

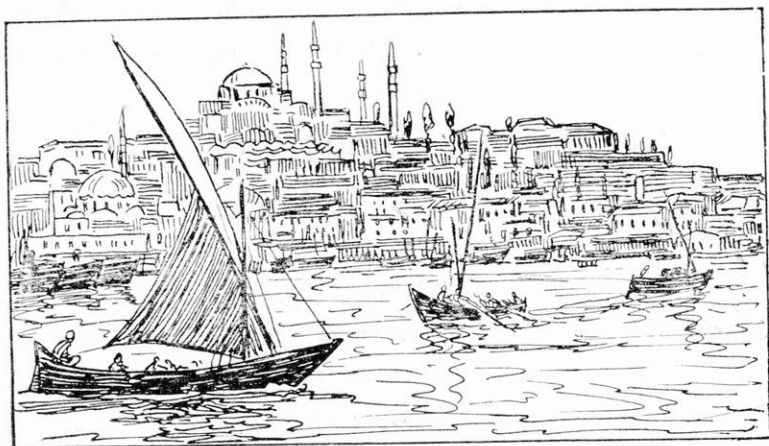
Τὸ καράβι μὲ τὴν Ἀγία Τράπεζα
πλέοντας στ' ἀνοιχτὰ μεγάλα βάρη,
ξάφνου χωρὶς ξέρες, χωρὶς σίφουνα,
πνίγηκε κι' ἐχάθη.

Τὴ μεριά πὸν βούλιαξε ἡ Ἀγία Τράπεζα
δείχνει ἓνα θαυματουργὸ σημάδι,
πάντα εἶναι ἡ θάλασσα ἀτριζύμιστη
κι' ἔχει ἀπάνω λάδι.

Στάλες τοῦ λαδιοῦ τῆς Ἀγίας Τράπεζας
τὶς μαζεῦουν μὲ στεγνὸ μπαμπάκι
καὶ τὶς φέρονουν γιὰ τὰ μάτια τᾶρρωστα
ναῦτες ἀπ' τὴ Θράκη.

Στὸ βυθὸ πεσμένη ἡ Ἀγία Τράπεζα
σέρεται κυλιέται ἀγάλλι ἀγάλλι,
κι' ὅταν γίνη ἡ Πόλη λεύτερη,
θαῖβῃ στ' ἀκρογιαλὶ.

Γ. Δροσίνης

56. Ἡ νύμφη τοῦ Βοσπόρου.

Τὴν εἶδον πολλάκις. Τὴν εἶδον ἐκ τῆς ξηρᾶς καὶ ἐκ τῆς θαλάσσης καὶ ἐθαύμασα τὴν ὥραϊαν νύμφην τοῦ Βοσπόρου, τὴν νύμφην τῆς Ἀνατολῆς.

Εὐρίσκεται ἐπάνω εἰς ἀφρούς καὶ ἄνθη, ἐκεῖ ὅπου ὀπισθεν πλατάνων καὶ κυπαρίσσω, ἀνελίσσεται ὅλη τῶν ἀνθέων τῆς ἡ ποικιλία, ἀπὸ τοῦ ναρκίσσου καὶ ὑακίνθου μέχρι τοῦ ἰάσμου καὶ τῶν ῥόδων.

Τὴν εἶδον ἐκ τῆς θαλάσσης ἀναπαυομένην ὑπὸ τὰς σκιὰς αἰωνοβίων πλατάνων, μὲ ὑψηλοὺς μαύρους δορυφόρους γύρω, τὴν παρὰ ταξιν τῶν ὑψηλῶν καὶ ἀκινήτων κυπαρίσσω.

Τὴν εἶδον καὶ ἀπὸ τῆς ξηρᾶς, ἀναδυομένην ἐκ τῶν κυμάτων, τὴν ὥραν τὴν γλυκεῖαν τῆς αὐγῆς, διὰ βαθυχρόου τεφροῦ πέπλου καλυπτομένην, τὸν ὅποιον σιγὰ-

σιγά ἀνασηκώνει ἢ ἀνατολή με τὰς ροδίνους καὶ ἀβρὰς
χειρὰς τῆς, ἵνα ἀναφανῇ εἰς τὸν κόσμον τὸ λαμπρὸν
θέαμα ναῶν καὶ παλατίων.

Καὶ πλέουσι τότε ἐντὸς πελάγους φωτὸς ἀπέραντοι
συνοικισμοί, λόφοι κεκαλυμμένοι με κατοικίας καὶ ἀκταὶ
με βασιλικά παλάτια καὶ μέγαρα ἀρχόντων. Πέλαγος
οἰκιῶν καὶ κύματα παλατίων, ναῶν καὶ τζαμιῶν!

Ἀφορμὴ τῆς κτίσεώς τῆς ὑπῆρξεν ἐν ὄνειρον, μία
ὀπτασία. Καὶ ἐν ὄνειρον καὶ μίαν ὀπτασίαν ἐκληροδό-
τησε, κτισθεῖσα, εἰς τὸ Γένος.

Ἄγγελοι τὴν ἐξωγράφισαν καὶ ἄγγελοι ἐχάραξαν
τὸ σχέδιόν τῆς. τὸ ὁποῖον ἔκτοτε ὑπάρχει χαραγμέ-
νον με χρυσᾶς γραμμᾶς εἰς τὰ φύλλα τῆς καρδίας τοῦ
Γένους.

Ἴδου μία θαλασσία γραμμὴ τὴν ὁποίαν βεβαίως ἐδη-
μιούργησε με τὴν δεξιάν του ὁ Πλάστης, γραμμὴ ὀφιο-
ειδής, γλαυκὴ, γαλανή. Εἶναι ὁ Κεράτιος κόλπος!

Ἀκάτια με χρυσᾶς πρῶρας αὐλακῶνουν τὴν ἀμί-
μητον αὐτὴν θαλασσίαν γραμμὴν, ἀφήνοντα ἐλαφροὺς
ἀφροὺς κατὰ τὸν πλοῦν των. Ἀκάτια με χρυσᾶς πρῶρας
καὶ χρυσᾶς ζῶνας, πλέοντα ἐπὶ χρυσῆς θαλάσσης, ἐλα-
φρότερα ἀπὸ τὰ φύλλα. Πλέουσι δεξιὰ, ἀριστερά, ἐδῶ,
ἐκεῖ, ὡς χρυσᾶ στίγματα μέσα εἰς χρυσοῦν κέρας.

Καὶ κάτω-κάτω τὸ δάσος τοῦ Σεραγίου με τοὺς
χρυσοὺς πύργους του καὶ τοὺς μολυβδίνους θόλους,
ὅμοιον με παιδρὸν ἄνθρωπον, ὁ ὁποῖος χαιρετίζει τὴν
ἀνατολήν με τὰς δύο χειρὰς του.

Ὀλίγον ἐμπρός, ἐπὶ τῆς κλιτύος τοῦ πρώτου λόφου,
ὁ σεμνότατος θόλος τῆς Ἀγίας Σοφίας, με τοὺς τέσσα-
ρας σοβαροὺς μιναρέδες του, σιωπηλός, ἀκίνητος. Οὕτω
φαίνεται. Ὅλα τὰ ἄλλα νομίζεις ὅτι κινοῦνται μαζί με
τὰ χρυσᾶ ἀκάτια καὶ με τὰ χρυσᾶ κύματα τοῦ Κερα-

τίου. Ὅλα τὰ ἄλλα, τζαμιά, μιναρέδες, κυπάρισσοι,
θόλοι, νομίζεις ὅτι γελοῦν καὶ χορεύουν καὶ μόνον
ἐκεῖνος ὁ θόλος, παμμέγιστος καὶ ἀκίνητος, δὲν ὁμιλεῖ
δὲν χαίρει, δὲν φεγγοβολεῖ.

Α. Μωραϊτίδης

57. Ὁ Οὐάσιγκτων καὶ ὁ δεκανεύς.

Τὴν χώραν ἣτις σήμερον καλεῖται «Ἡνωμένοι Πολιτεῖαι τῆς Βορείου Ἀμερικῆς» κατεῖχον διοικητικῶς ἐπὶ πολλὰ ἔτη οἱ Ἀγγλοι.

Οἱ κάτοικοι τῆς χώρας αὐτῆς, ἀγαπῶντες τὴν ἐλευθερίαν των βαρέως ἔβλεπον νὰ εἶναι ὑπῆκοοι τῶν Ἀγγλων. Δι' αὐτὸ καὶ ἐπανεστάτησαν ἐναντίον τῆς Ἀγγλικῆς κυριαρχίας.

Μετὰ μακροχρόνιον ἀγῶνα καὶ πολλὰς κατ' αὐτὸν θυσίας κατώρθωσαν νὰ ἐκδιώξωσιν ἐκ τῆς χώρας των τοὺς Ἀγγλους καὶ νὰ ζῶσιν ἐλεύθεροι.

Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἐπαναστάσεως, εἰργάζοντό που πρὸς κατασκευὴν ὀχυρώματός τινος, ὀλίγοι τινὲς στρατιῶται, ὑπὸ ἐπίβλεψιν δεκανέως. Εἰς ἓν σημεῖον τῆς κατασκευῆς τοῦ ὀχυρώματος ἐχρειάσθη νὰ ἀνεγείρωσι μέγαν καὶ βαρὺν στῦλον. Ἀλλὰ τὸ βάρος τοῦ στύλου ἦτο ἀνώτερον τῶν δυνάμεων τῶν προσπαθούντων στρατιωτῶν καὶ παρ' ὅλους τοὺς καταβαλλομένους κόπους καὶ τὸν χυνόμενον ἰδρῶτα, δὲν κατώρθουν οὔτοι ν' ἀνασηκώσωσι τὸν στῦλον.

Ὁ δεκανεύς ἐκάθητο ὄρθιος πλησίον των καί, ἀντὶ νὰ δώσῃ εἰς αὐτοὺς χεῖρα βοηθείας, ἐνεθάρρυνετούτους εἰς τὴν ἐργασίαν των, δι' ἀγρίων φωνῶν καὶ ἀπειλῶν τιμωρίας, ἃν δὲν κατώρθουν ν' ἀνεγείρωσι τὸν στῦλον.

Τὴν ὥραν ἐκείνην διήρχετο τοῦ μέρους ἐκείνου

ἄγνωστος διαβάτης, ὅστις πλησιάσας τὸν δεκανέα μὲ εὐγενῇ τρόπον ἠρώτησεν αὐτόν, διατί δὲν βοηθεῖ τοὺς στρατιώτας του εἰς τὴν ἐργασίαν των, ἀλλ' ἀρκεῖται εἰς ἀγρίας φωνὰς καὶ ἀπειλὰς τιμωριῶν;

Ὁ δεκανεὺς, πειραχθεὶς ἐκ τῆς ἐρωτήσεως τοῦ ἀγνώστου διαβάτου, εἶπεν εἰς αὐτόν:

— Ἀλλά, ξένε δὲν βλέπεις ὅτι εἶμαι δεκανεὺς;

— Συγχωρήσατέ με, κύριε δεκανεῦ, ἀπήντησεν ὁ ξένος ὑποκλινόμενος πρὸ αὐτοῦ, ἔχετε δίκαιον, δὲν εἶχον παρατηρήσει τὸν μέγαν, ὃν φέρετε, βαθμόν. Καὶ ἀμέσως ἐξέβαλε τὸν πῖλόν του, τὸ ἐπανωφόριον καὶ τὸν σάκκον του, ἀνεσήκωσε τοὺς πῆχεις τοῦ ὑποκαμίσου του καὶ ἔσπευσεν εἰς βοήθειαν τῶν στρατιωτῶν. Ἐν τὸς ὀλίγου ὁ στῦλος ἀνεσηκώθη καὶ ἐστήθη ἐκεῖ ὅπου ἔπρεπε.

Μετὰ ταῦτα ἐτακτοποίησε τὰ ἐνδύματά του καὶ ἐτοιμαζόμενος νὰ ἀναχωρήσῃ ἐχαιρέτισε στρατιωτικῶς τὸν δεκανέα λέγων:

— Ὅσακις, κύριε δεκανεῦ, σᾶς παρουσιασθῇ ἀνάγκη βοηθείας εἰς τινα ἐργασίαν τῆς ἐνωμοτίας σας, δύνασθε ἐλευθέρως νὰ προσκαλῆτε τὸν ἄγνωστον ξένον στρατηγόν σας Οὐάσιγκτων, καὶ σᾶς ὑπόσχομαι ὅτι προθύμως θὰ ὑπακούω εἰς τὴν διαταγὴν σας, ἵνα σᾶς δίδω χεῖρα βοηθείας.

Ὁ δεκανεὺς ἀκούσας τοὺς λόγους τοῦ στρατηγοῦ του ἀπελιθώθη ἐξ ἐντροπῆς, μὴ δυνηθεὶς νὰ ἀρθρώσῃ λέξιν.

Τοιοῦτος ἦτο ὁ Οὐάσιγκτων. Αὐτὸς διηύθυνε τὸν πόλεμον ἐναντίον τῆς Ἀγγλίας καὶ διὰ τῆς ἀνδρείας του, διὰ τῆς ἱκανότητος καὶ συνέσεως, κατώρθωσε νὰ ἐλευθερώσῃ τὴν πατρίδα ἀπὸ τὴν κυριαρχίαν τῶν Ἀγγλῶν.

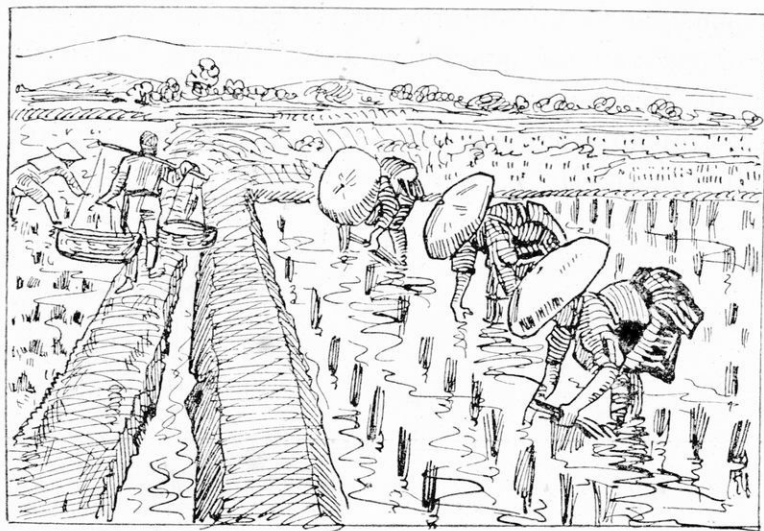
Διὰ τοῦτο, διὰ τὰς μεγάλας ὑπηρεσίας τὰς ὁποίας

προσέφερεν ὁ Οὐάσιγκτων εἰς τὴν πατρίδα του, οἱ συμ-
πολῖται του ἐτίμησαν μεγάλως αὐτὸν καὶ ζῶντα καὶ
μετὰ θάνατον, ἀποδώσαντες εἰς αὐτὸν τὸν τίτλον τοῦ
πρώτου πολίτου τῆς Ἀμερικῆς καὶ ὀνομάσαντες τοῦτον
Πατέρα τῆς Πατρίδος των.

Διασκευή.

Ἰ. Ἀρβανιτάκη

Τὸν Μῆνα

58. Ὄρυζα.

Ὅλοι, ἀπὸ τῆς μικρᾶς ἡμῶν ἡλικίας, γνωρίζομεν τὴν ὄρυζαν — κοινῶς λεγομένην ρύζι — διότι ὅλοι μετεχειρίσθημεν καὶ μεταχειριζόμεθα αὐτὴν ἢ τὸ ἄλευρον αὐτῆς πρὸς διατροφήν μας.

Ἡ ὄρυζα δὲν εἶναι φυτὸν τῆς πατρίδος μας, πολὺ δὲ περισσότερον τῆς Εὐρώπης. Εἶναι φυτὸν τῶν θερμῶν τροπικῶν χωρῶν. Ἐπομένως ἦτο ἄγνωστον φυτὸν εἰς τοὺς παναρχαίους προγόνους ἡμῶν, διότι οὐδεὶς τούτων εἶχε ποτε ταξιδεύσει εἰς τὰς θερμὰς τροπικὰς χώρας. Τὸ φυτὸν τοῦτο παλαιόθεν ἐκαλλιεργεῖτο, καὶ σήμερον ἀκόμη καλλιεργεῖται, κυρίως εἰς τὴν Κίναν, Ἰαπωνίαν καὶ τὰς Ἰνδίας. Ἐκ τῶν χωρῶν τούτων ἡ καλλιέργεια αὐτοῦ μετεφέρθη εἰς τὴν Περσίαν καὶ Συρίαν. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς δὲ τῶν ἐκστρατειῶν τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου, διὰ τῶν

ἐπιστρεφάντων εἰς τὴν πατρίδα των στρατιωτῶν, εἰ-
σήχθη ἡ καλλιέργεια τοῦ φυτοῦ εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἐκ τῆς
ὁποίας καὶ διεδόθη εἰς τὴν λοιπὴν Εὐρώπην, καὶ προ-
πάντων εἰς Ἰταλίαν καὶ Ἰσπανίαν. Σὺν τῷ χρόνῳ διὰ
τῆς ἐπιμιξίας τῶν λαῶν ἡ καλλιέργεια τοῦ φυτοῦ μετε-
φέρθη εἰς Ἀμερικὴν καὶ Ἀφρικὴν καὶ σήμερον δυνά-
μεθα νὰ εἴπωμεν, ὅτι ἡ ὄρυζα καὶ ἡ χρησιμοποίησις τῶν
καρπῶν αὐτῆς εἶναι παγκοσμίως γνωστή, διότι διὰ
τῶν κόκκων τῆς ὀρύζης διατρέφονται τὰ περισσότερα
ἐκατομμύρια τῆς πτωχῆς τάξεως τῶν ἀνθρώπων.

* * *

Ὁ ὄρυζα εἶναι φυτὸν μονοετές, ἀνήκει δὲ εἰς τὰ
ἀγρωστώδη καὶ δὴ εἰς τὴν τάξιν τῶν δημητριακῶν. Εἶ-
ναι συγγενὴς τοῦ σίτου, τῆς κριθῆς, τοῦ ἀραβοσίτου
κλπ. Εἶναι φυτὸν ὑδροχαρές, ἀναπτύσσεται ἐπομένως
καὶ εὐδοκίμεῖ ἐντὸς τοῦ ὕδατος.

Πρὸς τοῦτο οἱ καλλιεργηταὶ τῆς ὀρύζης ἐκλέγουσιν
ἐδάφη χαμηλότερα παρακειμένης λίμνης ἢ ποταμοῦ, τὰ
ὅποια χωρίζουσιν ἀπ' αὐτῆς δι' ὑψηλῶν πῶς ὀφρυδωμά-
των. Τὴν οὕτω χωρισθεῖσαν ἔκτασιν τοῦ ἐδάφους χω-
ρίζουσι δι' ἄλλων χαμηλοτέρων ὀφρυδωμάτων εἰς μι-
κρὰς ἐκτάσεως τετράγωνα ἐν εἴδει πρᾶσιων. Τὰ μικρὰ
αὐτὰ ὀφρυδώματα φέρουσι στόματα ἢ ὀπὰς, σχετικῶς
μεγάλας, διὰ τῶν ὁποίων συγκοινωνοῦσι μεταξὺ των καὶ
μετὰ τῆς λίμνης. Δι' ὀχετοῦ τὸ ὕδωρ τῆς λίμνης ἢ τοῦ
ποταμοῦ μεταφέρεται εἰς τινὰ τάφρον καὶ ἐξ αὐτῆς εἰς
τὰς πρᾶσιās, ἀπὸ τῆς μᾶς εἰς τὴν ἄλλην, οὕτως ὥστε,
ἐντὸς ὀλίγου διαστήματος νὰ ἀρδεύηται ὅλη ἡ ἔκτασις
ἐπὶ τῆς ὁποίας θὰ σπαρῇ ἡ ὄρυζα. Ἵνα μὴ παραμένῃ δὲ
τὸ περισσεῦον ὕδωρ εἰς τινὰς πρᾶσιās, εἰς τὴν ἀπέναντι

πλευράν τῆς ὅλης ἐκτάσεως ὑπάρχει ἀποχετευτικὸς ὀχετός, διὰ τοῦ ὁποίου τὸ περισσεῦον ὕδωρ ἀποχετεύεται ἔξω τοῦ πρὸς σποράν ἀγροῦ. Μετὰ τὴν καλλιέργειαν τοῦ ἀγροῦ, ὁ γεωργὸς σπείρει διὰ τῆς χειρὸς, ὅπως τὸν σῖτον, τοὺς κόκκους τῆς ὀρύζης. Τοὺς κόκκους τῆς ὀρύζης, πρὶν σπείρωσι, τοποθετοῦσι ἐντὸς μικρῶν σάκκων ἐκ λινοῦ ὑφάσματος καὶ τούτους ἐντὸς ὕδατος ἐπὶ 10-12 ὥρας. Φέρουσι δὲ οἱ σπειρόμενοι κόκκοι τῆς ὀρύζης, κατὰ τὴν σποράν των, τοὺς ἔξωτερικούς των χιτῶνας.

Μετὰ τὴν σποράν τῶν κόκκων ἀνοίγουσι τὸ στόμιον τοῦ μετὰ τῆς λίμνης συνδεομένου ὀχετοῦ καὶ πλημμυροῦσι τὰς πρασιάς, κατ' ἀρχὰς μὲν δι' ὀλιγωτέρου ὕδατος, ἵνα δύναται ἡ θερμότης τοῦ ἡλίου νὰ θερμαίνῃ τὸ ἔδαφος καὶ ἐπομένως καὶ τοὺς σπαρέντας κόκκους, ἀλλὰ καὶ ὁ ἀῆρ εὐκολώτερον νὰ ἐνεργῇ ἐπ' αὐτῶν, ἔπειτα δὲ διὰ περισσοτέρου.

Ὁ ὀρυζὼν ὁμοιάζει οὕτω πρὸς ἀβαθῆ δεξαμενὴν.

* * *

Ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τὴν σποράν (7-8), τῇ ἐνεργείᾳ τῆς θερμότητος τοῦ ἡλίου καὶ τῇ ἐπιδράσει τοῦ ἀτμοσφαιρικοῦ ἀέρος, δι' ἑνὸς φύλλου ἢ ὀρυza βλαστάνει καὶ προβάλλει εἰς τὴν φύσιν.

Ὁ ὀρυza εἶναι μονοκοτυλήδονον φυτὸν ὡς ὁ σῖτος, ἀραβόσιτος καὶ ἄλλα. Ἐδαφος καλῶς καλλιεργημένον, πλουσίως ἀρδευόμενον, καὶ θερμαινόμενον, συντελεῖ εἰς τὴν ταχεῖαν βλάστησιν καὶ αὔξησιν, ἀνθησιν καὶ ὠρίμανσιν τῶν καρπῶν τῆς ὀρύζης. Ὁ κορμὸς τῆς ὀρύζης λαμβάνει ὕψος μέχρις ἑνὸς μέτρου. Ὁμοιάζει πρὸς τὸν κορμὸν τοῦ σίτου, ἀλλ' εἶναι παχύτερος καὶ στερεώτερος αὐτοῦ, φέρει δὲ ποὺ καὶ ποὺ κόμβους. Τὰ φύλλα του εἶναι ἐπιμήκη, ὅπως τὰ φύλλα τοῦ κα-

λάμου, σαρκώδη, καὶ ὁμοιάζουσι πολὺ πρὸς τὰ φύλλα τοῦ πράσου. Τὰ ἄνθη παρουσιάζονται εἰς τὴν θυσανώδη κορυφὴν τοῦ καλάμου κατὰ σειρὰν ὁμοίαν ἐκείνης τὴν ὁποίαν παρατηροῦμεν εἰς τὰ ἄνθη τῆς βρώμης. Ἀλλὰ περιέχουσι περισσοτέρους τῆς βρώμης κόκκους. Οἱ κόκκοι τῆς ὀρύζης φέρουσιν, ὥς καὶ οἱ κόκκοι τῆς βρώμης, ὥς περικάλυμμα, χιτῶνας. Ὑπὸ τοῦ χιτωνίου δὲ περιβαλλόμενοι οὗτοι, μεταφέρονται ἐκ τῶν χωρῶν τῆς παραγωγῆς των, εἰς Εὐρωπαϊκοὺς λιμένας, ὅπου, εἰς ἐπὶ τούτῳ κατάλληλα ἐργαστάσια, ἀπελευθεροῦνται τῶν χιτῶνων καὶ παραδίδονται εἰς τὸ ἐμπόριον πρὸς τροφὴν τῶν ἀνθρώπων.

Πλὴν τῶν πρὸς τροφὴν χρησιμοποιουμένων κόκκων, πολλοὺς ἀλέθουμεν εἰς καταλλήλους μύλους καὶ λαμβάνομεν ἐξ αὐτῶν ἄλευρον, τὸ εἰς τὸ ἐμπόριον λεγόμενον ὀρυζάλευρον, ἐκ τοῦ ὁποίου πάλιν ἀποχωρίζομεν διὰ μηχανημάτων τὸ ἄμυλον. Τὸ ἄλευρον τῆς ὀρύζης χρησιμοποιοῦμεν εἰς κατασκευὴν φαγητῶν καὶ γλυκισμάτων, τὸ δὲ ἄμυλον εἰς κατασκευὴν πούδρας, ἣ ἐξάγομεν ἐξ αὐτοῦ οἰνόπνευμα, ἐπεὶ δὲ τοῦτο περιέχει σάκχαρον. Πλὴν ὅμως τῶν καρπῶν, πρὸς διατροφήν του, ὁ ἄνθρωπος χρησιμοποιεῖ καὶ τοὺς καλάμους τῆς ὀρύζης. Οὕτως, εἰς τὴν Κίναν ἐκ τῶν καλάμων τῆς ὀρύζης κατασκευάζουσιν ἐκλεκτῆς ποιότητος χάρτην, εἰς δὲ τὴν Ἰταλίαν θερινοὺς πίλους.

* * *

Ἡ μεγαλυτέρα τῆς παγκοσμίου καταναλώσεως ποσότης ὀρύζης παράγεται εἰς τὰς Βρεττανικὰς Ἰνδίας, τὴν Κίναν, τὴν Ἰαπωνίαν καὶ λοιπὰς θερμὰς χώρας. Ἐν Ἑλλάδι εἰς πολὺ μικρὰν κλίμακα καλλιεργεῖται ἡ

ὄρουζα, εἷς τινὰ μέρη τῆς Θεσσαλίας, Ἑπείρου, Ἀνατολικῆς Μακεδονίας καὶ Μεσσηνίας.)

Λόγω τῶν μικρῶν ἐκτάσεων εἰς τὰς ὁποίας καλλιεργεῖται ἡ ὄρουζα εἰς τὴν πατρίδα μας, ἔχομεν καὶ μικρὰν ποσότητα παραγωγῆς. Ἐπειδὴ δὲ ἡ κατανάλωσις εἶναι μεγάλη, ἀναγκαζόμεθα τὸ ὑπόλοιπον τῆς καταναλισκομένης ὀρύζης νὰ τὸ εἰσάγωμεν ἐξ ἄλλων χωρῶν. Εἰσάγομεν δὲ τοῦτο ἐξ Ἰταλίας καὶ πρὸ πάντων ἐξ Αἰγύπτου καὶ τῶν Ἑνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς.

Φ. μελέτη

Ἰ. Ἀρβανιτάκης

59. Ὁ καφφές - Ἡ καφφέα.

Ὅπως πολλὰ ἄλλα φυτὰ χρησιμώτατα εἰς τὸν ἄνθρωπον, οὕτω καὶ ἡ καφφέα ἢ καὶ κοφφέα καλουμένη μόλις κατὰ τὸν 16^{ον} αἰῶνα ἐγένετο γνωστὴ ἐν Εὐρώπῃ. Πατρὶς τῆς καφφέας εἶναι ἡ τροπικὴ Ἀμερικὴ καὶ Ἀσία. Εἰς τὴν Ἀβησσυνίαν κατ' ἀρχὰς οἱ ἄνθρωποι κατεγίνοντο εἰς τὴν καλλιέργειαν τῶν καφφεοδένδρων, ἐξ Ἀβησσυνίας δὲ ἡ καφφεοκαλλιέργεια εἰσῆχθη εἰς τὴν Ἀραβίαν καὶ ἄλλας χώρας. Σήμερον ἔνεκα τῆς μεγάλης καταναλώσεως τῶν καρπῶν τῶν καφφεοδένδρων, ταῦτα καλλιεργοῦνται εἰς ὅλας τὰς χώρας τῆς διακεκαυμένης ζώνης τῆς γῆς, ἔνθα καὶ θερμότης κατ' ὅλον τὸ ἔτος μεγάλη ἐπικρατεῖ καὶ βροχαὶ ἄφθονοι πίπτουσι, πρὸ πάντων δὲ εἰς Βραζιλίαν, ἡ ὁποία σήμερον παράγει 10-15 ἑκατομμύρια σάκκων καφφέ.

Ἡ καφφέα εἶναι δένδρον ἀειθαλές, ὕψους 8 - 10 μέτρων, καλλιεργείται δὲ καὶ εὐδοκιμεῖ εἰς ἐδάφη εὐφορα καὶ ὑγρὰ καὶ πλησίον τῆς θαλάσσης. Τοῦτο γίνεται εἰς τὴν ἀνατολικὴν Ἀφρικὴν, τὰς ἀνατολικὰς Ἰνδίας, τὰς νήσους Ἰάβαν καὶ Σουμάτραν, τὴν Βραζιλίαν καὶ ἄλλα-χοῦ. Εἰς τὴν Εὐρώπην ἡ καφφέα δὲν εὐδοκιμεῖ καὶ διὰ τοῦτο δὲν καλλιεργείται.

Τὰ φύλλα τῆς καφφέας εἶναι μεγάλα, πράσινα, φύονται δὲ κατὰ ζεύγη, τὸ ἓν ἀπέναντι τοῦ ἄλλου. Εἰς τοὺς κόλπους οἵτινες σχηματίζονται ὑπὸ τῶν φύλλων καὶ τοῦ κορμοῦ τῆς καφφέας, φύονται 4 - 5 ἄνθη, ἅτινα γονιμοποιούμενα μεταβάλλονται εἰς καρπούς. Ἡ ἄνθησις τῆς καφφέας ἐξακολουθεῖ ἐπὶ 6 - 7 μῆνας. Ἐπομένως εἰς τὴν καφφέαν δυνάμεθα νὰ παρατηρήσωμεν τὸ ὄντως θαυμαστὸν φαινόμενον, εἰς μὲν τοὺς κατωτέρους κόλπους τῶν κλάδων καρπούς ὠρίμους, τὰ πρῶτα ἄνθη τὰ ὁποῖα παρουσιάσθησαν εἰς τὸ φυτόν, εἰς τοὺς ἀνωτέρους κόλπους καρπούς ἄσπρους ἔτι, εἰς τοὺς ἀμέσως ἀνωτέρους ἄνθη ἀνοικτὰ καὶ ἀκόμη παρὰ πάνω κάλυκας ἀνθέων.

Κατὰ τὴν ἄνθησιν λαμβάνει χώραν ἡ γονιμοποίησις τῶν ἀνθέων, μαραίνονται κατόπιν τὰ φύλλα τοῦ κάλυκος, οἱ στήμονες ξηραίνονται καὶ πίπτουσι καὶ μετὰ τινὰς ἡμέρας παρουσιάζονται εἰς τὰς μασχάλας οἱ καρποὶ τῆς καφφέας, οἵτινες κατ' ἀρχὰς εἶναι σφαιροειδεῖς καὶ πράσινοι, κατόπιν δὲ παρερχομένων τῶν ἡμερῶν καθίστανται κατ' ἀρχὰς ἐρυθροποὶ καὶ κατόπιν ὠριμάζοντες, μέλανες.

Οἱ καρποὶ τῆς καφφέας ὁμοιάζουσι κατὰ τὸ σχῆμα, τὸ χρῶμα καὶ τὴν σύστασιν πρὸς τὰ κεράσια. Φέρουσι δηλ. καὶ αὐτοὶ ὅπως καὶ τὰ κεράσια ἐξωτερικὴν ἐπιδερμίδα, μεσοκάρπιον καὶ πυρῆνα. Διαφέρουσιν ὁμως τῶν κερασίων, διότι οὗτοι στεροῦνται μίσχου ὅπως τὰ κε-

ράσια, τὸ μεσοκάρπιον τούτων δὲν χρησιμοποιεῖται ὅπως τῶν κερασίων, ἀντὶ δὲ τοῦ ἐνὸς πυρῆνος τὸν ὁποῖον παρατηροῦμεν εἰς τὰ κεράσια, εἰς τοὺς καρποὺς τῆς καφφέας παρατηροῦμεν δύο σπέρματα κυρτὰ μὲν κατὰ τὴν ἐξωτερικὴν ἐπιφάνειαν αὐτῶν, ἐπίπεδα δὲ κατὰ τὴν ἐσωτερικὴν μετὰ σχισμῆς εἰς τὸ μέσον. Ἐνούμενα δὲ κατὰ τὴν ἐσωτερικὴν ἐπιφάνειαν παρουσιάζονται ὡς εἰς σφαιροειδῆς καρπός.

Ὅπως ἡ ἀνθησις οὕτω καὶ ἡ ὠρίμανσις διαρκεῖ ἐπὶ 7-8 μῆνας καὶ ὅπως ὅλα τὰ ἄνθη τῆς καφφέας δὲν φύονται ὅλα ὁμοῦ οὕτω καὶ ἡ ὠρίμανσις τῶν καρπῶν αὐτῆς δὲν γίνεται συγχρόνως.)

Ἄλλ' οἱ ὠριμάσαντες καρποὶ πρὶν πέσωσιν ἐπὶ τοῦ ὑγροῦ χόματος πρέπει νὰ συλλεγῶσι. Καθ' ἐκάστην ἄνδρες καὶ γυναῖκες τῶν μερῶν ἔνθα καλλιεργεῖται ἡ καφφέα, διὰ κλιμάκων τοποθετουμένων εἰς τὰ πλάγια τῶν καφφεοδένδρων ἐντὸς κοφίνων συλλέγουσι τοὺς ὠρίμους καρποὺς τῶν φυτῶν τούτων, ὅπως παρ' ἡμῖν συλλέγουσι τὰς ὠρίμους ἐλαίας. Ἐπειδὴ δὲ ἡ τοιαύτη συλλογὴ τῶν ὠρίμων καρπῶν τῆς καφφέας ἀπαιτεῖ κόπον καὶ χρόνον πολύν, διὰ τοῦτο οἱ καλλιεργοῦντες καφφεόδενδρα δὲν ἀφήνουνσι ταῦτα νὰ γίνωσι δένδρα, ἀλλὰ διὰ τοῦ κλαδέυματος, ἐξισοῦσι τὸ ὕψος αὐτῶν πρὸς τὸ ὕψος θάμνων, ὁπότε καὶ παιδία δύνανται ν' ἀσχοληθῶσι εἰς τὴν συλλογὴν τῶν καρπῶν. Ὅσους μῆνας διαρκεῖ ἡ ἀνθησις τῶν καφφεοδένδρων, τόσοι χρειάζονται πρὸς ὠρίμανσιν τῶν καρπῶν καὶ τόσοι ἐπίσης πρὸς συλλογὴν τούτων. Φανταζόμεθα ὅθεν πόσους καρποὺς δύναται νὰ παράγῃ κατ' ἕτος ἓν καφφεόδενδρον καὶ πόσος πλοῦτος χρήματος εἰσάγεται εἰς τὰς καφφεοφόρους χώρας.

Τοὺς συλλεγέντας καθ' ἡμέραν ὠρίμους καρποὺς μεταφέρουσι εἰς ἐπὶ τούτῳ μηχανὰς — ἐκκοκκιστικὰς — διὰ

τῶν ὁποίων οἱ πυρῆνες ἀποχωρίζονται τῆς ἐξωτερικῆς ἐπιδερμίδος καὶ τοῦ σαρκώδους μεσοκαρπίου. Τοὺς δ' οὕτω ἀπομένοντας πυρῆνας μεταφέρουσιν ἐκ τῶν μηχανῶν εἰς ἀλώνια πρὸς ἀποξήρανσιν. Ὅταν καλῶς ξηρανθῶν οἱ καρποὶ συναθροίζονται εἰς σωρούς, γεμίζουσιν ἐκ τῶν σωρῶν αὐτῶν σάκκους, μεταφέρουσι τούτους εἰς ἀποθήκας καὶ ἐξ αὐτῶν εἰς τὸ ἐμπόριον, εἰς τὴν ἀγοράν. Ἡ μεγαλυτέρα ποσότης καφφὲ παράγεται εἰς Βραζιλίαν, ἀλλ' ἡ καλυτέρα ποιότης καφφὲ εἰς Ἀραβίαν καὶ μάλιστα εἰς τὰ περίχωρα τῆς πόλεως Μόκας. Δι' αὐτὸ ὁ καλύτερος καφφὲς λέγεται εἰς τὸ ἐμπόριον καφφὲς Μόκας.

Λαμβάνοντες τοὺς πρασινωποὺς κόκκους τοῦ καφφὲ ἐκ τοῦ ἐμπορίου, ἵνα δι' αὐτῶν παρασκευάσωμεν τὸ ἐξ αὐτῶν γνωστὸν πρωῒνόν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ρόφημα, πρέπει πρῶτον νὰ φρυγανίσωμεν (καβουρδίσωμεν) εἰς ἐπὶ τούτῳ κατεσκευασμένα ἐκ λευκοσιδήρου φρυγανιστήρια τοὺς κόκκους τοῦ καφφὲ. >

Φρυγανίζομεν δὲ τούτους μέχρις ὅτου ἡ ἐξωτερικὴ αὐτῶν χροιά ἀπὸ πρασινωπῆ μεταβληθῇ εἰς καστανόχρουν. Μετὰ τὴν φρυγανίσιν ἀλέθομεν τοὺς φρυγανισμένους καρποὺς εἰς ἐπὶ τούτῳ μύλους καὶ λαμβάνομεν οὕτω τὸ χρησιμοποιοούμενον διὰ τὴν παρασκευὴν τοῦ ροφήματος ἄλευρον τοῦ καφφὲ. Ἐκ τοῦ ἀλεύρου τούτου λαμβάνοντες ὠρισμένην ποσότητα καὶ ἀναμιγνύοντες τοῦτο μετ' ἀναλόγου ποσότητος ζακχάρεως καὶ ὕδατος θέτομεν εἰς τὴν πυρὰν μέχρι βρασμοῦ καὶ ἰδοὺ τὸ πρωῒνόν μας ρόφημα.

Οἱ πλεῖστοι τῶν ἀνθρώπων δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν μεταχειρίζονται σήμερον ὡς πρωῒνόν ἀλλὰ καὶ ἀπογευματινὸν ρόφημά των, τὸ ἀφέψημα τοῦ καφφὲ, διότι τοῦτο εἰς μικρὰν ποσότητα λαμβανόμενον συντελεῖ λόγῳ

τῆς καφεΐνης, ἥτις ἐνυπάρχει εἰς τοὺς κόκκους τοῦ καφφέ, εἰς τὴν διέγερσιν τοῦ μυϊκοῦ συστήματος, καὶ ἐπομένως τὴν ἀποκούρασιν τοῦ σώματος καὶ τὴν ἐπαναφορὰν τούτου εἰς τὴν ζωηρότητα.

Ἡ μεγάλη ὁμως χρῆσις τοῦ καφφέ πρέπει ἐπιμελῶς ν' ἀποφεύγεται, διότι ἢ εἰς μεγάλας ποσότητας εἰσαγωγὴ εἰς τὸν ὀργανισμόν καφεΐνης προκαλεῖ ὑπερδιέγερσιν τοῦ μυϊκοῦ συστήματος, ἐπιταχύνει ἐπικινδύνως τοὺς παλμούς τῆς καρδίας καὶ ἐμποδίζει τὴν λειτουργίαν τῆς πέψεως, λόγῳ τῶν δεψικῶν οὐσιῶν τὰς ὁποίας ὁ καφφὲς περιέχει.

Τὰ παιδιά, αἱ νεαραὶ γυναῖκες καὶ οἱ ἐξ ἀσθενείας ἀναρρωνύοντες πρέπει ν' ἀποφεύγωσι τὴν πόσιν καφφέ. Ἐπίσης καὶ οἱ ἄνδρες μετρίαν τοῦ καφφέ πρέπει νὰ κάμνωσιν χρῆσιν, ν' ἀποφεύγωσι δὲ τοῦτον μετὰ τὸ φαγητὸν καὶ πρὸ τοῦ ὕπνου.

Τὴν ἐκ τῶν κόκκων τοῦ καφφέ διὰ τῆς χημείας λαμβανομένην καφεΐνην, οἱ ἰατροὶ μεταχειρίζονται ὡς θεραπευτικὸν φάρμακον, εἰς παθήσεις τῆς καρδίας ἢ τῶν νεύρων, χορηγοῦντες ταύτην εἰς τοὺς ἐκ τῶν νοσημάτων αὐτῶν πάσχοντας ἢ διὰ καταποτίων ἢ δι' ἐνέσεων ὑποδερμιακῶν.

Φ. μελέτη

Ι. Ἀρβανιτάκης

60. Τὸ σάκχαρον, κοινῶς ἡ ζάχαρη.

Δι' ἀλέσεως εἰς ἐπὶ τούτῳ μύλους τῶν ἐψημένων κόκκων τοῦ καφφέ, λαμβάνομεν τὸ ἄλευρον αὐτοῦ, τὸ ὁποῖον ἀναμιγνύοντες μετὰ σακχάρου καὶ ὕδατος λαμβάνομεν τὸ πρωῒνον ἢ ἀπογευματινὸν ρόφημα ἡμῶν τὸν καφφέν. Ὁ καφφὲς μόνος, ἄνευ σακχάρου, θὰ ἐχρησιμοποιεῖτο μόνον δι' ἄλλας τοῦ ἀνθρωπίνου βίου ἀνάγκας, πλὴν δὲν θὰ παρεῖχεν εἰς ἡμᾶς τὸ γνωστὸν καὶ συνήθως εὐάρεστον ρόφημα, διότι τὸ ἀφέψημα τοῦ καφφέ, μόνον καὶ ἄνευ σακχάρου λαμβανόμενον, ἔχει γεῦσιν ἀρκετὰ πικράν. Ὑπάρχουσι βέβαια καὶ οἱ μὴ μεταχειριζόμενοι σάκχαρον εἰς τὸν καφέν των, ἀλλ' οὗτοι εἶναι ὀλίγοι καὶ ἡ χρῆσις τοῦ τοιούτου ροφήματος ὄχι τόσον εὐχάριστος καὶ ὑγιεινὴ.

Τὸ δὲ σάκχαρον τὸ τόσον χρήσιμον σήμερον εἰς τὰς βιοτικὰς ἀνάγκας τοῦ ἀνθρώπου πόθεν λαμβάνεται;

Τὸ σάκχαρον εἶναι ὁπὸς φυτοῦ τινος καλουμένου σακχαροκαλάμου.

Τὸ σακχαροκάλαμον εἶναι φυτὸν τῶν τροπικῶν κυρίως ἀλλὰ καὶ τῶν θερμῶν ἐν γένει χωρῶν τῆς γῆς. Εἰς Κίναν καὶ τὰς Ἰνδίας ἐγνώριζον τὸ φυτὸν τοῦτο καὶ ἐχρησιμοποιοῦν τὸν ὁπὸν αὐτοῦ οἱ κάτοικοι τῶν χωρῶν αὐτῶν ἀπὸ ἀρχαιοτάτων χρόνων, ὅτε εἰς τὴν πατρίδα μας Ἑλλάδα οἱ ἀρχαῖοι ἡμῶν πρόγονοι ἀντὶ σακχάρου ἐχρησιμοποιοῦν μόνον τὸ γλυκὺ μέλι καὶ μάλιστα τοῦ Ὑμηττοῦ.

Ὡς ἄλλα φυτὰ οὕτω καὶ τὸ σακχαροκάλαμον καὶ τὸν ἐξ αὐτοῦ λαμβανόμενον γλυκὺν ὁπὸν ἐγνώρισαν οἱ Ἕλληνες κατὰ τοὺς χρόνους τῶν ἐκστρατειῶν τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου καὶ ἐκ τῶν Ἰνδιῶν μετεφέρθη οὗτος εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ ἐχρησιμοποιήθη. Ἐπὶ Ρωμαϊκῆς κυριαρχίας διεδόθη ἡ χρῆσις τοῦ χυμοῦ τοῦ σακχαροκαλάμου εἰς Ἰταλίαν καὶ ἐκεῖθεν βαθμηδὸν καὶ κατ' ὀλίγον εἰς τὴν λοιπὴν Εὐρώπην. Σήμερον ἡ χρῆσις τῆς ζαχάρως εἶναι παγκόσμιος.

Ἄλλ' οἱ Ἕλληνες στρατιῶται τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου ἐγνώρισαν μόνον τὸν χυμὸν τοῦ σακχαροκαλάμου καὶ μόνον τοῦτον καὶ τὴν χρησιμοποίησίν του μετέφερον εἰς τὴν πατρίδα ἐπιστρέφοντες ἐκ τῶν ἀπομεμακρυσμένων ἐκεῖνων χωρῶν.

Βαθμηδὸν καὶ κατ' ὀλίγον ἡ καλλιέργεια τοῦ φυτοῦ τούτου διεδόθη ἐξ Ἰνδιῶν εἰς Κοῦβαν, καὶ Ἰάβαν, Περσίαν καὶ Ἀραβίαν, Αἴγυπτον καὶ θερμὴν Ἀμερικὴν. Κατὰ τὸν 18^{ον} αἰῶνα ἡ καλλιέργεια τούτου διεδόθη καὶ εἰς Κύπρον καὶ εἰς Κρήτην, ἐπὶ κυβερνήσεως δὲ Καποδιστρίου καὶ εἰς τὴν πρὸ ὀλίγου τότε ἀπελευθερωθεῖσαν

Ἑλλάδα. Πλὴν δυστυχῶς καὶ ἔνεκα λόγων κλιματολογικῶν, δὲν δύναται εἰς εὐρεῖαν κλίμακα νὰ καλλιεργηθῇ παρ' ἡμῶν τὸ φυτὸν τοῦτο, δι' ὃ καὶ ἐγκατελείφθη σήμερον ἡ καλλιέργεια αὐτοῦ.

Τὸ σακχαροκάλαμον ὁμοιάζει πῶς πρὸς τὸν παρ' ἡμῶν παρὰ τὰς ὄχθας ποταμῶν καὶ λιμνῶν φυόμενον καὶ εὐδοκιμοῦντα κάλαμον, ἀνήκει εἰς τὴν οἰκογένειαν τῶν ἀγρωστοειδῶν φυτῶν καὶ ἔχομεν διάφορα, περὶ τὰ 12, εἶδη τούτου. Εἶναι φυτὸν ποῶδες, πολλαπλασιάζεται ὅπως ὁ κάλαμος διὰ ριζωμάτων, σπανιώτατα δὲ διὰ τῶν σπερμάτων του.

Ὁ κορμὸς αὐτοῦ, κάλαμος, ὁμοιάζει πολὺ πρὸς τὸν κορμὸν τοῦ καλάμου, ἀλλ' ἐνῷ ὁ κορμὸς τούτου ἐσωτερικῶς εἶναι κενός, ὁ κορμὸς τοῦ σακχαροκαλάμου εἶναι πλήρης γλυκείας ἐντεριώνης, ἐξ ἧς λαμβάνεται τὸ σάκχαρον. Ὁ κάλαμός του φέρει φύλλα ταινιοειδῆ μήκους ἐνὸς περίπου μέτρου, πριονωτά, καὶ κατ' ἀποστάσεις κόμβους. Ἡ δὲ εἰς τὸ ἄκρον τοῦ καλάμου παρουσιαζομένη ταξιανθία εἶναι στάχys πυκνὸς ὁμοιάζων πρὸς θύσανον ἐριώδη. Οἱ κάλαμοι οὗτοι κοπτόμενοι κατὰ διετίαν ὥς ἔγγιστα καὶ πάλιν ἐπαναβλαστάνοντες λαμβάνουσι μῆκος 2-5 μέτρων. Τὸ σακχαροκάλαμον ζῇ περὶ τὰ εἴκοσιν ἔτη, οἱ δὲ κάλαμοι αὐτοῦ χρειάζονται 13-18 μῆνας ἵνα φθάσωσι ἀναλόγως τῶν χωρῶν, εἰς τὰς ὁποίας τοῦτο καλλιεργεῖται, νὰ συμπληρώσωσι τὴν ἀνάπτυξίν των.

Ὅταν οἱ καλλιεργοῦντες τὸ σακχαροκάλαμον παρατηρήσωσιν ὅτι τὰ φύλλα των ἀρχίζουσι νὰ μαραίνωνται, διὰ κοπτερῶν ὀργάνων κόπτουσι τοὺς καλάμους των καὶ ἀφοῦ τοὺς καθαρίσωσι ἀπὸ τῶν φύλλων καὶ τῶν ἀνθέων μεταφέρουσι τούτους εἰς μηχανικὰ ἐργοστάσια. Ἐκεῖ κόπτονται οἱ κάλαμοι εἰς μικρὰ τεμάχια, συνθλίβονται εἰς εἰδικοὺς μύλους, συμπιέζονται εἰς εἰδικὰ πιεστήρια

καὶ οὕτως ἐξάγεται καὶ συλλέγεται ἐντὸς λεβήτων εἰς αὐτὰ ὁ ὀπώδης χυμός. Ὁ ὀπὸς οὗτος ἵνα ἐλευθερωθῇ τῶν ὀλίγων ξένων οὐσιῶν αἵτινες ὑπάρχουσιν ἐντὸς αὐτοῦ, θερμαίνεται μέχρι 60 βαθμῶν ἐντὸς λεβήτων οἷτινες περιέχουσι ἀσβέστιον γάλα.

Κατὰ τὸν βρασμὸν αὐτὸν αἱ ξέναι οὐσίαι ἀνέρχονται εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ λέβητος καὶ διὰ κοχλιαρίων ἀπορρίπτονται. Μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν τῶν ξένων τούτων οὐσιῶν, ὁ καθαρὸς ἀπομένων πλέον χυμὸς τίθεται ἐντὸς βαρελίων ὅπου συμπυκνοῦται καὶ τέλος κρυσταλλοῦται. Μετὰ τὴν κρυστάλλωσιν ταύτην διαλύεται δι' ὕδατος, διυλίζεται διὰ ζωϊκοῦ ἀνθρακος καὶ ἀποχρωματίζεται.

Μετὰ ταῦτα βράζουσι τὴν διάλυσιν καὶ ἐξατμιζομένου τοῦ εἰς αὐτὴν ὕδατος ἀπομένουν οἱ καθαροὶ πλέον κρύσταλλοι τῆς ζακχάρεως, τοὺς ὁποίους μεταφέρουσιν εἰς τὸ ἐμπόριον.

Τὸ σάκχαρον εἶναι οὐσία λευκὴ καὶ κρυσταλλικὴ, εὐάρεστος κατὰ τὴν γεῦσιν καὶ θρεπτικὴ. Ἀπαντᾷ δὲ αὕτη ὅχι μόνον εἰς τὸ σακχαροκάλαμον, ἀλλ' ἐν γένει εἰς τοὺς γλυκεῖς καρποὺς τῶν ὀπωροφόρων φυτῶν καὶ πρὸ πάντων εἰς τὰ τεῦτλα, εἶδος κοκκινογουλίων, ἐκ τῶν ὁποίων καὶ ἐξάγεται ἀφθονωτάτη ποσότης.

61. Τὸ τεῦτλον.

Τὸ τεῦτλον καλλιμεροῦμεν εἰς τοὺς λαχανακήπους πρὸ πάντων, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς πεδιάδας. Τεύτλων ἔχομεν τέσσαρα εἶδη :

Τεῦτλον τὸ κοινόν, κοκκινογοῦλι καὶ παντζάρι λεγόμενον εἰς τὴν ἀγοράν, χρησιμοποιούμενον ὡς λαχανικὸν πρὸς τροφήν.

Τεῦτλον τὸ κτηνοτροφικόν, χρήσιμον πρὸς τροφήν τῶν ζώων.

Τεῦτλον τὸ σέσκουλον, ὡς τὸ κοκκινογούλιον, χρησιμοποιούμενον ὡς λαχανικὸν καὶ τέλος :

Τὸ σακχαρότευτλον.

Τὸ σακχαρότευτλον ὁμοιάζει πρὸς τὴν κράμβην. Ἔχει παχεῖαν καὶ ὀγκώδη ρίζαν, χρώματος ὑπολεύκου, καὶ μεγάλα καὶ πλατέα φύλλα, τὰ ὅποια ἀρχίζουν ἀμέσως ἀπὸ τοῦ ἐδάφους. Ἀνθεῖ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον κατὰ τὸ δεύτερον ἔτος, τὰ δὲ ἄνθη του παρουσιάζονται ἐπὶ μακρῶν καὶ πολυκλάδων βλαστῶν. Τὰ ἄνθη τοῦ τεύτλου τούτου εἶναι κιτρινοπράσινα, στερεῖται κάλυκος καὶ φέρει πεντασέπαλον πρασινωπὴν στεφάνην καὶ πέντε

στήμονας, οἱ δὲ καρποί του ὁμοιάζουσι πρὸς σφαιροει-
δεῖς κόκκους. Ζῇ δὲ τὸ σακχαρῶδες τεῦτλον ἐπὶ δύο ἔτη.

Τὰ σακχαρῶδες τεῦτλον, ὥς καὶ τὰ συγγενῇ πρὸς
αὐτὸ τεῦτλα πολλαπλασιάζεται διὰ σπορᾶς καὶ μάλιστα
ὄχι διὰ τῆς χειρὸς ἀλλὰ διὰ μηχανῶν καταλλήλων οὕτως,
ὥστε ἡ φύτρωσις νὰ λάβῃ χώραν κατ' εὐθυγραμμίαν,
καὶ ὅσον τὸ δυνατόν ἀραιότερα πρὸς εὐκολίαν τοῦ βο-
τανισμοῦ καὶ τοῦ σκαλίσματος.

Πρὸς σπορὰν τοῦ σακχαροτεύτλου, ἐκλέγονται ἐδάφη
χωματώδη, παχέα καὶ φυσικῆς λιπάνσεως. Τὸ ἐκλεγέν
ἔδαφος κατὰ τὸ φθινόπωρον ἀροτριᾷ ὁ γεωργὸς διὰ
τοῦ ἀρότρου του εἰς ἀρκετὸν βάθος, ἵνα καλυφθῇ ἡ ἐπ'
αὐτοῦ στρωθεῖσα φυσικὴ κόπρος. Κατὰ τὴν ἀνοιξιν καὶ
ὀλίγας ἡμέρας πρὸ τῆς σπορᾶς ἀροτριᾷ καὶ πάλιν
εἰς βάθος τὸ ἔδαφος, ἵνα καταστῇ τοῦτο ὅσον τὸ δυνα-
τὸν χαλαρόν, κατόπιν δὲ σπείρει εἰς αὐτὸ τοὺς κόκκους
τοῦ τεύτλου, τὸ σβαρνίζει καὶ πλέον ἐμπιστεύεται τὴν
βλάστησιν καὶ τὰ ἄλλα εἰς τὴν μητέρα φύσιν.

Ὅλίγας ἡμέρας μετὰ τὴν βλάστησιν τῶν φυτῶν ὁ
γεωργὸς σκαλίζει καὶ βοτανίζει τὸν σπαρέντα ἀγρόν, ἂν
δὲ παρατηρήσῃ ὅτι ἔχει ἀνάγκην ἡ τευτλοφυτεία του,
ἐπαναλαμβάνει καὶ δευτέραν καὶ τρίτην φορὰν τὸ σκά-
λισμα καὶ τὸν βοτανισμόν.

Εἰς τὴν Γαλλίαν κατὰ τὸν 17^{ον} αἰῶνα ἐκαλλιεργήθη
τὸ σακχαρότευτλον πρὸς ἐξαγωγήν τοῦ εἰς αὐτὸ περιε-
χομένου σακχάρου. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν, ὅπως ἄλλωστε
ὅλαι αἱ ἀνακαλύψεις, δὲν ἔτυχε τῆς ἀναμενομένης ὑπο-
δοχῆς καὶ ὑποστηρίξεως. Σὺν τῷ χρόνῳ ὁμως τὰ πρά-
γματα μετεβλήθησαν καὶ σήμερον εἰς τὰς περισσοτέρας
τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀμερικῆς χώρας καὶ εἰς μεγάλας
ἐκτάσεις καλλιεργεῖται τὸ σακχαρότευτλον, μεγάλα δὲ
ἐξ αὐτοῦ παράγονται ποσότητες ζακχάρους. Σήμερον

άνω τῶν 5 ἑκατομμυρίων τόννων ζακχάρεως λαμβάνονται ἐκ τῶν σακχαροτεύτλων ἐν Εὐρώπῃ.

Ἐν Ἑλλάδι κατὰ τὸ ἔτος 1894 ὁ Χρηστάκης Ζωγράφος ἐκαλλιέργησεν εἰς τὴν πεδιάδα τῆς Καρδίτης σακχαρότευτλα καὶ ἔκτισεν εἰς τὸ χωρίον Λαζαρίνα τῆς Θεσσαλίας κατάλληλον ἐργοστάσιον πρὸς παραγωγὴν τευτλοζακχάρεως. Ἄλλ' ἢ τευτλοκαλλιέργεια αὕτη ἀπέτυχεν τελείως καὶ μέχρι σήμερον τὴν πρὸς κατανάλωσιν, περὶ τὰς 12 χιλιάδας τόννους, ἀπαιτουμένην ζάχαριν προμηθευόμεθα ἐκ τῶν ἀγορῶν τῆς Εὐρώπης καὶ Ἀμερικῆς.

Κατὰ τὸν Ὀκτώβριον οἱ καλλιεργηταὶ τῶν σακχαροτεύτλων ἐξάγουσιν αὐτὰ ἐκ τοῦ ἐδάφους, τὰ καθαρίζουσιν ἀπὸ τὰς εἰς αὐτὰ ρίζας καὶ φύλλα, τὰ ὁποῖα δίδουσιν ὡς τροφήν εἰς τὰ ζῷα, καὶ τὰ μεταφέρουσιν εἰς ἐπὶ τούτῳ ἐργοστάσια. Εἰς τὰ ἐργοστάσια ταῦτα τὰ τεύτλα πλύνονται μέχρις οὗ καθαρισθῶσι τελείως τοῦ περὶ αὐτὰ χώματος. Κατόπιν δι' εἰδικῶν μηχανῶν κόπτονται εἰς λεπτοὺς δίσκους καὶ εἰσάγονται ἐντὸς μεγάλων σιδηρῶν συσκευῶν, αἱ ὁποῖαι καλοῦνται διαπιδυτήρια, ἕκαστον δὲ τούτων χωρεῖ δύο ἕως τρία κυβικὰ μέτρα, ἥτοι 1500 μέχρι 2000 ὀκάδων ὡς ἑγγιστα. Ἀφοῦ οὕτω πληρωθῶσι τὰ διαπιδυτήρια, αἱ δίσκοι τοῦ σακχαροτεύτλου περιβρέχονται διὰ θερμοῦ ὕδατος μέχρις 75°. Τὸ θερμὸν τοῦτο ὕδωρ ἀναθερμαίνεται καὶ ἀνάλαμβάνει τὴν ἀρχικὴν του θερμοκρασίαν διὰ σωλῆνων τοποθετημένων μεταξὺ τῶν διαπιδυτηρίων, οἵτινες φέρουσιν ἀτμόν.

Τὸ θερμὸν ὕδωρ ἀπὸ τῶν πρώτων δίσκων τοῦ σακχαροτεύτλου διαπέρασε εἰς τὴν δευτέραν αὐτῶν σειράν. Ἀνεθερμάνθη καὶ διεπέρασε εἰς τὴν τρίτην, τὴν τετάρτην καὶ οὕτω καθ' ἑξῆς μέχρι τῆς τελευταίας. Ἀλλὰ κατὰ τὴν διαπίδυσίν του ἀφοῦ πρῶτον διέλυσε, παρέλαβε κατόπιν μεθ' ἑαυτοῦ τὸ εἰς τοὺς δίσκους περιεχόμενον

σάκχαρον, ὀλίγον μὲν κατ' ἀρχὰς διαρκῶς ὁμῶς αὐξάνομενον οὕτως ὥστε τὸ τελευταίως διαπιδύον θερμὸν ὕδωρ εἶναι κατάφορτον σακχάρου καὶ ἐπομένως ἀρκετὰ πυκνόν, περιέχον ἤδη ἐν ἑαυτῷ τὰ 90 0)ο κατὰ μέγιστον ὅρον τοῦ εἰς τὰ τεῦτλα περιεχομένου σακχάρου.

Ἀφοῦ κατὰ τὸν τρόπον αὐτὸν ληφθῇ τὸ εἰς τοὺς δίσκους τῶν τεύτλων ἐνυπάρχον σάκχαρον ἐξάγονται οἱ δίσκοι τοῦ σακχαροτεύτλου, ἵνα τοὺς χρησιμοποιήσωσιν εἰς τροφήν τῶν ζώων, πληροῦνται δὲ καὶ πάλιν αἱ συσκευαὶ ὑπὸ νεωτέρων δίσκων καὶ ἐπαναλαμβάνεται διαρκῶς ἡ ἐργασία αὕτη.

Ἄλλ' ὁ σακχαρώδης χυμὸς, τὸν ὁποῖον ἐκ τῶν δίσκων τῶν τεύτλων λαμβάνομεν, περιέχει ξένας τινὰς οὐσίας βλαπτικὰς διὰ τὸ σάκχαρον καὶ δι' αὐτὸ πρέπει ν' ἀπελευθερωθῇ αὐτῶν. Πρὸς τοῦτο βράζεται ὁ χυμὸς ἐντὸς λεβήτων περιεχόντων ἀσβέστιον γάλα. Αἱ ξέναι οὐσίαι ἀποχωριζόμεναι τοῦ σακχάρου ἐπιπλέουσιν εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τῶν λεβήτων καὶ ἀπορρίπτονται. Μετ' αὐτὸ χυνόμενον ἐντὸς τῶν λεβήτων ἀνθρακικὸν ὀξύ τὸ ὁποῖον ἐνούμενον μετὰ τοῦ ἀσβεστίου παράγει ἀνθρακικὸν ἀσβέστιον, τὸ ὁποῖον ὡς βαρὺ κατασταλάζει εἰς τὸν πυθμένα τῶν λεβήτων, ἐνῶ τὸ σάκχαρον ἀπληλευθερωμένον τοῦ ἀσβεστίου παραμένει ἄνωθεν αὐτοῦ. Μετὰ τὸν καθαρισμόν αὐτὸν ἀναλύομεν τὸν πολτὸν τοῦ σακχάρου καὶ ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας αὐτοῦ χύνομεν αἷμα τὸ ὁποῖον πηγνύμενον καθιζάνεται σωμασύντρονον τὰς ἀπομενούσας εἰς τὴν διάλυσιν ξένας οὐσίας. Ἐπειδὴ δὲ ὁ ἀπομένων σακχαρώδης πολτὸς παρουσιάζεται τώρα καθαρὸς μὲν ἀλλὰ ὑπὸ ἀραιὸν κοκκινωπὸν χρῶμα, ἀποχρωματίζομεν αὐτὸν διὰ ζωϊκοῦ ἀνθρακος. Ἐν τέλει δὲ βράζομεν τὸν πολτὸν μέχρις ἐξατμίσσεως τοῦ εἰς αὐτὸν ἀπομείναντος ὕδατος, ὁπότε λαμβάνεται ἡ ζάκχαρις ἐν εἶδει κρυσταλ-

λικῶν κόκκων. Ἐξ 100 ὀκάδων τεύτλων λαμβάνομεν
16 ὀκάδας ζακχάρεως, ἂν αἱ τελευταῖαι ἡμέραι τοῦ φθι-
νοπώρου ἦσαν εὐήλιοι καὶ θερμαί, ἄλλως ὀλιγωτέρας.
Ὡς τοιοῦτον δὲ τὸ σάκχαρον δίδεται εἰς τὸ ἐμπόριον.

Φ. μελέτη

Ι. Ἀρβανιτάκης

Τ Ε Λ Ο Σ

Πίναξ Περιεχομένων.

Σελ.

1. Προσευχὴ (ποίημα) Ἀχ. Παράσχον	3
2. Ἐλεημοσύνη τυφλῆς (διασκευὴ) Α. Μελά	5
3. Ἡ ἐλεημοσύνη (ποίημα) Ἀρ. Προβελεγγίου	7
4. Ἡ γεωργία εἶναι πηγὴ τῆς εὐτυχίας, Ἀ. Κορτομάρη	9
5. Ὁ κόκκος τοῦ σίτου, Ἰ. Ἀρβανιτάκη	14
6. Ἡ σπορά (ποίημα) Γ. Δροσίνη	22
7. Ὁ πλοῦτος τῆς πατρίδος μας (γεωργ. μελέτη) Ἰ. Ἀρβανιτάκη	23
8. Στὴν πατρίδα (ποίημα)	29
9. Τὸ δένδρον καὶ ὁ ἄνθρωπος, Γ. Γρηγοριάδης	31
10. Τὰ δένδρα (ποίημα) Γ. Βιζυητοῦ	37
11. Βασιλεὺς φέρον ἐνδύματα χωρικοῦ (ἀπὸ ἱστορικὴν μελέτην) Α. Κορτομάρη	39
12. Οἱ μάρτυρες τῆς ἐπιστήμης (ἱστορ. μελέτη) Α. Κορτομάρη	45
13. Ἡ τυπογραφία (ἱστορικὴ μελέτη) Α. Κορτομάρη	50
14. Ὁ χάρις (ἱστορικὴ μελέτη) Ἰ. Ἀρβανιτάκη	58
15. Μία ἥρωϊς τῆς θαλάσσης, Α. Κορτομάρη	63
16. Τὸ ναυτόπουλο (ποίημα)	69
17. Ἡ αὐτοθυσία τοῦ μικροῦ Πάνου (διασκευὴ ἐκ τοῦ Ἰταλικοῦ) Α. Κορτομάρη	71
18. Ἡ κοιλὰς τῶν Τεμπῶν, Α. Σακελλαρίου	79
19. Μία νύξ τῶν Χριστουγέννων (διασκευὴ) Α. Κορτομάρη	83
20. Τὰ Χριστούγεννα τοῦ ναυτῆ (ποίημα) Στ. Δάφνη	93
21. Ἡ μαγεία τῆς καλωσύνης (διασκευὴ ἐκ τοῦ Ἀγγλικοῦ) Ἰ. Ἀρβανιτάκη	95
22. Ἐλεημοσύνη (ποίημα) Ἀχ. Παράσχον	100
23. Πρωτοχρονιάτικο δῶρο (ποίημα) Κ. Παλαμᾶ	102
24. Νὰ ἦμην πλούσιος! Ἰ. Κονδυλάκη	103
25. Ὁ νοσοκόμος τοῦ πατρὸς του (διασκευὴ) Α. Κορτομάρη	107
26. Ἡ πριγκίπισσα Ἀνθοῦσα (ἀπὸ τὸ ἔργον «Γυναικες τοῦ Βυζαντίου») Γ. Τσοκοπούλου	115
27. Ἀνάβασις εἰς τὰ Μετέωρα, Χρ. Χριστοβασίλη	122
28. Λύπη καὶ Χαρὰ (ποίημα) Ἰ. Πολέμη	127
29. Τὸ ναυάγιον (διασκευὴ) Ἰ. Ἀρβανιτάκη	129

30. Τὸ ναυτόπουλο (ποίημα) Ν. ΔαμIANOῦ	144
31. Ὁ ἄσωτος Δημήτριος, Α. Κορτομάρη	146
32. Ὁ Ὑποδηματοκαθαριστής, (διασκευή) Ι. Ἀρβανιτάκη	151
33. Ἐργασία (ποίημα) Γ. Μαρκοῦ	158
34. Ὁ βίος καὶ τὰ παθήματα τῶν κλεφτῶν, Κ. Παπαρο- ρηγοπούλου	159
35. Ὁ Σαμουήλ, Α. Βαλαωρίτη	164
36. Προετοιμασίαι διὰ τὴν Ἑλληνικὴν Ἐπανάστασιν, Φ. Φωτιάκου	167
37. Τὸ μέγα Σπήλαιον, Ἰωάν. Πολέμη	172
38. Ἡ νεότης τοῦ Ρήγα, Ν. Πολίτη	176
39. Ὁ Ρήγας (ποίημα) Γ. Ζαλοκώστα	184
40. Τὸ προσφυγόπουλο τ' οὐρανοῦ, Π. Νιρβάνα	187
41. Ἡ φιλοσοφία τῶν πτηνῶν, Κ. Καλλινίκου	191
42. Περιπέτεια μὲ ἓνα καρχαρία, Ι. Ἀρβανιτάκη	194
43. Ὁ καρχαρίας, Ι. Ἀρβανιτάκη	198
44. Ἡ πρωτὰ τῆς Ἀναστάσεως εἰς τὸ χωρίον Μαρίνη	200
45. Ἡμέρα τῆς λαμπρῆς (ποίημα) Δ. Σολωμοῦ	206
46. Ὁ Φαγόνδιος, Α. Μελά	207
47. Τὸ κιβώτιον μὲ τὰ ἄχρηστα, Α. Κορτομάρη	213
48. Ἡ ἐπιμονὴ καὶ ἡ φιλομάθεια θριαμβεύουν, Α. Κορτομάρη	221
49. Ὁ γέρον, Π. Νιρβάνα	228
50. Χῶμα ἑλληνικὸ (ποίημα) Γ. Δροσίνη	229
51. Ἡ φιλαλήθεια ἀνταμειβομένη, Α. Μελά	231
52. Οἱ δύο μικροί, Μ. Μισάκη	233
53. Σκύλος σωτήρ, Π. Νιρβάνα	240
54. Ἡ τελευταία λειτουργία εἰς τὴν Ἀγίαν Σοφίαν (δια- σκευή) Σπ. Ζαμπέλιου	243
55. Τῆς Ἀγίας Σοφίας ἡ Ἁγία Τράπεζα (ποίημα) Γ. Δροσίνη	249
56. Ἡ νύμφη τοῦ Βοσπόρου, Α. Μωραϊτίδη	250
57. Ὁ Οὐάσιγκτων καὶ ὁ δεκανεύς, (διασκευή) Ι. Ἀρ- βανιτάκη	253
58. Ὅρουζα (φ. μελέτη) Ι. Ἀρβανιτάκη	256
59. Ὁ καφφές-Ἡ καφφέα (φ. μελέτη) Ι. Ἀρβανιτάκη	261
60. Τὸ σάκχαρον, κοινῶς ἢ ζάχαρη Ι. Ἀρβανιτάκη	266
61. Τὸ τεῦτλον (φ. μελέτη) Ι. Ἀρβανιτάκη	270

1011
1011
1011
1011

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

Εν Ἀθήναις ἡ 10 Ἰουλίου 1936

ΤΜΗΜΑ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

Ἀριθ. πρωτ. 50163

ΕΠΙ ΑΠΟΔΕΙΞΕΙ

Πρὸς

τὸν Ἑκδοτικὸν Οἶκον Ἰωάννου Κελλάρου καὶ Σιας
Ἐνταῦθα

Ἀνακοινοῦμεν ὑμῖν ὅτι διὰ ταῦταριθμοῦ ὑπουργικῆς ἀποφάσεως, στηριζομένης εἰς τὸ ἄρθρ. 4 τοῦ νόμου 5911 καὶ τὴν ἀπόφασιν τῆς οἰκείας κριτικῆς ἐπιτροπῆς, τὴν περιλαμβανομένην εἰς τὴν ὑπ' ἀριθ. 9 πρᾶξιν αὐτῆς ἐνεκρίθη ὡς διδακτικὸν βιβλίον πρὸς χρῆσιν τῶν μαθητῶν τῆς 5' τάξεως τῶν δημοτικῶν σχολείων τὸ ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἀναγνωστικὸν 5' τάξεως» βιβλίον τοῦ συγγραφέως Ἰω. Ἀθρῆνιτάκη διὰ μίαν τετραετίαν ἀρχομένην ἀπὸ τῆς 15ης Σεπτεμβρίου 1936 ὑπὸ τὸν ὅρον νὰ συμμορφωθῇ ἐπακριβῶς πρὸς τὰς ὑποδείξεις τῆς ἀρμοδίας κριτικῆς ἐπιτροπῆς.

Ἐντολῇ τοῦ Ὑπουργοῦ

Ὁ Διευθυντῆς

Ν. Σ Μ Υ Ρ Ν Η Σ

Ἄρθρον 6ον τοῦ Προεδρικοῦ Διατάγματος

«Περὶ τοῦ τρόπου τῆς διακινήσεως τῶν ἐγκεκριμένων διδακτικῶν βιβλίων».

Τὰ διδακτικὰ βιβλία τὰ πωλούμενα μακρὰν τοῦ τόπου τῆς ἐκδόσεώς των ἐπιτρέπεται νὰ πωλῶνται ἐπὶ τῇ ἀνωτέρᾳ κατὰ δέκα πέντε τοῖς ἑκατὸν τῆς ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ πτηρόντος ἀτάλατος κανονισθείσης ἀλευ βιβλιοσήμευ τιμῆς πρὸς ἀτιμετώπισιν τῆς δαπάνης συσκευῆς καὶ τῶν ταχυδρομικῶν τελῶν, ὑπὸ τὸν ὅρον ὅπως ἐπὶ τοῦ ἐσωτερικοῦ μεροῦς τοῦ ἐξωφ. λο. ἢ τῆς τελευταίας σελίδος τοῦτου ἐκτυποῦται τὸ παρὸν ἄρθρον.

ΤΙΜΗ ΔΡΑΧ. 23.00

(Ἀπομένον Δραχ. 5 ἐπὶ πλῆρ.)

ἑρμ. ἀδείας κυκλοφορίας 1936